

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ W POLSCE

Warszawa, wrzesień 2014

Misją Ministerstwa Gospodarki jest stworzenie najlepszych w Europie warunków prowadzenia działalności gospodarczej.

Opracowanie:

Ministerstwo Gospodarki
Departament Strategii i Analiz

przy współdziale departamentów:

Innowacji i Przemysłu, Instrumentów Wsparcia, Doskonalenia Regulacji Gospodarczych

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
SYNTEZA	6
REKOMENDACJE	9
1. MAKROEKONOMICZNA SYTUACJA POLSKI W 2013 R.	20
1.1 WZROST GOSPODARCZY I JEGO CZYNNIKI	21
1.2 INWESTYCJE	23
1.3 HANDEL ZAGRANICZNY I KURS WALUTOWY	24
1.4 RYNEK PRACY	26
1.5 KOSZTY PRACY	30
1.6 FINANSE PUBLICZNE	33
1.7 INFLACJA I POLITYKA PIENIĘŻNA	35
2. CHARAKTERYSTYKA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW	37
2.1 LICZBA I STRUKTURA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW	37
2.2 SYTUACJA EKONOMICZNO-FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTW	38
2.3 ANALIZA SEKTORA MIKROPRZEDSIĘBIORSTW NA TLE POZOSTAŁYCH PRZEDSIĘBIORSTW W 2012 R.	41
2.4 INNOWACYJNOŚĆ POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW	42
2.5 ZARZĄDZANIE JAKOŚCIĄ	52
3. OTOCZENIE INSTYTUCJONALNE PRZEDSIĘBIORSTW	55
3.1 OTOCZENIE REGULACYJNE	55
3.2 FUNKCJONOWANIE SĄDOWNICTWA	75
3.3 FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ	80
3.4 INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE MŚP	118
3.5 INFRASTRUKTURALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	120
3.6 WSPÓŁPRACA PRZEDSIĘBIORSTW W RAMACH SPECJALNYCH STREF EKONOMICZNYCH ORAZ KLASTRÓW	129
3.7 BARIERY PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W OCENIE PRZEDSIĘBIORCÓW	132
4. MIĘDZYNARODOWE RANKINGI KONKURENCYJNOŚCI – POZYCJA POLSKI	136
WNIOSKI	140
ANEKS I	143
ANEKS II: WDRAŻANIE SMALL BUSINESS ACT W POLSCE W 2013 R.	151

WSTĘP

Pierwsza edycja raportu **Przedsiębiorczość w Polsce** została przygotowana w 2003 r. Od tego czasu raport autorstwa Ministerstwa Gospodarki, które współpracuje przy jego opracowaniu z wybranymi instytucjami (MPiPS, MF, MS, MliR), jest publikowany corocznie. Celem publikacji jest przybliżenie tematu przedsiębiorczości, jako jednego z podstawowych zjawisk opisujących polską rzeczywistość społeczno-gospodarczą. Definicja tego pojęcia obejmuje przede wszystkim skłonność do podejmowania i rozwijania własnej działalności gospodarczej. Jest to więc obszar kluczowy dla rozwoju gospodarki, napędzanej od 25 lat energią i wysiłkiem rodzimych przedsiębiorców.

Skalę pozytywnych przemian w gospodarce, które zaistniały w tym okresie dzięki przedsiębiorczości obywateli, obrazują choćby dane nt. przemian własnościowych. Już w ciągu pierwszych pięciu lat transformacji – na skutek bezprecedensowego rozwoju drobnej przedsiębiorczości – udział podmiotów sektora prywatnego w liczbie podmiotów gospodarki narodowej osiągnął 98%. Zmianom ilościowym towarzyszyły głębokie przemiany strukturalne i jakościowe w polskiej gospodarce. Jednym z widocznych tego przejawów jest 25-krotny wzrost eksportu w ciągu ostatnich dwudziestu lat.

Nie byłoby to możliwe bez wyzwolenia ducha polskiej przedsiębiorczości, który przejawia się w całym szeregu postaw, od kreatywności, poprzez umiejętność myślenia w dłuższej perspektywie i zdolność do identyfikacji trendów rynkowych, aż po nieunikanie ryzyka – w dobrym tego słowa znaczeniu. Te cechy materializują się później w wynikach sektora przedsiębiorstw i całej gospodarki.

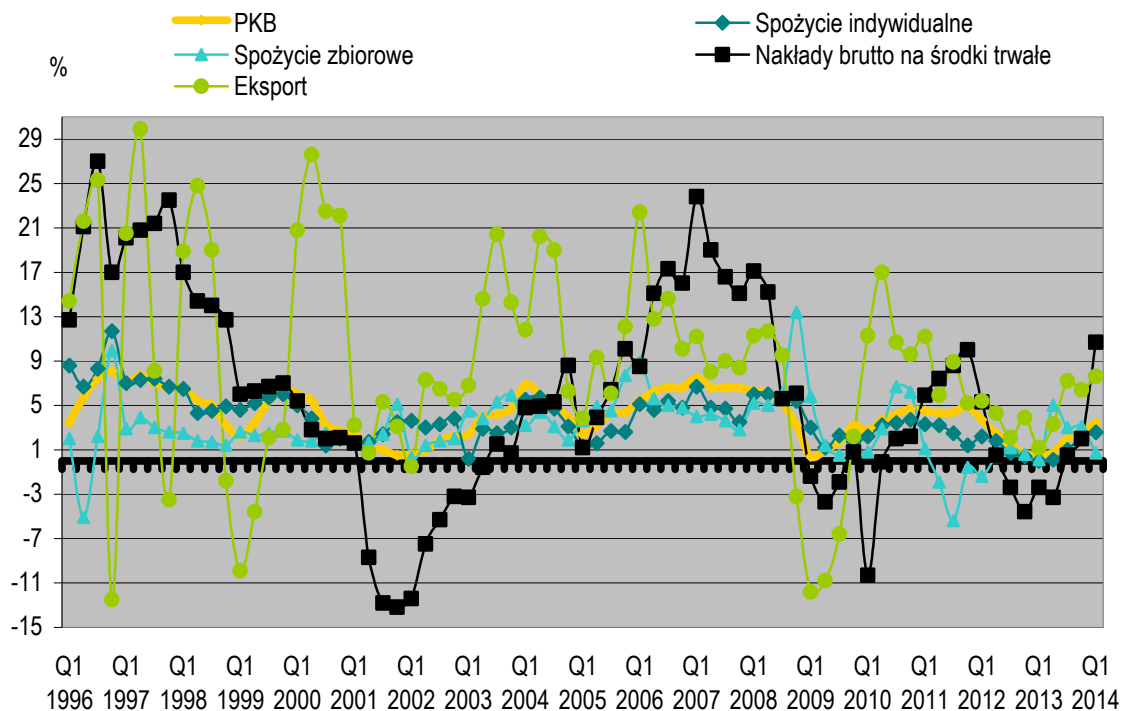
W raporcie ukazano, na tle sytuacji makroekonomicznej w kraju, otoczenie instytucjonalne działalności przedsiębiorstw, z uwzględnieniem zmian, jakie zaszły od czasu publikacji ostatniego raportu. Publikacja zawiera również podstawowe informacje na temat wyników ekonomiczno-finansowych podmiotów gospodarczych, ich struktury wielkościowej czy działalności innowacyjnej firm. W dokumencie sformułowano również propozycję działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, przy czym mają one w przeważającej większości charakter ciągły. Z uwagi na zaawansowanie prac nad programami operacyjnymi na lata 2014-2020, temat projektowanego wsparcia przedsiębiorców w nowej perspektywie potraktowano nieco szerzej.

Dodatkowo, tegoroczna wersja raportu została uzupełniona o informację z wdrażania Small Business Act w Polsce, która znajduje się w Aneksie II.

SYNTEZA

Pomimo nadal utrzymującej się słabej koniunktury w krajach strefy euro, Polska zanotowała w 2013 r. wzrost gospodarczy na poziomie 1,6%, a więc jeden z wyższych w Europie. Głównym motorem wzrostu był popyt zagraniczny, podczas gdy popyt wewnętrzny miał neutralny wpływ na wzrost PKB.

Wykres 1. Dekompozycja popytowa wzrostu PKB

Źródło: Opracowanie DSA MG¹ na podstawie danych GUS.

Według danych GUS eksport towarów z Polski w 2013 r. wzrósł o 8% (tj. o ponad 11,5 mld EUR), osiągając wartość 155 mld EUR. Natomiast import wyniósł 157 mld EUR i był o 1,9% (tj. o ponad 2,9 mld EUR) wyższy niż w roku 2012. Wyniki te przełożyły się na znaczącą redukcję deficytu obrotów towarowych – o 8,6 mld EUR, do poziomu 2 mld EUR. W 2013 r. relacja obrotów towarowych i usługowych do PKB wyniosła 93,6%, czyli w porównaniu z rokiem 2012 r. poprawiła się o 0,2 pkt. proc., a z rokiem 2001 r. aż o 36 pkt. proc. Potwierdza to znaczącą i systematycznie rosnącą rolę handlu zagranicznego dla rozwoju polskiej gospodarki.

Rosnący na przestrzeni 2013 r. popyt inwestycyjny świadczy o poprawie sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw. Wzrost inwestycji prywatnych nie zrekomensował jednak spadku inwestycji sektora instytucji rządowych i samorządowych. W efekcie tego, mimo iż rok 2013 charakteryzował się powolnym ożywieniem inwestycyjnym firm, w całym roku nastąpiło ograniczenie łącznych inwestycji w gospodarce.

W 2013 r. nie doszło do zdecydowanego przełamania negatywnych tendencji na rynku pracy, choć w drugim półroczu zaobserwowano poprawę. Wskaźnik zatrudnienia, określający udział ludności pracującej w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie ludności tej grupy wiekowej wyniósł 64,9% (wzrost o 0,2 p.p.). Stopa bezrobocia (BAEL) ukształtowała się na poziomie 10,2%, chociaż w ostatnim kwartale 2013 r. spadła do 10,0%. Według statystyk bezrobocia rejestrowanego, na koniec roku 2013 w urzędach

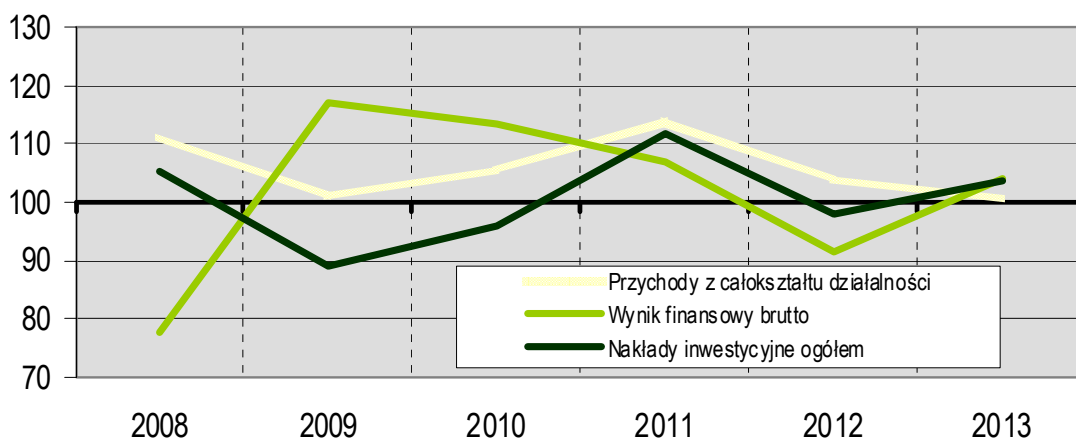
¹ Departament Strategii i Analiz Ministerstwa Gospodarki.

pracy zarejestrowanych było 2.158 tys. osób (o 1% więcej niż rok wcześniej), Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła, podobnie jak w 2012 r., 13,4%. Klin podatkowy dla przeciętnego wynagrodzenia wyniósł 35,6% i był wyższy w porównaniu z rokiem 2012 o 0,1 p.p., tj. nieco poniżej średniej dla OECD (35,9%).

W 2013 r. nieznacznie spadł udział wydatków prawnie zdeterminowanych w budżecie państwa, niemniej wciąż jest to poziom wysoki (74,4%), ograniczający możliwości rządu w kształtowaniu wielkości deficytu budżetu państwa. Ten ostatni parametr zresztą wzrósł w ubiegłym roku z 1,9 do 2,6% PKB.

W 2013 r. nominalne przychody w firmach zatrudniających powyżej 9 osób były wyższe o 0,6% w porównaniu z rokiem poprzednim. Koszty rosły wolniej (wzrost o 0,5% r/r) niż przychody, w konsekwencji wynik finansowy brutto wzrósł o 4,1%, kształtując się na poziomie 134 mld zł. Jest to jednak wciąż mniej niż w 2011 r., kiedy to wynik osiągnął 141 mld zł.

Wykres 2. Dynamika przychodów, wyniku finansowego brutto i nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach zatrudniających powyżej 9 osób.

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych z bazy INSIGOS

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON w 2013 r. wyniosła 365 tys., a więc o 2% więcej niż rok wcześniej. Wśród nowo powstających podmiotów zdecydowanie dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ponad 80% ogółu). Niemniej uwagę zwraca duży wzrost nowo zarejestrowanych spółek – o 124%. Zgodnie z ostatnimi dostępnymi danymi (za 2012 r.) liczba aktywnie działających firm nieznacznie wzrosła r/r – do poziomu 1,79 mln. Mikroprzedsiębiorstwa stanowią niezmiennie 96% działających podmiotów gospodarczych.

Ostatnie lata to okres wzrostu nakładów na działalność badawczo-rozwojową w Polsce zarówno w wartościach bezwzględnych w cenach bieżących, jak i w relacji do PKB. W 2012 r. nakłady te wzrosły o 23% - z 11,69 mld zł w 2011 r. do 14,35 mld zł, osiągając poziom 0,9% PKB. Wskaźnik ten był jednak wciąż niski na tle średniej dla UE-28 wynoszącej w 2012 r. (2,07%). Odzwierciedleniem relatywnie niskiego poziomu innowacyjności w Polsce jest pozycja naszego kraju w tablicy wyników Innovation Union Scoreboard. Co prawda w tegorocznym wydaniu rankingu Polska, po spadku w 2013 r., powróciła z grupy najmniej innowacyjnych krajów do grupy umiarkowanych innowatorów, niemniej jest to wciąż dolny poziom klasyfikacji. Do głównych słabości naszej gospodarki, których nie równoważą rosnące nakłady przedsiębiorstw na B+R, należy zaliczyć według autorów rankingu m.in: niską aktywność patentową czy niską skłonność przedsiębiorstw do współpracy zarówno z przedsiębiorstwami jak również sektorem nauki, opracowywania własnych innowacji oraz ich komercjalizacji.

Od publikacji ostatniego raportu *Przedsiębiorczość w Polsce* kontynuowano działania ułatwiające prowadzenie działalności gospodarczej. W kwietniu 2014 r. Sejm uchwalił ustawę o *standaryzacji niektórych wzorów pism w procedurach administracyjnych*. Umożliwia ona składanie wniosków on-line w ponad 64 procedurach administracyjnych. Wprowadza jednolite w skali kraju wzory pism, przede wszystkim dotyczące wydawania zezwoleń, wpisów do rejestrów czy wydawania zaświadczeń.

W maju 2014 r. Sejm uchwalił ustawę o *ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych*. Jest to już druga transza deregulacji, wprowadzająca ułatwienia w dostępie do 91 zawodów. Trwają już prace nad trzecią transzą deregulacji zawodów. Przyjęty w marcu br. przez Radę Ministrów projekt ustawy o *zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów*, znajduje się obecnie na etapie prac parlamentarnych.

W czerwcu 2014 r. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o *ułatwieniu wykonywania działalności gospodarczej*. Do głównych założeń projektu ustawy należy zmniejszenie obowiązków informacyjnych, zwiększenie konkurencyjności polskich portów morskich i terminali przeładunkowych, usprawnienie i ułatwienie firmom prowadzenia wymiany transgranicznej, wsparcie inwestycji przedsiębiorców oraz ułatwienia w podatku akcyzowym.

Przeprowadzane w ostatnich latach zmiany uproszczeniowe owocują poprawą pozycji Polski w niektórych międzynarodowych rankingach konkurencyjności. W najnowszym raporcie Banku Światowego *Doing Business* (2014) Polska, pod względem łatwości prowadzenia działalności gospodarczej, kolejny raz zanotowała awans – tym razem o trzy pozycje – zajmując 45. miejsce w gronie 189 państw. Największy postęp został zanotowany w takich obszarach jak: uzyskiwanie pozwoleń budowlanych, rejestracja prawa własności nieruchomości oraz rozpoczynanie działalności gospodarczej. Największe pogorszenie w stosunku do poprzedniej edycji raportu odnotowano w obszarze płacenia podatków, choć i tak ten obszar został oceniony znacznie lepiej niż jeszcze w 2010 r.

REKOMENDACJE

Od czterech lat podstawowym instrumentem koordynacji polityki gospodarczej w Unii Europejskiej jest przyjęta przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 r. strategia „Europa 2020”. Podstawowym instrumentem wdrażania strategii na poziomie państw członkowskich pozostają Krajowe Programy Reform. Polski *Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020”* (KPR), został przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 r. i zakłada korelację polskich celów rozwojowych z priorytetami wyznaczonymi w strategii „Europa 2020”, tj:

- rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach (ang. *smart growth*);
- promowaniem gospodarki zrównoważonej – mniej obciążającej środowisko, efektywniej wykorzystującej zasoby, a zarazem konkurencyjnej (ang. *sustainable growth*);
- wzmocnieniem gospodarki charakteryzującej się wysokim zatrudnieniem oraz spójnością ekonomiczną, społeczną i terytorialną (ang. *inclusive growth*).

Polska zadeklarowała w KPR osiągnięcie w 2020 r. m.in. 71% stopy zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat, 1,7% udziału w PKB nakładów na B+R oraz 45% odsetka osób z wykształceniem wyższym w wieku 30-34 lat.

Koordynacja polityki gospodarczej w UE i wdrażania strategii „Europa 2020” przebiega w ramach Semestru Europejskiego, formalnie wdrożonego z początkiem 2011 r. Opublikowana przez Komisję Europejską 13 listopada 2013 r. *Roczna Analiza Wzrostu Gospodarczego na 2014 rok (AGS 2014 – Annual Growth Survey 2014)* rozpoczęła czwarty z kolei cykl Semestru Europejskiego.

Zgodnie z rytmem Semestru Europejskiego, 22 kwietnia 2014 r. Rada Ministrów przyjęła dokument zatytułowany *Krajowy Program Reform na rzecz realizacji strategii „Europa 2020. Aktualizacja 2014/2015 (KPR 2014/2015)*. Jest to już trzecia, coroczna aktualizacja przyjętego w 2011 r. KPR. Biorąc pod uwagę obecną sytuację makroekonomiczną, prognozy i priorytety gospodarcze rządu, a także zalecenia Rady UE, skierowane do Polski 9 lipca 2013 r., *KPR 2014/2015* wskazuje najważniejsze działania, które przekładają się na realizację krajowych celów strategii „Europa 2020” w zakresie zatrudnienia, innowacyjności, energetyki, edukacji oraz przeciwdziałania ubóstwu.

Po przeprowadzeniu przez KE oceny *KPR 2014/2015* oraz aktualizacji Programu Konwergencji uznano, że Polska poczyniła pewne postępy w realizacji zaleceń z 2013 r.² W szczególności KE podkreśliła, że od jesieni 2013 r., sytuacja w obszarze finansów publicznych poprawiła się ze względu na wyższy od oczekiwanego wzrost gospodarczy oraz poczynione przez Polskę znaczne postępy w kierunku wzmocnienia ram budżetowych, przez przyjęcie stabilizującej (trwałej) reguły wydatkowej oraz usprawnienie koordynacji między różnymi szczeblami instytucji rządowych i samorządowych. W opinii KE Rząd rozpoczął również reformy w celu zwiększenia skuteczności administracji podatkowej oraz poprawy przestrzegania przepisów prawa podatkowego. W wyniku tej oceny KE zadecydowała o zawieszeniu (ale nie uchyleniu) w stosunku do Polski procedury nadmiernego deficytu, zalecając jednocześnie dążenie do rocznej korekty salda strukturalnego na poziomie 0,5% PKB, do momentu osiągnięcia średniookresowego celu budżetowego.

² 2 czerwca 2014 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat pt. *Europejski Semestr w 2014 r.: zalecenia dla poszczególnych krajów pobudzanie wzrostu gospodarczego* COM(2014) 400, któremu towarzyszył projekt opinii i zaleceń Rady dla poszczególnych państw członkowskich w sprawie aktualizacji Krajowych Programów Reform i Programów Stabilności lub Konwergencji, przedstawionych przez te państwa w kwietniu 2014 r. Projekt zaleceń był następnie przedmiotem prac formacji Rady UE (ECOFIN i EPSCO). Po akceptacji politycznej przez Radę Europejską 27 czerwca 2014 r., zalecenia zostały 8 lipca br. formalnie przyjęte przez Radę ECOFIN, zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

KE uznała również, że w dobrym kierunku zmierzają działania na rzecz rozwiązania problemu bezrobocia osób młodych oraz podniesienia współczynnika aktywności zawodowej kobiet i zwiększenia szans na zatrudnienie pracowników w starszym wieku. KE odnotowała znaczny postęp w realizacji ambitnej reformy ułatwiającej dostęp do zawodów regulowanych oraz pewien postęp w poprawie otoczenia biznesu. KE zwróciła jednak uwagę, że nie poczyniono postępów w zwalczaniu segmentacji rynku pracy i nie podjęto działań w celu zreformowania specjalnych systemów emerytalnych dla rolników i górników. Ograniczony jest też postęp w zakresie poprawy mocy wytwórczych w sektorze energetyki, efektywności energetycznej oraz rozbudowy infrastruktury kolejowej i łączności szerokopasmowej. Dlatego podtrzymano większość dotychczasowych zaleceń w zakresie niezbędnych reform strukturalnych, wzmacniając je zwłaszcza odnośnie do zwiększenia udziału osób dorosłych w kształceniu przez całe życie, włączenia rolników do powszechnego systemu emerytalnego, przyspieszenia budowy połączeń energetycznych z krajami sąsiedzkimi oraz poprawy skuteczności systemu zachęt podatkowych dla sektora B+R.

W Polsce, podobnie jak w Europie, małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają kluczową rolę, dlatego też zapewnienie optymalnych możliwości funkcjonowania i rozwoju jest jednym z priorytetów polskiej polityki gospodarczej. Głównym dokumentem strategicznym na poziomie UE, określającym ramy dla polityki wobec MŚP jest Komunikat „**Think Small First. A Small Business Act for Europe COM(2008) 394**”, zawierający propozycję spójnej strategii wobec małych i średnich przedsiębiorstw, ujętych w propozycje konkretnych działań, które są realizowane zarówno na poziomie wspólnotowym, jak i w poszczególnych krajach członkowskich.

Monitorowanie wdrażania działań w obszarach priorytetowych wyszczególnionych w SBA, w poszczególnych państwach członkowskich odbywa się na podstawie opracowywanych corocznie arkuszy informacyjnych tzw. fact sheets. Monitoring stanowi podstawę do oceny i wymiany dobrych praktyk pomiędzy państwami członkowskimi w zakresie polityki konkurencyjności. Należy jednak podkreślić, że arkusze informacyjne mają na celu wyłącznie ułatwienie zrozumienia ostatnich tendencji i polityk krajowych mających wpływ na MŚP, nie stanowią jednak formalnej oceny polityki państw członkowskich. Jak podkreśla ostatni raport *Fact Sheet Poland* z 2013 r., Polska gospodarka nadal odczuwa konsekwencje kryzysu z lat 2008–2009, ale polskie firmy z sektora MŚP powinny powrócić do osiągania wyników finansowych sprzed kryzysu. Jeśli chodzi o demografię przedsiębiorstw w 2013 r. to obraz kształtuje się pozytywnie – co prawda znaczna liczba przedsiębiorstw wychodzi z rynku, lecz także dużo nowych przedsiębiorstw wchodzi na rynek. W okresie od trzeciego kwartału 2011 r. do trzeciego kwartału 2012 r. ich liczba wzrosła o ponad 75%. Choć liczba wyrejestrowanych przedsiębiorstw również znacząco wzrosła, efekt netto był dodatni – ok. 20 tys. nowych przedsiębiorstw. Nowe firmy największe problemy miały z pozyskaniem dostępu do kapitału: pożyczek bankowych, venture capital czy private equity. Polskie działania na rzecz SBA kształtują się nieco poniżej średniej UE, ale znaczny postęp daje się zauważyć w obszarach takich jak przedsiębiorczość i sprawna administracja, co jest wynikiem usunięcia wielu obciążeń administracyjnych dla nowych przedsiębiorstw oraz obniżenia kosztów rejestracji przedsiębiorstw.

W celu wzmocnienia monitorowania postępów realizacji działań z zakresu programu Small Business Act w Polsce od 2013 roku, zgodnie z zaleceniami KE, na poziomie krajowym rozpoczęto monitoring działań w poszczególnych obszarach priorytetowych. Wyniki monitoringu zostały zawarte w **Aneksie II** raportu.

Realizując postanowienia SBA (drugi obszar priorytetowy), Ministerstwo Gospodarki przygotowało projekt dokumentu pt. *Polityka Nowej Szansy* (PNS), który jako program rozwoju w sposób kompleksowy odnosi się do problematyki zarządzania przedsiębiorstwem w sytuacji kryzysowej, zagadnień związanych z likwidacją przedsiębiorstw, a także wsparcia ponownego podejmowania

działalności gospodarczej, tzw. nowy start. Proponowane rozwiązania dedykowane są właścicielom firm narażonych na trudności na poszczególnych etapach prowadzenia działalności gospodarczej. System ten będzie również obejmował wsparcie dla tych przedsiębiorców, którzy zamierzają ponownie rozpocząć działalność gospodarczą. Projekt dokumentu w 2013 r. był przedmiotem szerokich uzgodnień międzyresortowych i społecznych. Zapisy dokumentu, zaakceptowanego przez Radę Ministrów 22 lipca 2014 r., stanowią umocowanie dla podmiotów publicznych do podejmowania konkretnych działań w ramach polityki nowej szansy.

15 stycznia 2013 r. rząd przyjął *Strategię Innowacyjności i Efektywności Gospodarki - „Dynamiczna Polska 2020”* (SIEG). Określa ona kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte, aby polska gospodarka, w perspektywie 2020 r., stała się innowacyjna i efektywna zasobowo. *Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.* (PRP), przyjęty przez Radę Ministrów 8 kwietnia 2014 r., stanowi program wykonawczy do ww. Strategii. Program ten jest propozycją systemu wsparcia przedsiębiorstw w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem ich innowacyjności. Wskazane w Programie instrumenty koncentrują się na tworzeniu bardziej przyjaznego otoczenia dla biznesu, wzmacnianiu różnorodnych form finansowania B+R i innowacji, podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego dla innowacyjności, wzmacnianiu współpracy przedsiębiorców ze światem nauki oraz samych przedsiębiorców, e-gospodarce, a także zrównoważonym rozwoju. W centrum uwagi PRP znajdują się małe i średnie przedsiębiorstwa. Ze względu na swój szeroki charakter, Program wykracza poza ramy nowych programów operacyjnych na lata 2014-2020 i będzie finansowany zarówno ze źródeł budżetu państwa, jak i środków funduszy europejskich. Integralną częścią PRP jest dokument pt. *Krajowa Inteligentna Specjalizacja* (KIS). Celem dokumentu jest określenie priorytetów gospodarczych w obszarze badań, prac rozwojowych i innowacyjności (B+R+I) oraz skupienie inwestycji w obszarach zapewniających zwiększenie wartości dodanej gospodarki i jej konkurencyjności na rynkach zagranicznych. Krajowe inteligentne specjalizacje będą stanowić podstawę przy udzielaniu wsparcia (tzw. warunek *ex ante*) w ramach perspektywy finansowej na lata 2014-2020, głównie w *Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój* (PO IR).

Kluczowe znaczenie przy określaniu wskazanych w KIS priorytetów w obszarze B+R+I mieli przedsiębiorcy oraz przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu, izb branżowych, a także uczelni wyższych i instytutów naukowych. W prowadzonych działaniach Ministerstwo Gospodarki kierowało się zasadą, że istota procesu tzw. przedsiębiorczego odkrywania obejmuje wspieranie oddolnych działań i inicjatyw, które będą prowadzić do inteligentnego rozwoju i optymalnego wykorzystania zasobów, w szczególności takich, które będą aktywnie angażować sektor prywatny w prowadzenie i finansowanie badań i innowacji.

Bazując m.in. na zapisach wskazanych powyżej dokumentów strategicznych i programowych oraz biorąc pod uwagę zdiagnozowaną w niniejszym raporcie sytuację przedsiębiorstw, przedstawiono poniższe rekomendacje na rzecz rozwoju przedsiębiorczości.

Rekomendacje działań na rzecz rozwoju przedsiębiorczości w Polsce:

I. Działania horyzontalne na rzecz zapewnienia przyjaznego otoczenia prawnego i instytucjonalnego dla przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem zasady *think small first*:

- 1) Dalsza eliminacja lub zmiana przepisów wprowadzających nadmierne obciążenia administracyjne, finansowe i sprawozdawcze – dokonywana na podstawie systematycznych przeglądów prawa – wraz z partnerami społecznymi oraz w oparciu o wyniki pomiaru obciążeń administracyjnych.

- 2) **Uproszczenie oraz zapewnienie przejrzystości systemu podatkowego**, m.in. poprzez racjonalizację ulg podatkowych, ograniczenie liczby regulacji w zakresie podatku VAT oraz ich uproszczenie.
- 3) **Budowa opartego na dowodach, stabilnego procesu zarządzania legislacyjnego** m.in. poprzez rozwijanie systemu Oceny Wpływu, udoskonalenie procesu konsultacji społecznych oraz skuteczne wdrażanie prawa wspólnotowego.
- 4) **Dalsze działania na rzecz usprawnienia systemu sądownictwa gospodarczego** poprzez m.in. umożliwianie pełnego wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w postępowaniu przed sądami i **upowszechnianie sądownictwa arbitrażowego** w rozstrzyganiu sporów gospodarczych.
- 5) **Przeciwdziałanie upadłości** przedsiębiorstw oraz prowadzenie **polityki „nowej szansy”** m.in. poprzez wykorzystanie systemów wczesnego ostrzegania dla przeciwdziałania powstawaniu sytuacji kryzysowych przedsiębiorstw, ułatwianie ponownego podejmowania działalności gospodarczej – tzw. nowy start, a także zmiana prawa upadłościowego i naprawczego.
- 6) **Zwiększenie efektywności wykorzystania aktywów Skarbu Państwa** oraz zwiększenie transparentności reguł funkcjonowania mienia publicznego w gospodarce poprzez m.in. realizację procesów prywatyzacyjnych (również z udziałem pracowników czy jednostek samorządu terytorialnego), poprawa nadzoru nad spółkami SP.
- 7) **Wzmacnianie dialogu społeczno-gospodarczego** oraz zwiększenia aktywności instytucji społeczeństwa obywatelskiego poprzez zapewnienie partnerskich relacji pomiędzy administracją a obywatelami, przedsiębiorcami i partnerami społeczno-gospodarczymi.
- 8) Stworzenie **wspólnej platformy działań** na rzecz urzeczywistniania koncepcji zrównoważonego rozwoju.
- 9) **Obniżanie kosztów** zakładania i przekształcania przedsiębiorstw.
- 10) Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorstw poprzez przyjęcie odpowiadających zapotrzebowaniu **programów operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020**.

II. Działania sprzyjające wzrostowi inwestycji przedsiębiorstw, ekspansji rynkowej oraz poprawie efektywności ich funkcjonowania:

- 1) Ułatwianie przedsiębiorstwom **dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP**, m.in. poprzez ugruntowanie funkcjonowania funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, rozwój inicjatyw wsparcia pozadotacyjnego, promocję alternatywnych do kredytu bankowego źródeł finansowania działalności, rozwój systemu finansowania podwyższonego ryzyka.
- 2) Stworzenie warunków dla dostępu przedsiębiorstw z sektora MŚP do pomocy publicznej.
- 3) Uproszczenie procedur pozyskiwania środków z **funduszy europejskich**, przy zapewnieniu orientacji na trwałość projektów oraz zgodność z priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i regionów.
- 4) Popularyzacja i wspieranie rozwoju **partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP)**, w tym m.in. uproszczenie przepisów prawnych dotyczących realizacji projektów.
- 5) Budowa całościowego i spójnego **systemu promocji polskiej gospodarki**, wykorzystującego w optymalny sposób dostępne zasoby ludzkie i finansowe na rzecz wspierania działań polskich przedsiębiorców za granicą i przyciągania inwestycji zagranicznych do Polski oraz dalszy rozwój wysokiej jakości usług informacyjnych dotyczących eksportu i inwestycji poza granicami Polski.
- 6) Rozszerzenie gamy instrumentów wsparcia działań przedsiębiorców mających na celu **rozwój działalności eksportowej**, dostosowanych do etapu rozwoju przedsiębiorstwa i jego profilu.
- 7) Kontynuacja, w ramach wspólnej polityki handlowej UE, działań mających na celu **otwieranie zagranicznych rynków dla polskich produktów** poprzez dostarczanie użytecznych informacji

o nich polskim przedsiębiorcom, eliminację barier taryfowych oraz pozataryfowych, a także umożliwianie dostępu do systemów zamówień publicznych w krajach trzecich.

- 8) Tworzenie warunków dla rozwoju **zrównoważonej produkcji i konsumpcji** oraz **zrównoważonej polityki przemysłowej** poprzez m.in. promowanie zrównoważonych zamówień publicznych lub wspieranie rozwoju i wdrażania technologicznych i nietechnologicznych innowacji na rzecz zrównoważonego rozwoju, w tym technologii środowiskowych, ICT, systemów zarządzania środowiskowego.
- 9) Kontynuacja działań na rzecz **wzrostu efektywności energetycznej** gospodarki, w tym regulacji dot. mechanizmów wsparcia i prowadzących do uzyskania wymiernych oszczędności energii.
- 10) Działania na rzecz wzrostu wykorzystania **energii z odnawialnych źródeł energii** – mając na względzie rozwój MŚP, w oparciu o rachunek ekonomiczny, oraz rozwój nowych gałęzi przemysłu, a także tworzenie nowych, trwałych miejsc pracy, w tym także wykorzystanie lokalnie dostępnych zasobów OZE
- 11) Rozwój **nowych technologii wykorzystania węgla** poprzez działania na rzecz wspierania prac badawczych i rozwojowych nad wykorzystaniem węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych.
- 12) Promocja **energetyki jądrowej** jako korzystnie wpływającej na konkurencyjność polskiej gospodarki oraz polskich przedsiębiorstw, również MŚP ze względu na istotny wpływ na wzrost bezpieczeństwa energetycznego, pozytywny wpływ na poziom cen energii elektrycznej, a także skalę, złożoność oraz wielkość inwestycji.
- 13) Promowanie przedsiębiorczości typu „**business & biodiversity**”, w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością.

III. Stymulowanie innowacyjności wśród przedsiębiorców:

- 1) Działania na rzecz **bardziej efektywnego wykorzystania środków publicznych** przeznaczonych na finansowanie B+R+I, w szczególności zwiększenie finansowania konkursowego (przedmiotowego), wykorzystanie zamówień rządowych realizowanych m.in. w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz poprawienie efektywności finansowania podmiotowego.
- 2) Uproszczenie, zapewnienie spójności i przejrzystości **systemu danin publicznych** mające na względzie potrzeby efektywnej i innowacyjnej gospodarki.
- 3) Skoordynowanie **polityki naukowej i innowacyjnej** na szczeblu centralnym oraz wzmocnienie horyzontalnego, interdyscyplinarnego podejścia do problematyki gospodarki opartej na wiedzy.
- 4) Wzmocnienie **polityki innowacyjności na szczeblu regionalnym** m.in. poprzez odejście od wykonawczego (podporządkowanego wykorzystaniu środków unijnych) podejścia do polityki innowacyjnej na rzecz całościowego spojrzenia na kształtowanie procesów innowacji i transferu technologii w regionie.
- 5) Kształtowanie **postaw proinnowacyjnych wśród przedsiębiorców**, zwłaszcza z sektora MŚP poprzez m.in. programy i inicjatywy edukacyjne ukierunkowane na tworzenie proinnowacyjnej kultury organizacyjnej – bazującej na odpowiedniej elastyczności proceduralnej, uwzględniającej kompetencje, takie jak zdolność do współpracy czy kompetencje cyfrowe.
- 6) **Racjonalizacja systemu zachęt fiskalnych wspierających prowadzenie działalności B+R+I** – mało efektywne regulacje powinny zostać zastąpione nieskomplikowanym systemem zachęt dla przedsiębiorstw podejmujących ryzyko związane z działalnością B+R oraz wdrożeniem nowych technologii.
- 7) Działania na rzecz rozwoju rynku: **venture capital, sieci aniołów biznesu oraz funduszy kapitału zaangażowanego**, szczególnie w odniesieniu do inwestycji w innowacyjne firmy na wczesnym etapie rozwoju (seed i start-up).

- 8) Wspieranie rozwoju i upowszechnienie idei tworzenia **klastrów, platform technologicznych oraz innych powiązań kooperacyjnych** pomiędzy przedsiębiorcami oraz między przedsiębiorstwami i jednostkami naukowymi, ukierunkowanych na realizację przedsięwzięć innowacyjnych.
- 9) Upowszechnianie wśród przedsiębiorców **kultury własności intelektualnej** i wspieranie ochrony praw **własności przemysłowej**;
- 10) Budowa **kultury innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej** poprzez m.in. wzmocnienie oferty programowej uczelni o moduły dotyczące przedsiębiorczości, innowacji i komercjalizacji technologii oraz włączanie doświadczonych praktyków w proces wsparcia przedsiębiorczości akademickiej.
- 11) Wspieranie **mobilności kadr nauki i gospodarki** poprzez promowanie praktyki zawodowej w przedsiębiorstwach (w tym MŚP) dla kadry naukowej oraz włączenie praktyków w projekty badawcze i w proces dydaktyczny.
- 12) Wspieranie **rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki** poprzez m.in. zaangażowanie środowiska biznesu w system uczenia się przez całe życie, promowanie i rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, zwiększanie umiejętności zarządczych przedsiębiorców, szczególnie z sektora MŚP.
- 13) Pobudzanie innowacji poprzez upowszechnienie stosowania **technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT)** oraz inwestycji w te technologie.
- 14) Rozwój nowoczesnego i koherentnego systemu **transferu technologii i komercjalizacji wiedzy** oraz jego systematyczne doskonalenie.
- 15) Popularyzacja zaawansowanych form **współpracy międzynarodowej** polskich przedsiębiorców z ich partnerami zagranicznymi, upowszechnianie doświadczeń i wzorców współpracy.
- 16) Rozwój przemysłu kosmicznego w Polsce, w tym wspieranie udziału polskich przedsiębiorstw w programach Europejskiej Agencji Kosmicznej.

IV. Pozostałe działania sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości oraz promowaniu zarządzania zmianą biznesową:

- 1) Poprawa jakości działania systemu **instytucji otoczenia biznesu** celem zagwarantowania wysokiej jakości usług dla biznesu (np. podnoszenie kwalifikacji kadr, wzmocnienie współpracy pomiędzy ośrodkami zrzeszonymi w sieciach instytucji otoczenia biznesu).
- 2) Dalsze działania na rzecz **usprawnienia funkcjonowania polskiej administracji** poprzez wdrażanie systemów zapewniających odpowiednią jakość świadczonych usług oraz systematyczne szkolenie kadr.
- 3) Dalsze ograniczanie **uznaniowości** w wydawaniu rozstrzygnięć administracyjnych.
- 4) Promowane **zarządzania strategicznego** w przedsiębiorstwach, ze szczególnym naciskiem na długofalowe sformalizowane plany rozwoju.
- 5) Promowanie **społecznej odpowiedzialności biznesu**, zwłaszcza w sektorze MŚP;
- 6) Wzmocnienie **postaw proekologicznych** m.in. poprzez promocję systemów zarządzania środowiskowego ISO 14001 oraz EMAS, a także certyfikowanych eko-znaków.
- 7) Wspieranie inicjatyw mających na celu **zacieśnianie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami**, prowadzącej do większej efektywności gospodarowania, w tym m.in. promocja roli współdziałania, powiązań sieciowych i nieformalnych aliansów.
- 8) Wprowadzenie do **programu nauczania** w szkołach ponadgimnazjalnych elementów podstawowej wiedzy z dziedziny finansów, rachunkowości i ekonomii.
- 9) Popularyzacja idei **ekonomii społecznej** oraz stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw społecznych.

Powyższe rekomendacje, z uwagi na ich długofalowy charakter, pokrywają się w dużej części z postulatami przedstawionymi w ubiegłorocznej edycji raportu *Przedsiębiorczość w Polsce*. Na kolejnych stronach przedstawiono w ujęciu tabelarycznym ogólny stan realizacji rekomendacji z 2013 r.

Tabela 1. Ogólny stan realizacji rekomendacji z ubiegłorocznej edycji raportu

REKOMENDACJE Z 2013 R.	STAN REALIZACJI NA DZIEŃ 31.07.2014 r.				
	Zrealizowane w dużej części	W trakcie realizacji	Brak postępu w realizacji	Planowane nowe działania/instrumenty	Praca ciągła/charakter długofalowy
<i>I. Działania horyzontalne na rzecz zapewnienia przyjaznego otoczenia prawnego i instytucjonalnego dla przedsiębiorczości, ze szczególnym uwzględnieniem zasady ‘think small first’:</i>					
1) Dalsza eliminacja lub zmiana przepisów wprowadzających nadmierne obciążenia administracyjne, finansowe i sprawozdawcze	x	x			x
2) Uproszczenie oraz zapewnienie przejrzystości systemu podatkowego, m.in. poprzez racjonalizację ulg podatkowych, ograniczenie liczby regulacji w zakresie podatku VAT oraz ich uproszczenie.		x			x
3) Budowa opartego na dowodach, stabilnego procesu zarządzania legislacyjnego m.in. poprzez rozwijanie systemu Oceny Wpływu, udoskonalenie procesu konsultacji społecznych oraz skuteczne wdrażanie prawa wspólnotowego.		x			x
4) Dalsze działania na rzecz usprawnienia systemu sądownictwa gospodarczego poprzez m.in. umożliwianie pełnego wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w postępowaniu przed sądami i upowszechnianie sądownictwa arbitrażowego w rozstrzyganiu sporów gospodarczych.	x	x		x	x
5) Przeciwdziałanie upadłości przedsiębiorstw oraz prowadzenie polityki „drugiej szansy” m.in. poprzez wykorzystanie systemów wczesnego ostrzegania dla przeciwdziałania powstawaniu sytuacji kryzysowych przedsiębiorstw, a także zmiana prawa upadłościowego i naprawczego.		x		x	x
6) Zwiększenie efektywności wykorzystania aktywów Skarbu Państwa oraz zwiększenie transparentności reguł funkcjonowania mienia publicznego w gospodarce poprzez m.in. realizację procesów prywatyzacyjnych, poprawa nadzoru nad spółkami SP.		x			x
7) Wzmacnianie dialogu społeczno-gospodarczego oraz zwiększenia aktywności instytucji społeczeństwa obywatelskiego poprzez zapewnienie partnerskich relacji pomiędzy administracją a obywatelami, przedsiębiorcami i partnerami społeczno-gospodarczym.	x	x		x	x
8) Stworzenie wspólnej platformy działań na rzecz urzeczywistniania koncepcji zrównoważonego rozwoju.		x			x
9) Obniżanie kosztów zakładania i przekształcania przedsiębiorstw.	x	x			x
10) Stworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorstw poprzez przyjęcie odpowiadających zapotrzebowaniu		x			

programów operacyjnych w ramach nowej perspektywy finansowej.					
II. Działania sprzyjające wzrostowi inwestycji przedsiębiorstw, ekspansji rynkowej oraz poprawie efektywności ich funkcjonowania:					
1) Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP,	x	x		x	x
2) Stworzenie warunków dla racjonalnego dostępu przedsiębiorstw z sektora MŚP do pomocy publicznej.					
3) Uproszczenie procedur pozyskiwania środków z funduszy europejskich, przy zapewnieniu orientacji na trwałość projektów oraz zgodność z priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i regionów.		x			x
4) Popularyzacja i wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP), w tym m.in. uproszczenie przepisów prawnych dotyczących realizacji projektów.		x		x	x
5) Budowa całościowego i spójnego systemu promocji polskiej gospodarki, wykorzystującego w optymalny sposób dostępne zasoby ludzkie i finansowe na rzecz wspierania działań polskich przedsiębiorców za granicą i przyciągania inwestycji zagranicznych do Polski oraz dalszy rozwój wysokiej jakości usług informacyjnych.		x		x	x
6) Rozszerzenie gamy instrumentów wsparcia działań przedsiębiorców mających na celu rozwój działalności eksportowej, dostosowanych do etapu rozwoju przedsiębiorstwa i jego profilu.		x		x	x
7) Kontynuacja, w ramach wspólnej polityki handlowej UE, działań mających na celu otwieranie zagranicznych rynków dla polskich produktów poprzez dostarczanie użytecznych informacji o nich polskim przedsiębiorcom, eliminację barier taryfowych oraz pozataryfowych, a także umożliwianie dostępu do systemów zamówień publicznych w krajach trzecich.		x		x	x
8) Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz zrównoważonej polityki przemysłowej poprzez m.in. promowanie zrównoważonych zamówień publicznych lub wspieranie rozwoju i wdrażania technologicznych i nietechnologicznych innowacji na rzecz zrównoważonego rozwoju.		x		x	x
9) Kontynuacja działań na rzecz wzrostu efektywności energetycznej gospodarki, w tym regulacji dot. mechanizmów wsparcia i prowadzących do uzyskania wymiernych oszczędności energii.		x		x	x
10) Działania na rzecz wzrostu wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii –mając na względzie rozwój MŚP, w oparciu o rachunek ekonomiczny, oraz rozwój nowych gałęzi przemysłu, a także tworzenie nowych, trwałych miejsc pracy, w tym także wykorzystanie lokalnie dostępnych zasobów OZE.		x			x
11) Rozwój nowych technologii wykorzystania węgla poprzez działania na rzecz wspierania prac badawczych i rozwojowych nad wykorzystaniem węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych.		x		x	x
12) Promocja energetyki jądrowej, jako korzystnie wpływającej na konkurencyjność polskiej gospodarki oraz polskich przedsiębiorstw, również MŚP ze względu na istotny wpływ na wzrost bezpieczeństwa energetycznego, pozytywny wpływ na poziom cen energii elektrycznej, a także skalę, złożoność oraz wielkość inwestycji.				x	x
13) Promowanie przedsiębiorczości typu „business & biodiversity”, w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością.				x	
III. Stymulowanie innowacyjności wśród przedsiębiorców:					

1) Działania na rzecz bardziej efektywnego wydatkowania środków publicznych przeznaczonych na finansowanie B+R+I, w szczególności zwiększenie finansowania konkursowego (przedmiotowego) oraz podniesienie efektywności finansowania podmiotowego;		x		x	x
2) Uproszczenie, zapewnienie spójności i przejrzystości systemu danin publicznych mające na względzie potrzeby efektywnej i innowacyjnej gospodarki.				x	x
3) Skoordynowanie polityki naukowej i innowacyjnej na szczeblu centralnym oraz wzmocnienie horyzontalnego, interdyscyplinarnego podejścia do problematyki gospodarki opartej na wiedzy.		x		x	x
4) Wzmocnienie polityki innowacyjności na szczeblu regionalnym m.in. poprzez odejście od wykonawczego (podporządkowanego wykorzystaniu środków unijnych) podejścia do polityki innowacyjnej na rzecz całościowego spojrzenia na kształtowanie procesów innowacji i transferu technologii w regionie.		x			x
5) Kształtowanie postaw proinnowacyjnych wśród przedsiębiorców, zwłaszcza z sektora MŚP poprzez m.in. programy i inicjatywy edukacyjne ukierunkowane na tworzenie proinnowacyjnej kultury organizacyjnej.		x		x	x
6) Racjonalizacja systemu zachęt fiskalnych wspierających prowadzenie działalności B+R+I – mało efektywne regulacje powinny zostać zastąpione nieskomplikowanym systemem zachęt dla przedsiębiorstw podejmujących ryzyko związane z działalnością B+R oraz wdrożeniem nowych technologii.				x	
7) Działania na rzecz rozwoju rynku Private Equity – Venture Capital, szczególnie w odniesieniu do inwestycji w innowacyjne firmy na wczesnym etapie rozwoju (seed i start-up).		x		x	x
8) Wspieranie rozwoju i upowszechnienie idei tworzenia klastrów, platform technologicznych oraz innych powiązań kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorcami oraz między przedsiębiorstwami i jednostkami naukowymi, ukierunkowanych na realizację przedsięwzięć innowacyjnych.		x		x	x
9) Upowszechnianie wśród przedsiębiorców kultury własności intelektualnej i wspieranie ochrony praw własności przemysłowej;		x		x	x
10) Budowa kultury innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej poprzez m.in. wzmocnienie oferty programowej uczelni o moduły dotyczące przedsiębiorczości, innowacji i komercjalizacji technologii oraz włączanie doświadczonych praktyków w proces wsparcia przedsiębiorczości akademickiej.		x		x	x
11) Wspieranie mobilności kadr nauki i gospodarki poprzez promowanie praktyki zawodowej w przedsiębiorstwach (w tym MŚP) dla kadry naukowej oraz włączenie praktyków w projekty badawcze i w proces dydaktyczny.		x		x	x
12) Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki poprzez m.in. zaangażowanie środowiska biznesu w system uczenia się przez całe życie, promowanie i rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, zwiększanie umiejętności zarządczych przedsiębiorców, szczególnie z sektora MŚP.		x		x	x
13) Pobudzanie innowacji poprzez upowszechnienie stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) oraz inwestycji w te technologie.		x		x	x
14) Rozwój nowoczesnego i koherentnego systemu transferu technologii i komercjalizacji wiedzy oraz jego systematyczne doskonalenie.		x		x	x
15) Popularyzacja zaawansowanych form współpracy międzynarodowej polskich przedsiębiorców z ich partnerami		x		x	x

zagranicznymi, upowszechnianie doświadczeń i wzorców współpracy.					
16) Stymulowanie umiędzynarodowienia ośrodków innowacji, w obszarze wiedzy i wymiany umiejętności, w transferze know-how i technologii oraz działalności na rynkach międzynarodowych.				X	X
IV. Pozostałe działania sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości:					
1) Rozwijanie systemu instytucji otoczenia biznesu celem zagwarantowania wysokiej jakości usług dla biznesu (np. podnoszenie kwalifikacji kadr, wzmocnienie współpracy pomiędzy ośrodkami zrzeszonymi w sieciach instytucji otoczenia biznesu).	X	X			X
2) Dalsze działania na rzecz usprawnienia funkcjonowania polskiej administracji poprzez wdrażanie systemów zapewniających odpowiednią jakość świadczonych usług oraz systematyczne szkolenie kadr.	X	X			X
3) Dalsze ograniczanie uznaniowości w wydawaniu rozstrzygnięć administracyjnych.		X			X
4) Promowane zarządzania strategicznego w przedsiębiorstwach, ze szczególnym naciskiem na długofalowe sformalizowane plany rozwoju.		X		X	X
5) Promowanie społecznej odpowiedzialności biznesu, zwłaszcza w sektorze MŚP;		X		X	X
6) Wzmocnienie postaw proekologicznych poprzez promocję systemów zarządzania środowiskowego ISO 14001 oraz EMAS, a także certyfikowanych eko-znaków;		X		X	X
7) Wspieranie inicjatyw mających na celu zacieśnianie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, prowadzącej do większej efektywności gospodarowania, w tym m.in. promocja roli współdziałania, powiązań sieciowych i nieformalnych aliansów;		X		X	X
8) Wprowadzenie do programu nauczania w szkołach elementów podstawowej wiedzy z dziedziny finansów, rachunkowości i ekonomii;		X			X
9) Popularyzacja idei ekonomii społecznej oraz stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi przedsiębiorstw społecznych.		X		X	X

1. MAKROEKONOMICZNA SYTUACJA POLSKI W 2013 R.

Jednym z głównych czynników determinujących poziom aktywności gospodarczej w 2013 r. była utrzymująca się wciąż niepewność co do rozwoju głównych ośrodków gospodarczych na świecie. Mimo nadal utrzymującej się niskiej koniunktury w krajach strefy euro, Polska notowała wzrost gospodarczy, jeden z wyższych w Europie. Sprzyjała temu zarówno relatywnie wysoka aktywność krajowych przedsiębiorstw, jak i przyrost wydatków konsumpcyjnych.

Warunki panujące w otoczeniu gospodarczym Polski w 2013 r. stwarzały szereg wyzwań dla procesu tworzenia wartości dodanej w kraju. Problemy fiskalne w strefie euro skutecznie potęgowały awersję do ryzyka, będącą głównym źródłem zmniejszonej skali napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych do gospodarek z naszego regionu. Z kolei ograniczenie importu UE (3/4 polskiego eksportu) znajdowało swoje odzwierciedlenie w spowalniającej dynamice popytu zagranicznego.

Dodatkowym elementem, negatywnie oddziałującym w krótkim okresie na polską gospodarkę, był postępujący w kraju proces konsolidacji fiskalnej. W wyniku tego deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych ukształtował się na poziomie 4,3%³ PKB, przekraczając tym samym założony próg 3% PKB w Traktacie z Maastricht. Ograniczanie wydatków, przy poszukiwaniu nowych źródeł dochodów budżetowych, a także mniejsze niż oczekiwano dochody podatkowe, nie sprzyjały utrzymaniu pożądanego poziomu popytu konsumpcyjnego w skali całej gospodarki.

Jednocześnie działania ukierunkowane na obniżenie relacji długu sektora finansów publicznych do PKB, a także silne fundamenty gospodarcze powodują, że Polska jest postrzegana przez rynki finansowe oraz agencje ratingowe jako bezpieczna przystań w regionie. Planowana dalsza konsolidacja fiskalna (której wiarygodność została potwierdzona przez zawieszenie przez Komisję Europejską w czerwcu 2014 r. procedury nadmiernego deficytu wobec Polski) oraz silne fundamenty polskiej gospodarki, powinny wpłynąć na umocnienie się pozytywnego wizerunku Polski wśród inwestorów w kolejnych latach, co przyczyniać się będzie do zwiększenia stabilności i trwałości wzrostu gospodarczego.

Zlikwidowanie nadmiernego deficytu, ograniczenie narastania zadłużenia oraz zmniejszenie, a następnie ustabilizowanie deficytu strukturalnego na poziomie średniokresowego celu budżetowego należą do najważniejszych zadań rządu.

Polska należy do krajów, które w dużej mierze wykorzystują swoją atrakcyjność gospodarczą. Fakt, iż kryzys miał ograniczony wpływ na gospodarkę sprawia, że napływ BIZ jest nadal znaczący. W latach 2004–2013, skierowane do Polski bezpośrednie inwestycje zagraniczne wyniosły niemal 100 mld EUR. Według wstępnych szacunków NBP w oparciu o dane kwartalne dot. bilansu płatniczego, saldo napływu kapitału w formie BIZ osiągnęło ujemną wartość: -4,6 mld EUR. Niskie wartości BIZ w Polsce w latach 2012-2013 w porównaniu z wcześniejszymi latami wynikały głównie z odpływu kapitału w transzycie (przepływów finansowych, niewpływających na zatrudnienie oraz produkcję) w wysokości ok. 5 mld EUR. **Na koniec 2013 r. skumulowana kwota kapitałów własnych i reinwestowanych zysków wyniosła 130,8 mld EUR.**

³ Zgodnie z najnowszymi rekomendacjami z 10 grudnia 2013 r. dla Polski, zalecane roczne cele nominalne to deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2014 r. na poziomie 3,9% PKB i 2,8% PKB w 2015 r. (po wyłączeniu wpływu transferu aktywów z tytułu reformy emerytalnej).

1.1 Wzrost gospodarczy i jego czynniki

Po spowolnieniu obserwowanym w 2009 r. (1,6% wzrost PKB) oraz wyraźnym przyspieszeniu w latach 2010-2011 (o 3,9% i 4,5% wzrost PKB), w kolejnych latach tempo wzrostu gospodarczego ponownie wyhamowało. Na tle innych krajów Unii Europejskiej wyniki gospodarcze naszego kraju prezentowały się jednak bardzo dobrze, lokując nasz kraj w gronie europejskich liderów wzrostu.

W 2013 r. wzrost PKB polskiej gospodarki wyniósł 1,6%. Rok 2013 rozpoczął się niemal stagnacją produkcji obserwowaną w I kwartale, ale kolejne kwartały już sygnalizowały jej przyspieszenie. W efekcie dynamika PKB w IV kwartale przyspieszyła do 102,7 (wobec analogicznego okresu roku poprzedzającego). Zdecydowało o tym przyspieszenie dynamiki konsumpcji oraz stopniowa odbudowa popytu inwestycyjnego. Motorem wzrostu gospodarczego Polski w 2013 r. pozostawał jednak popyt zagraniczny, który wykazał się kontrybucją we wzrost na poziomie 1,6 pkt. proc., przy jednoczesnym neutralnym wpływie popytu krajowego.

Rosnący popyt inwestycyjny może świadczyć o poprawie sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw. Od II kwartału 2013 r. inwestycje rosły z kwartału na kwartał (wobec poprzedniego kwartału), a wyniki pierwszego kwartału 2014 r. potwierdzają trwałą tendencję wzrostową. Choć w 2013 r. inwestycje sektora prywatnego wzrastały, to nie był to wynik wystarczający, aby zrekompensować spadek inwestycji sektora instytucji rządowych i samorządowych. W rezultacie, mimo iż rok 2013 charakteryzował się powolnym ożywieniem inwestycyjnym, w całym roku nastąpiło ograniczenie łącznych inwestycji w całej gospodarce (spadek o 0,2% r/r, co wpływało neutralnie na tempo wzrostu PKB w analizowanym okresie).

W poszczególnych kwartałach 2013 r. w ujęciu rocznym również popyt konsumpcyjny sukcesywnie wzrastał. Pomimo poprawy rocznej dynamiki konsumpcji prywatnej w drugiej połowie roku, wzrost w całym 2013 r. wyniósł zaledwie 0,8%, wobec 1,3% odnotowanego rok wcześniej i był to najniższy wynik w historii (tj. od 1996 r.). Znaczący wpływ na kształtowanie się popytu konsumpcyjnego, miała ograniczona presja płacowa, a także niska dynamika kredytów konsumpcyjnych, przy jednoczesnym zwiększeniu stopy oszczędności dobrowolnych. Z drugiej strony optymistyczne sygnały napływające z rynku pracy, w postaci spadku bezrobocia i wzrostu zatrudnienia, miały swoje odzwierciedlenie w poprawie wskaźników spożycia.

Zmiany w strukturze popytu krajowego i zagranicznego pozostają w ścisłym związku z rolą, jaką we wzroście na przestrzeni kolejnych lat odegrały poszczególne sektory gospodarki. W 2013 r. sektor usługowy, od kilku lat dynamicznie rozwijający się, utrzymał swój dodatni wkład w tworzenie wartości dodanej. Po okresie spowolnienia gospodarczego w 2009 r., kiedy to wkład przemysłu w kształtowanie PKB był bliski neutralnego, w roku 2010 nastąpił powrót do pozytywnego wpływu tego sektora na wzrost PKB. W roku 2013 tendencja ta, choć w mniejszej skali, została utrwalona.

W roku 2013 sektor budowlany przechodził recesję. Słabe wyniki kolejnych miesięcy (w ujęciu rocznym) zapoczątkowane w drugiej połowie 2012 r. utrzymywały się w całym 2013 r. O ile w pierwszej jego połowie sprzedaż produkcji budowlano-montażowej spadała najszybciej (w skali roku spadki dwucyfrowe), to w drugiej połowie spadek był średnio 5% (z wyjątkiem grudnia – wzrost o 5,8%). Niska aktywność na rynku budowlanym była efektem słabnącego popytu na nieruchomości, w świetle oczekiwań, co do dalszego spadku ich cen oraz niskiej podaży kredytów hipotecznych.

Napływające dane nie dają jednoznacznego obrazu ożywienia w gospodarce światowej. Głównym czynnikiem ryzyka pozostaje obecnie nierównowaga fiskalna w strefie euro, a także wystąpienie deflacji.

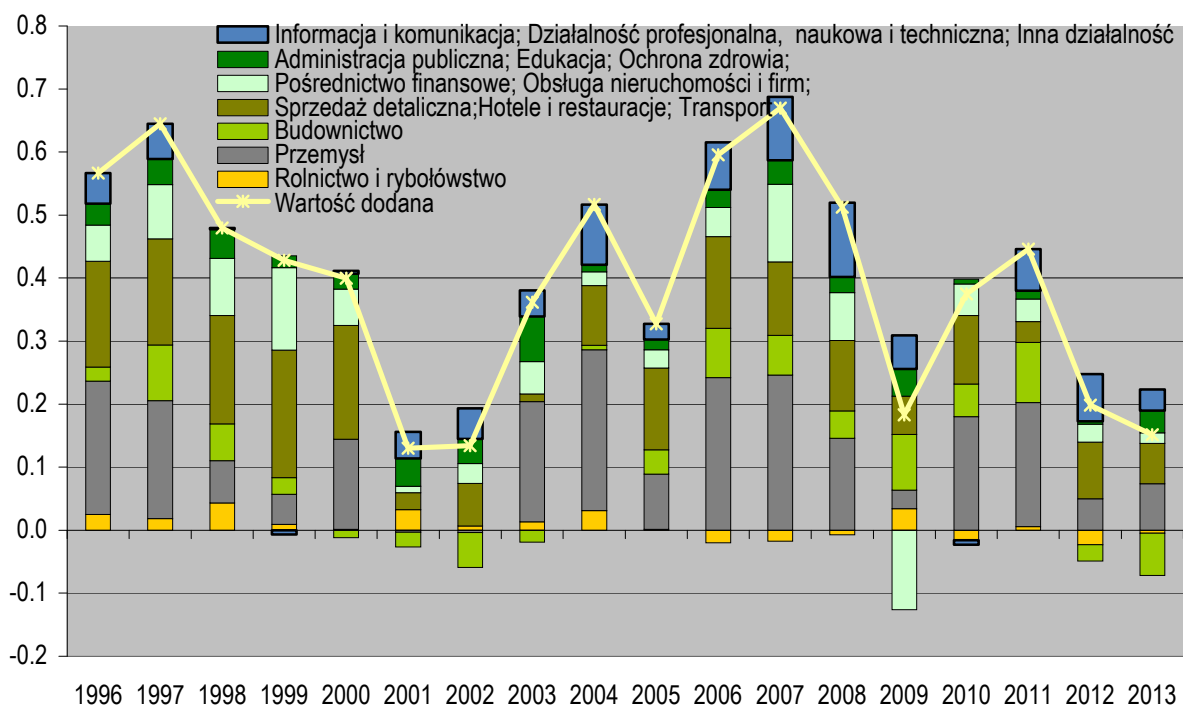
Tabela 2. Dekompozycja wzrostu PKB w UE, Niemczech i Polsce w latach 2001-2013

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
UE	1,3	1,5	2,6	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2,0	1,6	-0,4	0,1
popyt wewnętrzny	1,1	2,0	2,4	2,1	3,3	3,3	0,2	-4,4	1,5	0,7	-1,5	-0,4
popyt zewnętrzny	0,2	-0,5	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	-0,1	0,5	0,9	1,2	0,5
Niemcy	0,0	-0,4	1,2	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4,0	3,3	0,7	0,4
popyt wewnętrzny	-1,9	0,4	0,0	-0,2	2,6	1,8	1,1	-2,2	2,3	2,6	-0,3	0,6
popyt zewnętrzny	1,9	-0,9	1,3	0,9	1,2	1,6	0,0	-3,2	1,8	0,7	1,0	-0,2
Polska	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2,0	1,6
popyt wewnętrzny	1,0	2,9	6,4	2,5	7,4	8,9	5,8	-1,1	4,6	3,6	-0,1	0,0
popyt zewnętrzny	0,4	0,9	-1,0	1,1	-1,1	-2,0	-0,6	2,6	-0,7	0,9	2,0	1,6

Źródło: Obliczenia DSA MG na podstawie danych Eurostat

Spowolnienie gospodarcze w Polsce przebiegało w sposób odmienny od tego obserwowanego w całej, UE. Skala wyhamowania tempa popytu wewnętrznego w 2009 r. w Polsce była mniejsza, dodatkowo notowaliśmy dodatni wkład ze strony popytu zewnętrznego. W 2012 r. miała miejsce tzw. druga fala kryzysu, która w Polsce ponownie miała znacznie słabszy wydźwięk. Rok 2013 obrazował powolne wyjście z kryzysu w Europie, jednak przy utrzymującym się niskim popycie wewnętrznym. Natomiast w Polsce neutralnemu wpływowi popytu wewnętrznego (głównie za sprawą wzrostu konsumpcji), towarzyszyło stymulujące oddziaływanie popytu zewnętrznego. Wyższa dynamika eksportu niż importu pozwoliła zmniejszyć nierównowagę zewnętrzną.

Wykres 3. Dekompozycja sektorowa PKB w latach 1996-2013

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat

W roku 2013 wartość dodana w gospodarce wspierana była w największym stopniu dobrą kondycją sektora usług, a także przemysłu, biorąc pod uwagę, że stanowi niemal 25% PKB. Natomiast sektor budowlany w ostatnich dwóch latach miał negatywny wkład, aczkolwiek już w mniejszym stopniu, bo zarówno skala wpływu, jak i udział w strukturze PKB był niższy.

1.2 Inwestycje

Niski poziom nakładów inwestycyjnych w 2013 r. był wynikiem wciąż niestabilnej sytuacji firm oraz niepewności przedsiębiorców co do dalszych perspektyw gospodarczych. Nakłady brutto na środki trwale w 2013 r. spadły o 0,2% wobec spadku o 1,6% w 2012 r. Pierwsze półrocze 2013 r. było kontynuacją spadku nakładów zapoczątkowanego w III kwartale 2012 r. W dwóch pierwszych kwartałach 2013 r. inwestycje spadały o odpowiednio 2,4% i 3,3%, by w III kwartale wzrosnąć o 0,5%, a następnie zwiększyć się o 2% w IV kwartale. Poprawa nastrojów przedsiębiorców obserwowana w drugim półroczu 2013 r. znalazła odzwierciedlenie w ponownym wzroście nakładów inwestycyjnych.

Tabela 3. Nakłady inwestycyjne brutto sektora publicznego jako procent PKB

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	3,4	3,9	4,2	4,6	5,2	5,6	5,7	4,6	3,9
UE-28	2,3	2,5	2,6	2,7	2,9	2,7	2,5	2,3	2,2

Źródło: Eurostat.

W porównaniu z wcześniejszym okresem, w latach 2012-2013 widoczne było ograniczenie inwestycji sektora publicznego. Niższe inwestycje sektora instytucji rządowych i samorządowych związane były z kontynuacją procesu konsolidacji finansów publicznych oraz zakończeniem części przedsięwzięć infrastrukturalnych podjętych w poprzednich latach. Mimo że w 2013 r. wydatki na inwestycje publiczne (zarówno w ujęciu nominalnym, jak i w relacji do PKB) w Polsce były niższe niż w latach poprzednich i stanowiły 3,9% PKB. To był to czwarty najwyższy wynik wśród państw Unii Europejskiej. Większe zaangażowanie sektora publicznego w inwestycje odnotowano w Rumunii (4,5%), Estonii (4,3%) i Bułgarii (4,1% PKB).

Chociaż wyższą aktywnością inwestycyjną odznaczały się przedsiębiorstwa prywatne, to inwestycje w całej gospodarce spadły. Jakkolwiek inwestycje prywatne powinny stopniowo zastępować inwestycje publiczne we wspieraniu wzrostu gospodarczego. Dodatkowym impulsem dla inwestycji ma być program Inwestycje Polskie oraz środki w ramach perspektywy finansowej 2014-2020.

Tabela 4. Nakłady inwestycyjne brutto sektora prywatnego jako procent PKB

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	14,8	15,7	17,4	17,7	16,0	14,2	14,5	14,6	14,6
UE-28	17,7	18,1	18,6	18,3	16,2	15,8	16,0	15,6	15,1

Źródło: Eurostat.

Przyspieszenie wzrostu nakładów inwestycyjnych w latach 2006-2008 zwiększyło wskaźnik udziału nakładów inwestycyjnych sektora prywatnego w PKB do wielkości zbliżonej do notowanego w najbardziej rozwiniętych gospodarkach UE. W kolejnych latach nakłady sektora prywatnego znacząco spadły, co przy wysokiej dynamice nakładów sektora publicznego, spowodowało znaczący spadek udziału tego sektora w wydatkach ogółem. W 2012 r. odnotowano nieznaczny wzrost udziału nakładów sektora prywatnego w relacji do PKB. Dane za rok 2013 wskazują na ustabilizowanie się tego wskaźnika na poziomie z roku 2012. O tym, czy ożywienie i skali ożywienia w inwestycjach będzie trwałe, będą decydować firmy, które w dużej mierze kształtują poziom oraz tempo wzrostu nakładów inwestycyjnych.

Znaczące ograniczenie aktywności sektora przetwórczego w czasie kryzysu spowodowało spadek wykorzystania mocy produkcyjnych zarówno w Polsce, jak i rozwiniętych krajach UE. Jednak już od drugiej połowy 2009 r. wskaźnik ten zaczął rosnąć. Słabsze perspektywy gospodarcze i osłabienie produkcji spowodowało wyraźny spadek wykorzystania mocy produkcyjnych w pierwszej połowie 2013 r. do poziomu poniżej 73%. W drugiej połowie roku, wraz ze stopniowym ożywieniem

w gospodarce, odnotowywano systematyczne zwiększenie wykorzystywania możliwości produkcyjnych. W dalszym ciągu wskaźnik ten pozostaje zarówno poniżej poziomu średniej UE, jak i poziomu sprzed kryzysu lat 2008-2009 (76% w IV kwartale 2013 r. wobec 80,3% w I kwartale 2008 r.).

Kolejny rok z rzędu odnotowano spadek w odniesieniu do relacji nakładów brutto na środki trwałe do PKB. W 2013 r. wyniosła ona 18,4%, w porównaniu z 19,2% w 2012 oraz 20,2% w 2011 r.

Oslabienie koniunktury gospodarczej w Europie i na świecie przełożyło się również na decyzje firm zagranicznych w odniesieniu do podejmowania nowych inwestycji w okresie 2012-2013. W 2012 r. napływ BIZ do Polski był zdecydowanie niższy niż w latach 2010-2011 i wyniósł 4,8 mld EUR. Lata 2012-2013 były jednak pod względem napływu inwestycji w formie BIZ do Polski specyficzne. Obok czynników koniunkturalnych, na spadek poziomu napływu BIZ do naszego kraju wpłynął odpływ tzw. kapitału w tranzycie. Transakcje związane z kapitałem w tranzycie wpływają zniekształcająco na statystyki dotyczące BIZ, mimo iż *de facto* nie mają wpływu na sferę realną i świadczą o utracie atrakcyjności inwestycyjnej przez daną gospodarkę. Dominującą pozycją w strukturze kapitałowej napływu BIZ do Polski w 2012 r. były reinwestowane zyski. Systematycznie wysoki udział wartości reinwestowanych zysków świadczy o tym, że inwestorzy zagraniczni zyskali do Polski zaufanie i udowadniają je ponosząc kolejne nakłady na rozwój istniejących już inwestycji. W kierunku zmniejszenia wartości BIZ oddziaływały natomiast inwestycje w kapitał własny spółek.

Najwięcej kapitału do Polski napłynęło z państw UE. Wśród nich liderem były Niemcy (3,5 mld EUR). Za nimi uplasowały się Francja (3,1 mld EUR) i Wielka Brytania (0,8 mld EUR).

Pod względem struktury sektorowej, najwięcej środków z tytułu BIZ skierowano do usług przetwórstwa przemysłowego (2,8 mld EUR). Mniej środków ulokowano natomiast w usługach (1,7 mld EUR). Według wstępnych szacunków NBP w 2013 r. odnotowano odpływ BIZ z Polski na poziomie ok. - 4,5 mld EUR. Na tak słaby wynik oddziaływał kolejny rok z rzędu wspomniany wcześniej kapitał w tranzycie oraz wynikające z czynników koniunkturalnych spowolnienie w napływie BIZ do Polski. Wartość napływu, bez uwzględniania kapitału w tranzycie, wyniosła poniżej 1 mld EUR⁴.

Tabela 5. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce (roczne napływy i ich udział w PKB)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
BIZ w mln EUR	8,265	15,578	17,221	10,059	9,835	10,473	14,829	4,716	-4,577
w % PKB	3,4	5,7	5,5	2,8	3,2	3,0	4,0	1,2	-1,2

Źródło: Obliczenia DSA MG na podstawie danych NBP i Eurostat.

* dane wstępne

1.3 Handel zagraniczny i kurs walutowy

W 2013 r., czyli w piątym roku od wybuchu globalnego kryzysu finansowego i gospodarczego, nadal utrzymywała się znaczna niepewność co do dalszego rozwoju sytuacji na większości kluczowych dla Polski rynków eksportowych. Niski poziom zaufania ze strony poważnie osłabionego finansowo sektora prywatnego, poddanego konsolidacji finansowej na skutek wysokiego zadłużenia, negatywnie zaważył na popycie wewnętrznym w większości gospodarek europejskich, zwłaszcza gospodarek strefy euro (gdzie zmniejszył się o 0,9%). Jego umiarkowany wzrost odnotowano m.in. w Niemczech (o 0,7%), Francji (o 0,2%), na Węgrzech (0,8%), z kolei spadek wystąpił m.in. we Włoszech (o 2,7%),

⁴ Odpływ kapitału w tranzycie klasyfikowany jest jako jednoczesny spadek FDI (odpływ kapitału) i polskich inwestycji bezpośrednich za granicą (napływ kapitału) i ma zatem neutralny wpływ na bilans płatniczy kraju przyjmującego.

Niderlandach (o 2,5%), Czechach (o 0,8%) oraz Grecji (5,8%). Z drugiej strony relatywnie szybko wzrósł w Wielkiej Brytanii – drugim po Niemczech rynku eksportowym Polski – o 1,8%.

Jednocześnie popyt krajowy w Polsce – będący jednym z ważniejszych wewnętrznych uwarunkowań naszej wymiany towarowej z zagranicą – utrzymał się na poziomie sprzed roku.

Względnie neutralny wpływ na obroty towarowe z zagranicą miał kurs złotego względem głównej waluty rozliczeniowej w polskiej wymianie handlowej, tj. euro. W skali całego 2013 r. średni kurs euro wyniósł 4,1975 zł i w stosunku do roku 2012 był wyższy o 0,3%. Z kolei kurs dolara wyniósł 3,1608 zł i był niższy o 3%.

Według danych GUS eksport towarów z Polski w 2013 r. wzrósł o 8% (tj. o ponad 11,5 mld EUR), osiągając wartość 155 mld EUR. Natomiast import wyniósł 157 mld EUR i był o 1,9% (tj. o ponad 2,9 mld EUR) wyższy niż w roku 2012. Wyniki te przełożyły się na znaczącą redukcję deficytu obrotów towarowych – o 8,6 mld EUR, do poziomu 2 mld EUR.

Natomiast według danych NBP eksport towarów wyniósł 156 mld EUR i w stosunku do roku poprzedniego był wyższy o 5%, tj. o prawie 7,5 mld EUR. W tym okresie import osiągnął wartość 153,7 mld EUR, czyli taką jak przed rokiem. Osiągnięte wyniki przyniosły zdecydowaną poprawę salda obrotów towarowych, tj. o prawie 7,5 mld EUR – notowany w 2012 r. deficyt na poziomie 5,2 mld EUR przekształcił się w nadwyżkę sięgającą 2,3 mld EUR. Głównie dzięki temu został poważnie zredukowany wysoki deficyt na rachunku obrotów bieżących (z 14,2 mld EUR do 5,3 mld EUR).

W 2013 r. relacja obrotów towarowych i usługowych do PKB wyniosła 93,6%, czyli w porównaniu z rokiem 2012 r. poprawiła się o 0,2 pkt. proc., a z rokiem 2001 r. aż o 36 pkt. proc. Potwierdza to znaczącą i systematycznie rosnącą rolę handlu zagranicznego dla rozwoju polskiej gospodarki.

Tabela 6. Relacja eksportu towarów i usług do PKB w latach 2001-2013

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dynamika PKB w %	1,2	1,4	3,9	5,3	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2,0	1,6
PKB w mld zł	779,6	808,6	843,1	924,5	983,3	1 060,0	1 176,7	1 275,5	1 344,5	1 416,6	1 528,1	1 596,4	1 635,8
Eksport w mld zł	210,6	231,4	280,7	346,4	364,7	427,5	479,5	508,6	529,3	598,1	688,6	744,7	781,6
Eksport/PKB w %	27,0	28,6	33,3	37,5	37,1	40,3	40,8	39,9	39,4	42,2	45,1	46,6	47,8

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych NBP i GUS.

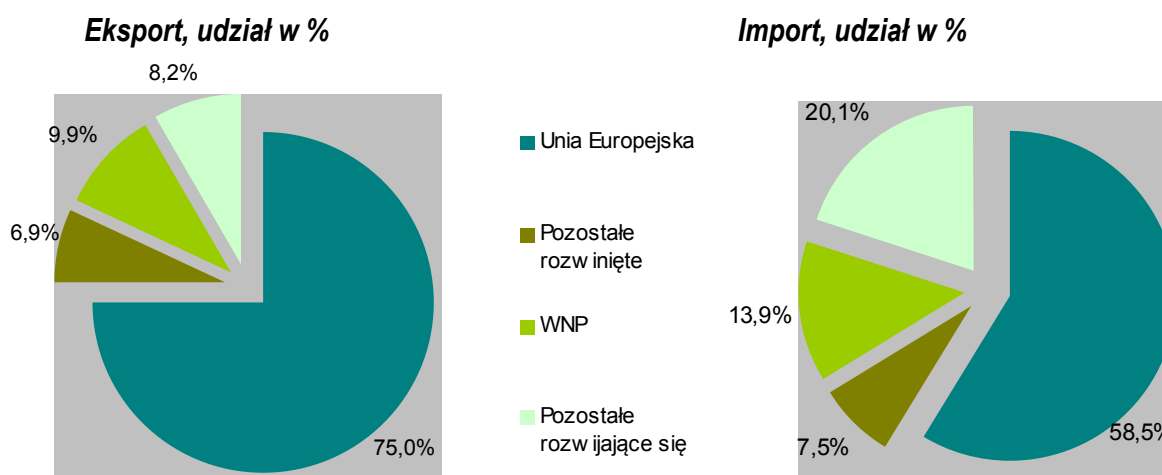
Rok 2013, podobnie jak kilka poprzednich, przyniósł szybszy wzrost obrotów z krajami rozwijającymi się i słabiej rozwiniętymi niż z rynkami rozwiniętymi. Eksport do tej pierwszej grupy rynków zwiększył się o 11,2%, do 28 mld EUR. Natomiast do rynków rozwiniętych wzrósł o 7,4%, osiągając wartość 127 mld EUR. W tym czasie import z rynków rozwiniętych zwiększył się o 4,1%, do ok. 103,6 mld EUR. Natomiast import z krajów rozwijających się spadł w 2013 r. o 2%, do 53,4 mld EUR.

Wywóz do Unii Europejskiej, do której trafia ok. $\frac{3}{4}$ polskiej sprzedaży zagranicznej, zwiększył się o 6,3% (do 116,3 mld EUR), przy czym nieco wolniej na rynki strefy euro (o 5,6%, do 78,6 mld EUR) niż na pozostałe rynki unijne (o 7,8%, do prawie 37,7 mld EUR). Z kolei po stronie przywozu z UE odnotowano wzrost o 3,5% (do 91,8 mld EUR). Wśród głównych partnerów eksportowych Polski w UE wyraźnie wzrósł wywóz do Niemiec (o 7,8%, do 38,9 mld EUR), Czech (o 5,8%, do ponad 9,6 mld EUR), Szwecji (o 9,4%, do 4,2 mld EUR) oraz Słowacji (o 9,8%, do 4,1 mld EUR). Z kolei sprzedaż na pozaunijne rynki rozwinięte zwiększyła się o 20,3% (do 10,7 mld EUR), w tym najszybciej do USA (o 30,3%, do 3,6 mld EUR) i Norwegii (o 26,2%, do prawie 3,1 mld EUR).

Eksport na rynki Wspólnoty Niepodległych Państw wzrósł o 7,7%, osiągając wartość ponad 15,3 mld EUR, w tym do Rosji o 6,1% (do ponad 8,1 mld EUR), Ukrainy o 5,1% (do 4,3 mld EUR) oraz na Białoruś o 16,5% (do ponad 1,8 mld EUR). Wartość importu z WNP była natomiast o 11,7% niższa niż przed rokiem i wyniosła prawie 21,9 mld EUR. Szybciej niż do WNP zwiększył się wywóz na pozostałe rynki rozwijające się (o 15,8%, do 12,7 mld EUR). W tej grupie na uwagę zasługuje dynamiczny wzrost wywozu do Chin (o 17,4%), Serbii (o 75,2%), Zjednoczonych Emiratów Arabskich (o 66,4%) oraz Republiki Korei (o 32,4%).

Rok 2013 przyniósł pokaźną redukcję deficytu wymiany towarowej – do 2 mld EUR z 10,6 mld EUR w roku 2012. W handlu z rynkami rozwiniętymi nadwyżka obrotów powiększyła się o blisko 4,7 mld EUR, do 23,4 mld EUR, w tym w obrotach z rynkami unijnymi nastąpił wzrost nadwyżki o 3,8 mld EUR, do 24,5 mld EUR. Zdecydowaną poprawę salda handlowego odnotowano także w odniesieniu do rynków rozwijających się i słabiej rozwiniętych, gdzie deficyt został zredukowany o ponad 3,9 mld EUR, do 25,4 mld EUR, co było efektem obniżenia deficytu w handlu z WNP – o ok. 4 mld EUR, do ok. 6,5 mld EUR.

Wykres 4. Struktura geograficzna polskiego eksportu i importu w 2013 r.

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych GUS.

W przekroju towarowym najszybszy wzrost – podobnie jak przed rokiem – odnotowano w eksporcie artykułów rolno-spożywczych – o 14,2%. Wartość tego eksportu sięgnęła 20,4 mld EUR, co stanowiło 13,2% łącznej polskiej sprzedaży zagranicznej. Jednocześnie nadwyżka obrotów w handlu artykułami żywnościowymi powiększyła się prawie o 1,8 mld EUR, do ponad 6,1 mld EUR.

Szybciej niż przeciętnie wzrósł także eksport w dwóch grupach towarowych dominujących w polskim wywozie, tj. wyrobów elektromaszynowych – o 8,9% (do 61 mld EUR) oraz wyrobów przemysłu chemicznego – o 9% (do 21,9 mld EUR). W obrotach produktami elektromaszynowymi odnotowano wzrost nadwyżki o prawie 2,1 mld EUR, do blisko 4,4 mld EUR. Znacząca poprawa salda nastąpiła także w obrotach produktami mineralnymi, gdzie deficyt został zredukowany o prawie 2,5 mld EUR, do 11,9 mld EUR.

1.4 Rynek pracy

Główną determinantą zmian zachodzących na rynku pracy jest sytuacja gospodarcza zarówno w kraju, jak i na świecie. Światowy kryzys, z którym zmierzyła się również Polska, przerwał korzystne zmiany na

rynku pracy, zachodzące w zasadzie do końca 2008 r. Co prawda pogorszenie sytuacji na rynku pracy w kolejnych latach nie było tak radykalne, jak w przypadku wielu gospodarek europejskich, jednak i w Polsce zauważalne były efekty dostosowania się firm do mniejszego popytu i nierzadko konieczności ograniczenia produkcji, a więc i mniejszego zapotrzebowania na pracę.

W roku 2013 sytuacja na rynku pracy wyglądała podobnie, jak w roku poprzednim. Był to kolejny rok, w którym nie doszło do zdecydowanego przełamania negatywnych tendencji. Liczba pracujących w wieku 15 lat i więcej wynosiła 15,6 mln, a w grupie 20-64 lata 15,2 mln. W tym okresie wskaźnik zatrudnienia, określający udział ludności pracującej w wieku 20-64 lata w ogólnej liczbie ludności tej grupy wiekowej wyniósł 64,9% (wyznaczony do 2020 r. cel dla Polski zgodnie ze Strategią Europa 2020 to 71%). Niemniej w II połowie 2013 r. nastąpiła pewna poprawa sytuacji, a trend ten został potwierdzony w I kw. 2014 r.

Tabela 7. Sytuacja na rynku pracy w Polsce w latach 2000-2013 w grupie wiekowej 20-64 (średniorocznie, %)

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
współczynnik aktywności zawodowej	72,6	72,4	71,5	70,8	70,6	70,9	69,7	69,4	69,9	70,6	71,1	71,3	71,9	72,3
Wskaźnik zatrudnienia	61,0	59,4	57,4	57,1	57,3	58,3	60,1	62,7	65,0	64,9	64,3	64,5	64,7	64,9
stopa bezrobocia BAEL	16,3	18,1	19,7	19,3	19,0	17,7	13,8	9,6	7,0	8,1	9,5	9,5	10,0	10,2
stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec roku	15,1	17,5	18,0 20,0 ⁵	20,0	19,0	17,6	14,8	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4	13,4

Źródło: Współczynnik aktywności zawodowej, wskaźnik zatrudnienia oraz stopa bezrobocia BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności; stopa bezrobocia rejestrowanego - GUS.

Po systematycznym wzroście wskaźnika zatrudnienia dla UE-28 od roku 2002, wskutek kryzysu gospodarczego w latach 2009 i 2010, nastąpiło odwrócenie trendu i spadek wartości wskaźnika odpowiednio o 1,4 pkt. proc. i 0,4 pkt. proc. W roku 2013 wskaźnik ukształtował się na poziomie 68,3% (spadek o 0,1 pkt. proc.). Wskaźnik zatrudnienia w Polsce (64,9%) jest nadal jednym z niższych w Unii Europejskiej. Niższy od Polski wskaźnik zatrudnienia odnotowano w Bułgarii (63,5%), Rumunii (63,9%), Hiszpanii (58,2%), Grecji (53,2%), Chorwacji (53,9%), we Włoszech (59,8%) oraz na Węgrzech (63,2%). Taki sam wskaźnik zatrudnienia, jak w Polsce zaobserwowano na Malcie⁶.

W 2013 r. poziom przeciętnego zatrudnienia⁷ wyniósł 8.198 tys. (spadek o 1,1% w porównaniu z 2012 r.). Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w 2013 r. ukształtowało się na poziomie 5.494 tys., tj. o 1% mniej niż w 2012 r. (wobec wzrostu o 0,1% przed rokiem). Najbardziej obniżyło się zatrudnienie w budownictwie oraz w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę. W przetwórstwie przemysłowym przeciętne zatrudnienie było również niższe niż w 2012 r. Wzrost odnotowano w administrowaniu i działalności wspierającej, informacji i komunikacji, dostawie wody, gospodarowaniu ściekami i odpadami, rekultywacją oraz transporcie i gospodarce magazynowej.

⁵ W 2002 r. nastąpiła korekta stopy bezrobocia rejestrowanego w oparciu o dane na temat populacji, ludności rolniczej i aktywności, uzyskane z Narodowego Spisu Powszechnego. Podano wartości przed (18,0%) i po korekcie (20,0%).

⁶ Dane BAEL Eurostat dla grupy osób w wieku 20-64 lata.

⁷ Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, oraz bez rolnictwa indywidualnego, fundacji, stowarzyszeń, partii politycznych, związków zawodowych, organizacji społecznych, organizacji pracodawców, samorządu gospodarczego i zawodowego oraz w działalności związanej z obroną narodową i bezpieczeństwem publicznym.

W 2013 r. liczba osób bezrobotnych w Polsce w grupie wiekowej 20-64 lata wyniosła 1.737,3 tys. osób. W stosunku do roku 2012 liczba bezrobotnych wzrosła o 50,3 tys. Stopa bezrobocia (BAEL) wyniosła 10,2%, przy czym w przypadku kobiet stopa bezrobocia wyniosła 11%, a w przypadku mężczyzn 9,6%.⁸ Według statystyk bezrobocia rejestrowanego, na koniec roku 2013 w urzędach pracy zarejestrowanych było 2.157,9 tys. osób (o 1% więcej niż rok wcześniej), a stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 13,4% i była analogiczna jak w końcu 2012 r.

Utrzymało się bardzo duże terytorialne zróżnicowanie bezrobocia. W końcu 2013 r. w porównaniu z 2012 r. poziom bezrobocia rejestrowanego zwiększył się w dziesięciu województwach. Najwyższą dynamikę bezrobocia zanotowano w województwach: podlaskim (3,2%), warmińsko-mazurskim (2,3%) i lubelskim (2,2%). Najwyższy poziom stopy bezrobocia wystąpił w województwach warmińsko-mazurskim (21,7%), kujawsko-pomorskim (18,1) i zachodniopomorskim (18,0%). Najniższą stopą bezrobocia charakteryzowały się województwa: wielkopolskie (9,6%), mazowieckie (11,0%) i śląskie (11,2%). Bezrobocie ma w Polsce w znacznym stopniu charakter długookresowy. Wśród zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych ponad 53% to osoby długotrwale bezrobotne.

W Polsce, podobnie do większości krajów UE, istotnym problemem jest poziom zatrudnienia wśród osób młodych. Tylko nieliczne kraje mogą poszczycić się wysokimi wskaźnikami zatrudnienia w tej grupie wiekowej, choć Niderlandy przekraczają w tym zakresie 70%, a Austria notowała wskaźnik bliski tego poziomu. Wraz z pogorszeniem sytuacji gospodarczej w następstwie światowego kryzysu finansowego w roku 2009, nastąpiło odwrócenie trendu poprawy wskaźników zatrudnienia najmłodszej grupy pracowników. W 2013 r. pracowało tylko 22% młodych Greków i 26% Chorwatów oraz blisko 30% osób w wieku 20-24 w Hiszpanii i Włoszech, a także ok. 35% osób na Węgrzech, Bułgarii, Luksemburgu czy Słowacji. Polska ze wskaźnikiem 41% również odstaje *in minus* od średniej UE. Wyraźna dysproporcja (ponad 9 pkt. proc.) pomiędzy danymi dla Polski i UE widoczna jest również w grupie wiekowej 55-64.

Zauważalne jest powiązanie poziomu wykształcenia ze wskaźnikiem stopy bezrobocia. Wyższe wykształcenie wciąż jest czynnikiem obniżającym ryzyko wystąpienia bezrobocia.⁹ Należy ponadto zauważyć, iż to właśnie w tej grupie stopa bezrobocia w Polsce była niższa od średniej UE-28 i wyniosła w roku 2013, podobnie jak w poprzednim roku, 5,7% (UE-28: 6,5% w roku 2013 i 6,2% w roku poprzedzającym). Zauważalne jest jednak wciąż niedopasowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych nie jest w Polsce zjawiskiem powszechnym. W okresie 2011 - 2013 jedynie 4,5% osób, wśród osób niepracujących zawodowo, wskazało brak kwalifikacji wymaganych przez pracodawcę jako przyczynę (subiektywną) pozostawania bez zatrudnienia. Zaledwie 9,6% osób 25 lat i więcej podjęło w okresie 2011 – 2013 jakąkolwiek aktywność dotyczącą podnoszenia kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności (w okresie 2009 – 2011 wskaźnik ten był na poziomie 10,7%). Analiza struktury tych osób pokazuje, iż częściej działania dokształcające podejmowały kobiety (56,1% do 43,9%)¹⁰.

Obserwowany jest wyraźny wzrost intensywności procesu dokształcania z wiekiem, poziomem wykształcenia oraz wielkością miejscowości zamieszkania. Ilość osób uczestniczących w podnoszeniu kwalifikacji zmniejsza się wraz z ich wiekiem. Wśród osób dokształcających się dominują osoby w wykształceniu wyższym i policealnym, które stanowiły 63,4% ogółu osób podnoszących swoje

⁸ Dane BAEL, GUS

⁹ Eurostat.

¹⁰ Czapiński J., Panek T. (red.) (2013) Diagnoza społeczna 2013, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa.

kwalifikacje w latach 2011-2013 (w latach 2009-2011 było to 62,2%). Wśród dokształcających się około połowę stanowią osoby pochodzące z miast powyżej 100 tys. mieszkańców.¹¹

W 2013 r. staż u pracodawcy ukończyło ponad 198 tys. osób bezrobotnych i poszukujących pracy (wskaźnik zatrudnienia w okresie do 3 miesięcy po ukończeniu aktywizacji wyniósł 65%), natomiast szkolenia ukończyło ponad 84 tys. osób (wskaźnik zatrudnienia wyniósł 47%).

W następstwie integracji Polski z Unią Europejską w 2004 r. i stopniowego otwierania rynków pracy przez państwa członkowskie, wielu obywateli polskich zdecydowało się na wyjazd zarobkowy za granicę. Skutkiem był istotny wzrost emigracji w pierwszych latach po akcesji. Wyniki spisu powszechnego w 2011 r. pokazały, że 2,017 mln osób będących stałymi mieszkańcami Polski, przebywało w momencie spisu dłużej niż 3 miesiące za granicą.

Spośród krajów, które od lat są głównymi kierunkami polskiej emigracji znaczący wzrost Polaków zaobserwowano w Niemczech i Wielkiej Brytanii. Niewielki spadek liczby emigrantów z Polski występuje w Irlandii i Hiszpanii.

Obok wyjazdów zarobkowych obserwowane jest również zjawisko emigracji powrotnej. Głównym powodem powrotów w latach 2011-2013 były przyczyny ekonomiczne (zadeklarowane przez 36,1% emigrantów powrotnych w 2013 r.), takie jak: utrata pracy, zmniejszenie dochodów w porównaniu z zarobkami w kraju oraz niemożność znalezienia pracy za granicą. Krótkookresowe zagraniczne wyjazdy zarobkowe stanowią coraz częściej element życiowego planu, a ich naturalnym następstwem jest ponowne osiedlenie się w Polsce (23,3% odpowiedzi w 2013 r.)¹². Według danych z Narodowego Spisu Powszechnego 2011 - 49,7% emigrantów planuje powrót do Polski, 11,7% nie zamierza wracać, natomiast pozostałe osoby nie mają sprecyzowanych planów.¹³

Liczba imigrantów w Polsce jest nieznaczna (wśród stałych mieszkańców Polski jedynie 0,2% to cudzoziemcy), choć w ostatnich latach należy odnotować wzrost znaczenia imigracji ze względów zarobkowych. W 2013 r. wydano ponad 39,1 tys. zezwoleń na pracę w Polsce dla obcokrajowców. Najliczniejszą grupę uprawnionych do pracy stanowili obywatele Ukrainy (20,4 tys.), a następnie Chin (3,1 tys.), Wietnamu (2,2 tys.) i Białorusi (2 tys.). Najwięcej obcokrajowców podjęło pracę w handlu hurtowym i detalicznym, budownictwie oraz gospodarstwach domowych.¹⁴

W 2006 r. wprowadzono uproszczoną procedurę krótkoterminowego zatrudniania obywateli Rosji, Białorusi, Ukrainy (następnie również Gruzji i Mołdowy) bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę. Aby móc podjąć pracę w Polsce na okres nieprzekraczający 6 miesięcy w ciągu kolejnych 12 miesięcy, obywatele tych państw potrzebują jedynie oświadczenia pracodawcy o zamiarze powierzenia pracy oraz tytułu pobytowego uprawniającego do wykonywania pracy (np. wizy). Dzięki wprowadzonemu ułatwieniu wzrosła liczba cudzoziemców pracujących w Polsce. W 2013 r. zarejestrowano 235 616 oświadczeń tego typu, o 3,4% mniej niż w 2012 r. Ponad 92% dotyczyło obywateli Ukrainy. Głównymi sektorami zatrudnienia były rolnictwo i budownictwo.¹⁵

Największe zapotrzebowanie na pracę cudzoziemców występuje w województwie mazowieckim – ponad połowa wydanych zezwoleń i zarejestrowanych oświadczeń. Zatrudnienie cudzoziemców

¹¹ Tamże.

¹² Czapiński J., Panek T. (red.) (2013) Diagnoza społeczna 2013, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa

¹³ GUS (2013) Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa

¹⁴ MPiPS, <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki> [12.06.2014 r.]

¹⁵ MPiPS, <http://www.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki> [12.06.2014 r.]

koncentruje się w niewielkiej liczbie powiatów m.in.: m.st. Warszawa, płońskim, grójeckim, wrocławskim, krańickim, buskim i poznańskim.

1.5 Koszty pracy

Polska należy w dalszym ciągu do grona państw w Unii Europejskiej charakteryzujących się najniższymi, w ujęciu wartościowym, kosztami pracy. Słabiej opłacani są jedynie pracujący w Bułgarii i Rumunii oraz na Litwie i na Łotwie.

W latach 2008-2013 koszty pracy wzrosły w 23 państwach Unii Europejskiej (UE-28), a w pięciu spadły. Najbardziej wzrosły koszty pracy w Bułgarii – o 44,1%, w Szwecji – 26,9%, w Austrii – 18,9% oraz na Słowacji – o 17%. Koszty pracy spadły w tym czasie w największym stopniu Grecji – o 18,6%, na Węgrzech – o 5,1%, a w Portugalii – o 5,1%. W tym czasie w Polsce odnotowano nieznaczny wzrost kosztów pracy (o 0,1%).

Według danych Eurostat indeks kosztów zatrudnienia ogółem dla UE-28 (bez rolnictwa i administracji publicznej) wyniósł w 2013 r. 23,7 EUR, przy czym najwyższy był w Szwecji (40,1 EUR), a najniższy w Bułgarii (3,7 EUR). W przypadku Polski ukształtował się on na poziomie 7,6 EUR.

Mimo iż dynamika kosztów pracy kształtowała się w Polsce w 2013 r. powyżej średniej dla państw UE, to wzrost na poziomie 2,9% (r/r) był niższy niż w roku 2012, kiedy to koszty pracy zwiększyły się w ujęciu rocznym o 3,1%. Jednak, w wielu państwach (m.in. Bułgaria, Estonia, Rumunia) koszty pracy rosły szybciej – powyżej 5% (r/r).

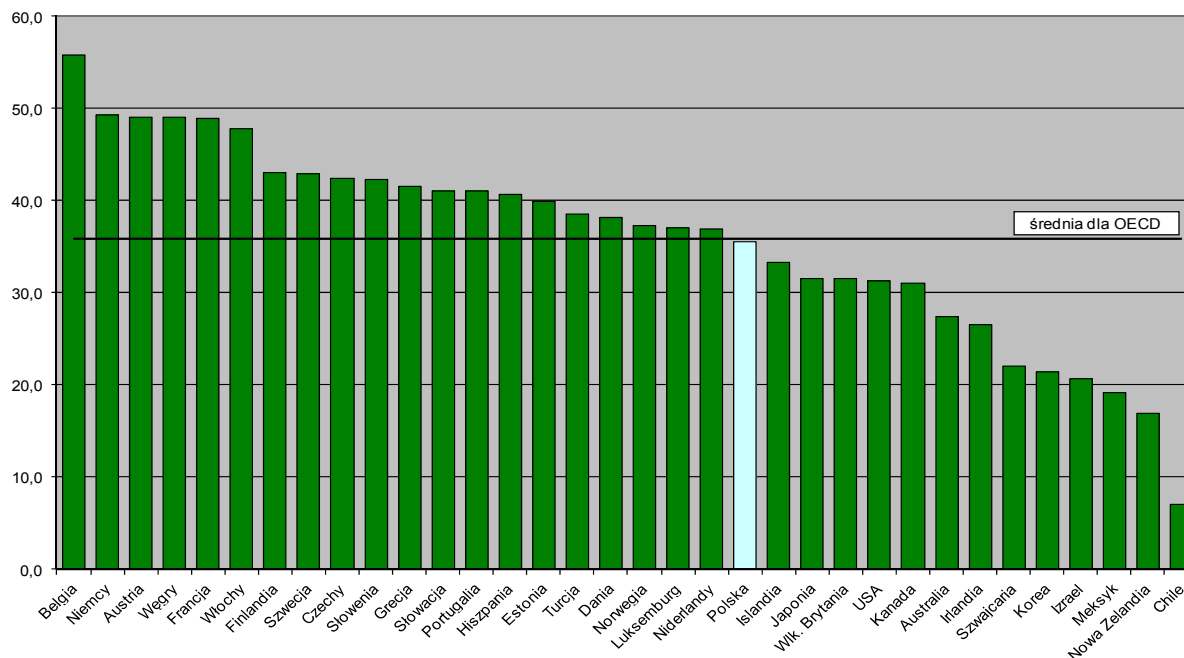
Czynniki kosztowe przez długi czas były jedną z największych przewag konkurencyjnych Polski. Dowodem konkurencyjności o charakterze kosztowym był napływ kapitału zagranicznego do działalności charakteryzujących się niskim kosztem pracy. Jednocześnie koszt pracy był jednym z głównych wydatków ponoszonych przez pracodawcę. Rozwój gospodarczy Polski z jednej strony, a procesy globalizacyjne z drugiej sprawiły, że inwestorzy poszukujące przewag kosztowych zaczęli inwestować w bardziej konkurencyjnych kosztowo niż Polska krajach. Koszty pracy w Polsce stopniowo tracą decydujące znaczenie w kształtowaniu pozycji konkurencyjnej naszego kraju. Coraz ważniejszą rolę odgrywają czynniki pozakosztowe, w tym najważniejszy z nich – jakość kapitału ludzkiego. W oparciu o wykształcone kadry, zagraniczni inwestorzy podejmują w Polsce liczne projekty w sektorze usług (szczególnie ważne są tu nowoczesne centra usług dla biznesu). Jak wskazuje m.in. raport Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych oraz Crido Taxand pn. *Rynek B+R w Polsce. Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw*, Polska jest coraz częściej wybierana przez zagraniczne firmy na lokalizację centrów badawczo-rozwojowych.

Wysokość kosztów podatkowych i pozapodatkowych w Polsce, mimo że na tle innych krajów UE nie jest relatywnie duża, w dalszym ciągu może być przeszkodą we wzroście zatrudnienia oraz płac w przypadku wystąpienia spowolnienia gospodarczego. W latach 2008-2012 w efekcie spowolnienia gospodarczego po kryzysie 2008/2009 odnotowano wyhamowanie dynamiki wynagrodzeń w gospodarce narodowej. W roku 2013 zaobserwowano wzrost dynamiki wynagrodzeń, a tempo wzrostu płac realnych było większe niż w poprzednich latach, również ze względu na niższą dynamikę cen konsumpcyjnych.¹⁶ W 2013 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce wzrosło realnie w stosunku do 2012 r. o 2,5% i wyniosło 3.650 zł. Natomiast przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw było wyższe realnie o 2,0% w porównaniu z 2012 r. i wyniosło 3.837 zł.

¹⁶ *Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w latach 1950-2013*, GUS, Warszawa, kwiecień 2014.

Świadczy to o tym, że presja na wzrost płac może ulegać stopniowemu zwiększaniu. Należy jednak podkreślić, że skalę presji płacowej ograniczają stosunkowo duże dostosowania kadrowe, w tym zwłaszcza ilościowe – w formie umów na czas określony i umów cywilnoprawnych.

Wykres 5. Klin podatkowy w Polsce i innych krajach należących do OECD w 2013 r.¹⁷

Źródło: *Taxing Wages 2014, OECD 2014.*

Od 2009 r. tzw. klin podatkowy w Polsce, wg danych OECD zwiększa się wobec roku poprzedniego. W 2013 r. dla przeciętnego wynagrodzenia wyniósł on 35,6% i był wyższy w porównaniu z rokiem 2012 o 0,1 pkt. proc., tj. nieco poniżej średniej dla OECD (35,9%). Mimo to klin podatkowy w Polsce na tle państw regionu Europy Środkowo-Wschodniej kształtuje się też w dalszym ciągu na dość niskim poziomie. Jest on niższy o 5,6 pkt. proc. w porównaniu ze Słowacją, o 6,8 pkt. proc. z Republiką Czeską i aż o 13,5 pkt. proc. niższy niż na Węgrzech.

Zwiększenie tzw. klina podatkowego wiąże się m.in. z podniesieniem składki rentowej o 2% w lutym 2012 r.. Polska wyróżnia się na tle państw OECD relatywnie wysokimi składkami na ubezpieczenie społeczne, które sięgają 29,63% całkowitych kosztów pracy, podczas gdy średnia dla państw OECD jest niższa o ok. 7 pkt. proc. i wynosi 22,55%.

Warto również zauważyć, że specyfika klina podatkowego w Polsce (mniej niż proporcjonalny wzrost wraz ze wzrostem uposażeń) wskazuje na znaczną skalę opodatkowania osób o najniższych wynagrodzeniach¹⁸.

Koszty pracy nie są generalnie zaliczane przez przedsiębiorców do najważniejszych czynników wpływających na wzrost lub spadek cen, większość firm nie uważa ich jednak za mało ważne.¹⁹ Wyniki

¹⁷ Dla osoby samotnej otrzymującej przeciętne wynagrodzenie.

¹⁸ Zasadniczą część kosztów pracy – obok samego wynagrodzenia netto – stanowią składki na ubezpieczenie społeczne płacone przez pracodawcę i pracownika. Rola podatku dochodowego jest w niższych przedziałach dochodowych nieznacząca.

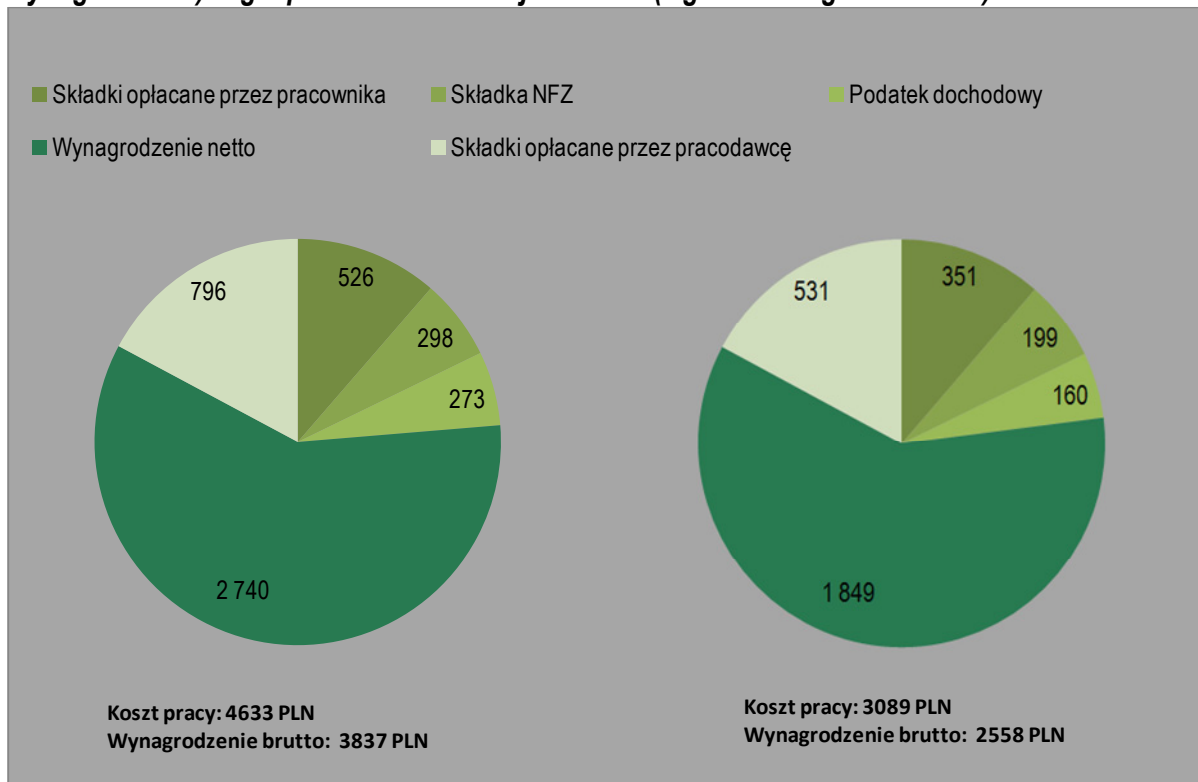
¹⁹ Zob. *Badanie Ankietowe Rynku pracy. Raport 2012*, Narodowy Bank Polski, Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2012

badani koniunktury w poszczególnych działach gospodarki przeprowadzanych przez GUS²⁰ wskazują, że koszty pracy są istotną barierą dla 53,8% firm funkcjonujących w przemyśle, 61,7% firm budowlanych, 58,1% w handlu detalicznym, 56,8% działających w obszarze transportu i gospodarki magazynowej. Koszty pracy są zatem istotnym czynnikiem kształtującym ceny w branżach, w których stanowią one znaczną część całkowitych kosztów tj. w sektorze budownictwa, gastronomii, hotelarstwie. Koszty pracy stanowią ważną część kosztów funkcjonowania małych i średnich firm i jednocześnie poważną barierę w ich rozwoju, zwłaszcza, że wynagrodzenie brutto wypłacane pracownikowi nie stanowi jeszcze całkowitego kosztu pracy.

Należy jednak podkreślić, że dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw główną barierą rozwoju przedsiębiorczości jest wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem, podczas gdy koszt siły roboczej plasuje się na dalszym miejscu w zestawieniu największych barier rozwoju²¹.

W 2013 r. wynagrodzenie netto dla przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce stanowiło 59% łącznej wartości kosztu pracy.

Wykres 6. Struktura kosztów pracy dla przeciętnego wynagrodzenia oraz 2/3 (przeciętnego wynagrodzenia) w gospodarce narodowej w 2013 r. (wg stawek z grudnia 2013).

Źródło: Opracowanie DSA MG.

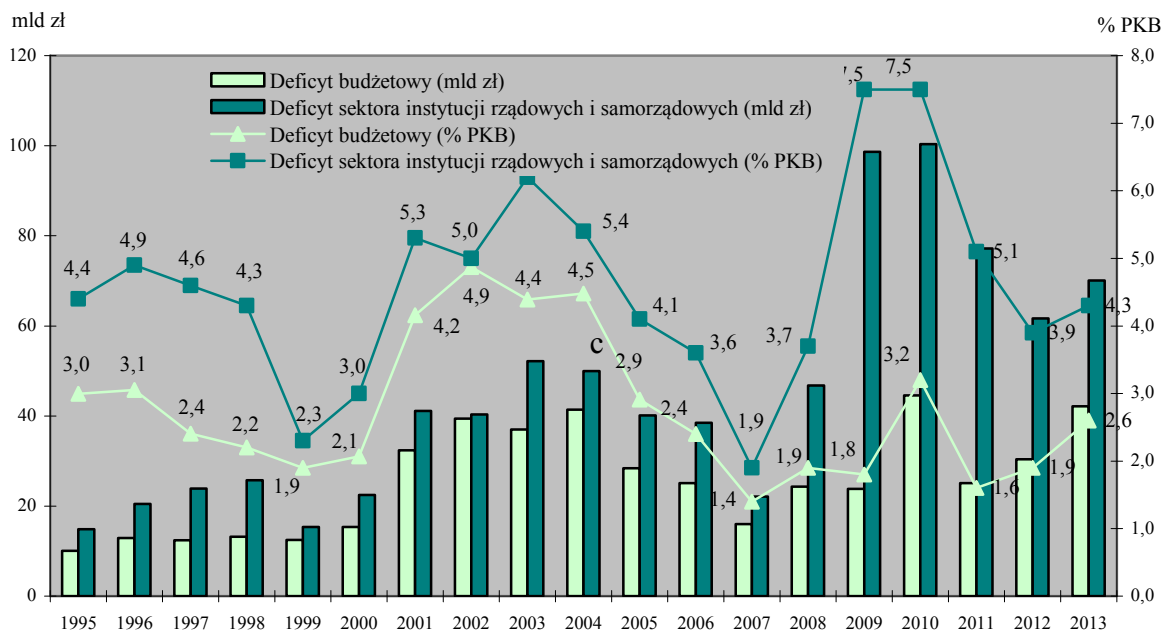
²⁰ Koniunktura w przemyśle, budownictwie, handlu i usługach 2000-2014, <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktury/koniunktura-w-przemysle-budownictwie-handlu-i-uslugach-2000-2014,4,8.html> [24.06.2014], dane za II kwartał 2014 w przypadku przemysłu lub maj 2014 w przypadku budownictwa, handlu detalicznego i usług transportowych.

²¹ Zob. Trendy rozwojowe mikro, małych i średnich firm w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2013 r., Ministerstwo Gospodarki, Departament Strategii i Analiz, Warszawa kwiecień 2014, s. 9-10.

1.6 Finanse publiczne

Gwarancja możliwości elastycznego kształtowania wydatków, wzrostu udziału wydatków o charakterze prorozwojowym, przy zapewnieniu stabilnych dochodów budżetowych jest jednym z kluczowych wyzwań polityki fiskalnej. Sytuacja w tym zakresie jest ważna dla sektora przedsiębiorstw nie tylko z punktu widzenia tworzenia zrównoważonego i trwałego otoczenia makroekonomicznego, ale również z potrzeb pożyczkowych państwa. Konieczność finansowania zadłużenia publicznego wiąże się z pozyskiwaniem przez państwo środków z sektora finansowego przez sprzedaż papierów skarbowych. Może to wpływać na wielkość środków dostępnych dla podmiotów gospodarczych. Ponadto oczekiwane przez przedsiębiorstwa wprowadzenie udogodnień podatkowych, które ograniczają wpływy do budżetu, jest trudne do zrealizowania, szczególnie w przypadku zwiększonych potrzeb wydatkowania zasobów finansowych budżetu państwa.

Wykres 7. Deficyt budżetu państwa²² i deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych (mld zł i % PKB)

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat oraz wstępnych danych GUS.

Pomimo już tradycyjnie istniejącego **deficytu w finansach sektora instytucji rządowych i samorządowych Polski**, w latach 2003–2007 jego poziom wyraźnie obniżył się. Stopniowo poprawiająca się koniunktura, wynikająca m.in. z akcesji Polski do Unii Europejskiej oraz dobrej koniunktury w skali globalnej, pozwoliła na znaczące ograniczenie nierównowagi budżetowej całego sektora instytucji rządowych i samorządowych. W 2007 r. wartość deficytu sektora w relacji do PKB wyniosła 1,9%.

²² W 2004 r. zmianie uległ sposób klasyfikowania w budżecie państwa transferów rekompensujących ubytek składki w FUS. Do 2003 r. transfer z budżetu państwa rekompensujący FUS ubytek składki z tytułu przekazania części składek osób objętych reformą emerytalną do OFE, finansowany był w formie dotacji z budżetu państwa. Przepisy ustawowe pozwalają na finansowanie kosztów reformy emerytalnej wpływami z prywatyzacji, tj. „spod kreski”. W związku z powyższym od 2004 r. kwota rekompensująca ubytek księgowana jest po stronie rozchodów budżetu państwa, natomiast w FUS pojawiła się nowa pozycja przychodów „refundacja z tytułu przekazania składek do OFE”. Powyższa zmiana wpłynęła bezpośrednio na poziom wydatków budżetu państwa, a tym samym na jego wynik. W związku z tym dane z 2004 r. nie są w pełni porównywalne z latami poprzednimi.

Odwroćenie pozytywnego trendu nastąpiło w roku 2008 i kontynuowane było w latach kolejnych. Wraz z nadejściem kryzysu finansowego, przy utrzymującym się wysokim poziomie deficytu strukturalnego budżetu państwa, doszło do znaczącej dysproporcji między poziomem wydatków i dochodów budżetu państwa. Wynikiem tego był ponad dwukrotnie wyższy deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w porównaniu do roku poprzedniego, na poziomie 99,6 mld zł tj. 7,4% PKB. Należy tu zaznaczyć, że rok 2009 był bardzo niesprzyjający dla minimalizowania kosztów długu publicznego zarówno pod względem sytuacji mikro-, jak i makroekonomicznej. Awersja do ryzyka, wysokie wahania kursów walut – generujące dodatkowe koszty przy obsłudze zadłużenia w walutach obcych – oraz rządowe stymulacyjne pakiety pomocowe w znaczący sposób zdeterminowały przyrost nominalnego zadłużenia w skali globalnej. W roku 2010 negatywne tendencje w finansach publicznych państwa zostały podtrzymane. W efekcie ujemnego salda każdego z podsektorów sektora instytucji rządowych i samorządowych jego deficyt osiągnął w 2010 r. najwyższy historycznie poziom 110,9 mld zł. Rezultatem narastającego deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych był wzrost jego zadłużenia ogółem. W roku 2010 dług publiczny liczony wg metodologii z Maastricht osiągnął poziom 54,9% w relacji do PKB.

Od roku 2011 kondycja finansów sektora instytucji rządowych i samorządowych poprawia się. Deficyt w tym obszarze spadł początkowo do 77,2 mld zł, tj. 5,1% PKB. Natomiast dług publiczny, liczony wg powyższej metodologii, wyniósł 56,2% PKB. W roku 2012 wartości omawianych zmiennych kształtowały się odpowiednio na poziomach: -61,7 mld zł, tj. -3,9% PKB (dla wyniku sektora instytucji rządowych i samorządowych) oraz 55,6% PKB (dla długu tego sektora). W 2013, wartości omawianych parametrów nieznacznie wzrosły odpowiednio do poziomów: -70,1 mld zł (4,3% PKB), w przypadku wyniku sektora instytucji rządowych i samorządowych, oraz 57,1% PKB dla długu tego sektora.

Tabela 8. Dług publiczny (mld zł i % PKB)

		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013*
Państwowy publiczny	dług mld zł	431,4	466,6	506,3	527,4	597,8	669,9	747,9	815,3	840,5	882,3
	% PKB	46,7	47,5	47,8	44,8	46,9	49,8	52,8	53,4	52,6	53,9
Dług sektora instytucji rządowych i samorządowych (g.g.)		% PKB	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,9	56,2	57,1

* Szacunki Ministerstwa Finansów.

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Tabela 9. Struktura wydatków budżetu państwa (%)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wydatki zdeterminowane	71,3	72,5	74,3	73,1	72,7	74,4	75,0	74,6	74,9	74,4
Wydatki elastyczne	28,7	27,5	25,7	26,9	27,3	25,6	25,0	25,4	25,1	25,6

Źródło: Ministerstwo Finansów.

Obecna struktura wydatków budżetowych implikuje ograniczoną swobodę rządu w kształtowaniu wielkości deficytu budżetu państwa. Zdecydowaną większość wydatków stanowią wydatki zdeterminowane, związane z obsługą długu publicznego, subwencjami dla jednostek samorządu terytorialnego czy wspieraniem funduszy celowych oraz ich dysponentów, szczególnie ZUS i KRUS. Transfery społeczne, określone ramami prawnymi, wymagają zaangażowania dominującej części wydatków w polskim systemie finansów publicznych. W związku z tym jedynie ograniczoną ich część rząd może przeznaczyć na inwestycje infrastrukturalne, badania i rozwój, aktywne polityki rynku pracy oraz poprawę jakości funkcjonowania służb publicznych.

Ramka 1. Wieloletni Plan Finansowy Państwa na lata 2014-2017 i Program konwergencji – Aktualizacja 2014

Rada Ministrów przyjęła 22 kwietnia 2014 r. *Wieloletni Plan Finansowy Państwa na lata 2014-2017*. Dokument ten, na mocy znówelizowanej w 2013 r. ustawy o finansach publicznych, został opracowany w nowym układzie i składa się obecnie z dwóch części: *Programu konwergencji – Aktualizacja 2014* oraz określenia celów głównych funkcji państwa wraz z miernikami stopnia ich realizacji. Jednym z priorytetów polityki gospodarczej rządu pozostaje stworzenie warunków do szybkiego i zrównoważonego wzrostu przy zapewnieniu optymalnego tempa konsolidacji finansów publicznych. Przyjęte w dokumencie cele oraz działania są spójne z priorytetami wyznaczonymi w strategii *Europa 2020*, odzwierciedlonymi również w tegorocznej edycji *Krajowego Programu Reform*.

Polska przedstawiła Komisji Europejskiej *Program Konwergencji – Aktualizacja 2014*, prezentujący trzyletnią perspektywę rozwoju gospodarczego kraju. W czerwcu 2014 r. Komisja Europejska zawiesiła, obowiązującą od 2009 r., procedurę nadmiernego deficytu wobec Polski. W ocenie Komisji Europejskiej Polska podjęła skuteczne działania, by ograniczyć deficyt do wyznaczonego poziomu. Zgodnie z *Programem Konwergencji – Aktualizacja 2014* w 2016 r. powinno nastąpić ostateczne zakończenie procedury nadmiernego deficytu na podstawie danych za 2015 r.

Szacowany wynik sektora instytucji rządowych i samorządowych w relacji do PKB w latach 2014–2017, wynosi odpowiednio: 5,8%PKB; -2,5%PKB; -1,8%PKB; -1,2%PKB. Oszacowany wg tej samej metodologii dług sektora instytucji rządowych i samorządowych w latach 2014–2017 kształtować się będzie odpowiednio na poziomie: 49,5% PKB; 49,5% PKB; 47,5% PKB; 45,5% PKB.

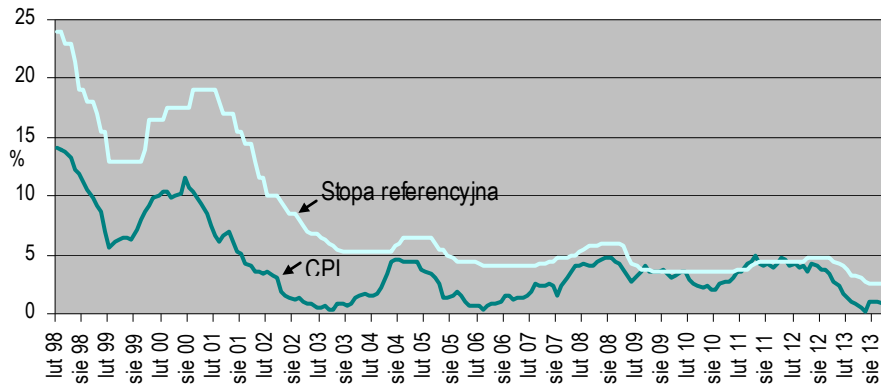
Zgodnie z notyfikacją fiskalną 'kwiecień 2014' deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2013 r. wyniósł 4,3% PKB, natomiast dług ukształtował się na poziomie 57,0% PKB.

1.7 Inflacja i polityka pieniężna

Wśród czynników charakteryzujących otoczenie przedsiębiorstw jednym z ważniejszych pozostaje stabilność cen oraz, będący jej pochodną, koszt pozyskania pieniądza. Wpływają one bowiem na decyzje przedsiębiorców dotyczące wielkości produkcji, a co za tym idzie także zatrudnienia i nakładów inwestycyjnych. Na przebieg procesów inflacyjnych oddziałują różne czynniki wewnętrzne i zewnętrzne. Podczas gdy pierwsze w zdecydowanej większości kontrolowane są za pomocą narzędzi charakterystycznych dla polityki monetarnej, to oddziaływanie na przebieg drugich jest bardzo ograniczone. Problemem pozostaje także rozpoznanie ich charakteru oraz intensywności oddziaływania. **W 2013 r. na przebieg procesów inflacyjnych wpływały w przeważającej mierze czynniki zewnętrzne – w postaci dużej zmienności cen żywności oraz nośników energii, a w mniejszym stopniu wewnętrzne - związane z presją płacową.**

W roku 2013 inflacja nie stwarzała zagrożenia dla prowadzenia działalności gospodarczej, choć w całym roku średni poziom cen dóbr i usług konsumpcyjnych pozostawał wyraźnie poniżej celu inflacyjnego NBP. 0,9-proc. inflacja była ponadto niższa od poziomu założonego w ustawie budżetowej. Wzrost cen w 2013 r. determinowany był głównie zmiennością cen żywności oraz nośników energii na rynkach międzynarodowych. Od pierwszych miesięcy 2013 r. dynamika inflacji CPI w skali roku pozostawała w trendzie spadkowym, osiągając w czerwcu poziom 0,2%. I choć na początku drugiej połowy roku – w lipcu i sierpniu - dynamika cen chwilowo wzrosła, to w kolejnych miesiącach ponownie zaczęła spadać. W efekcie, w listopadzie przyrost cen był najniższy osiągając wartość 0,6%. Wyraźnemu osłabieniu presji inflacyjnej w 2013 r. sprzyjały czynniki wewnętrzne w postaci zmniejszającej się presji płacowej, będącej rezultatem coraz wolniej rosnącego zatrudnienia.

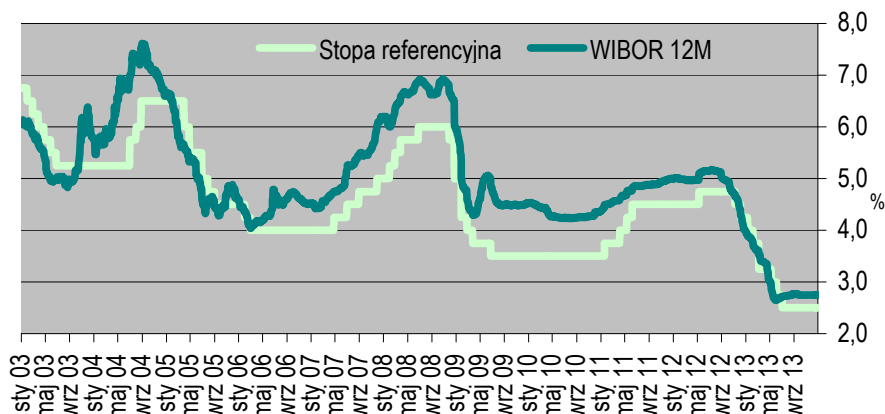
Wykres 8. Stopa referencyjna NBP a inflacja

Źródło: NBP.

Główną determinantą kształtowania sytuacji na rynku pieniężnym w Polsce w 2013 r. był kierunek oraz tempo odbudowy globalnej gospodarki po kryzysie finansowym. W związku z pogarszającą się sytuacją w otoczeniu gospodarczym Polski, w 2013 r. RPP wykorzystywała instrument stóp procentowych, aby wesprzeć ożywienie gospodarcze i ograniczyć ryzyko kształtowania się inflacji poniżej celu inflacyjnego w średnim okresie. Ze względu na oczekiwane spowolnienie tempa aktywności gospodarczej w kraju w 2013 r. przejawiające się w coraz słabszych odczytach podstawowych wskaźników makroekonomicznych i utrzymującą się niską presję inflacyjną, prowadzona przez NBP polityka pieniężna miała charakter ekspansywny. Rezultatem tego była kontynuacja zapoczątkowanej w listopadzie 2012 r. polityki stopniowego obniżania podstawowych stóp procentowych. W 2013 r. RPP sześciokrotnie dokonywała obniżenia stóp procentowych, - pięciokrotnie o 0,25 pkt. proc. (w styczniu, lutym, maju, czerwcu i lipcu) i raz o 0,5 pkt. proc. (w marcu). W wyniku tego na koniec grudnia 2013 r. stopy procentowe ukształtowały się na poziomie: referencyjna – 2,5% (4,25% na koniec 2012), lombardowa – 4,0% (5,75%), depozytowa – 1,0% (2,75%), a redyskonto weksli – 2,75% (4,5%).

Wykres 9. Kształtowanie się indeksu WIBOR 12 M i stopy referencyjnej

Źródło: NBP.

Poprzez kształtowanie stopy procentowej bank centralny pośrednio oddziałuje na wysokość oprocentowania kredytów i depozytów w bankach komercyjnych. Średnie oprocentowanie stanów złotych kredytów dla przedsiębiorstw znacznie spadło z 6,7% - na koniec 2012 r., do 4,7% - na koniec 2013 r., zgodnie z nową metodyką ECB.

2. CHARAKTERYSTYKA POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW²³

2.1 Liczba i struktura polskich przedsiębiorstw²⁴

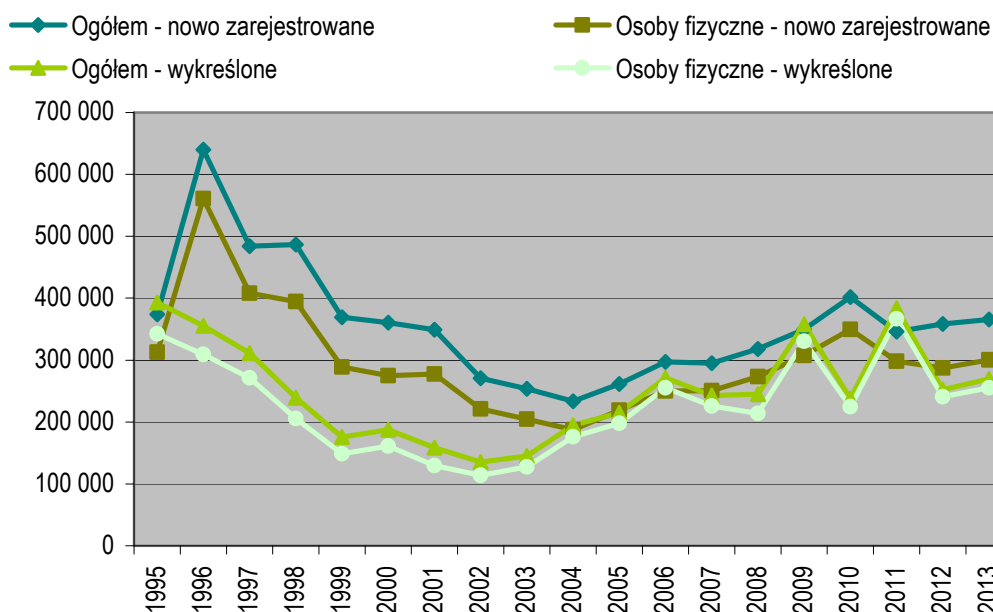
Liczba zarejestrowanych podmiotów na koniec 2013 r. w systemie REGON po raz pierwszy w historii przekroczyła cztery miliony i wyniosła 4.070,2 tys.²⁵, co oznacza wzrost ich liczby o blisko 100 tys. w stosunku do roku 2012. Podobnie jak w roku poprzednim liczba przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne wzrosła o 45 tys., zanotowano również duży wzrost liczby spółek handlowych (o 34 tys.). Pomimo obserwowanego spadku udziału przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne w ogólnej liczbie podmiotów w systemie REGON, stanowią one wciąż dominującą pozycję w rejestrze. W 2013 r. ich liczba wynosiła 2.961,7 tys., co stanowiło blisko trzy czwarte wszystkich podmiotów.

Najwięcej podmiotów – nieco ponad milion - zarejestrowanych jest w sekcji *Handel hurtowy i detaliczny*. W dalszej kolejności znajdują się sekcje: *Budownictwo* (478 tys. podmiotów), *Przetwórstwo przemysłowe* (367 tys.) oraz *Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* (371 tys.).

Podmioty nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON w roku 2013 wyniosła 365 tys. (było to mniej więcej tyle, co w roku poprzednim). Wśród nowo powstających podmiotów zdecydowanie dominowały osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (ponad 80% ogółu).

Wykres 10. Podmioty nowo zarejestrowane i wykreślone z rejestru REGON

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2013 r., GUS, Warszawa 2014.

Największą dynamikę w liczbie nowopowstałych firm zaobserwowano w województwach: dolnośląskim oraz podkarpackim (wzrost o ponad 8%), a także mazowieckim i opolskim (wzrost o 7%). Spadek

²³ Dane szczegółowe (tablice) do tego rozdziału (w zakresie podrozdziałów 2.1–2.4) zawarto w **Aneksie I**.

²⁴ Dane według klasyfikacji PKD 2007.

²⁵ Należy mieć na uwadze, że stan rejestru REGON nie jest dobrym wskaźnikiem skali przedsiębiorczości w Polsce – szacuje się, że tylko około 50% podmiotów zarejestrowanych w systemie rzeczywiście prowadzi działalność gospodarczą. Dane dotyczące przedsiębiorstw „aktywnych” prezentowane przez GUS pojawiają się z ponad rocznym opóźnieniem.

w liczbie nowo rejestrowanych podmiotów zanotowano natomiast w lubuskim, podlaskim, śląskim, małopolskim, łódzkim oraz lubelskim.

W ujęciu sektorowym, największy wzrost w liczbie nowo rejestrowanych firm miał miejsce w sekcjach *Administrowanie i działalność wspierająca* (wzrost o 31%) a także *Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną oraz Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna* (wzrost o 15%).

Dynamika liczby nowo rejestrowanych podmiotów najniższa była z kolei w działach: *Edukacja* (spadek liczby nowo rejestrowanych podmiotów aż o 50%) oraz *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz Górnictwo i wydobywanie* (spadek o 10%).

Liczba podmiotów wyrejestrowanych wyniosła w 2013 r. 263 tys. i była o 10 tys. wyższa niż w roku poprzednim. Wzrost w liczbie wyrejestrowanych podmiotów miał miejsce w prawie wszystkich sekcjach gospodarki (za wyjątkiem *Opieki zdrowotnej i pomocy społecznej*).

2.2 Sytuacja ekonomiczno-finansowa przedsiębiorstw²⁶

W 2013 r. w ujęciu nominalnym przedsiębiorstwa zwiększyły przychody. Jednocześnie wynik finansowy był wyższy niż w roku 2012, co spowodowało, że firmy mogły przeznaczyć więcej środków na nakłady inwestycyjne. Lepsza sytuacja finansowa przedsiębiorstw przełożyła się na wzrost liczby pracujących, która w 2013 r. wyniosła 4.952 tys. osób.

Przychody i koszty

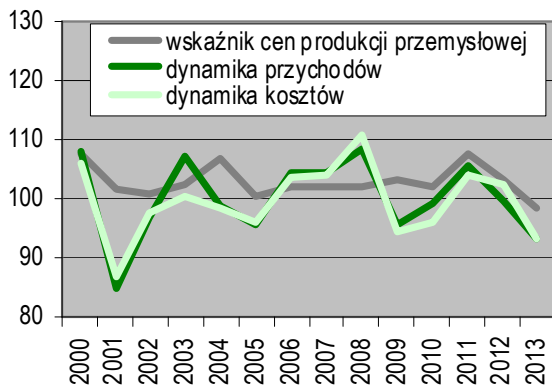
W 2013 r. nominalne przychody w przedsiębiorstwach okazały się nieznacznie wyższe (o 0,61%) w porównaniu z rokiem poprzednim. W grupie przedsiębiorstw należących do sektora publicznego, poziom przychodów spadł w stosunku do roku 2012, natomiast wśród firm sektora prywatnego wzrost wyniósł 1,48%. Koszty w przedsiębiorstwach prywatnych rosły w tempie nieco niższym niż przychody (0,45%).

W ujęciu sektorowym najwyższą dynamikę przychodów zaobserwowano w sekcjach: *Pozostała działalność usługowa*, oraz *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna*, w których to sekcjach wzrost przychodów wyniósł ponad 10%.

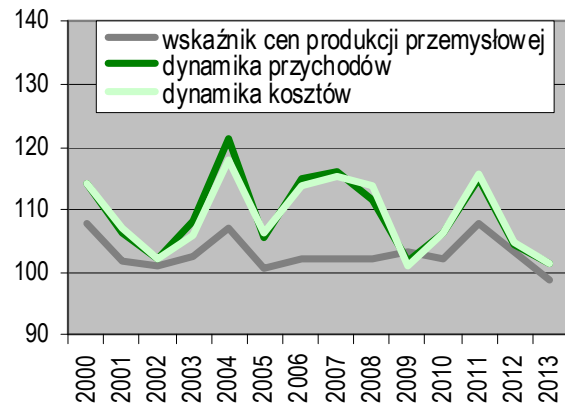
Spadek przychodów zanotowano zaś w sekcjach: *Budownictwo, Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, Górnictwo i wydobywanie, Działalność profesjonalna naukowa i techniczna, Informacja i komunikacja oraz Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości*.

²⁶ W grupie przedsiębiorstw prowadzących księgi rachunkowe (z wyłączeniem banków, spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych, instytucji ubezpieczeniowych, biur i domów maklerskich, товариств i funduszy inwestycyjnych oraz товариств funduszy emerytalnych), w których liczba pracujących wynosi powyżej 9 pracowników. Dane prezentowane według klasyfikacji PKD 2007.

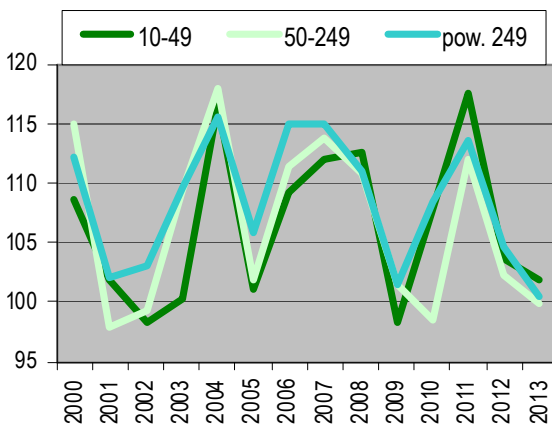
Wykres 11. Dynamika przychodów i kosztów przedsiębiorstw sektora publicznego

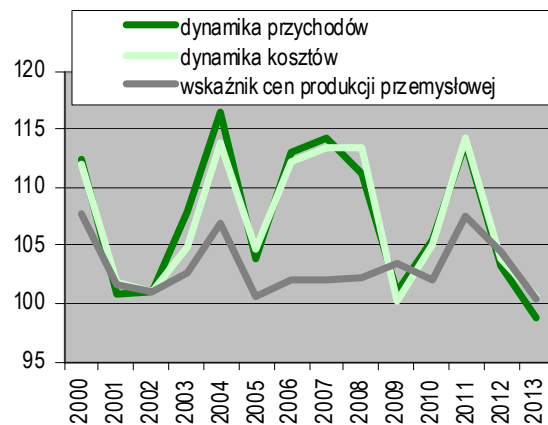
Wykres 12. Dynamika przychodów i kosztów przedsiębiorstw sektora prywatnego

Wykres 13. Porównanie dynamiki przychodów przedsiębiorstw według liczby pracujących

Wykres 14. Dynamika przychodów i kosztów przedsiębiorstw o liczbie pracujących pow. 9 osób

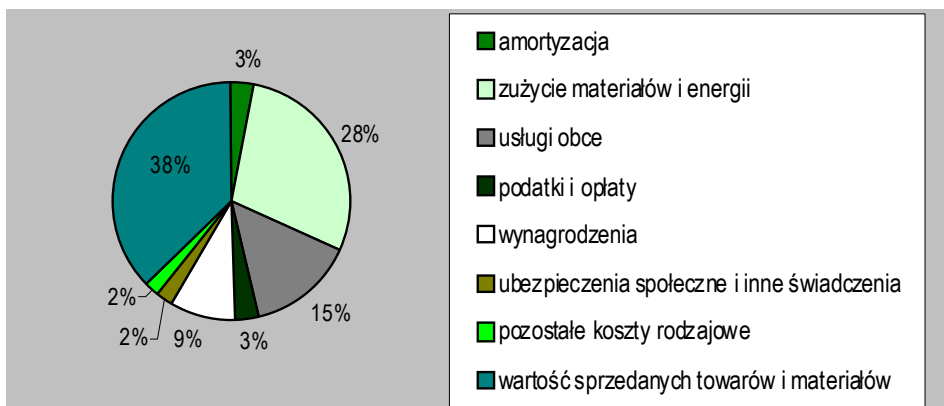

Źródło: Obliczenia DSA MG na podstawie danych PONTINFO na bazie F-02 (2000–2002) oraz MG na bazie GUS F-01 (2003–2013).

Koszty w układzie rodzajowym

W porównaniu z rokiem 2012, w 2013 r. struktura kosztów działalności operacyjnej nie uległa zmianie. Największą częścią kosztów jest wartość sprzedanych towarów i materiałów, drugą składową kosztów pozostaje zużycie materiałów i energii.

Wykres 15. Struktura kosztów w przedsiębiorstwach w układzie rodzajowym

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie bazy F-01 (2013).

Wyniki finansowe

Rok 2013 przedsiębiorstwa zakończyły wynikiem finansowym brutto na poziomie 134 mld zł i było to więcej niż w roku poprzednim (jedynie firmom małym nie udało się zwiększyć wypracowanego zysku). Było to jednak mniej niż przed dwoma laty, kiedy to wynik finansowy brutto przekroczył 140 mld zł.

Sekcjami, w których zaobserwowano najwyższy wzrost wyniku finansowego brutto, były: *Dostawa wody, gospodarowanie ściekami, Opieka zdrowotna i pomoc społeczna oraz Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną*. Z drugiej strony pogorszenie wyniku zaobserwowano w *Górnictwie i wydobywaniu, Działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej a także Działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi*.

Zobowiązania i płynność finansowa

Wzrost zobowiązań krótkoterminowych w przedsiębiorstwach w 2013 r. wynikał głównie z ich wzrostu wśród firm dużych. Podobna sytuacja miała miejsce przypadku zobowiązań długoterminowych.

W większości przypadków wskaźniki charakteryzujące zadłużenie przedsiębiorstw nie uległy większym zmianom w porównaniu z rokiem 2012 (zanotowano jedynie wyraźny spadek wskaźnika *zobowiązania/kapitał własny* w przypadku firm małych).

Działalność eksportowa

Podobnie jak w latach poprzednich, dynamika przychodów z działalności eksportowej w przedsiębiorstwach była wyższa niż dynamika przychodów z całokształtu działalności.

Aktywność inwestycyjna

W 2013 r. wartość nakładów inwestycyjnych wyniosła 129 mld zł i była wyższa niż w roku 2012 o 5 mld zł. Nakłady wzrosły w grupie przedsiębiorstw średnich oraz dużych, firmy małe natomiast zmniejszyły ich wielkość w porównaniu z rokiem poprzednim. Najwyższą dynamikę inwestycji zaobserwowano w sekcjach: *Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, Transport i gospodarka magazynowa, Działalność w zakresie usług administrowania oraz Przetwórstwo przemysłowe*. W kilku sekcjach odnotowano obniżenie wartości nakładów inwestycyjnych – najsilniejszy ich spadek miał miejsce w *Pozostałej działalności usługowej, Działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz w Budownictwie*.

Pracujący

Liczba pracujących w 2013 r. była wyższa niż w roku 2012 o blisko 40 tys. osób w porównaniu z rokiem 2012. Wzrost ten należy przypisać wzrostowi pracujących w firmach dużych, wśród firm małych poziom liczby pracujących nie uległ zmianie, natomiast w grupie firm średnich uległ zmniejszeniu.

Wzrost liczby pracujących zanotowano w województwach Polski zachodniej – wielkopolskim, zachodniopomorskim czy dolnośląskim, a także w mazowieckim, łódzkim oraz małopolskim. Spadek liczby pracujących miał miejsce w co drugim województwie, najsilniejszy był w warmińsko-mazurskim, opolskim oraz śląskim.

W kilku sekcjach gospodarki: *Opieka zdrowotna i społeczna, Działalność w zakresie usług administrowania czy Działalność profesjonalna i techniczna* zanotowano dosyć znaczny (powyżej 10%) wzrost liczby pracujących, z drugiej strony w *Budownictwie* liczba pracujących spadła o 10% w porównaniu z rokiem poprzednim.

2.3 Analiza sektora mikroprzedsiębiorstw na tle pozostałych przedsiębiorstw w 2012 r.

Liczba aktywnych przedsiębiorstw

W 2012 r. nastąpił wzrost liczby aktywnych przedsiębiorstw w stosunku do 2011 r. z poziomu 1.785 tys. do 1.794 tys. (wzrost ten wynikał ze zwiększenia liczby mikroprzedsiębiorstw do 1.710 tys.).

Tabela 10. Liczba oraz struktura przedsiębiorstw w 2012 r.

Ogółem	Udział firm			
	mikro	małych	średnich	dużych
1 794 943	95,78%	3,18%	0,86%	0,18%

Źródło: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 r. GUS Warszawa 2013.

Zatrudnienie i wynagrodzenia

W 2012 r. liczba pracujących w przedsiębiorstwach wyniosła 8.937 tys. osób i było to o 90 tys. mniej niż w roku 2011. Struktura pracujących była taka jak w latach poprzednich - w mikroprzedsiębiorstwach pracowało 39% ogółu osób, w firmach małych 13%, średnich 18%, zaś 30% w firmach dużych.

Przeciętna liczba zatrudnionych wyniosła 6,5 mln osób, co oznacza spadek o 50 tys. osób w stosunku do 2011 r. Co piąty zatrudniony pracował w mikroprzedsiębiorstwie, 17% w firmach małych, zaś co czwarty w średnich. Największa część spośród zatrudnionych (39%) pracowała w firmach dużych.

Najwięcej osób pracowało w *Przetwórstwie przemysłowym* oraz w *Handlu i naprawie pojazdów samochodowych* (odpowiednio 2.346 tys. i 2.195 tys. osób). Kolejnymi najbardziej licznymi branżami pod względem liczby pracujących były *Budownictwo* oraz *Transport* (odpowiednio 870 i 726 tys. osób). W województwie *mazowieckim* pracowała co piąta osoba, w *śląskim* było to 14%, zaś w *wielkopolskim* 11% ogółu pracujących.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego zatrudnionego w 2012 r. wyniosło 3.628 zł i było to o 4% więcej niż w roku poprzednim. W grupie mikroprzedsiębiorstw poziom płac jest ponad dwukrotnie niższy niż w grupie firm dużych. Wyższy niż średnia krajowa poziom wynagrodzeń zanotowano w dwóch województwach: *mazowieckim* – 4.611 zł oraz *śląskim* – 3.903 zł. W pozostałych województwach przeciętne wynagrodzenie było niższe niż 3.628 zł. Obserwuje się duże zróżnicowanie w wysokości przeciętnego wynagrodzenia pomiędzy województwami, najniższy poziom obserwowany jest w *warmińsko-mazurskim*, *lubuskim* oraz *podkarpackim*.

Przychody, koszty i nakłady inwestycyjne

W 2012 r. przedsiębiorstwa wypracowały 3.763 mld zł przychodów, co oznacza wzrost o blisko 100 mld w stosunku do roku 2011. Wzrost przychodów miał miejsce wśród firm małych i dużych, firmy mikro i średnie natomiast zmniejszyły przychody w porównaniu z rokiem 2011.

Pomimo wzrostu przychodów, zysk brutto w przedsiębiorstwach w 2012 r. był niższy niż w roku 2011 (o 25 mld zł). Jedynie firmom małym udało się poprawić wynik finansowy. Również wysokość nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach uległa obniżeniu – co wynikało z ich zmniejszenia w grupie firm mikro oraz małych.

2.4 Innowacyjność polskich przedsiębiorstw

Obok sektora nauki sektor przedsiębiorstw jest podstawowym ośrodkiem tworzenia innowacji. W całości przeprowadzają proces ich komercjalizacji i ponoszą związane z nią ryzyko. Dla celów statystycznych za innowacyjne uznaje się przedsiębiorstwo, które w badanym okresie wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację produktową lub procesową. Pod tymi pojęciami rozumie się, odpowiednio, nowe lub istotnie ulepszone wyroby (usługi) oraz metody produkcji, dystrybucji i wspierania działalności. Kryterium nowości stosuje się niekoniecznie w aspekcie całego rynku, ale również samego przedsiębiorstwa.

W świetle danych GUS²⁷ udział tak rozumianych przedsiębiorstw innowacyjnych – czy to w obszarze innowacji produktowych, czy procesowych – w ogólnej populacji polskich firm małał między 2006 a 2011 r. Szczególnie widoczne spadki tego udziału były notowane w latach 2006-2009. Od 2009 r. obserwujemy spowolnienie tego trendu, a biorąc pod uwagę wszystkie rodzaje innowacji rok 2012 wydaje się przełomowy: po raz pierwszy bowiem wzrósł wtedy udział przedsiębiorstw innowacyjnych zarówno w sektorze przemysłowym, jak i w usługach (odpowiednio z 16,1% do 16,5% oraz z 11,6% do 12,4%).

Niezmiennie największą skalą innowacyjności charakteryzuje się grupa przedsiębiorstw dużych, tj. zatrudniających 250 osób i więcej, przy czym z zasady innowacje są zjawiskiem częstszym w przemyśle niż w usługach. W latach 2010-12 58% dużych firm przemysłowych oraz 44,7% firm usługowych wprowadziło na rynek przynajmniej jedną innowację (w latach 2009-11 było to odpowiednio 59,7% i 46,1%). Najmniejszą innowacyjnością odznaczają się małe przedsiębiorstwa (10-49 pracowników), spośród których tylko niecałe 10% wprowadzało na rynek innowacje w ostatnich latach. Co więcej, odsetek przedsiębiorstw wprowadzających innowacje jest znacznie wyższy w sektorze publicznym niż prywatnym. Dotyczy to zarówno przemysłu jak i usług. W latach 2010-12 w sektorze publicznym innowacje wprowadziło 28,7% przedsiębiorstw przemysłowych i 23,5% przedsiębiorstw usługowych, podczas gdy w sektorze prywatnym było to odpowiednio 17,5% i 13,2%. Ta dysproporcja występowała już we wcześniejszych badaniach przedsiębiorstw, bywając niekiedy jeszcze bardziej znaczącą.

Podsumowując, prawdopodobieństwo wprowadzenia na rynek innowacji jest w Polsce największe dla grupy dużych publicznych przedsiębiorstw przemysłowych, natomiast najmniejsze – dla grupy małych prywatnych firm usługowych. Ponadto duże publiczne przedsiębiorstwa są najbardziej skłonne do współpracy w zakresie działalności innowacyjnej, chociaż w tym aspekcie nie ma dużych różnic pomiędzy sektorem przemysłu i usług.

Na czele najbardziej innowacyjnych działów przemysłu znajdują się od lat produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej oraz produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych (w latach 2010-2012 odpowiednio 52,3% i 44,8% przedsiębiorstw z tych działów wprowadzało innowacje). W usługach najbardziej innowacyjny jest dział ubezpieczeń, reasekuracji i funduszy emerytalnych oraz dział badań naukowych i prac rozwojowych (w latach 2010-12 odpowiednio 64,9% i 43,3% przedsiębiorstw w tych działach można było uznać za innowacyjne).

W przekroju regionalnym skalą innowacyjności przedsiębiorstw przemysłowych w ostatnich latach wyróżniało się województwo opolskie, lokujące się w czołówce wszystkich dotychczasowych rankingów

²⁷ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, wydania dla lat 2010-2012

w towarzystwie województw: śląskiego, dolnośląskiego, czy podkarpackiego. W usługach natomiast widoczna jest ugruntowana pozycja województwa mazowieckiego.

Polskie przedsiębiorstwa częściej angażują się w innowacje procesowe niż produktowe. W latach 2010-2012 12,4% firm przemysłowych i 9,1% usługowych wprowadziło innowacje procesowe, podczas gdy innowacje produktowe odpowiednio 11,2% oraz 7%. Oba rodzaje innowacji wprowadziło 7,1% przedsiębiorstw przemysłowych i 3,8% usługowych. Wśród innowacji procesowych najbardziej popularne są nowe metody wytwarzania produktów (wśród przedsiębiorstw przemysłowych) oraz metody wspierające procesy (wśród przedsiębiorstw usługowych).

Obok innowacji produktowych i procesowych katalog działań innowacyjnych uzupełniają innowacje organizacyjne i marketingowe. Te pierwsze polegają na zmianach w zasadach działania przedsiębiorstwa, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem. Celem tych zmian jest zwiększenie wydajności i/lub jakości. Z kolei innowacje marketingowe to wszelkie zmiany dotyczące plasowania produktu na rynku, w tym design, promocja, dystrybucja czy polityka cenowa. Obydwa rodzaje innowacji są relatywnie popularne wśród polskich przedsiębiorstw – w latach 2010-2012 wprowadziło je ponad 10% firm (w przypadku innowacji marketingowych w usługach nawet ponad 11%). O ile w usługach również w odniesieniu do tych innowacji liderem jest dział ubezpieczeń i reasekuracji, o tyle w przemyśle w tym aspekcie wyróżniają się: dział produkcji wyrobów tytoniowych (innowacje organizacyjne) oraz dział produkcji napojów (innowacje marketingowe).

9,2% przychodów netto ze sprzedaży ogółem polskich przedsiębiorstw przemysłowych oraz 3,1% usługowych w 2012 r. pochodziło ze sprzedaży nowych lub istotnie ulepszonych produktów (usług) wprowadzonych na rynek w latach 2010-2012. W przypadku firm przemysłowych był to wynik lepszy niż w 2011 r. (8,9%), ale gorszy niż w 2010 r. (11,3%). Natomiast w przypadku firm usługowych od dwóch lat udział ten spada (z 4,1% w 2010 r. i 3,3% w 2011 r.). Za większość tych przychodów odpowiadają produkty (usługi) nowe wyłącznie dla przedsiębiorstwa, a nie dla rynku. Wyjątkowo duże znaczenie nowych lub istotnie ulepszonych produktów dla generowania przychodów ze sprzedaży widoczne było w województwie pomorskim (36,3%), a usług – w województwie podkarpackim (10,8%). Działy przemysłu bazującego w największym stopniu na sprzedaży takich produktów to: produkcja pozostałego sprzętu transportowego, produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej oraz produkcja urządzeń elektrycznych. Najwięcej przychodów z nowych lub ulepszonych usług czerpią: telekomunikacja, magazynowanie i działalność usługowa wspomagająca transport oraz badania naukowe i prace rozwojowe.

Przychody przedsiębiorstw wysokiej i średnio-wysokiej techniki w 2012 r. – podobnie jak rok wcześniej – stanowiły 32,4% wszystkich przychodów netto ze sprzedaży produktów w przetwórstwie przemysłowym. Jeśli zaś chodzi wyłącznie o przedsiębiorstwa wysokiej techniki, ich udział spadł z 5,4% do 5,3% r/r. Poziomy te są nieco niższe niż w 2010 r. (odpowiednio 33,5% i 6,8%). W latach 2011-2012 ponad 67% przychodów ze sprzedaży produktów w przetwórstwie przemysłowym stanowiły przychody firm średnio-niskiej i niskiej techniki (w 2010 r. było to 65,5%).²⁸

Inaczej wygląda sytuacja w zakresie działalności eksportowej. Prawie połowę przychodów netto przedsiębiorstw przetwórstwa przemysłowego z eksportu produktów czerpią bowiem przedsiębiorstwa średnio-wysokiej i wysokiej techniki (w 2012 r. odpowiednio 40,7% i 8,1%).²⁹

Produkty wysokiej techniki stanowiły w 2012 r. 6,0% polskiego eksportu ogółem, co oznacza powtórzenie wyniku z rekordowego pod tym względem roku 2010. Wynikło to z 25-proc.wzrostu

²⁸ *Nauka i Technika*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, wydania dla lat 2010-2012

²⁹ *Nauka i Technika w 2012 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, 2013

wartości eksportu produktów wysokiej techniki wyrażonego w cenach bieżących (z 28,8 mld zł do 35,9 mld zł), po spadku w 2011 r. o 1%. Z drugiej strony wzrost udziału importu produktów wysokiej techniki w imporcie ogółem był w 2012 r. nieznaczny (bo z 10,3% do 10,5% r/r), choć trzeba pamiętać, że wcześniej udział ten spadał w ujęciu rocznym dwukrotnie. Mimo to, licząc w cenach bieżących, import produktów wysokiej techniki nieprzerwanie rośnie i w 2012 r. kontynuował ten trend osiągając wartość 68,1 mld zł (w porównaniu do 63,6 mld zł rok wcześniej).³⁰

Nakłady polskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesowych osiągnęły w 2012 r. rekordowy poziom 36,68 mld zł, z czego 58,7% (21,53 mld zł) poniosły firmy przemysłowe, a 41,3% (15,14 mld zł) – firmy usługowe. O ile nakłady firm przemysłowych po spadku w 2011 r. nie zdołały jeszcze powrócić do poziomu z 2010 r. (23,76 mld zł, nie mówiąc już o 24,68 mld zł w 2008 r.), o tyle wartość nakładów przedsiębiorstw usługowych była w 2012 r. najwyższa w historii po wzroście o 38% r/r (z 10,98 mld zł). Ta dynamika przełożyła się na wartości nakładów w przeliczeniu na 1 przedsiębiorstwo. W 2012 r. wskaźnik ten po wzroście o 29% był po raz pierwszy wyższy w sektorze usług osiągając 6,44 mln zł (w stosunku do 5,49 mln w sektorze przemysłu). W ujęciu historycznym przeciętna wartość nakładów na działalność innowacyjną ponoszonych przez firmy usługowe osiągnęła w 2012 r. bezprecedensowo wysoki poziom, podczas gdy w przemyśle była ona wciąż poniżej poziomu z 2010 r. (5,75 mln zł).

Może to po części wynikać ze zmian struktury źródeł finansowania nakładów na działalność innowacyjną. Prawdą jest, że dominującym ich źródłem są środki własne przedsiębiorstw, których udział z reguły przekracza 80%. Jednak w 2012 r. spadł on poniżej tego poziomu do 78,5%. Stało się to głównie na skutek wzrostu znaczenia środków budżetowych (z 1,1% w 2011 r. do 7,6% w 2012 r.) zwłaszcza w sektorze usług, gdzie środki te były źródłem aż 15% nakładów na działalność innowacyjną. Przedsiębiorstwa usługowe znacznie częściej zaczęły też korzystać z finansowania zagranicznego, które w tym sektorze wzrosło z 1,9% do 6,7%. W wyniku tego znaczenie środków zza granicy w nakładach innowacyjnych całej populacji przedsiębiorstw wzrosło o niecały 1 p.p. do 7,5%. Spadł natomiast udział finansowania kredytem bankowym (z niecałych 11% do 6,4%). Spadek ten był szczególnie znaczący w sektorze usług (10,6% w 2011 r. i 5,1% w 2012 r.)

Niemal 80% (29,1 mld zł) z ogólnej sumy przeznaczanej na działalność innowacyjną wszystkich przedsiębiorstw w 2012 r. pochodziło z podmiotów sektora prywatnego. W ujęciu wielkości organizacji za 72% tych wydatków (26,4 mld zł) odpowiadały firmy zatrudniające ponad 249 osób.

Ogólne nakłady na działalność innowacyjną, choć nie mają stabilnego trendu wzrostowego (również w ujęciu sektorów własności), były jednak w 2012 r. o ponad 10,5 mld zł (tj. o 40,5%) większe niż w 2006 r., kiedy to wynosiły 26,1 mld zł. Wzrost nakładów polskich przedsiębiorstw na działalność innowacyjną w zakresie innowacji produktowych i procesowych w 2012 r. w stosunku do 2011 r. o prawie 5 mld zł był o tyle pozytywny, że zaistniał pomimo ponad 40-procentowego spadku nakładów przemysłowych przedsiębiorstw publicznych z 4,25 mld zł do 2,48 mld zł. Wzrost ten wynikał przede wszystkim ze wzrostu inwestycji prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych (o 15% z 16,57 mld zł do 19,06 mld zł) oraz – jak już wcześniej zauważono – publicznych przedsiębiorstw usługowych (ponad dwukrotnie z 2,26 mld zł do 5,1 mld zł).

W przypadku firm przemysłowych nakłady na działalność innowacyjną w większości mają charakter inwestycji w maszyny i urządzenia (58,2%, w tym 1/5 z importu). Z kolei największą część (ponad 40%) nakładów na rozwój innowacji przedsiębiorstw usługowych stanowią nakłady na działalność badawczo-rozwojową, a na zakup maszyn i urządzeń – jedynie ¼ (w tym tylko 4% na import). Ponadto firmy usługowe znacznie większą część nakładów związanych z działalnością innowacyjną w porównaniu

³⁰ *Nauka i Technika*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, wydania dla lat 2010-2012

z firmami przemysłowymi kierują na zakup oprogramowania (9,3% w stosunku do 1,8%) oraz marketing innowacyjnych produktów i usług (6,3% w stosunku do 2,2%). Z kolei przedsiębiorstwa przemysłowe większą część nakładów niż firmy sektora usług przeznaczają na inwestycje w budynki, budowle i grunty (15,9% w stosunku do 8,5%).³¹

Rok 2012 był kolejnym rokiem wzrostu nakładów na działalność badawczo-rozwojową w Polsce zarówno w wartościach bezwzględnych w cenach bieżących jak i w relacji do PKB. Nakłady te wzrosły o 23% z 11,69 mld zł w 2011 r. do 14,35 mld zł rok później i osiągnęły poziom 0,9% PKB (cel polityki gospodarczej do 2020 r. to 1,7% PKB). Wskaźnik ten był jednym z niższych w UE – Polska pod tym względem plasuje się na ósmym miejscu od końca wśród 26 krajów Unii (bez Luksemburga i Chorwacji) pomiędzy Maltą a Litwą. Niemniej nakłady te w Polsce stosunkowo szybko rosną – pod względem ich dynamiki znajdujemy się na czwartym miejscu wśród krajów UE.

W 2012 r. utrzymała się przewaga wydatków na prace rozwojowe nad wydatkami na badania podstawowe. W strukturze nakładów na B+R stanowiły one odpowiednio 42,3% i 36,7% w stosunku do 39,6% i 36,4% rok wcześniej. Udział badań stosowanych zmniejszył się z 24% do 21%. Wciąż większość nakładów na B+R ponosi w Polsce sektor publiczny. Mimo że udział przedsiębiorstw w tych nakładach w ostatnich latach szybko rośnie, w 2012 r. stanowił on jedynie 37,2% (w porównaniu do 30,1% w 2011 r.). Co więcej, 11,2% nakładów poniesionych przez przedsiębiorstwa sfinansowane zostało przez sektor rządowy, a 7,6% funduszy pochodziło z zagranicy. W najbardziej innowacyjnych krajach większość nakładów na B+R ponoszonych jest przez przedsiębiorstwa i taki też jest obecnie cel polskiej polityki gospodarczej.³²

Wśród 2000 firm będących w 2013 r. światowymi liderami inwestycji w B+R (według EU Industrial R&D Investment Scoreboard) nie znalazło się ani jedno polskie przedsiębiorstwo. W analogicznym zestawieniu 1000 firm z krajów UE 4 polskie przedsiębiorstwa zostały zaklasyfikowane w drugiej pięćsetce tego rankingu, co oznacza, że zainwestowały one w ciągu roku ponad 5,2 mln EUR w badania i rozwój.³³

Działalność badawczo-rozwojowa oraz – szerzej – innowacyjna w przypadku najbardziej nowatorskich dla rynku przedsięwzięć ukoronowana jest często wystąpieniem przez dany podmiot o ochronę patentową. W 2013 r. po kilku latach wzrostu liczby zgłoszeń wynalazków do Urzędu Patentowego RP odnotowano jej spadek z 4410 do 4237 tj. o 4%. Mimo to liczba udzielonych przez UP RP patentów po raz pierwszy przekroczyła barierę 2000 po wzroście r/r o 27% (i spadku o 7% w 2011 r.) sięgając 2339.³⁴ Tak czy inaczej należy pamiętać, że wciąż działalność innowacyjna znacznej większości polskich przedsiębiorstw polega na zakupie a nie sprzedaży nowych technologii, a zgłoszenia do UP RP dotyczą najczęściej znaków towarowych, a nie patentów czy wzorów przemysłowych i użytkowych.³⁵

Aktywność patentowa oraz kierunek przepływu dochodów z handlu własnością przemysłową są najważniejszymi powodami słabej pozycji Polski w *Innovation Union Scoreboard* (IUS). Ten ranking Komisji Europejskiej monitorujący innowacyjność poszczególnych krajów członkowskich UE (pod kątem realizacji celów strategii Europa 2020) mierzy m.in. przedsiębiorczość w aspekcie aktywności innowacyjnej. W tegorocznym wydaniu rankingu Polska, po spadku w 2013 r., powróciła z grupy najmniej innowacyjnych krajów do grupy umiarkowanych innowatorów. Te przesunięcia Polski w rankingu pokazują, że Polska gospodarka porusza się na granicznych poziomach dwóch grup krajów

³¹ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, wydania dla lat 2010-2012

³² *Nauka i Technika*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa, wydania dla lat 2010-2012

³³ The 2013 EU Industrial R&D Scoreboard, <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard13.html>

³⁴ Bank Danych Lokalnych GUS

³⁵ *Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2010-2012*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013

z dolnej partii tej klasyfikacji. Z roku na rok powiększa się jednak niekorzystna luka w globalnej ocenie innowacyjności pomiędzy średnią dla UE a oceną Polski. Innymi słabościami naszej gospodarki, których nie równoważą rosnące nakłady przedsiębiorstw na B+R, są według autorów rankingu: niska i malejąca skłonność przedsiębiorstw do współpracy, opracowywania własnych innowacji oraz ich komercjalizacji.

Instrumenty wspierania innowacyjności/sfery B+R

Przedsiębiorcy mogą korzystać z wielu instrumentów finansowania projektów innowacyjnych. Wsparcie na takie przedsięwzięcia można pozyskać z programów regionalnych, krajowych oraz realizowanych na poziomie Unii Europejskiej.

Wyróżnia się ok. 60 instrumentów wsparcia skierowanych bezpośrednio lub pośrednio na rozwój innowacji. Instrumenty te są bardzo różnorodne, a ich cechami charakterystycznymi są: zasięg (regionalny/ogólnokrajowy), źródło finansowania (budżet państwa/fundusze strukturalne/inne programy międzynarodowe), grupa docelowa (przedsiębiorcy/inne podmioty), forma, instytucja wdrażająca (np. PARP, MG, NCBR, BGK, Urzędy Marszałkowskie, Urzędy Wojewódzkie; regionalne podmioty utworzone w celu realizacji programów wsparcia np. Dolnośląska Instytucja Pośrednicząca).

Kompleksowej wiedzy na temat obecnych i projektowanych instrumentów wsparcia dostarcza **Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.**, przyjęty przez Radę Ministrów 8 kwietnia 2014 r. Program ten jest propozycją systemu wsparcia przedsiębiorstw w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem ich innowacyjności. Obejmuje on zarówno usuwanie barier i tworzenie przyjaznego otoczenia dla przedsiębiorstw, jak i aktywne działania na rzecz wzrostu ich innowacyjności i konkurencyjności. Integralną część Programu Rozwoju Przedsiębiorstw stanowi dokument pt. Krajowa Inteligentna Specjalizacja przyjęta przez Radę Ministrów również 8 kwietnia 2014.

Środki finansowe służące implementacji polityki innowacyjności są bezpośrednio związane z funduszami europejskimi. Największym Programem Operacyjnym realizującym ww. politykę jest *PO Innowacyjna Gospodarka* (PO IG). Celem Programu jest zarówno bezpośrednie wsparcie dla przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu oraz jednostek naukowych świadczących przedsiębiorstwom usługi, jak i wsparcie systemowe zapewniające rozwój środowiska instytucjonalnego innowacyjnych przedsiębiorstw. Promowane są działania z zakresu innowacyjności produktowej, procesowej, marketingowej i organizacyjnej, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do powstawania i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw. Łączna alokacja Programu Operacyjnego to 10,19 mld EUR (około 42,84 mld zł), z czego 8,66 mld EUR (36,41 mld zł) pochodzi ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W 2012 r. uruchomiono nowy instrument pilotażowy w ramach IV osi priorytetowej (Inwestycje w innowacyjne przedsięwzięcia) – wsparcie na **pierwsze wdrożenie wynalazku** – w ramach którego mali i średni przedsiębiorcy mogli uzyskać dofinansowanie na inwestycje związane z zastosowaniem w ich działalności gospodarczej wynalazków opatentowanych bądź zgłoszonych do ochrony patentowej. Dodatkowo wynalazki te nie mogły być do momentu uzyskania wsparcia wykorzystywane w sposób zarobkowy na terenie Unii Europejskiej. Przedsiębiorca mógł uzyskać wsparcie w maksymalnej wielkości 20 mln zł i maksymalnej intensywności 50% kosztów kwalifikowanych. W 2013 r. wsparcie w ramach tego działania uzyskało 111 projektów.

W nowej perspektywie finansowej 2014-2020 został położony jeszcze większy akcent na rozwój innowacyjności. Kluczowym krajowym programem operacyjnym koncentrującym się na tym obszarze będzie **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR)**, przyjęty przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r. (alokacja 8,6 mld euro). Celem głównym POIR jest wspieranie innowacyjności

i konkurencyjności polskiej gospodarki przy zwiększeniu nakładów na B+R (w szczególności prywatnych). Do najważniejszych założeń Programu należy:

- wsparcie projektów od pomysłu do rynku, oznaczające wsparcie realizacji całego procesu powstawania innowacji (od fazy tworzenia pomysłu po komercjalizację wyników badań B+R),
- wsparcie projektów realizowanych we współpracy sektorów nauki i biznesu, ukierunkowanie tematyczne badań na potrzeby gospodarki,
- koncentracja na inteligentnych specjalizacjach, czyli obszarach tematycznych o najwyższym potencjale naukowym i gospodarczym w skali kraju i regionów (np. projekty związane z technologiami inżynierii medycznej, diagnostyką, eko-innowacjami, innowacyjnymi technologiami i procesami przemysłowymi, innowacyjnymi technologiami, procesami, produktami sektora rolno-spożywczego i leśno-drzewnego),
- zwiększenie stopnia komercjalizacji oraz umiędzynarodowienia badań naukowych i prac rozwojowych.

Programy realizowane z udziałem funduszy strukturalnych nie są jedynymi działaniami mającymi przyczynić się do rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw. W 2013 r. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) kontynuowała realizację programów finansowanych z budżetu państwa.

Program **Bon na innowacje** służy stymulowaniu mikro- i małych przedsiębiorców do podejmowania współpracy z jednostkami naukowymi oraz zapewnia pomoc przedsiębiorcom przy opracowywaniu lub udoskonalaniu wyrobów (towarów i usług) oraz technologii. W ramach programu można uzyskać wsparcie na usługi dotyczące wdrożenia lub rozwoju produktu lub technologii, świadczone przez jednostkę naukową, mające na celu np. opracowanie nowych lub udoskonalenie istniejących technologii lub wyrobów danego przedsiębiorstwa. Przedsiębiorca może uzyskać wsparcie w maksymalnej wysokości 15 tys. zł. W 2013 r. wnioski złożyło 720 przedsiębiorców na łączną kwotę ok. 10,8 mln zł. Umowy o udzielenie wsparcia podpisano z 432 przedsiębiorcami na kwotę ok. 6,45 mln zł. Od początku realizacji tego programu w 2008 r. do końca 2013 r. wsparcie otrzymało 2 471 przedsiębiorstw na łączną kwotę ok. 36,8 mln zł. Program *Bon na innowacje* jest kontynuowany w 2014 r. Na jego realizację zaplanowano środki w wysokości ok. 3,1 mln zł. W wyniku naboru wniosków, przeprowadzonego na przełomie lutego i marca, w I kwartale 2014 r., zarejestrowano 467 wniosków o udzielenie wsparcia na łączną kwotę ok. 6,9 mln zł, która stanowiła 227,54% alokacji. Spośród złożonych wniosków, formalnego potwierdzenia dokonało 401 przedsiębiorców, na łączną kwotę ok. 5,9 mln zł. Do 30 czerwca 2014 r. zawartych zostało 191 umów na kwotę ok. 2,85 mln zł.

W ramach **Wsparcie w ramach dużego bonu** - w 2013 r. PARP zrealizowała pierwszą edycję (pilotażową) z budżetem w wysokości 2,08 mln zł. Wsparcie jest kierowane na utrwalenie i rozwinięcie współpracy mikro- i małych przedsiębiorców z sektora produkcji z jednostkami naukowymi przy realizacji projektów o wyższym poziomie zaawansowania technologicznego. Współpraca ta dotyczy zakupu od jednostki naukowej usługi polegającej na opracowaniu nowego wyrobu, projektu wzorniczego, nowej technologii produkcji, jak również na znaczącym ulepszeniu wyrobu lub technologii produkcji. Kwota wsparcia udzielona jednemu przedsiębiorcy nie może przekroczyć 50 tys. zł. W pilotażowej edycji Programu, ocenie podlegały 133 wnioski na łączną kwotę ok. 6 mln zł. Umowy o udzielenie wsparcia podpisano z 46 przedsiębiorcami na kwotę ok. 2,08 mln zł. Program *Wsparcie w ramach dużego bonu* jest kontynuowany w 2014 r. Na jego realizację zaplanowano środki w wysokości ok. 3 mln zł. W wyniku naboru, przeprowadzonego na przełomie lutego i marca, w generatorze zarejestrowano 145 wniosków o udzielenie wsparcia na łączną kwotę ok. 6,3 mln zł. Spośród złożonych wniosków, formalnego potwierdzenia dokonało 142 przedsiębiorców, na łączną kwotę ok. 6,2 mln zł. Do 30 czerwca 2014 r. zawartych zostało 67 umów na kwotę ok. 2,89 mln zł. Z uwagi na oddziaływanie tego instrumentu na stymulowanie i utrzymanie współpracy pomiędzy

przedsiębiorstwami oraz jednostkami naukowymi w celu rozwoju ich innowacyjnego potencjału planowana jest kontynuacja programu w ramach *Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój*.

Program **Wsparcie na uzyskanie grantu** był również kontynuowany w 2013 r. Jego celem jest zachęcenie przedsiębiorców do uczestnictwa w międzynarodowych programach innowacyjnych oraz do współpracy ze środowiskiem naukowym. Przedsiębiorca, który złożył wniosek projektowy (jako koordynator albo partner) w odpowiedzi na konkurs ogłoszony w ramach międzynarodowego programu innowacyjnego i otrzymał pozytywną ocenę formalną wniosku mógł wystąpić o wsparcie w celu pokrycia wydatków związanych z jego przygotowaniem i złożeniem. Wysokość wsparcia dla koordynatora projektu wynosiła 75 tys. zł, a dla przedsiębiorcy uczestniczącego w projekcie jako partner – 35 tys. zł. W 2011 r. wsparcie otrzymało 10 przedsiębiorców o wartości ok. 317 tys. zł. W 2012 r. spośród 19 wniosków na łączną kwotę ok. 632 tys. zł wsparcie otrzymało 15 w wysokości ok. 489,4 tys. zł. W ramach naboru w 2013 r. ocenie podlegało 35 wniosków na kwotę 1,6 mln zł, a umowy wsparcia zostały zawarte z 29 przedsiębiorcami na kwotę 1,3 mln zł. Przedsiębiorcy najczęściej wnioskowali o refundację kosztów przygotowania projektów do 7. Programu ramowego w dziedzinie badań, rozwoju technologicznego i demonstracji (44 wnioski spośród 65 złożonych w latach 2011-2013).

Rosnące zainteresowanie oraz sukcesy projektów wskazują na potrzebę kontynuacji tego programu przy wykorzystaniu większych środków finansowych, dlatego też planowana jest jego kontynuacja jako jednego z instrumentów wspierania umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw w ramach Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój.

W sierpniu 2010 r. została udostępniona przedsiębiorcom poszukującym krajowych rozwiązań innowacyjnych **Baza Wiedzy o Nowych Technologiach**, która służy gromadzeniu i udostępnianiu przedsiębiorcom ofert – technologii, urządzeń i specjalistycznych usług badawczych - przygotowanych przez instytuty badawcze oraz przez przedsiębiorców, którym Minister Gospodarki nadał status Centrum Badawczo-Rozwojowego. Jej celem jest zwiększenie transferu nowych rozwiązań do praktyki gospodarczej. Przedsiębiorcy, którzy nie znajdują oferty spełniającej ich oczekiwania mają możliwość wprowadzania do Bazy zapytań o poszukiwane technologie. Na koniec 2013 r. w Bazie znajdowało się 50 profili instytutów/CBR i 107 ofert technologicznych ³⁶.

PARP koordynuje również działalność polskich ośrodków sieci **Enterprise Europe Network (EEN)**. Sieć Enterprise Europe Network funkcjonuje od 2008 r. i do końca 2014 r. jest finansowana w 60% ze środków Programu Ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacyjności (Competitiveness and Innovation Framework Programme – CIP), a w 40% ze środków budżetu państwa w ramach programu wieloletniego pn. „Udział Polski w programie ramowym na rzecz konkurencyjności i innowacji, w latach 2008-2014”. Od 2015 r. finansowanie dla sieci zostanie zapewnione w ramach Programu na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw (COSME). Obecnie trwają prace nad zapewnieniem współfinansowania krajowego.

Działalność polskich ośrodków sieci *Enterprise Europe Network*³⁷ jest ważnym elementem mającym na celu podniesienie poziomu innowacyjności polskich małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP). Obecnie w ponad 50 krajach na całym świecie działa prawie 600 ośrodków tej sieci. W Polsce jest ich 30.

Enterprise Europe Network świadczy bezpłatne usługi osobom planującym rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz już działającym przedsiębiorstwom w następujących obszarach:

- 1) działalność informacyjna i doradcza dotycząca: prawa i polityk Unii Europejskiej, prowadzenia działalności gospodarczej za granicą, dostępu do źródeł finansowania, transferu technologii oraz udziału w programach i projektach finansowanych przez Unię Europejską;

³⁶ Baza wiedzy o nowych technologiach dostępna jest pod adresem www.innowacje.gov.pl

³⁷ Dane kontaktowe do polskich ośrodków Enterprise Europe Network znajdują się na stronie internetowej www.een.org.pl.

- 2) pomoc w poszukiwaniu zagranicznych partnerów handlowych poprzez: wspieranie udziału polskich firm w targach, misjach handlowych i spotkaniach kooperacyjnych oraz prowadzenie i udostępnienie przedsiębiorcom bazy ofert współpracy gospodarczej, dzięki której polskie MSP mogą znaleźć partnerów handlowych lub zamieścić swoją ofertę współpracy;
- 3) udzielanie odpowiedzi na pytania przedsiębiorców z państw Unii Europejskiej dotyczące formalno-prawnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce i informowanie przedstawicieli firm zagranicznych o możliwościach współpracy z polskimi przedsiębiorstwami i instytucjami;
- 4) usługi w zakresie transferu technologii i wiedzy, w tym audyty technologiczne oraz działania informacyjno-doradcze dotyczące ochrony własności intelektualnej. Ważnym elementem tych usług jest baza ofert technologicznych, w której polskie przedsiębiorstwa mogą umieścić informacje o posiadanej technologii lub zgłosić na nią zapotrzebowanie. Oferty w języku angielskim są dostępne za pośrednictwem strony internetowej: <http://een.ec.europa.eu/services/technology-transfer>;
- 5) wspieranie udziału polskich przedsiębiorstw w 7. Programie Ramowym na rzecz badań i rozwoju technologii (do 2013 r.), a od 2014 r. w programie *Horyzont 2020*.

Różnorodność usług świadczonych przez ośrodki sieci Enterprise Europe Network pozwala dotrzeć do wielu przedsiębiorstw, które początkowo są zainteresowane wyłącznie dostępem do informacji prawnej lub udziałem w spotkaniu kooperacyjnym. W trakcie dalszej współpracy ośrodki lepiej poznają potrzeby przedsiębiorstw, co pozwala zaproponować im świadczenie kolejnych usług dostępnych w ramach Enterprise Europe Network np. przeprowadzenie audytu technologicznego lub umieszczenie oferty firmy w bazie ofert technologicznych.

Od 1 stycznia 2011 r. do 31 grudnia 2013 r. z usług 30 ośrodków *Enterprise Europe Network* działających w Polsce skorzystało ponad 35 tys. podmiotów, w tym ponad 33 tys. przedsiębiorstw. Liczba odbiorców działań promocyjnych wyniosła ponad 3,8 mln. Skojarzono ponad 6 tys. podmiotów zainteresowanych kupnem i oferujących technologie. Przeprowadzono 1208 audytów technologicznych i udzielono 400 usług dotyczących prawa własności intelektualnej. Warto również wspomnieć o uruchomionym przez EEN w czerwcu 2014 projekcie „Warszawa dla biznesu” (w którym jednym z partnerów jest Ministerstwo Gospodarki)³⁸. Przedsiębiorcy mogą skorzystać z wielu usług m.in. z zakresu dostępu do rynków zagranicznych, dostępu do instrumentów finansowych, doradztwa prawnego czy transferu technologii. Pośród tak bogatej oferty coraz częściej wyzwaniem staje się znalezienie instrumentu, który najlepiej odpowiadałby oczekiwaniom, potrzebom i profilowi danej firmy. Instytucje otoczenia biznesu wspólnie wyszły naprzeciw temu problemowi. Projekt „Warszawa dla Biznesu” jest internetową mapą dostępnych na rynku bezpłatnych usług, dzięki której firmy jednym kliknięciem myszy mogą odnaleźć instytucje kompetentne w interesujących ich obszarach.

W ramach ww. programu wieloletniego pn. „Udział Polski w programie ramowym na rzecz konkurencyjności i innowacji, w latach 2008-2014” przekazano również wsparcie dla działalności krajowych punktów kontaktowych informujących o poszczególnych programach szczegółowych oraz o instrumentach finansowych Program CIP.

Krajowe punkty kontaktowe dla Programu CIP zajmowały się promocją instrumentów i działań realizowanych w ramach Programu CIP wśród potencjalnych beneficjentów podczas konferencji/seminariów/spotkań, przygotowują materiały informacyjne, organizują stoiska informacyjne przy okazji ogólnokrajowych imprez dla przedsiębiorców lub instytucji wspierających, a także wykorzystują do tego celu różne kanały medialne. W 2013 r. punkty kontaktowe zorganizowały 91

³⁸ <http://www.warszawadlabiznesu.een.org.pl/>

konferencji, seminariów, szkoleń, warsztatów i dni informacyjnych dotyczących programów szczegółowych Programu CIP dla około 4 600 uczestników, opublikowały 86 artykułów poświęconych programowi, udzieliły potencjalnym beneficjentom programu ponad 3 300 informacji, konsultacji i porad oraz ponad 670 konsultacji telefonicznych i mailowych, nawiązały około 1 100 kontaktów z krajowymi i zagranicznymi instytucjami branżowymi, zorganizowały 58 stoisk informacyjno-promocyjnych podczas targów i konferencji, opracowały 108 publikacji promocyjnych, których nakład wyniósł ponad 32 tys. egzemplarzy. W 2014 roku nadal działa *Krajowy Punkt Kontaktowy* przy Związku Banków Polskich. Do jego zadań należy kontynuowanie działań informacyjnych i konsultacyjnych na temat dostępnej w Polsce oferty finansowej programu CIP adresowanej do mikro-, małych i średnich przedsiębiorców, w tym do firm nowopowstających, a także informowanie o unijnych instrumentach finansowych oferowanych w ramach nowych programów UE, w szczególności COSME i *Horyzont 2020*. Instrumenty finansowe oferowane w ramach programów unijnych stanowią ważne źródła wspierania działalności przedsiębiorstw.

Kolejnym narzędziem wspierającym innowacyjność są instrumenty podatkowe zawarte w **ustawie o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej**. Celem ustawy jest zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności polskiej gospodarki poprzez wzrost nakładów sektora prywatnego na badania i rozwój oraz poprawę efektywności gospodarowania środkami publicznymi przeznaczonymi na B+R. Ustawa ta wprowadziła **status Centrum Badawczo-Rozwojowego (CBR)**, który zdaniem ustawodawcy przyczyni się do rozwoju prywatnego sektora badawczo-rozwojowego oraz wzrostu popytu na usługi B+R przez powiązanie statusu Centrum z zachętami podatkowymi. Status CBR jest nadawany przedsiębiorcy osiągającemu co najmniej 1,2 mln EUR przychodu rocznego ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych, z czego co najmniej 20% musi pochodzić ze sprzedaży wytworzonych przez przedsiębiorcę usług badawczo-rozwojowych lub praw własności przemysłowej. Przedsiębiorca, który uzyskał status centrum badawczo-rozwojowego, jest zwolniony z podatków od nieruchomości (w tym rolnego i leśnego) zajętych na prowadzenie badań i prac rozwojowych oraz może utworzyć fundusz innowacyjności z comiesięcznego odpisu wynoszącego nie więcej niż 20% przychodu. Środki odpisane na fundusz innowacyjności stanowią koszt uzyskania przychodu dla CBR zaś ich wydatkowanie musi nastąpić do końca roku podatkowego następującego po roku, w którym dokonano odliczenia. Mechanizm ten umożliwia pomniejszenie podstawy opodatkowania jednorazowo o koszty środków trwałych oraz koszty bieżące przed ich faktycznym poniesieniem. Środki trwałe sfinansowane z funduszu innowacyjności nie mogą być amortyzowane. Kosztów bieżących sfinansowanych z funduszu innowacyjności nie zalicza się do kosztów uzyskania przychodu. Według stanu na początek czerwca 2014 r. Minister Gospodarki przyznał status CBR 31 przedsiębiorstwom.

Drugą ulgą podatkową wprowadzoną ustawą o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej jest **ulga podatkowa na zakup nowej technologii w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz podatku dochodowym od osób prawnych**. Z tej ulgi może skorzystać każdy przedsiębiorca. Warunkiem skorzystania z ulgi jest przydatność nowej technologii do statutowej działalności podatnika oraz uzyskanie od jednostki naukowej (uczelnia, stowarzyszenie, jednostka badawczo-rozwojowa) opinii, że technologia jest nowa. Za nową technologię uznaje się wiedzę technologiczną w postaci wartości niematerialnych i prawnych lub zakupioną na podstawie umowy, która nie jest stosowana na świecie dłużej niż 5 lat. Od podstawy opodatkowania można odliczyć 50% ceny nowej technologii. Jednocześnie wartość nowej technologii w całości podlega amortyzacji. Z danych Ministerstwa Finansów wynika jednak, że zainteresowanie ulgą jest niewielkie i w 2013 r. było niższe niż w latach poprzednich. Według wstępnych danych, rozliczając podatek CIT za 2013 rok, z ulgi tej skorzystało 75 podatników, a średnia wartość odliczenia wyniosła 4.090 tys. złotych.

Tabela 11. Rozliczenie ulgi podatkowej na zakup nowej technologii w latach 2007-2013

Rok	Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)		Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)	
	Liczba podatników	Przeciętna kwota odliczenia	Liczba podatników	Przeciętna kwota odliczenia
	2007	117	564 zł	19
2008	11	4 636 zł	26	302 tys. zł
2009	15	1 667 zł	25	802 tys. zł
2010	398	648 zł	33	948 tys. zł
2011	250	1 048 zł	97	2 793 tys. zł
2012	42	3 333 zł	94	4 674 tys. zł
2013	b.d.	b.d.	75	4 090 tys. zł

Źródło: Ministerstwo Finansów, za rok 2013, dane wstępne

Ponadto w 2013 r. Ministerstwo Gospodarki uruchomiło pilotażowy projekt **Tech-Match Poland**, który skierowany jest do polskiego innowacyjnego biznesu szukającego partnera biznesowego, inwestora lub rynku zbytu w Dolinie Krzemowej. Polskie firmy (start-upy, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, a także duże przedsiębiorstwa) muszą posiadać gotowe rozwiązania technologiczne (w fazie komercyjnej), wpisujące się w wyniki projektu *Foresight technologiczny przemysłu - InSight2030* i dokumentu pt. *Krajowa Inteligentna Specjalizacja, a także zapotrzebowanie technologiczne korporacji z Doliny Krzemowej*. Realizacja projektu **Tech-Match Poland** pozwoli polskim przedsiębiorcom, działającym w perspektywicznych obszarach określonych w powyższych dokumentach, nawiązać współpracę umożliwiającą w przyszłości pozyskać kapitał inwestycyjny lub wejść z produktem na rynek zagraniczny. Podczas pobytu w Dolinie Krzemowej, firmy biorą udział w warsztatach, które pomogą im przygotować prezentacje dla amerykańskich partnerów. W trakcie tzw. *Demo Days* polskie firmy przedstawiają swoje rozwiązania technologiczne przedstawicielom korporacji biorących udział w programie oraz inwestorom. Ponadto firmy odbędą indywidualne spotkania z zainteresowanymi partnerami.

W pierwszej edycji projektu **Tech-Match Poland**, realizowanej w grudniu 2013 r., wzięło udział 10 polskich przedsiębiorstw, które odbyły spotkania z przedstawicielami korporacji działających na terenie Doliny Krzemowej, w tym: Salesforce, Fujitsu, Singtel, Standard Chartered, British Telecom Group, Symantec, Belkin, LG, Microsoft, Qualcomm, Amazon.com.

W drugiej edycji projektu, realizowanej w dniach 24-27 czerwca 2014 r. bierze udział 17 korporacji/funduszy z Doliny Krzemowej: AT&T, SAP, Honda, Intel Capital, Sood Ventures, Docomo Capital, Atlantic Bridge, GE Software, Panasonic, LG, Oracle, NEC, Sprint, ABB Technology Ventures, Telefonica, Bayer Healthcare, BT, które zgłosiły zapotrzebowanie na rozwiązania technologiczne (*wishlist*), które stanowią o potencjale konkurencyjnym polskiego przemysłu.

Polscy przedsiębiorcy mogą również korzystać z **programów i projektów Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA)**. Od 2012 r. Polska jest członkiem ESA, co umożliwiło włączenie polskich przedsiębiorstw i instytucji naukowo-badawczych w realizację programów Agencji. Przez pierwsze 5 lat naszego członkostwa w Europejskiej Agencji Kosmicznej (a więc do końca 2017 r.) polskie podmioty będą objęte specjalnym programem wsparcia, którego celem jest dostosowanie ich możliwości do udziału w programach i projektach ESA. Część środków pochodząca z polskiej składki członkowskiej do ESA (45% rocznej składki obowiązkowej) będzie przeznaczana wyłącznie na kontrakty dla krajowych firm i instytutów naukowo-badawczych. O pozostałą część polskiej składki przedsiębiorstwa mogą ubiegać się zgodnie z ogólnymi zasadami i procedurami przetargowymi ESA.

Wiosną 2013 r. ogłoszony został pierwszy konkurs, w którym polskie przedsiębiorstwa i instytuty złożyły łącznie 73 projekty. Spośród nich 35 po szczegółowej analizie i ewaluacji, dokonanej przez administrację polską i ESA – zakwalifikowano do wdrożenia. W tej grupie 69% to projekty realizowane przez przedstawicieli przemysłu. Ich wartość, to prawie 6 mln EUR. ESA bardzo pozytywnie oceniła polski potencjał przemysłowy. Kolejny konkurs dla polskich firm był ogłoszony w lutym 2014 r.

W ciągu pierwszego roku członkostwa w ESA Ministerstwo Gospodarki, we współpracy z PARP, zorganizowało dla przedsiębiorców i instytutów naukowych szereg spotkań bilateralnych z przedstawicielami agencji kosmicznych i podmiotami z innych krajów członkowskich (m.in.: Austrii, Belgii, Francji, Niemiec, Norwegii, Wielkiej Brytanii i Włoch). We współpracy z ESA przeprowadzono dla polskich przedsiębiorców wiele warsztatów, szkoleń i spotkań w różnej formie (w 2012 r. 6 spotkań dla łącznie 350 osób, natomiast w 2013 r. 12 spotkań dla łącznie 550 osób) oraz zorganizowano dla firm wizyty studyjne w siedzibach Europejskiej Agencji Kosmicznej. Powstała broszura informacyjna na temat dotychczasowych osiągnięć i potencjału naukowego oraz przemysłowego polskiego sektora kosmicznego.

Analiza stanu innowacyjności oraz zarysowanych w raporcie wyzwań w tym obszarze wskazuje na potrzebę realizacji m.in. następujących działań:

- identyfikacja i wspieranie obszarów i technologii o największym potencjale wzrostu,
- poprawa koordynacji polityki innowacyjności na szczeblu krajowym oraz pomiędzy poziomem centralnym a regionalnym,
- rozwój sprawnego systemu transferu technologii i komercjalizacji wiedzy oraz jego systematyczne doskonalenie,
- wzmocnienie polityki innowacyjności na szczeblu regionalnym, uwzględniającej całościowe spojrzenie na kształtowanie procesów innowacji i transferu technologii w regionie,
- kształtowanie postaw proinnowacyjnych wśród przedsiębiorców, zwłaszcza z sektora MŚP, poprzez m.in. programy i inicjatywy edukacyjne ukierunkowane na tworzenie proinnowacyjnej kultury organizacyjnej,
- wspieranie mobilności kadr nauki i gospodarki,
- racjonalizacja systemu zachęt fiskalnych wspierających prowadzenie działalności B+R+I,
- rozwój rynku kapitału wysokiego ryzyka, szczególnie w odniesieniu do inwestycji w innowacyjne firmy na wczesnym etapie rozwoju (seed i start-up),
- rozwój przemysłu kosmicznego w Polsce, w tym wspieranie udziału polskich przedsiębiorstw w programach Europejskiej Agencji Kosmicznej,
- budowa odpowiedniej jakości kapitału społecznego, opierającego się na zaufaniu wszystkich uczestników systemu innowacji

2.5 Zarządzanie jakością

Jednym ze źródeł przewagi konkurencyjnej dla przedsiębiorstw działających na globalnym rynku, jest posiadanie powszechnie uznawanych certyfikatów dotyczących takich obszarów działania jak zapewnienie jakości czy też bezpieczeństwo informacji. Systemem wyznaczającym globalne standardy jest niewątpliwie system norm ISO.

System norm ISO może być stosowany przez większość podmiotów gospodarki narodowej, a więc nie tylko przedsiębiorstwa, ale również podmioty administracji publicznej. System może być dostosowany do rozwiązań zarządczych każdej instytucji i organizacji, bez względu na jej wielkość. System norm ISO z powodzeniem wdrażany jest przez podmioty gospodarcze, a także instytucje samorządowe czy

organy administracji centralnej, dając sygnał odbiorcom zewnętrznym o rzetelności i solidności świadczonych usług.

Do grupy podstawowych norm ISO należy zaliczyć:

1. ISO 9001 - międzynarodowa norma określająca wymagania, które powinien spełniać system zarządzania jakością w organizacji.
2. ISO 13485 - system zarządzania jakością dla wyrobów medycznych, opracowany w zgodzie z wymaganiami systemu ISO 9001.
3. ISO 14001 - opisuje globalne standardy w zakresie systemów zarządzania środowiskiem oraz mitygacji wpływu na środowisko naturalne;
4. ISO/TS 16949 – opisuje normy systemów jakości w branży motoryzacyjnej w obrębie globalnego przemysłu motoryzacyjnego. Stanowi ujednoczenie norm amerykańskich (QS-9000), niemieckich (VDA6.1), francuskich (EAQF) i włoskich (AVSQ)
5. ISO 22000 – opisuje system zarządzania bezpieczeństwem żywności dla organizacji w łańcuchu żywności. Łączy system HACCP oraz system dobrych praktyk;
6. ISO/IEC 27001 to podstawa światowego standardu w dziedzinie systemów bezpieczeństwa informacji oraz danych.

Według danych ISO³⁹, na koniec 2012 r. wydano ponad 1,5 mln certyfikatów ISO w 191 krajach, podczas gdy w 2011 r. wydano ich jedynie 1,4 mln w 180 krajach. Analizując liczbę wydanych certyfikatów w latach 2010-2012 można zauważyć ich wzrost, niemniej w 2011 r. odnotowano zauważalny spadek liczby certyfikatów (1,4 p.p., ok. 21,3 tys. w liczbach bezwzględnych). Spadek wynika przede wszystkim ze zmniejszenia się liczby norm ISO 9001, tj. najpopularniejszych (3,5 p.p. ok. 39,2 tys w liczbach bezwzględnych). Duża dynamika w pozostałych grupach norm nie była w stanie zmienić tego trendu, z uwagi na mniejszą skalę oddziaływania pozostałych certyfikatów ISO. Niemniej w 2012 r. liczba wydanych certyfikatów ISO 9001 zbliżyła się do wartości z 2010 r.

Chiny, podobnie jak w 2011 r., pozostają liderem w 6 z 7 kategorii norm – oprócz ISO 27001, tj. bezpieczeństwa informacji, gdzie Japonia obejmuje prowadzenie w zakresie wydanych norm. Ponadto znaczna część wydanych w ostatnich dwóch latach certyfikatów została uzyskana przez przedsiębiorstwa azjatyckie. Pokazuje to zachodzącą zmianę gospodarczą i trwały wzrost znaczenia Azji jako ośrodka gospodarczego, w szczególności produkcyjnego.

Pierwszy certyfikat ISO w Polsce został wydany w 1993 r. przedsiębiorstwu ABB Zamech Zakłady Przekładni Sp. z o.o. (obecnie MAAG Gear Zamech Sp. z o.o.) w Elblągu przez centrum certyfikacji BSI. W kolejnych kilku latach ich liczba zwiększała się bardzo powoli. Szybki przyrost ilości wydanych certyfikatów następuje w latach 2003-2005. Do 2005 r., liczba wydanych w Polsce certyfikatów zwiększała się nieprzerwanie – pierwsze przełamanie tego trendu nastąpiło w 2006 r., gdy liczba certyfikatów zmniejszyła się o ponad 14% r/r. Warto podkreślić, iż w kolejnym roku, tj. 2007, liczba certyfikatów wzrosła do ponad 10,9 tys., tj. powyżej wartości w 2006 r. Wzrost ilości wydanych certyfikatów utrzymał się aż do 2009 r., gdy osiągnięto rekord wydanych certyfikatów – ich liczba wzrosła do 15.532 sztuk. W kolejnych latach, tj. 2010-2012, odnotowano spadek ogólnej liczby certyfikatów. Na koniec 2012 r. było ich już jedynie 13.770 sztuk.

Wg danych ISO największą popularnością w Polsce cieszą się certyfikaty związane z normą ISO 9001. W 2012 r. obowiązywało ich 10.110 sztuk (spadek o ok. 11% względem poprzedniego roku). Jednak od 2009 r. ich liczba systematycznie maleje. W 2012 r. odnotowano przyrost dla wszystkich rodzajów certyfikatów (oprócz ISO 9001). Największy przyrost miał miejsce w przypadku ISO 50001 – ponad

³⁹ The ISO Survey of Management System Standard Certifications (2012)

400% (efekt niskiej bazy: wzrost z 2 sztuk w 2011 r. do 10 sztuk 2012 r.). Znaczny przyrost certyfikatów odnotowano m.in. dla ISO 13485 – 25,3% (przyrost o 39 sztuk) czy też dla ISO 27001 – 19,74% (przyrost o 46 sztuk). Najwyższy przyrost liczby wydanych certyfikatów odnotowano dla ISO 14001 – przyrost o 114 sztuk (6%).

3. OTOCZENIE INSTYTUCJONALNE PRZEDSIĘBIORSTW

3.1 Otoczenie regulacyjne

W roku 2013 i na początku 2014 r. kontynuowano działania w zakresie doskonalenia otoczenia regulacyjnego i poprawy instytucjonalnego otoczenia biznesu, tak aby zapewnione zostały stabilne i sprzyjające rozwojowi warunki funkcjonowania przedsiębiorców. Podejmowane działania miały charakter kompleksowy, a więc obejmowały zarówno działania zmierzające do poprawy samego systemu tworzenia prawa, w tym na rzecz dialogu z przedsiębiorcami w tym procesie, jak i działania legislacyjne (deregulacyjne) wprowadzające konkretne ułatwienia i uproszczenia w aktach prawnych regulujących warunki wykonywania działalności gospodarczej w Polsce.

3.1.1. Działania pozalegisłacyjne

Ustandaryzowanie wzorów formularzy do Oceny Wpływu

1 stycznia 2014 r. zostały wdrożone, razem z uchwałą nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. - Regulaminem pracy Rady Ministrów, ustandaryzowane wzory dokumentów towarzyszących procesowi Oceny Wpływu: Testu Regulacyjnego, Oceny Skutków Regulacji (ex ante), Oceny funkcjonowania ustawy (OSR ex post). Dokumenty te są komplementarne wobec siebie. Zawierają one podobny zestaw informacji gromadzonych w trakcie całego procesu oceny skutków społeczno-gospodarczych, różnią się jednak stopniem szczegółowości uzależnionym od etapu prac.

Standaryzacja formularzy pozwoli na usystematyzowanie prac poprzedzających przygotowanie projektu aktu prawnego oraz zapewni porównywalną jakość przygotowywanych dokumentów, w oparciu o które podejmowane są decyzje regulacyjne.

Upowszechnienie przeglądu obowiązującego prawa (OSR ex post)

Zgodnie z nowym Regulaminem pracy Rady Ministrów, przyjętym 29 października 2013 r., wprowadzono nowy element procedury: ocenę funkcjonowania ustawy, tzw. OSR ex post. Ocena ta będzie przeprowadzana w następujących przypadkach:

- 1) Rada Ministrów lub jej organ pomocniczy wystąpi o jej przygotowanie;
- 2) Obowiązek dokonania oceny ex post wynika z testu regulacyjnego do założeń projektu ustawy lub z OSR projektu ustawy, przyjętych przez Radę Ministrów;
- 3) Członek Rady Ministrów może przygotować ocenę z własnej inicjatywy.

Ministerstwo Gospodarki dokonuje przeglądu obowiązujących przepisów prawa gospodarczego już od 2009 r. w celu identyfikacji przepisów nieefektywnych w praktycznym funkcjonowaniu i wypracowywaniu rozwiązań dostosowanych do oczekiwań i wyzwań rynkowych.

Opracowanie wytycznych do przeprowadzania Oceny Wpływu

Międzyresortowy zespół koordynowany przez Ministerstwo Gospodarki rozpoczął prace nad opracowaniem Wytycznych do przeprowadzania Oceny Wpływu w ramach rządowego procesu legislacyjnego. Dokument ten stanowić będzie przewodnik po procesie Oceny Wpływu, czyli procesie analitycznym, w którym gromadzone są informacje na temat potencjalnych skutków projektowanych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, w tym wpływu na warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Wytyczne będą zawierały normy, jakie należy przestrzegać aby zapewnić wysokiej jakości regulacje oraz praktyczne wskazówki w zakresie przygotowania poszczególnych dokumentów towarzyszących Ocenie Wpływu, uzupełnione konkretnymi przykładami. W dokumencie zostaną zintegrowane obowiązujące dotychczas zalecenia w zakresie Oceny Skutków Regulacji i konsultacji społecznych w procesie legislacyjnym, dostosowane do nowych norm legislacyjnych, w szczególności nowego Regulaminu pracy Rady Ministrów.

Przygotowanie pogłębionej analizy wpływu projektowanych rozwiązań na sektor MŚP

Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości rozpoczęło przeprowadzanie pilotażowego projektu wdrożenia pogłębionej analizy wpływu projektowanych rozwiązań na sektor małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Oceny Skutków Regulacji, jako element tzw. Testu MŚP. W 2013 r. przygotowano pogłębioną analizę wpływu do założeń projektu ustawy o ułatwieniu wykonywania działalności gospodarczej, czyli IV ustawy deregulacyjnej. W 2014 r. będzie realizowana m.in. pogłębiona analiza wpływu ustawy o zmianie ustawy o partnerstwie publiczno-prywatnym.

Udostępnienie w formie pilotażu systemu konsultacji on-line

Od marca 2013 r. w Ministerstwie Gospodarki funkcjonuje system konsultacji on-line, który składa się z Aplikacji Legislatora oraz Portalu WWW (strona internetowa www.konsultacje.gov.pl). To innowacyjny projekt elektronicznej platformy konsultacji publicznych, zwiększającej przejrzystość procesu legislacyjnego oraz ułatwiającej udział interesariuszy, w szczególności przedsiębiorców, w procesie tworzenia prawa z wykorzystaniem Internetu. Można w niej konsultować projekty aktów prawnych, ale również inne dokumenty rządowe, np. stanowiska do komunikatów KE, programy, oceny ex post. Od kwietnia 2014 r. system konsultacji został objęty pilotażem rządowym. Oprócz projektów Ministerstwa Gospodarki są w nim zamieszczane wybrane inicjatywy (np. cieszące się dużym zainteresowaniem publicznym lub wzbudzające kontrowersje) z 5 innych ministerstw: Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Ministerstwa Zdrowia.

W dalszej kolejności planowane jest włączanie do systemu konsultacji on-line pozostałych resortów, w celu dalszego ułatwienia interesariuszom udziału w procesie legislacyjnym, w tym mikro, małym i średnim przedsiębiorstwom.. Zakończenie prac planowane jest na IV kwartał 2014 r.

Wypracowanie mechanizmu konsultacji i prowadzenia prac nad projektami aktów legislacyjnych UE

W Ministerstwie Gospodarki wypracowany został mechanizm konsultacji i prowadzenia prac nad projektami aktów legislacyjnych UE. Jego istotą jest ujednoczenie systemu współpracy administracji z interesariuszami zewnętrznymi w kontekście negocjacji projektów aktów legislacyjnych UE oraz usystematyzowanie pracy nad projektami legislacyjnymi UE. Zgodnie z założeniami mechanizm ma zastosowanie od momentu oficjalnej prezentacji projektu aktu legislacyjnego UE przez Komisję Europejską i jego przekazania Radzie UE i Parlamentowi Europejskiemu (formalne rozpoczęcie procesu decyzyjnego) poprzez cały okres negocjacji, aż do czasu zakończenia prac legislacyjnych na forum UE. Istotne jest jednak podejmowanie działań już na etapie zapowiedzi opracowania przez KE projektu aktu legislacyjnego.

Zespół do spraw Doskonalenia Regulacji Gospodarczych

W 2013 r. prace kontynuował Zespół do spraw Doskonalenia Regulacji Gospodarczych, powołany na mocy Zarządzenia Ministra Gospodarki z dnia 23 maja 2012 r. W skład Zespołu wchodzi członkowie wskazani przez reprezentatywne organizacje pracodawców oraz organizacje reprezentujące środowisko prawnicze. Celem Zespołu jest pozyskanie opinii partnerów społeczno-gospodarczych co do zasadności poszczególnych rozwiązań prawnych oraz pozyskiwanie nowych propozycji rozwiązań służących rozwojowi przedsiębiorczości.

Zespół do spraw systemowych rozwiązań w zakresie polubownych metod rozwiązywania sporów gospodarczych, ułatwiających wykonywanie działalności gospodarczej

Minister Gospodarki wspólnie z Ministrem Sprawiedliwości powołali Zespół, którego celem jest wsparcie legislacyjnych oraz pozalegisacyjnych działań dotyczących rozwoju polubownych metod rozwiązywania sporów gospodarczych. Do zadań Zespołu należy między innymi ocena potrzeby zmian w prawie,

dotyczących polubownych metod rozwiązywania sporów gospodarczych oraz wypracowanie rekomendacji zmian legislacyjnych w tym zakresie, jak również - przygotowanie rekomendacji działań pozalegisacyjnych w zakresie upowszechnienia polubownych metod rozwiązywania sporów gospodarczych. W skład Zespołu wchodzi teoretycy prawa i praktycy, zajmujący się na co dzień rozstrzyganiem sporów gospodarczych.

3.1.2. Działania legislacyjne

Ustawa z dnia 16 listopada 2012 r. o *redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce* (Dz. U. poz. 1342) - weszła w życie z dniem 1 stycznia 2013 r. Ma ona na celu ograniczenie zatorów płatniczych oraz ograniczenie zbędnych obowiązków informacyjnych. Jest ona szczególnie korzystna dla firm małych i średnich, które nie otrzymują na czas zapłaty od swoich kontrahentów. Ustawa zwiększa także przejrzystość funkcjonowania administracji.

Przyjęte regulacje znoszą obowiązek zapłaty podatku VAT przez małego podatnika (w rozliczeniach kasowych), gdy kontrahent będący czynnym podatnikiem VAT nie zapłaci za dostarczony towar lub usługę. W celu zwiększenia dyscypliny płatniczej w obrocie gospodarczym ustawa ogranicza możliwość zaliczania do kosztów uzyskania przychodu wydatków, których dłużnik faktycznie nie poniósł (obowiązkowa korekta kosztów uzyskania przychodu w przypadku niezapłacenia zobowiązań). Jednocześnie nowe prawo nie zwiększa obowiązków, ani nie zmniejsza uprawnień dla przedsiębiorców terminowo regulujących swoje zobowiązania. Ustawa wprowadza też zmiany w korzystaniu z tzw. ulgi na złe długi – podatnik, który rozliczył podatek VAT od należności, której faktycznie nie otrzymał będzie mógł dokonać korekty podatku należnego po upływie 150 dni od terminu płatności (obecnie jest to 180 dni). Co jednak istotne, wskutek znacznego odformalizowania procedury, podatnik będzie miał możliwość automatycznego skorzystania z tej instytucji.

W nowych przepisach przewidziano skrócenie minimalnego czasu trwania umowy leasingu nieruchomości z 10 do 5 lat, umożliwiono objęcie leasingiem umowy prawa wieczystego użytkowania gruntów oraz zmianę stron umowy w trakcie trwania podstawowego okresu umowy. Przewidziano też ustalanie wartości przedmiotu ponownego leasingu według wartości rynkowej.

Ustawa umożliwia sukcesję podatkową praw związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą w sytuacji przekształcenia jednoosobowego przedsiębiorcy w spółkę. Przewiduje też ułatwienia w zakresie podatku akcyzowego. Ogranicza ponadto obowiązki informacyjne nakładane na przedsiębiorców. Nowe uregulowanie przewidujące niezaliczanie, w określonych sytuacjach, zobowiązań z tytułu projektów partnerstwa publiczno-prywatnego do długu publicznego i deficytu sektora finansów publicznych, zwiększy pewność prawną projektów realizowanych w takiej formule i przyczyni się do jej szerszego wykorzystania przez samorządy.

Wprowadzono również rozwiązania zwiększające transparentność działania instytucji państwowych - m.in. publikowanie przez ZUS, NFZ i KRUS wydanych interpretacji oraz wskazanie zakresu przedmiotowego interpretacji indywidualnych.

Ustawa znosi możliwość dokonywania wymiaru uzupełniającego przy zwrocie sprawy organowi pierwszej instancji w toku postępowania odwoławczego dotyczącego prawa podatkowego. Oznacza to, że w przypadku skorzystania przez podatnika z przysługujących mu środków odwoławczych, jego sytuacja prawna nie ulegnie pogorszeniu.

Wdrożenie kolejnych inicjatyw o charakterze deregulacyjnym

10 czerwca 2014 r. Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o *ułatwieniu wykonywania działalności gospodarczej* przygotowany w Ministerstwie Gospodarki. Projekt zawiera ponad 40 rozwiązań z zakresu prawa gospodarczego dotyczących problemów sygnalizowanych przez przedsiębiorstwa, które dotyczą prawie 30 ustaw. Do głównych założeń projektu ustawy należy zmniejszenie obowiązków

informacyjnych, zwiększenie konkurencyjności polskich portów morskich i terminali przeładunkowych, usprawnienie i ułatwienie firmom prowadzenia wymiany transgranicznej, wsparcie inwestycji przedsiębiorców oraz ułatwienia w podatku akcyzowym.

Wprowadzenie zasady „dwóch terminów” wejścia w życie przepisów gospodarczych

18 lutego 2014 r. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie zaleceń ujednoczenia terminów wejścia w życie niektórych aktów normatywnych. Uchwała została ogłoszona 13 marca 2014 r. w Monitorze Polskim.

Uchwała wprowadza zasadę, zgodnie z którą tylko dwa razy w roku kalendarzowym, 1 stycznia i 1 czerwca, wchodzi w życie przepisy przyjmowane przez Radę Ministrów, Prezesa Rady Ministrów i ministrów, określające warunki wykonywania działalności gospodarczej. Reguła ta obejmuje zatem rządowe projekty ustaw, a także akty wykonawcze (rozporządzenia) Rady Ministrów, Prezesa Rady Ministrów i ministrów. Pozarządowych projektów ustaw dotyczy natomiast rekomendacja stosowania tej zasady przedstawiana w stanowisku Rządu do takiego projektu. Dodatkowo, projektodawcy prowadzą prace legislacyjne nad projektem w taki sposób, aby ustawa albo rozporządzenie mogło zostać ogłoszone nie później niż 30 dni przed dniem wejścia w życie tego aktu normatywnego.

Celem uchwały jest poprawa funkcjonowania przedsiębiorstw, w szczególności mikro, małych i średnich. Ograniczenie częstotliwości zmian w przepisach prawa umożliwi przedsiębiorcom skuteczne i racjonalne planowanie działalności, skrócenie czasu poświęconego na analizę i dostosowanie się do nowych przepisów, a tym samym obniży koszty wykonywania działalności gospodarczej.

Ustawa o standaryzacji niektórych wzorów pism

24 kwietnia 2014 r. Sejm uchwalił ustawę *o standaryzacji niektórych wzorów pism w procedurach administracyjnych*. Umożliwi ona składanie wniosków on-line w ponad 64 procedurach administracyjnych.

Nowa ustawa nakłada obowiązek określenia i udostępnienia wzorów pism w formie dokumentów elektronicznych dla niektórych procedur administracyjnych. Dzięki temu wprowadzone zostaną jednolite w skali kraju wzory pism, przede wszystkim dotyczące wydawania zezwoleń, wpisów do rejestrów czy wydawania zaświadczeń. Standaryzacja wzorów pism w procedurach administracyjnych umożliwi ich elektroniczną formę.

We wzorach wniosków precyzyjnie zostaną wskazane wymagania, które podmiot musi spełnić oraz załączniki i wszystkie konieczne do przeprowadzenia procedury dane. Wzory pism będą dostępne w Centralnym Repozytorium Wzorów Dokumentów Elektronicznych (CRWD), umieszczonym na elektronicznej platformie usług administracji publicznej (ePUAP) oraz na BIP organu odpowiedzialnego za ich opracowanie i na stronie internetowej Punktu Kontaktowego (ePK).

Standaryzacja i elektroniczna forma dokumentów może przynieść prawie 2 mln zł oszczędności rocznie, w tym ponad 1,3 mln zł rocznie ze względu na skrócenie czasu na poszukiwanie potrzebnego formularza i prawie 700 tys. zł oszczędności na wysyłce. Jednocześnie skrócenie procedury rozpatrywania wniosku przedsiębiorcy przyspieszy rozpoczęcie działalności gospodarczej co może przynieść wzrost przychodów w wysokości nawet 232 mln zł rocznie. Stosowanie jednolitych i elektronicznych wzorów oraz precyzyjnie określonych wymogów znacząco ograniczy liczbę wezwań do uzupełnienia dokumentów skracając czas postępowania.

Ustawa o standaryzacji niektórych wzorów pism w procedurach administracyjnych to pierwszy etap ujednoczenia procedur administracyjnych związanych z podejmowaniem i wykonywaniem działalności gospodarczej w Polsce. Jest ona zarazem kontynuacją działań podejmowanych przez rząd na rzecz deregulacji gospodarki, uproszczenia otoczenia prawnego i stworzenia ułatwień w wykonywaniu działalności gospodarczej. Ujednoczone wzory zostaną przygotowane przez Instytut Logistyki i Magazynowania w Poznaniu.

Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o udostępnianiu informacji gospodarczych i wymianie danych gospodarczych w czerwcu 2014 r. został skierowany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych.

Celem proponowanych zmian jest stworzenie powszechnego, niedrogiego w użytkowaniu i sprawnego systemu wymiany informacji o wiarygodności płatniczej. Taki system będzie stanowił skuteczny mechanizm obniżania ryzyka działalności gospodarczej. Stąd kluczowe będą uregulowania dotyczące podstaw wpisu, weryfikacji jego wiarygodności i rozszerzenia podstaw usunięcia informacji z rejestrów. Nie mniej istotna - z punktu widzenia wzmocnienia bezpieczeństwa obrotu, a w konsekwencji podniesienia konkurencyjności gospodarki - jest kompletność informacji. Oznacza to dostęp nie tylko do informacji o niewywiązywaniu się ze zobowiązań (informacji negatywnej), ale także informacji pozytywnej, czyli o prawidłowym wywiązywaniu się ze zobowiązań, jak również dostęp do niektórych informacji publicznoprawnych.

Optymalny system powinien zapewniać sprawność obsługi rejestrów po stosunkowo niskich kosztach. W ramach systemu muszą funkcjonować skuteczne mechanizmy ochrony praw dłużników. System powinien być zarazem wystarczająco atrakcyjny i skuteczny, tak aby stanowił prawdziwe wsparcie w odzyskiwaniu należności - dla wierzycieli oraz w ocenie wiarygodności płatniczej - dla potencjalnych kontrahentów.

Obecnie na rynku działają cztery biura informacji gospodarczej, co sprawia, że w istocie mamy do czynienia z kilkoma równoległe istniejącymi systemami, a uzyskanie pełnej informacji wymaga skorzystania z usług kilku podmiotów. Celowe jest zatem zapewnienie wymiany informacji gospodarczych między biurami i wprowadzenie możliwości uzyskania kompletnej informacji z wszystkich biur na podstawie jednego wniosku.

Najważniejszymi rekomendowanymi rozwiązaniami projektu są m.in.:

- Zobowiązanie biur informacji gospodarczej do wzajemnego udostępniania posiadanych informacji gospodarczych i wprowadzenie jednego wniosku o udostępnienie informacji gospodarczych z wszystkich biur, tzw. wniosek jednolity.
- Umożliwienie biurom dostępu do informacji o niektórych zobowiązaniach publicznoprawnych.
- Zwiększenie ochrony konsumentów poprzez ograniczenie możliwości udostępniania informacji o zobowiązaniach przedawnionych oraz umożliwienie przekazywania informacji o wierzytelnościach niestwierdzonych tytułem egzekucyjnym.

Prawo działalności gospodarczej

Wstępna analiza funkcjonowania ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o *swobodzie działalności gospodarczej* (Dz. U. z 2013 r. poz. 672) – dalej SDG, wskazała, iż istnieje potrzeba opracowania nowej ustawy, która wzmocni gwarancje praw przedsiębiorców, określi zadania organów i usystematyzuje zasady podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej. Głównym celem planowanej, nowej ustawy jest zatem stworzenie szczególnego zbioru norm, z którego będą czerpać zarówno prawodawcy (gdy będą opracowywali nowe przepisy prawa gospodarczego), jak organy administracji (gdy będą stosowały przepisy poszczególnych ustaw i rozporządzeń prawa gospodarczego). Celowe jest ponadto wprowadzenie do prawodawstwa zwykłego zasad wypracowanych przez Trybunał Sprawiedliwości.

Deregulacja dostępu do zawodów

9 maja 2014 r. Sejm uchwalił, przygotowaną przez Ministra Sprawiedliwości, ustawę o *ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych*. Jest to już druga transza deregulacji, wprowadzająca ułatwienia w dostępie do 91 zawodów (I transza – wprowadzona ustawą z dnia 13 czerwca 2013 r. o *zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów* - dotyczyła 51 zawodów).

Trwają również prace nad kolejną tzw. III transzą deregulacji zawodów, obejmującą 108 zawodów. Projekt ustawy o *zmianie ustaw regulujących warunki dostępu do wykonywania niektórych zawodów* został przyjęty przez Radę Ministrów w marcu 2014 r. Projekt ustawy jest obecnie przedmiotem prac Komisji Nadzwyczajnej do spraw związanych z ograniczaniem biurokracji w Sejmie. Obecnie trwają

publiczne badania sondażowe, których celem jest uzyskanie od obywateli informacji o uciążliwych regulacjach dostępu do zawodów, które mogłyby stać się przedmiotem dalszych prac. Na obecnym etapie nie jest to projekt legislacyjny, lecz konsultacyjny.

Programowi deregulacji dostępu do wybranych zawodów, towarzyszyć będzie ocena ex post skutków procesu deregulacji w odniesieniu do najważniejszych zawodów, dzięki której zbadany zostanie wpływ reformy na ceny, dochody i poziom zatrudnienia. Wyniki ewaluacji mogą wykazać potrzebę podjęcia działań korygujących.

Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw w sierpniu 2014 r. został skierowany do uzgodnień międzyresortowych i konsultacji publicznych. W obecnym stanie prawnym brak jest kompleksowych rozwiązań dotyczących możliwości upublicznienia zaległości publicznoprawnych oraz bezpłatnego udostępnienia tych informacji.

W ww. projekcie założeń przewiduje się utworzenie rejestru dłużników należności publicznoprawnych. Rejestr spełniać będzie funkcję informacyjną (prewencyjną) polegającą na dostarczaniu podmiotom (przedsiębiorcom) informacji o wiarygodności płatniczej potencjalnych kontrahentów. Dostęp do jak najszerszego zakresu informacji, weryfikacja rzetelności i wiarygodności kontrahenta ma znaczący wpływ na poprawę bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, wspiera przedsiębiorców w walce z wyłudzeniami, a także chroni ich przed współpracą z nierzetelnymi partnerami gospodarczymi.

Zakłada się przygotowanie wyszukiwarki, która pozwoli osobie zainteresowanej wyszukać informacje ujawniane w rejestrze, jeśli zna dane identyfikujące dłużnika. Pozyskiwanie z rejestru informacji o wysokości zaległości publicznoprawnych podmiotu będzie nieodpłatne i możliwe według określonych kryteriów, np. imienia i nazwiska lub nazwy/firmy albo identyfikatora podatkowego tego podmiotu.

3.1.3 Obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców

Liczne obowiązki sprawozdawcze obejmujące wszystkie podmioty gospodarki narodowej nakłada ustawa o statystyce publicznej (Dz. U. z 1995 r. Nr 88, poz. 439 z późn. zm.). Zgodnie z art. 30 tej ustawy podmioty obowiązane są do:

- 1) posiadania numeru identyfikacyjnego krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej i posługiwania się nim przy przekazywaniu informacji wykorzystywanych dla celów statystycznych,
- 2) stosowania w prowadzonej ewidencji i dokumentacji oraz rachunkowości standardów klasyfikacyjnych ustalonych na podstawie art. 40 ww. ustawy,
- 3) przekazania jednorazowo, systematycznie lub okresowo, nieodpłatnie informacji i danych statystycznych dotyczących prowadzonej działalności i jej wyników w formach i terminach oraz według zasad metodologicznych określonych szczegółowo w programie badań statystycznych statystyki publicznej oraz w przepisach wydanych na podstawie art. 31.

Przepis ten oznacza, że wszelkie osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą muszą przekazywać urzędom statystycznym sprawozdania, do których wypełnienia obligują ich ww. przepisy.

W 2013 r. obowiązki sprawozdawcze przedsiębiorców określał *Program badań statystycznych statystyki publicznej wprowadzony rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2012 r. w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2013 (Dz.U.2012.1391, z późn. zm.)*. Zawierał on łącznie 243 tematy badawcze (w roku 2012 -246, w 2011 – 237, w 2010 - 242, w 2009 - 230), z czego 156 badań prowadzonych przez służby statystyki publicznej (Główny Urząd Statystyczny i Urzędy Statystyczne), jak również badania realizowane wspólnie przez GUS oraz ministerstwa, NBP i inne urzędy centralne – 45 badań, a także badania prowadzone samodzielnie przez naczelne lub centralne organy administracji rządowej – 42 badania. W porównaniu z poprzednim rokiem

do programu badań wprowadzono następujące nowe badania: rachunki emisji do powietrza, dobrobyt, usługi płatnicze, audyt miejski, system jednostek do badań społecznych. Ponadto w roku 2013 przeprowadzono kilkanaście badań cyklicznych, realizowanych w założonych odstępach czasowych (co dwa i więcej lat), m.in.: współpraca, zarządzanie oraz działania informacyjne wybranych organizacji non-profit, wypadki przy pracy i problemy zdrowotne związane z pracą, ochrona zdrowia w gospodarstwach domowych, badanie struktury gospodarstw rolnych, bilans przepływów międzygałęziowych w bieżących cenach bazowych. W porównaniu z rokiem 2012 nie ujęto natomiast w programie 16 badań. W przeważającej części powodem tego była cykliczność tych badań. Pozostałe badania zostały zredukowane, włączone do innych badań lub zrezygnowano z dalszego ich prowadzenia.

Ministerstwo Gospodarki w roku 2013 prowadziło 10 badań statystycznych statystyki publicznej. Był to kolejny rok, w którym kontynuowano ograniczanie prowadzenia badań. Po znacznym zredukowaniu w roku 2012 zakresu *specjalistycznego badania statystycznego w przemyśle hutnictwa żelaza i stali*, w kolejnym 2013 r. zrezygnowano z dalszego jego prowadzenia. Zdecydowano także o stopniowym ograniczaniu, począwszy od Pbssp na rok 2015, specjalistycznego badania statystycznego w przemyśle koksowniczym, w pierwszym etapie poprzez zmniejszenie częstotliwości formularzy miesięcznych na kwartalne. Ponadto dążąc do zmniejszania obciążenia respondentów obowiązkami wypełniania sprawozdań statystycznych w badaniach statystycznych Ministerstwo Gospodarki wykorzystuje w coraz szerszym zakresie dane z systemów administracyjnych.

Zgodnie z upoważnieniem zawartym w art. 31 ustawie o statystyce publicznej corocznie wydawane jest także rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia wzorów formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych stosowanych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej. Zawiera ono ponad 400 wzorów formularzy, kwestionariuszy i ankiet statystycznych.

Dane przekazywane przez podmioty gospodarcze w ramach badań statystycznych są udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny głównie poprzez stronę internetową Urzędu z wykorzystaniem baz i banków danych statystyki publicznej. Do najpopularniejszych należą: Bank Danych Lokalnych - który udostępnia informacje na możliwie najniższym poziomie (miejscowości, gminy, powiatu, podregionu, województwa lub regionu), Handel zagraniczny – prezentujący dane o obrotach towarowych wg Nomenklatury Scalonej CN, Portal Geostatystyczny – służący do prezentacji danych pozyskanych w spisach powszechnych w ujęciu przestrzennym oraz system STRATEG.

W roku 2013 Prezes Głównego Urzędu Statystycznego rozpoczął prace nad nowelizacją obowiązującej ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2012 r., poz. 591 z późn. zm.) Do głównych kwestii będących przedmiotem aktualnej wersji projektu nowelizacji należy m.in.: doprecyzowanie przepisów upoważniających służby statystyki publicznej do przetwarzania danych osobowych poprzez dodanie nowego rozdziału odnoszącego się w całości do dostępu statystyki do danych osobowych, upoważnienia służb statystyki publicznej do zbierania danych osobowych bezpośrednio od osób fizycznych, rozszerzenia gwarancji nieodpłatnego i terminowego dostępu służb statystyki publicznej do administracyjnych źródeł danych, rezygnacja z dotychczasowego trybu określania wzorów formularzy poprzez rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów i zastąpieniu jej nową formą określającą zakres pozyskiwanych danych. W projekcie wprowadzono także pojęcie danych statystycznych oraz danych jednostkowych identyfikowalnych i danych jednostkowych nieidentyfikowalnych.

3.1.4 System podatkowy

Polityka podatkowa państwa to newralgiczny obszar otoczenia prowadzenia działalności gospodarczej. W znacznej mierze kształtuje on aktywność przedsiębiorców poprzez wysokość obciążeń oraz ilość, jakość i zmienność przepisów regulujących tę materię. Poniżej przedstawiono zmiany, jakie zostały wprowadzone w regulacjach podatkowych lub jakie weszły w życie w okresie VI 2013 r. - VI 2014 r.

Ordynacja podatkowa

Ustawą z dnia 26 lipca 2013 r. *o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1027) w ustawie - *Ordynacja podatkowa* rozszerzono katalog podmiotów odpowiadających jako osoby trzecie w związku z wprowadzeniem w ustawie *o podatku od towarów i usług* zasady solidarnej odpowiedzialności w VAT nabywców niektórych towarów za zaległości podatkowe dostawców. Zmiany te zostały wprowadzone 1 października 2013 r.

Podatnik, o którym mowa w art. 105a ustawy *o podatku od towarów i usług* odpowiada solidarnie całym swoim majątkiem za zaległości podatkowe podmiotu dokonującego na jego rzecz dostawy towarów w zakresie i na zasadach określonych w przepisach o podatku od towarów i usług (art. 117b § 1 *Ordynacji podatkowej*). Z przepisu art. 117b § 2 *Ordynacji podatkowej* wynika, że nabywca będzie ponosił odpowiedzialność wyłącznie za zaległość podatkową dostawcy, w zakres tej odpowiedzialności nie będą bowiem wchodziły odsetki za zwłokę od tych zaległości (naliczone w okresie przed wydaniem decyzji orzekającej odpowiedzialność) oraz koszty egzekucyjne związane z ich egzekwowaniem. W związku z powyższymi regulacjami wprowadzono normę, zgodnie z którą w przypadku, o którym mowa w art. 117b § 1 nie będzie można wydać decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym miała miejsce dostawa towarów, upłynęły 3 lata (art. 118 § 1 *Ordynacji podatkowej*).

Ustawą z dnia z dnia 12 lipca 2013 r. *o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2013, poz. 1036), przepis art. 61a § 1 w *Ordynacji podatkowej* przewidujący możliwość dokonywania płatności podatków lokalnych kartami płatniczymi został poszerzony o wszelkie instrumenty płatnicze. W tym zakresie dostosowano także termin dokonania zapłaty podatku przy użyciu instrumentu płatniczego, na którym przechowywany jest pieniądz elektroniczny. Wprowadzone w życie 7 października 2013 r. zmiany w *Ordynacji podatkowej* uwzględniają różnorodność form, jakie przybierają instrumenty płatnicze.

Ustawą z dnia 30 sierpnia 2013 r. *o zmianie ustawy - Ordynacja podatkowa, ustawy - Kodeks karny skarbowy oraz ustawy - Prawo celne* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1149) w *Ordynacji podatkowej* wprowadzono z dniem 15 października 2013 r. zmiany mające na celu dostosowanie systemu prawnego do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 17 lipca 2012 r. sygn. akt P 30/11⁴⁰. Zmieniony przepis art. 70 § 6 pkt 1 *Ordynacji podatkowej* uzależnia zawieszenie (nierozpoczęcie) biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z wszczęciem postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, jeżeli podejrzenie popełnienia przestępstwa lub wykroczenia wiąże się z niewykonaniem tego zobowiązania - od zawiadomienia podatnika przez organ podatkowy o wszczęciu tego postępowania. Organ podatkowy właściwy w sprawie zobowiązania podatkowego,

⁴⁰ W powołanym wyroku Trybunał Konstytucyjny orzekł, że: „art. 70 § 6 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – *Ordynacja podatkowa* (Dz. U. z 2012 r. poz. 749), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 58 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o zmianie ustawy – *Ordynacja podatkowa* oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 169, poz. 1387 oraz z 2007 r. Nr 221, poz. 1650), w zakresie, w jakim wywołuje skutek w postaci zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w związku z wszczęciem postępowania karnego lub postępowania w sprawie o przestępstwo skarbowe lub wykroczenie skarbowe, o którym to postępowaniu podatnik nie został poinformowany najpóźniej z upływem terminu wskazanego w art. 70 § 1 ustawy – *Ordynacja podatkowa*, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.”.

z którego niewykonaniem wiąże się podejrzenie popełnienia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego, ma obowiązek zawiadomić podatnika o nierozpoczęciu lub zawieszeniu biegu terminu przedawnienia zobowiązania podatkowego w przypadku, o którym mowa w art. 70 § 6 pkt 1, najpóźniej z upływem terminu przedawnienia, o którym mowa w art. 70 § 1, oraz o rozpoczęciu lub dalszym biegu terminu przedawnienia po upływie okresu zawieszenia (art. 70c Ordynacji podatkowej). Nowe obowiązki informacyjne organów podatkowych są realizowane także wobec płatników lub inkasentów (art. 71 Ordynacji podatkowej).

Ustawą z dnia 10 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r. poz. 183) w Ordynacji podatkowej wprowadzono z dniem 11 maja 2014 r. następujące zmiany:

- 1) wprowadzenie podstaw prawnych funkcjonowania portalu podatkowego (system teleinformatyczny),
- 2) wprowadzenie możliwości wystąpienia przez organ podatkowy o wyrażenie stałej zgody na doręczanie pism w formie elektronicznej,
- 3) wprowadzenie możliwości elektronicznego wglądu w akta sprawy,
- 4) dopuszczenie stosowania elektronicznych kopii dokumentów papierowych uwierzytelnionych przez wnoszącego pismo jako jego załączników (art. 306d Ordynacji podatkowej),
- 5) dopuszczenie formy elektronicznej dla udzielenia pełnomocnictwa, wezwania na rozprawę, złożenia wyjaśnień lub zeznań w postępowaniu podatkowym,
- 6) możliwość wydawania zaświadczeń w formie dokumentu elektronicznego (od 1 stycznia 2016 r.).

Portal podatkowy będzie służył upowszechnieniu aktualnych i bieżących informacji podatkowych, dotyczących zmian w przepisach, obowiązujących wykładni przepisów i innych informacji o charakterze ogólnym oraz informacji dedykowanej konkretnemu podatnikowi, jak np. zbliżające się terminy złożenia oczekiwanych od niego deklaracji, obowiązujące go terminy płatności należności podatkowych, itp. Beneficjentami tej instytucji będą podatnicy, płatnicy, inkasenci, spadkobiercy oraz osoby trzecie. Za pomocą portalu podatkowego podatnik (płatnik) będzie mógł złożyć deklarację podatkową, wnieść podanie, organ podatkowy będzie mógł mu doręczyć pismo. Usługi na portalu podatkowym będą udostępnienie stopniowo.

Efektom zmian wprowadzanych w Ordynacji podatkowej ustawą o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw ma być zwiększenie liczby i jakości usług świadczonych drogą elektroniczną, a także ich dostępności dla zainteresowanych podmiotów, w tym przedsiębiorców, jak również przyspieszenie realizacji niektórych czynności w ramach prowadzonych postępowań, zaoszczędzenie czasu wcześniej poświęcanego na osobiste stawiennictwo w urzędzie oraz oszczędności finansowe dla obywatela, wynikające z załatwiania spraw drogą elektroniczną.

Podatki dochodowe

Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 102, poz. 585) dokonała nowelizacji ustaw o podatkach dochodowych poprzez dostosowanie definicji samochodu osobowego do definicji zawartej w ustawie o podatku od towarów i usług. Jednakże ustawą z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej (Dz. U. z 2012 r. poz. 1456), termin wejścia w życie tej dostosowawczej zmiany przesunięto na 1 stycznia 2014 r.

Ustawa z dnia 15 czerwca 2012 r. o skutkach powierzania wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2012 r. poz. 769), która weszła w życie dnia 21 lipca 2012 r., dokonała nowelizacji ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (dalej: „ustawa PIT”) oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (dalej:

„ustawa CIT”) poprzez wyłączenie możliwości zaliczania do kosztów uzyskania przychodów wynagrodzenia wypłacanego nielegalnie zatrudnionemu cudzoziemcowi.

Ustawa z dnia 16 listopada 2012 r. o *redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce* (Dz. U. z 2012 r. poz. 1342), która weszła w życie dnia 1 stycznia 2013 r., dokonała nowelizacji ustawy PIT i CIT poprzez wprowadzenie korzystnych dla przedsiębiorców zmian w zakresie podatkowych skutków umów leasingu oraz regulacji mających na celu przeciwdziałanie zjawisku tzw. zatorów płatniczych.

W zakresie leasingu:

- skrócono wymóg minimalnego czasu trwania umowy leasingu nieruchomości z 10 do 5 lat,
- umożliwiono objęcie umową leasingu prawa wieczystego użytkowania gruntów,
- umożliwiono zmianę stron umowy leasingu w trakcie trwania podstawowego okresu umowy leasingu,
- umożliwiono ustalenie wartości przedmiotu ponownego leasingu według jego wartości rynkowej.

Zmiany dotyczące zapobiegania zjawisku tzw. zatorów płatniczych polegają na obowiązku dokonywania korekty kosztów uzyskania przychodów w przypadku nieuregulowania kwoty wynikającej z faktury lub innego dokumentu w ciągu 30 dni od upływu terminu płatności ustalonego przez strony, a w przypadku gdy termin płatności jest dłuższy niż 60 dni – nieuregulowania jej w ciągu 90 dni od dnia zaliczenia kwoty wynikającej z faktury lub innego dokumentu do kosztów uzyskania przychodów. Regulacje te bazują na konstrukcji korekty kosztów podatkowych na bieżąco, a więc w miesiącu, w którym upłynął termin zapłaty przewidziany w przepisach (zmniejszenie kosztów podatkowych) oraz w miesiącu, w którym nastąpi zapłata faktury (zwiększenie kosztów podatkowych).

Ustawą z dnia 8 listopada 2013 r. o *zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1387), która weszła w życie 1 stycznia 2014 r., objęto zakresem podmiotowym ustawy CIT spółki komandytowo-akcyjne. Zgodnie z dotychczasowym stanem prawnym (przed wejściem w życie przedmiotowej zmiany) podatnikami podatku dochodowego byli wyłącznie wspólnicy tych spółek.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2013 r. o *zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1717), która weszła w życie dnia 15 stycznia 2014 r., dokonała nowelizacji ustawy PIT poprzez objęcie kwot wypłat z indywidualnego konta zabezpieczenia emerytalnego, w tym wypłat na rzecz osoby uprawnionej na wypadek śmierci oszczędzającego, dokonanych na podstawie ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego* (Dz. U. Nr 116, poz. 1205, z późn. zm.), zryczałtowanym podatkiem dochodowym w wysokości 10% przychodu. W wyniku dokonanej zmiany podatek ten jest pobierany przez płatnika. Przed wejściem w życie przedmiotowej zmiany kwoty w/w wypłat były opodatkowane na zasadach ogólnych, tj. według skali podatkowej.

Ustawa z dnia 7 lutego 2014 r. o *zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2014 r., poz. 312), która weszła w życie 1 kwietnia 2014 r., dokonała nowelizacji ustawy PIT i CIT poprzez dostosowanie definicji samochodu osobowego do znowelizowanych przepisów ustawy o podatku od towarów i usług dotyczących odliczania podatku naliczonego od podatku należnego przez przedsiębiorców wykorzystujących pojazdy samochodowe do tzw. działalności mieszanej (tj. zarówno do działalności gospodarczej, jak i do celów prywatnych). Zmiana polega również na wprowadzeniu ogólnych przepisów dotyczących przychodów i kosztów podatkowych związanych z korektą podatku VAT wynikającą z przepisów ustawy o podatku od towarów i usług. Z uwagi na to, że w podatku dochodowym – w niektórych przypadkach – podatek VAT wpływa na

zwiększenie wartości początkowej środka trwałego (ma to miejsce w sytuacji, gdy zgodnie z odrębnymi przepisami podatek VAT nie stanowi podatku naliczonego albo podatnikowi nie przysługuje obniżenie kwoty należnego podatku o podatek naliczony albo zwrot różnicy podatku w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług), niezbędne stało się wprowadzenie przepisów określających skutki takiej korekty w podatku dochodowym. Wprowadzenie takiej regulacji wyeliminuje konieczność dokonywania korekty uprzednio ustalonej wartości początkowej środka trwałego.

Podatek od towarów i usług

W okresie od czerwca 2013 r. do chwili obecnej w przepisach o podatku od towarów i usług dokonano szeregu zmian również o charakterze upraszczającym, które mają wpływ nie tylko na zmniejszenie obciążeń administracyjnych prowadzenia działalności gospodarczej, ale także na poprawę płynności finansowej przedsiębiorców.

Ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1027), która weszła w życie 1 października 2013 r., wprowadziła rozwiązania mające na celu zwiększenie skuteczności walki z oszustami podatkowymi w obrocie niektórymi wyrobami wrażliwymi, której oczekiwali uczciwi przedsiębiorcy doświadczający nieuczciwej konkurencji ze strony podmiotów uczestniczących w procederze wyłudzeń podatkowych, tj.:

- 1) rozszerzenie zakresu stosowania mechanizmu odwrotnego obciążenia na obrót niektórymi wyrobami stalowymi (półproduktami), produktami (półproduktami) z miedzi oraz na dodatkowe grupy towarów stanowiących odpady, takie jak odpady z papieru i tektury czy surowce wtórne metalowe, ze szkła, papieru i tektury (wymienione w załączniku nr 11 do ustawy o VAT);
- 2) wprowadzenie instytucji odpowiedzialności podatkowej nabywcy za zobowiązania podatkowe w VAT sprzedawcy w przypadku dostaw takich towarów wrażliwych, jak niektóre wyroby stalowe (nieobjęte mechanizmem odwrotnego obciążenia), paliwa i złoto nieobrobione – wymienione w dodanym do ustawy o VAT załączniku nr 11;
- 3) zlikwidowanie możliwości kwartalnego rozliczania podatku VAT przez podatników dokonujących sprzedaży towarów wrażliwych objętych zakresem pkt 2 .

Wymienione wyżej instrumenty spotkały się z aprobatą przedstawicieli branż objętych tymi rozwiązaniami, bowiem rozwiązania te przyczynią się do wyeliminowania z rynku podmiotów prowadzących nieuczciwy proceder, a tym samym do poprawy kondycji firm działających w sposób uczciwy.

Ustawa z dnia 7 lutego 2014 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 312) z dniem 1 kwietnia 2014 r. wprowadziła kompleksowe uregulowanie zasad odliczania i rozliczania wydatków dotyczących samochodów osobowych oraz innych pojazdów samochodowych o dopuszczalnej masie całkowitej do 3,5 tony.

Ustawa wprowadziła ograniczone do 50% odliczenie podatku naliczonego w odniesieniu do wszystkich wydatków (np. zakupu paliw do napędu, czy też innych wydatków eksploatacyjnych) dotyczących pojazdów samochodowych o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, przeznaczonych do użytku „mieszanego”, tj. wykorzystywanych zarówno do celów związanych z opodatkowaną działalnością gospodarczą, jak i do celów użytku prywatnego.

Odliczenie pełne przysługuje tylko w odniesieniu do wydatków związanych z pojazdami samochodowymi wykorzystywanymi przez podatnika wyłącznie do działalności gospodarczej.

Dokonanie pełnego odliczenia podatku VAT od pojazdów samochodowych przeznaczonych wyłącznie do działalności gospodarczej uwarunkowane jest ustaleniem przez podatnika zasad ich używania (wykluczających możliwość użytku prywatnego), dodatkowo potwierdzonych prowadzoną przez niego ewidencją przebiegu pojazdu oraz złożeniem informacji o tych pojazdach.

Jednocześnie ustawa z dnia 7 lutego 2014 r. o *zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 312), z dniem 1 stycznia 2015 r., znosi obowiązek uzyskiwania zaświadczenia potwierdzającego uiszczenie podatku od towarów i usług lub brak obowiązku uiszczenia tego podatku z tytułu przywozu środka transportu z terytorium innego państwa członkowskiego (VAT-25).

Podatek akcyzowy

W przedmiocie podatku akcyzowego w omawianym okresie wprowadzono następujące zmiany przepisów ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym:

W ustawie z dnia 12 lipca 2013 r. o *zmianie ustawy o podatku akcyzowym* (Dz. U. z 2013 r. poz. 939), która weszła w życie 20 września 2013 r., wprowadzono uproszczenia systemu opodatkowania wyrobami węglowymi, w tym m.in.:

- 1) odstąpiono od opodatkowania akcyzą wyrobów węglowych na wcześniejszym etapie obrotu i wprowadzono opodatkowanie jedynie na ostatnim etapie obrotu tymi wyrobami, gdy trafiają one do finalnego nabywcy węglowego,
- 2) odstąpiono od obowiązku prowadzenia ewidencji wyrobów węglowych przez wszystkie podmioty węglowe i objęto tym obowiązkiem tylko pośredniczące podmioty węglowe dokonujące sprzedaży wyrobów węglowych na terytorium kraju finalnemu nabywcy węglowemu lub używającym te wyroby we własnym zakresie.

W ustawie z dnia 27 września 2013 r. o *zmianie ustawy o podatku akcyzowym* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1231), która weszła w życie 1 listopada 2013 r., z wyjątkiem art. 1 pkt 1 lit. c i pkt 6, które weszły w życie 23 października 2013 r., wprowadzono system opodatkowania akcyzą wyrobów gazowych, w tym m.in.:

- 1) przyjęto regułę opodatkowania akcyzą wyrobów gazowych na ostatnim etapie obrotu, gdy wyroby te trafią do ostatecznego odbiorcy,
- 2) wprowadzono szeroki katalog zwolnień od akcyzy w obrocie wyrobami gazowymi, m.in. dla zakładów energochłonnych,
- 3) wprowadzono zwolnienia od akcyzy powstałych u finalnego nabywcy gazowego strat wyrobów akcyzowych chyba, że organ wykaże, że nastąpiło użycie ich do celów niepodlegających zwolnieniu,
- 4) wyłączono z obowiązku stosowania w odniesieniu do wyrobów gazowych procedury zawieszenia poboru akcyzy oraz produkcji wyrobów gazowych w składzie podatkowym,
- 5) nałożono obowiązek prowadzenia ewidencji tylko na pośredniczący podmiot gazowy dokonujący sprzedaży wyrobów gazowych na terytorium kraju finalnemu nabywcy gazowemu, a także na pośredniczący podmiot gazowy używający wyrobów gazowych,
- 6) wprowadzono regulacje dopuszczające możliwość wykorzystania ewidencji prowadzonej na inne potrzeby niż podatek akcyzowy, w przypadku, gdy obejmuje ona dane wymagane przepisami ustawy o podatku akcyzowym.

W ustawie z dnia 8 listopada 2013 r. o *zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją ustawy budżetowej* (Dz. U. z 2013 r. poz. 1645), która weszła w życie 1 stycznia 2014 r.:

- 1) zmieniono stawki akcyzy na alkohol etylowy, wyroby tytoniowe oraz susz tytoniowy,
- 2) doprecyzowano definicję suszu tytoniowego, w taki sposób aby nie było wątpliwości, że poziom wilgotności liści tytoniu nie decyduje o opodatkowaniu podatkiem akcyzowym suszu tytoniowego.

Ponadto, w związku ze zmianami ustawy o podatku akcyzowym również w poniższych rozporządzeniach Ministra Finansów wprowadzono regulacje znacznie upraszczające obowiązki administracyjne.

W rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 17 czerwca 2013 r. w sprawie wyrobów akcyzowych, w przypadku których podatnicy mogą stosować kwartalny okres rozliczeniowy (Dz. U. z 2013 r. poz. 718) oraz rozporządzeniu Ministra Finansów zmieniającym rozporządzenie w sprawie wzorów deklaracji podatkowych dla podatku akcyzowego, deklaracji w sprawie przedpłaty akcyzy oraz informacji o wyrobach akcyzowych w składzie podatkowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 728) z 1 lipca 2013 r. wprowadzono rozwiązanie prawne pozwalające podatnikom podatku akcyzowego stosować kwartalny okres rozliczeniowy w zakresie wyrobów węglowych.

W rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 16 września 2013 r. w sprawie dokumentu dostawy, ewidencji wyrobów akcyzowych objętych zwolnieniem od akcyzy ze względu na ich przeznaczenie, warunków i sposobu ich zwrotu oraz środków skażających alkohol etylowy (Dz. U. z 2013 r. poz. 1108) od dnia 20 września 2013 r.:

- 1) wydłużono do kwartału okres, za który jest sporządzane zestawienie dokumentów dostawy, umożliwiono jego sporządzanie w formie elektronicznej oraz oddzielnie dla każdej lokalizacji, w której są wydawane do przemieszczenia wyroby akcyzowe zwolnione od akcyzy ze względu na przeznaczenie, a w przypadku wyrobów węglowych - lokalizacji, w której jest dokonywana ich sprzedaż,
- 2) umożliwiono przekazywanie właściwemu naczelnikowi urzędu celnego zestawienia dokumentów dostawy w formie elektronicznej,
- 3) doprecyzowano, że wpis do ewidencji wyrobów zwolnionych powinien nastąpić nie później niż następnego dnia roboczego po odebraniu wyrobów zwolnionych (tzn. innego niż sobota lub dzień ustawowo wolny od pracy, gdy odbiór wyrobów następuje w dni świąteczne lub soboty wolne od pracy),
- 4) zlikwidowano obowiązek przechowywania przez podmioty kopii ewidencji wyrobów akcyzowych zwolnionych od akcyzy ze względu na przeznaczenie w formie papierowych wydruków,
- 5) wprowadzono w miejsce dwóch wzorów jeden uproszczony wzór dokumentu dostawy wyrobów węglowych, zawierający mniejszą ilość danych,
- 6) ograniczono do dwóch ilość egzemplarzy sporządzanych dokumentów dostawy wyrobów węglowych.

Podatki lokalne

W zakresie podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych - ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o *podatkach i opłatach lokalnych* (Dz. U. z 2014 r. poz. 849), w celu umożliwienia dalszego udzielania (tj. po dniu 31 grudnia 2013 r.) przez jednostki samorządu terytorialnego zwolnień z podatku od nieruchomości i z podatku od środków transportowych stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną, rozporządzeniem Rady Ministrów zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków udzielania zwolnień od podatku od nieruchomości oraz podatku od środków transportowych, stanowiących regionalną pomoc inwestycyjną, z dnia 20 grudnia 2013 r. (Dz. U. z 2013, poz. 1648), wydłużono okres obowiązywania pomocy do 30 czerwca 2014 r.

3.1.4 Kontrole i nadzór nad przedsiębiorcami

Podstawowe uregulowania w zakresie kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy zawarte zostały w Ustawie z dnia 2 lipca 2004 r. o *swobodzie działalności gospodarczej* (Dz. U. z 2013 r. Nr 0, poz. 672). Ustawa określa m.in. zasady i tryb przeprowadzania kontroli oraz obowiązki i uprawnienia podmiotów prowadzących kontrolę oraz obowiązki i uprawnienia przedsiębiorcy w toku prowadzonych czynności kontrolnych.

Biorąc pod uwagę wielość podmiotów mogących kontrolować przedsiębiorców i trudności z uogólnieniem tendencji w tym zakresie poniżej przedstawiono dane postępowań kontrolnych wybranych instytucji, w szczególności **Państwowej Inspekcji Pracy, urzędów kontroli skarbowej, Inspekcji Handlowej** oraz **Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów**.

Przestrzegania prawa pracy, a w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy nadzorowane i kontrolowane jest przez **Państwową Inspekcję Pracy**. W 2013 r. inspektorzy PIP przeprowadzili ok. 89,8 tys. kontroli (u ok. 69,1 tys. pracodawców, na rzecz których świadczyło pracę prawie 4 mln osób. W związku ze stwierdzonymi naruszeniami przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy wydanych zostało ponad 314,5 tys. decyzji, o 1,4% więcej niż w 2012 r.

W 2013 r. inspektorzy pracy wydali 18 decyzji nakazujących zaprzestanie prowadzenia działalności bądź działalności określonego rodzaju (24 w roku 2012). Były to głównie zakłady należące do sekcji: przetwórstwo przemysłowe (9), transport i gospodarka magazynowa (4), handel i naprawa pojazdów samochodowych (2).

Oprócz decyzji z zakresu bezpieczeństwa pracy, inspektorzy wydali w roku sprawozdawczym prawie 10,6 tys. decyzji nakazujących wypłatę wynagrodzeń lub innych świadczeń ze stosunku pracy. Decyzje te dotyczyły należności dla 120,8 tys. pracowników, na łączną kwotę 196,1 mln zł.

W 2013 r. do wojewódzkich sądów administracyjnych wniesiono 109 skarg na decyzje i 41 na postanowienia okręgowych inspektorów pracy. Do końca roku 2013 rozpatrzone zostały 42 skargi na decyzję oddalając 30 i odrzucając 6 (w 2 przypadkach umorzono postępowanie, a w 4 uznano zasadność skargi). W przypadku skarg na postanowienia rozpoznano 21 spraw (7 skarg oddalono, 8 odrzucono, w jednym przypadku umorzono postępowanie, a w 5 przypadkach uchylono zaskarżone postanowienie). W tym samym okresie wniesiono 28 skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego. Do końca roku 2013 rozpoznano 5 spraw (4 skargi oddalone, a 1 sprawa została umorzona). Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w roku 2013 rozpoznał 34 skargi na decyzje (w 3 przypadkach) i postanowienia (w 31 przypadkach) Głównego Inspektora Pracy. W tym samym roku rozpatrzone 30 skarg (28 postanowień uchylono, 1 skarga została oddalona i 1 odrzucona).

Nielegalne zatrudnienie lub inną nielegalną pracę zarobkową ujawniono w 20,2% kontrolowanych podmiotów (w 2012 r. – 18,8%). Przypadki takie wykazywano najczęściej w województwach: śląskim, pomorskim i opolskim. Najrzadziej, w województwach: lubuskim, dolnośląskim, podkarpackim⁴¹.

W 2013 r. **Urzędy Kontroli Skarbowej** przeprowadziły łącznie prawie 10,2 tys. kontroli⁴² – prawie o 0,2% więcej niż rok wcześniej. Dotyczyły one przede wszystkim obszarów zidentyfikowanych jako niosące największe ryzyko występowania nieprawidłowości podatkowych.

W wyniku kontroli ustalono nieprawidłowości skutkujące uszczupleniami podatkowymi na łączną kwotę 6.446,7 mln zł, w tym ustalenia, dla których wydano decyzje stanowiły kwotę ponad 6248,6 mln zł. Kwota stwierdzonych nieprawidłowości była o ponad 70,57% wyższa niż przed rokiem. Średnia kwota ustaleń przypadająca na jedną kontrolę wyniosła w 2013 r. 633,5 tys. zł i była o 70,25% wyższa niż w roku poprzednim.

Podatnicy, na skutek przeprowadzonych postępowań kontrolnych, złożyli dobrowolne korekty deklaracji zwiększając swoje zobowiązania podatkowe o kwotę 198,1 mln zł. W wyniku działań podjętych przez

⁴¹ Zob. *Sprawozdanie z działalności Państwowej Inspekcji Pracy w 2013 roku*, Państwowa Inspekcja Pracy, Warszawa 2014

⁴² Zob. *Sprawozdanie z działalności kontroli skarbowej 2013 r.*, Ministerstwo Finansów - Departament Kontroli Skarbowej, Warszawa 2014.

kontrolę skarbową udaremniono wypłatę z budżetu nienależnie wnioskowanego zwrotu podatku VAT na kwotę 66,7 mln zł.

Wśród ustaleń podatkowych w 2013 r., podatek VAT stanowił 70,81% całości ustaleń, podatek dochodowy od osób prawnych 12,67%, podatek dochodowy od osób fizycznych 11,61%, a podatek akcyzowy 4,54%. W porównaniu do 2012 r. zmniejszył się o 2,82 p.p. udział podatku akcyzowego, a podatku VAT spadł o 1,83 p.p. Z kolei udział podatku dochodowego od osób prawnych wzrósł o 5,46 pp., a od osób fizycznych o 0,59 p.p.

W roku 2013 podobnie jak w poprzednim okresie wzrosła liczba wykrytych fikcyjnych faktur, z 153.714 do 154.645 (+0,61%). Ich wartość brutto zwiększyła się znacznie, bo z 15.486,93 mln zł do 19.712,77 mln zł (+27,29%).

W celu ochrony przedsiębiorców przed nieuczciwymi praktykami dotyczącymi nierzetelnej ewidencji obrotów w 2013 r. po raz kolejny przeprowadzono akcję „Weź paragon”. Wymierzono 22 834 mandaty na łączną kwotę 5 460,1 tys. zł (podobne wartości uzyskano w roku poprzednim – 22 867 mandatów na kwotę łączną 5 230,7 tys. zł).

W 2013 r. **Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów** prowadził 301 spraw dotyczących ogólnego bezpieczeństwa produktów i zakończył 241 spośród nich. Najczęściej kontrolowano produkty konfekcyjne dla dzieci (81), rowery (35) oraz rolety i żaluzje (25). Na 129 wydanych decyzji Prezes Urzędu 27 razy nałożył na przedsiębiorców określone obowiązki, a 19 razy – kary pieniężne.

W 2013 r. UOKiK, w ramach systemu oceny zgodności, prowadził 402 sprawy i zakończył 288 spośród nich. Najliczniejszą grupą badanych produktów były zabawki (132), a następnie sprzęt elektryczny (35) i maszyny (14). W konsekwencji Prezes Urzędu wydał 266 decyzji, przy czym w 28 przypadkach nałożył na przedsiębiorców określone w ustawie obowiązki.⁴³

W 2013 r. **wojewódzkie inspektoraty Inspekcji Handlowej** przeprowadziły 7.209 planowanych kontroli na zlecenie UOKiK, z których najwięcej dotyczyło artykułów rolno-spożywczych (2.770) oraz innych produktów nieżywnościowych i usług (2096). W 2013 r. w ujęciu tematycznym przeprowadzono 18 ogólnopolskich kontroli artykułów rolno-spożywczych, które były ukierunkowane na ujawnianie zafałszowań środków spożywczych. Przeprowadzono również 11 tematycznych ogólnokrajowych kontroli artykułów nieżywnościowych i usług.

IH realizuje zadania UOKiK także w sprawach kontroli jakości paliw. W 2013 r. skontrolowano 945 próbek paliwa (benzyny i oleju napędowego). Spośród nich 3,92% nie spełniało wymagań jakościowych.⁴⁴ W odniesieniu do gazu skroplonego (LPG) stwierdzono 2,14% nieprawidłowości z pobranych 513 próbek. Biorąc pod uwagę wyniki kontroli prowadzonych w 2013 r., należy stwierdzić, że jakość LPG w Polsce uległa pogorszeniu, a paliw płynnych lekkiej poprawie w porównaniu z rokiem ubiegłym.⁴⁵

3.1.6 Prawo pracy i ubezpieczenia społeczne

Pomimo wprowadzenia korzystnych zmian w ubiegłym roku, m.in. możliwości wprowadzenia wydłużonego okresu rozliczeniowego czasu pracy, wprowadzenia ruchomego czasu pracy czy

⁴³ Na podstawie: dane Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

⁴⁴ Przedstawione dane dotyczą kontroli w ramach monitoringu jakości paliw ciekłych.

⁴⁵ Na podstawie: dane Inspekcji Handlowej.

możliwości świadczenia usług zagranicznym przedsiębiorcom w dni świąteczne, przedsiębiorcy nadal dostrzegają jeszcze wiele przeszkód.

Szczególną uwagę zwracają m.in. na wysokie podatki i składki na ubezpieczenia społeczne, zbyt sztywne, jak na obecny poziom rozwoju gospodarczego, prawo pracy, niedopasowanie systemu edukacyjnego do wymogów rynku pracy, niską efektywność publicznych służb zatrudnienia.⁴⁶

W 2013 r. i I półroczu 2014 r. w przepisach prawa pracy wprowadzono następujące zmiany mające wpływ na sytuację przedsiębiorców:

- 17 czerwca 2013 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 28 maja 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r. poz. 975), które wydłużyły okres płatnego urlopu związanego z urodzeniem dziecka. Pracownicy mają obecnie możliwość skorzystania z urlopu macierzyńskiego i dodatkowego urlopu macierzyńskiego oraz z nowej instytucji urlopu rodzicielskiego. Łączny wymiar tych urlopów wynosi 52 tygodnie, w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie, natomiast w przypadku porodów mnogich wymiar ten wynosi od 65 do 71 tygodni (w zależności od liczby dzieci urodzonych przy jednym porodzie). Ponadto, wprowadzono rozwiązania prawne umożliwiające rodzicom dziecka dzielenie się uprawnieniem do dodatkowego urlopu macierzyńskiego, a także dzielenie się urlopem rodzicielskim. Znowelizowane przepisy Kodeksu pracy przewidują także możliwość łączenia pracy zawodowej z dodatkowym urlopem macierzyńskim oraz urlopem rodzicielskim w wymiarze nie wyższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy. Z powyższych uprawnień mogą korzystać wyłącznie osoby pozostające w stosunku pracy.
- 23 sierpnia 2013 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 12 lipca 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o związkach zawodowych (Dz. U. z 2013 r. poz. 896), które wprowadziły zmiany w czasie pracy. Najważniejsze zmiany to: możliwość wydłużenia okresu rozliczeniowego czasu pracy do 12 miesięcy, jeżeli jest to uzasadnione przyczynami obiektywnymi lub technicznymi lub dotyczącymi organizacji pracy; możliwość wprowadzenia ruchomego czasu pracy; zagwarantowanie pracownikowi prawa do minimalnego wynagrodzenia za pracę, jeżeli w danym miesiącu nie miałby prawa do wynagrodzenia, ze względu na rozkład czasu pracy w przyjętym okresie rozliczeniowym; uregulowanie możliwości sporządzania w formie pisemnej lub elektronicznej rozkładu czasu pracy danego pracownika; przesądzenie, że odpracowywanie prywatnych wyjść z pracy w celu załatwienia spraw osobistych nie stanowi pracy nadliczbowej. Przedłużenie okresu rozliczeniowego oraz ruchomy czas pracy wprowadza się w układzie zbiorowym pracy lub w porozumieniu z zakładowymi organizacjami związkowymi. Jeśli takie organizacje nie działają w danym przedsiębiorstwie, przedsiębiorca powinien uzgodnić treść porozumienia z przedstawicielami pracowników. Z danych Państwowej Inspekcji Pracy wynika, że do 12 maja 2014 r. elastyczny czas pracy wprowadziło 901 pracodawców. To głównie średnie przedsiębiorstwa zatrudniające od 50 do 249 osób (335). Nieco mniej było małych firm, zatrudniających do 49 pracowników (249) oraz tych dużych, powyżej 250 pracowników (157). Najchętniej z nowych rozwiązań korzystają przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem przemysłowym (37%), handlem i naprawami (17%) oraz budownictwem (11%). Najwięcej firm wprowadziło nowe przepisy w Katowicach (151), Poznaniu (141), Rzeszowie (73), Krakowie (73) i Olsztynie (61).
- 1 października 2013 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 1028), które wprowadziły zmiany dotyczące urlopu wychowawczego polegające na wprowadzeniu tzw. nieprzenoszalnej części tego urlopu – w wymiarze 1 miesiąca - przysługującej każdemu z rodziców lub opiekunów dziecka oraz na wprowadzeniu zasady, zgodnie z którą bieg przedawnienia roszczenia o urlop wypoczynkowy

⁴⁶ Czarna lista barier dla rozwoju przedsiębiorczości 2014, PKPP Lewiatan, Warszawa 2014.

nie rozpoczyna się a rozpoczęty ulega zawieszeniu na czas korzystania z urlopu wychowawczego.

- 4 marca 2014 r. weszły w życie przepisy ustawy z 24 stycznia 2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 208), które wprowadziły zmiany dotyczące czasu pracy, a mianowicie dopuszczenie wykonywania w niedziele i święta prac polegających na świadczeniu usług z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej w rozumieniu przepisów o świadczeniu usług drogą elektroniczną lub urządzeń telekomunikacyjnych w rozumieniu przepisów prawa telekomunikacyjnego, odbieranych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli zgodnie z przepisami obowiązującymi odbiorcą usługi, dni wolne od pracy są u niego dniami pracy, a także zapewnieniu możliwości świadczenia powyższych usług.

W obszarze ubezpieczeń społecznych weszła w życie 1 września 2013 r. ustawa z dnia 26 lipca 2013 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013r. poz. 983). Nowelizacja ustawy zmieniła zasady w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym - w okresie przerwy w aktywności zawodowej - w związku z wychowywaniem dziecka. Realizując cele polityki prorodzinnej i kierując się potrzebą zadbania o wysokość przyszłych świadczeń osób wychowujących dzieci, rozszerzono krąg osób, za które budżet państwa opłacałby składki w związku ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem. Główna zmiana ustawy polega na wprowadzeniu opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne oraz rentowe ze środków budżetu państwa dla sprawujących opiekę nad dzieckiem i z tego tytułu przerywających dotychczasową aktywność zawodową - osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą.

Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na lata 2012-2014 (KPDZ/2012-2014) został przyjęty przez Radę Ministrów 21 sierpnia 2012 r. KPDZ/2012-2014 obejmuje zadania do realizacji w dwóch kolejnych latach. Dwuletnia perspektywa realizacyjna podyktowana jest dynamiką zmian na rynkach pracy, które równocześnie występują w odniesieniu do procesów gospodarczych i społecznych zachodzących zarówno w skali krajowej, jak i globalnej. KPDZ/2012-2014 stanowi podstawę dla realizacji zadań państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Jego realizacja ma przyczynić się do wzrostu zatrudnienia i ograniczenia skali bezrobocia oraz podniesienia w przekroju województw i powiatów poziomu spójności społecznej, gospodarczej oraz przestrzennej.

Ramka 2. Krajowy Plan Działań na Rzecz Zatrudnienia na lata 2012-2014

Cel ogólny KPDZ na lata 2012–2014 to osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia dla osób w przedziale wieku 20-64 lata na poziomie 66,5% na koniec 2014 r.

Wyróżniono 2 priorytety, których realizacji służą działania zawarte w KPDZ na lata 2012–2014:

Priorytet 1: Adaptacyjny rynek pracy, poprzez:

- skuteczne wdrażanie wszystkich elementów modelu *flexicurity*,
- aktywizacja grup marginalizowanych na rynku pracy (młodzież, grupa 50+, kobiety, niepełnosprawni, grupa NEET),
- wspieranie tworzenia nowych i lepszych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorach o wysokim potencjale rozwoju;

Priorytet 2: Wzmocnienie obsługi rynku pracy, poprzez:

- doskonalenie świadczenia usług rynku pracy
- rozwój elastycznego rynku pracy o zasięgu międzynarodowym, zapewniając swobodny przepływ pracowników, umożliwiając wyrównywanie niedoborów i nadwyżek zasobów pracy.

Inicjatywy mające wspomóc rynek pracy koncentrować się będą na tworzeniu i utrzymywaniu miejsc pracy oraz na działaniach ułatwiających aktywizację bezrobotnych. Obok zadań służących podniesieniu jakości kapitału ludzkiego osób pracujących i bezrobotnych, przewidziano działania służące

podniesieniu jakości systemu kształcenia zawodowego, jak i wspierające funkcjonowanie osób niepełnosprawnych na rynku pracy. W ramach KPDZ zapisano również działania służące wsparciu osób będących w trudniejszej sytuacji na rynku pracy, tj. osób starszych oraz osób młodych. Działania prowadzone wobec tej grupy są podejmowane zarówno w ramach programów realizowanych przez powiatowe urzędy pracy, jak i przez Ochotnicze Hufce Pracy. Plan przewiduje również działania wspierające przedsiębiorców działających w szczególnie innowacyjnych, dobrze rokujących branżach. Osobną grupą działań, którą można wyodrębnić w KPDZ, stanowią działania służące modernizacji publicznych służb zatrudnienia, poprzez przygotowanie i testowanie nowych instrumentów i narzędzi służących zwiększeniu ich skuteczności, a także przygotowanie nowych rozwiązań ustawowych zakładających zwiększenie ich efektywności.

21 listopada 2013 r. weszła w życie ustawa z dnia 11 października 2013 r. o *szczególnych rozwiązaniach związanych z ochroną miejsc pracy* (Dz. U. poz. 1291) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi Ministra Pracy i Polityki Społecznej:

- z dnia 14 listopada 2013 r. w *sprawie przyznawania świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy* (Dz. U. 2013 poz. 1349),
- z dnia 14 listopada 2013 r. w *sprawie dofinansowania z Funduszu Pracy kosztów szkolenia pracowników objętych szczególnymi rozwiązaniami na rzecz ochrony miejsc pracy* (Dz. U. 2013 poz. 1348).

Nowe ustawowe rozwiązania ukierunkowane są na pomoc pracodawcom w utrzymaniu poziomu zatrudnienia w zagrożonych przedsiębiorstwach oraz ułatwiające przedsiębiorcom dostosowanie się do zmieniających się warunków rynkowych. Obowiązująca od dnia 21 listopada 2013 r. ustawa umożliwia finansowe wsparcie pracodawców ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych polegające na dopłatach do wynagrodzeń pracowników zagrożonych zwolnieniami, zatrudnionych u przedsiębiorców, u których przejściowo pogorszyły się warunki prowadzenia działalności gospodarczej, jak również umożliwia korzystanie przez przedsiębiorców z dofinansowania ze środków Funduszu Pracy do kosztów szkolenia pracowników objętych przestoje ekonomicznym lub obniżonym wymiarem czasu pracy jako element inwestycji w kapitał ludzki. Przewidziana w ustawie pomoc finansowa ma charakter bezwrotny i jest udzielana na zasadach pomocy *de minimis*. Środki pozostawione do dyspozycji przedsiębiorców w 2014 r. wynoszą 204,6 mln zł z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i 51,2 mln zł z Funduszu Pracy.

W ramach aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu urzędy pracy oferują osobom bezrobotnym i poszukującym pracy szereg instrumentów wsparcia, które pomagając rozwinąć kompetencje i zdobyć kwalifikacje zawodowe. W 2013 r. staż u pracodawcy ukończyło ponad 198 tys. osób, natomiast szkolenia ukończyło ponad 84 tys. osób.

Zgodnie z art. 46 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (Dz. U. z 2013 r. poz. 674, z późn. zm.) starosta (prezydent miasta na prawach powiatu) może przyznać bezrobotnemu, absolwentowi centrum integracji społecznej lub absolwentowi klubu integracji społecznej jednorazowo środki Funduszu Pracy na podjęcie działalności gospodarczej - dofinansowanie. Wysokość dofinansowania nie może przekraczać sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia. W roku 2013 powiatowe urzędy pracy wydatkowały z Funduszu Pracy na takie dofinansowanie kwotę 880,2 mln zł dla ponad 45 tys. osób (w 2012 r. odpowiednio 686,0 mln zł dla 40,1 tys. osób). Efektywność zatrudnieniowa tej formy aktywizacji wynosi 100%.

Inną formą pomocy, która wspiera powstawanie nowych miejsc pracy, jest refundacja przedsiębiorcom kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy dla skierowanych bezrobotnych. Wysokość refundacji nie może przekraczać sześciokrotności przeciętnego wynagrodzenia. Podmiot, który

otrzymuje refundację, zobowiązany jest do zatrudnienia na wyposażonym stanowisku pracy skierowanego przez powiatowy urząd pracy bezrobotnego przez okres co najmniej 24 miesięcy. W ramach refundacji kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowisk pracy w 2013 r. zaktywizowano w ponad 23,5 tys. osób, łączna kwota środków Funduszu Pracy wydatkowanych na ten cel wyniosła 455,2 mln zł.

Ustawa z dnia 14 marca 2014 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 598) wprowadziła rozwiązania mające na celu poprawę sytuacji na rynku pracy, które dotyczą:

- poprawy efektywności działania urzędów pracy m.in.: profilowanie pomocy dla osób bezrobotnych, indywidualizację obsługi bezrobotnych, umożliwienie zlecenia usług aktywizacyjnych, zacieśnienie współpracy powiatowych urzędów pracy i gmin w stosunku do wspólnych klientów;
- wprowadzenia nowych narzędzi wspierających tworzenie miejsc pracy i powrót do zatrudnienia osób bezrobotnych, w tym powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowaniem dziecka m.in. grant na pracę, świadczenie aktywizacyjne, pożyczka z Funduszu Pracy na utworzenie stanowiska pracy lub podjęcie działalności gospodarczej;
- wsparcia zatrudnienia młodych pracowników m.in. ułatwienie zdobycia stażu zawodowego poprzez refundację składek na ubezpieczenia społeczne za bezrobotnych do 30. roku życia podejmujących pierwszą pracę, zwolnienie pracodawców, którzy zatrudnią skierowanych przez urząd pracy bezrobotnych w wieku do 30. roku życia, z obowiązku odprowadzania składek na Fundusz Pracy oraz Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, za tych pracowników, wprowadzenie pakietu rozwiązań testowanych w projekcie pilotażowym „Twoja kariera – Twój wybór” (bon szkoleniowy, bon stażowy, bon zatrudnieniowy, bon na zasiedlenie);
- wsparcia pracodawców zatrudniających bezrobotnych w wieku 50 PLUS;
- zwiększenia efektywności wykorzystania środków Funduszu Pracy, czemu służyć również będą rozwiązania związane ze zmianą sposobu finansowania zadań i wynagrodzeń pracowników urzędów pracy w ścisłym powiązaniu z efektywnością m.in.: uwzględnienie efektywności działań urzędów pracy przy podziale środków Funduszu Pracy na finansowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej w algorytmie, uzależnienie wysokości środków na wynagrodzenia pracowników urzędów pracy od efektów działania urzędów pracy, umożliwienia staroście od 2015 r. finansowania ze środków Funduszu Pracy kosztów wynagrodzeń oraz składek na ubezpieczenia społeczne nowozatrudnionych pracowników w powiatowych urzędach pracy do obsługi projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego;
- utworzenia ze środków Funduszu Pracy Krajowego Funduszu Szkoleniowego (KFS) z przeznaczeniem na finansowanie kształcenia i szkolenia pracowników.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej w celu lepszego dostosowania polityki w zakresie kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy podejmuje działania na rzecz doskonalenia narzędzi analiz i prognoz rynku pracy. Przepisy ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zobowiązują urzędy pracy do prowadzenia badań rynku pracy, w tym stosowania tzw. monitoringu zawodów nadwyżkowych i deficytowych (pokazującego przewagę lub niedobór bezrobotnych w stosunku do ofert pracy w danym zawodzie). W ostatnim okresie została opracowana i udoskonalona metodologia tego monitoringu. Przygotowano także narzędzie prognostyczne - system informatyczny, który na podstawie modelu ekonometrycznego i danych statystycznych zgromadzonych w banku danych umożliwi wizualizację wyników prognoz. Narzędzie to pozwala na wygenerowanie prognozy dla zadanego okresu, grupy zawodu (zgodnie z Klasyfikacją Zawodów i Specjalności na potrzeby rynku pracy), sektora gospodarki, czy województwa. Umożliwia również prowadzenie analiz scenariuszowych.

Analiza otoczenia regulacyjnego oraz zarysowanych w raporcie wyzwań w tym obszarze wskazuje na potrzebę realizacji m.in. następujących działań:

- dalsza eliminacja lub zmiana przepisów wprowadzających nadmierne obciążenia administracyjne, finansowe i sprawozdawcze – dokonywana na podstawie systematycznych przeglądów prawa – wraz z partnerami społecznymi oraz w oparciu o wyniki pomiaru obciążeń administracyjnych,
- rozwijanie systemu Oceny Wpływu, ze szczególnym uwzględnieniem sektora MSP, a także udoskonalenie procesu konsultacji społecznych oraz skuteczne wdrażanie prawa wspólnotowego,
- obniżanie kosztów zakładania i przekształcania przedsiębiorstw,
- uproszczenie oraz zapewnienie przejrzystości systemu podatkowego, m.in. poprzez racjonalizację ulg podatkowych, ograniczenie liczby regulacji w zakresie podatku VAT oraz ich uproszczenie,
- wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki poprzez m.in. zaangażowanie środowiska biznesu w system uczenia się przez całe życie, promowanie i rozwój kształcenia i szkolenia zawodowego, zwiększanie umiejętności zarządczych przedsiębiorców, szczególnie z sektora MŚP.

3.2 Funkcjonowanie sądownictwa

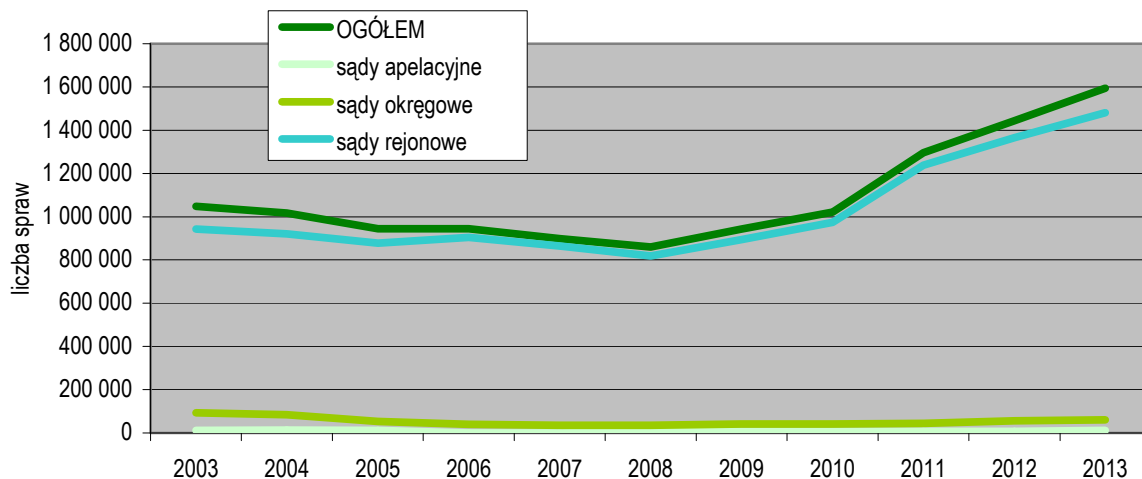
Sądownictwo gospodarcze jest ważnym elementem kształtującym pewność obrotu gospodarczego. Duże znaczenie dla przedsiębiorcy ma m.in. sprawność sądów w zakresie rozstrzygania sporów. W ostatnich latach podejmuje się szereg działań mających na celu poprawę efektywności dochodzenia praw z umów.

Rok 2013, podobnie jak rok 2012, charakteryzował się wzrostem wpływu spraw w sądach powszechnych. Wyniósł on ponad 15 mln spraw, tj. o 8,04% więcej niż w 2012 r. Załatwiono o 3,3% spraw więcej (14,6 mln wobec 14,1 mln w 2012 r.), z czego wynika, że wskaźnik opanowania wpływu pogorszył się w stosunku do 2012 r. i wyniósł 96,1. Pozostałość spraw wzrosła znacznie, bo o 32,4% i wyniosła 2,43 mln.

W 2013 r. do sądów powszechnych wpłynęło 1.594 tys. spraw gospodarczych, co oznacza wzrost o 10,4%. Wzrost wpływu spraw w porównaniu do 2012 r. odnotowały sądy każdego szczebla, przy czym procentowo największy przypadek - podobnie jak w roku 2012 - na Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (o 187,6% - z kolei w roku 2012 w porównaniu do roku 2011 wzrost ten wyniósł 121,5%), a najmniejszy – sądy okręgowe (o 7,2%). Należy zauważyć, że procentowy udział spraw rozpatrywanych w Sądzie Ochrony Konkurencji i Konsumentów w ogólnej liczbie wpływu spraw gospodarczych w roku 2012 wynosił 1%, a obecnie wzrósł do 3%.

Sądy rejonowe, obarczone w 92,86% wpływem spraw gospodarczych w 2013 r., zanotowały wzrost wpływu tego typu spraw o 8,4%. Załatwiono 1.448 tys. spraw, co było wartością wyższą niż w 2011 r. o 8,6%. Ogólnie, liczba załatwionych spraw była wyższa w każdym z analizowanych sądów, przy czym największą dynamiką wykazał się Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (167,9%). Wskaźnik pozostałości w odniesieniu do spraw gospodarczych w sądach rejonowych wzrósł o 21,1%.⁴⁷

Wykres 16. Wpływ spraw gospodarczych wg kategorii sądów w latach 2003-2013

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych MS.

Według stanu na 16 maja 2014 r. w Polsce funkcjonowało 348 wydziałów ksiąg wieczystych, w tym 117 zamiejscowych wydziałów ksiąg wieczystych. Nadal trwa proces migracji ksiąg wieczystych, tj. przeniesienia ksiąg wieczystych dotychczasowych do struktury informatycznej. Aktualnie 313 wydziałów

⁴⁷ Na podstawie danych Ministerstwa Sprawiedliwości.

ksiąg wieczystych ma przemiegowany zasób ksiąg wieczystych, co stanowi 89,9% ogółu wszystkich wydziałów. Do przemiegowania został zasób ksiąg wieczystych 35 wydziałów.

W Centralnej Bazie Danych Ksiąg Wieczystych wedle stanu na 1 czerwca 2014 r. istnieje ponad 19,8mln ksiąg wieczystych, w tym przemiegowanych (tj. dotychczasowych przeniesionych do struktury informatycznej) ponad 15,3 mln, a nowo założonych w systemie Nowa Księga Wieczysta przez wydziały ksiąg wieczystych 4,5 mln. Do przemiegowania pozostało ok. 0,3 mln ksiąg wieczystych. W każdym wydziale ksiąg wieczystych w Polsce księgi wieczyste prowadzone są w systemie informatycznym NKW od 1 października 2010 r.

Tabela 12. Wpływ spraw gospodarczych w latach 2006-2013

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
OGÓŁEM SPRAWY GOSPODARCZE	952 967	906 228	861 059	945 366	1 025 815	1 295 324	1 444 597	1 594 515
RAZEM w sądach apelacyjnych (II instancja)	8 426	6 477	5 992	6 279	6 352	6 987	7 805	11474
apelacje	3 338	2 637	2 211	2 188	2 156	2 435	2 569	3139
zażalenia	4 290	3 108	3 135	3 482	3 591	3 888	4 556	7466
ogólne	30	39	28	30	41	71	22	26
skarga kasacyjna WSC	664	623	559	532	514	516	549	596
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem (WSC)	40	49	27	10	14	5	5	7
skargi na postępowanie sądowe Wykaz S	64	21	32	37	36	72	104	240
RAZEM w sądach okręgowych	40 087	35 124	35 109	41 599	41 199	43 781	56 546	60 598
I instancja								
procesowe	8 568	7 717	7 932	9 328	9 607	9 972	13 628	16 506
nieprocesowe	35	45	15	16	53	17	20	21
nakazowe i upominawcze	8 097	7 499	8 339	12 632	12 305	13 335	19 174	19 021
upadłościowe	6	2	-	2	1	-	-	-
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem WSC I inst.	89	20	4	2	-	3	1	1
II instancja								
apelacje	7 473	6 843	6 627	7 048	7 462	8 076	10 079	10 175
zażalenia	10 725	7 632	7 235	7 456	7 054	8 034	9 069	9 923
skarga kasacyjna WSC	137	94	109	81	80	72	102	103
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem WSC II inst.	•	109	72	59	50	56	49	51
skargi na postępowanie sądowe Wykaz S	128	81	76	95	122	187	223	318

<i>I i II Instancja</i>								
ogólne	4 829	5 082	4 700	4 880	4 465	4 029	4 201	4 479
Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów								
Sąd Wspólnotowych Znaków Towarowych i Wzorów Przemysłowych	24	29	51	56	72	119	145	168
RAZEM w sądach rejonowych (I instancja)								
procesowe	39 866	30 824	28 986	35 128	36 114	42 352	87 829	104 364
procesowe uproszczone	24 845	21 024	22 096	26 339	29 357	32 503		
nieprocesowe	870	323	261	244	219	241	257	277
rejestrowe - razem	564 350	583 098	528 118	538 063	552 139	584 176	638 504	710 908
-Rejestr Zastawów	129 847	124 561	106 661	97 881	97 614	97 682	92 864	92 529
-Krajowy Rejestr Sądowy	434 503	458 537	421 457	440 182	454 525	486 494	545 640	618 379
-Inne	169	x	x	x	x	x	x	x
nakazowe i upominawcze	239 779	199 156	211 183	262 916	324 638	544 455	597 323	603 239
ogólne	22 905	20 822	20 169	21 554	20 260	23 096	27 850	46 192
pomoc sądowa	1 474	1 260	1 331	1 712	2 247	2 680	3 240	4 287
zakaz prowadzenia działalności gospodarczej	1	x	x	x	x	x	x	x
z zakresu postępowania upadłościowego i naprawczego	9 579	7 133	6 854	8 638	8 662	8 401	10 615	11 447
skarga kasacyjna WSC	-	-	-	-	-	-	-	-
skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem WSC	8	35	21	22	18	9	34	5

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości

Zmiany legislacyjne i organizacyjne na rzecz poprawy funkcjonowania sądownictwa gospodarczego

Ustawa z dnia 7 grudnia 2012 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 1514), której przepisy częściowo weszły w życie 31 grudnia 2012 r., a w części 30 czerwca 2013 r., zapewnia sądom rejestrowym, zarówno na etapie dokonywania pierwszego wpisu podmiotu do KRS, jak i następnych wpisów dotyczących zmian w składzie organów tego podmiotu (zarząd, komisja rewizyjna, rada nadzorcza, likwidator), otrzymywanie z Krajowego Rejestru Karnego informacji (za pośrednictwem systemów teleinformatycznych), czy osoba podlegająca

wpisowi nie jest skazana za jedno z przestępstw, o których mowa w art. 18 § 2 Kodeksu spółek handlowych bądź czy nie orzeczono wobec niej środka karnego określonego w art. 39 pkt 2 Kodeksu karnego. Podkreślić należy, że sąd otrzyma również informację o wpisaniu do KRK jako osoby skazanej osoby wpisanej wcześniej w KRS.

Ustawa z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy o wydawaniu Monitora Sądowego i Gospodarczego (Dz.U. z 2013 r., poz. 1323), zniósła, ciążący na przedsiębiorcy, obowiązek przechowywania numerów Monitora, w których zamieszczone są ogłoszenia dotyczące tego przedsiębiorcy. Obowiązek ten stał się zbędny wobec wprowadzenia elektronicznej postaci Monitora i zapewnienia powszechnego dostępu do jego treści on-line w systemie teleinformatycznym.

Z kolei rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 maja 2014 r. w sprawie wydawania i rozpowszechniania Monitora Sądowego i Gospodarczego (Dz.U. z 2014 r. poz. 649), które weszło w życie w dniu 30 maja 2014 r. wprowadziło zmianę w zakresie wysokości opłat za ogłaszanie w Monitorze wpisów do Krajowego Rejestru Sądowego. Z 250 do 100 zł, a więc o ponad połowę, została obniżona opłata za ogłaszanie w Monitorze kolejnych wpisów do KRS.

W trakcie prac legislacyjnych znajduje się m.in. projekt ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Podstawowym celem projektu jest usprawnienie m.in. rozpoznawania przez sądy spraw gospodarczych oraz egzekucji roszczeń przedsiębiorców.

Przyjęta 26 czerwca 2014 r. ustawa o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1161), usprawnia i skraca procedurę związaną z rozpoczęciem prowadzenia działalności gospodarczej przez podmioty podlegające rejestracji w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego (KRS). Zmiany wprowadzone powyższą ustawą spowodują skrócenie okresu potrzebnego do rozpoczęcia działalności przez spółki podlegające wpisowi do KRS (o ok. 17 dni), co oznacza poprawę pozycji Polski w odpowiedniej kategorii rankingu Banku Światowego Doing business. Trwają też prace legislacyjne nad projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (projekt nr ZD96), który dokonuje reformy postępowania sądowego w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony

Założenia do projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw zostały przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 20 maja 2014 r. Obecnie na podstawie założeń przygotowywany jest projekt ustawy obejmujący dwa obszary regulacji:

I. Unowocześnienie struktury majątkowej spółki z o.o. przez:

dopuszczenie możliwości emitowania udziałów bez oznaczenia ich wartości nominalnej (tzw. udziałów beznominałowych);

- nadanie instytucji kapitału zakładowego charakteru fakultatywnego i zniesienie minimum kapitałowego;
- wzmocnienie ochrony wierzycieli spółki przez wprowadzenie obowiązku przeprowadzania testu wypłacalności;
- wprowadzenie obowiązku tworzenia przez spółki kapitału zapasowego na pokrywanie przyszłych strat; minimalna wysokość tego kapitału będzie wynosić 5% sumy zobowiązań spółki, jednak nie mniej niż 50 tys. zł; spółka będzie zobowiązana tworzyć tę rezerwę wyłącznie pod warunkiem osiągnięcia zysku, a minimalny odpis na kapitał zapasowy będzie wynosić 1/10 zysku.

II. Rozszerzenie możliwości zawiązania, zmiany i rozwiązania spółki jawnej, komandytowej oraz z ograniczoną odpowiedzialnością przy wykorzystaniu wzorców udostępnianych w systemie teleinformatycznym, w tym:

- wprowadzenie możliwości zawiązania spółki jawnej i spółki komandytowej poprzez wykorzystanie wzorca umowy udostępnionego w systemie teleinformatycznym;
- umożliwienie dokonywania zmian w umowach spółki jawnej i spółki komandytowej oraz spółki z o.o. i ich rejestracji z wykorzystaniem wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym;
- obniżenie opłat sądowych od wniosku o pierwszy wpis spółki, której umowę zawarto przy wykorzystaniu wzorca zamieszczonego w systemie teleinformatycznym, oraz od wniosku o zmianę.

Ponadto, w ww. projekcie proponuje się zmiany, które umożliwią sądom rejestrowym bardziej efektywne egzekwowanie od podmiotów wpisanych do KRS obowiązków związanych ze składaniem sprawozdań finansowych. Projekt przewiduje również rezygnację z obowiązku składania do akt rejestrowych wzorów podpisów oraz możliwość posługiwania się podpisem potwierdzonym profilem zaufanym e-PUAP przy składaniu wniosków do KRS drogą elektroniczną.

Należy zauważyć, iż prowadzone są także projekty z zakresu informatyzacji:

- Portale Informacyjne - celem projektu jest umożliwienie uprawnionym i upoważnionym podmiotom na podstawie przepisów procedur sądowych dostępu do informacji na temat spraw toczących się z udziałem zainteresowanego użytkownika za pośrednictwem sieci Internet. Wdrożono 11 sądów apelacyjnych, 39 sądów okręgowych oraz 49 sądów rejonowych.
- Portale Orzeczeń - celem projektu jest udostępnienie orzeczeń sądów powszechnych w Internecie. Wdrożono 11 sądów apelacyjnych, 45 sądów okręgowych oraz 60 sądów rejonowych.
- Elektroniczne Potwierdzenie Odbioru (MS EPO) - celem projektu jest zastąpienie dotychczas stosowanego w korespondencji sądowej Zwrotnego Potwierdzenia Odbioru elektronicznym formularzem przekazywanym za pomocą sieci teleinformatycznej.
- Wortal - celem projektu jest zaprojektowanie i wykonanie wortalu sądowego oraz wdrożenie ww. produktów we wszystkich sądach powszechnych w Polsce oraz w Ministerstwie Sprawiedliwości.
- E-płatności - celem projektu jest zaprojektowanie, implementacja i wdrożenie systemu informatycznego realizującego e-Płatności.

24 maja 2013 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2013 r., poz. 941). Dla przedsiębiorców najistotniejsze znaczenie mają rozwiązania polegające na wprowadzeniu możliwości:

- złożenia, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, wniosku o wydanie odpisu księgi wieczystej, wyciągu z księgi wieczystej i zaświadczenia o zamknięciu księgi wieczystej, prowadzonej w systemie informatycznym;
- samodzielnego wydrukowania odpisu księgi wieczystej, wyciągu z księgi wieczystej i zaświadczenia o zamknięciu księgi wieczystej, uzyskanych z Centralnej Informacji, które to wydruki dokumentów uzyskują moc dokumentów wydawanych przez sąd.

Trwają prace w kierunku stworzenia elektronicznego, interaktywnego wniosku o wpis do księgi wieczystej i wniosku o założenie księgi wieczystej. Opracowywane są także techniczne rozwiązania mające na celu wymianę danych w formie dokumentów elektronicznych między ewidencją gruntów i budynków, a rejestrem ksiąg wieczystych, a także służące wprowadzeniu w systemie informatycznym

Nowa Księga Wieczysta funkcjonalności umożliwiającej weryfikację danych z księgi wieczystej z danymi zawartymi w ewidencji gruntów i budynków oraz rejestrach PESEL i REGON.

Analiza w obszarze sądownictwa gospodarczego oraz zarysowanych w raporcie wyzwań w tym zakresie wskazuje na potrzebę realizacji m.in. następujących działań:

- usprawnienie systemu sądownictwa gospodarczego poprzez m.in. umożliwianie pełnego wykorzystania nowoczesnych rozwiązań technologicznych w postępowaniu przed sądami,
- upowszechnianie sądownictwa arbitrażowego w rozstrzyganiu sporów gospodarczych,
- dalsze odformalizowanie i obniżenie kosztów rejestracji spółek z o.o. i spółek kapitałowych.

3.3 Finansowanie działalności gospodarczej

Wybuch kryzysu finansowego w 2008 r. spowodował, że sektor bankowy krajów strefy euro po raz pierwszy zanotował seryjne spadki zagregowanego wolumenu kredytów udzielanych sektorowi niefinansowemu. Ograniczenie skali kredytowania obserwowane było przez większość 2009 r. i dominuje do dzisiaj. W Polsce spadki tego wolumenu (tj. zsumowanych należności monetarnych instytucji finansowych z tytułu kredytów dla przedsiębiorstw, gospodarstw domowych oraz instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych (według skonsolidowanych danych NBP w ujęciu miesięcznym zdarzały się sporadycznie w pierwszej połowie poprzedniej dekady, a od lipca 2005 r. do marca 2009 r. nie występowały w ogóle. Od drugiego kwartału 2009 r. pojawiły się ponownie z większą siłą i częstotliwością, przelamując bardzo dynamiczną tendencję wzrostową z lat 2006-2008. Ostatnim dłuższym okresem miesięcznych wzrostów wartości kredytów bankowych w Polsce był rok 2011. Na początku 2012 r. ponownie pojawiły się częste spadki miesięczne i mimo tego, że w maju 2012 r. udzielone kredyty osiągnęły swoją najwyższą historycznie wartość 794,58 mld zł, na koniec roku przyrost kredytów w ujęciu rocznym wyniósł tylko niecały 1%. W 2013 r. – zwłaszcza począwszy od drugiego kwartału – wzrost z miesiąca na miesiąc miał już bardziej wyraźny trend. Tym samym w ujęciu rocznym wartość kredytów dla sektora niefinansowego wzrosła o ponad 3,1% r/r, co było zbliżone do wyniku z 2004 r. O ile w porównaniu do 2012 r. jest to wzrost silniejszy, o tyle nie dorównuje on wzrostom rocznym z lat 2009-2011 (kolejno 6,3%, 8,9% i 13,6% r/r), nie wspominając o wzrostach z lat 2005-2008 sięgających niekiedy prawie 40% r/r. Mimo to, skromne ożywienie w 2013 r. – zwłaszcza na tle wyhamowania aktywności kredytowej w 2012 r. – można odczytywać jako zwiastun powrotu do długoterminowego trendu wzrostowego na rynku kredytów dla sektora niefinansowego. Trzeba podkreślić, że ożywienie to opierało się na wzroście kredytów dla gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na ich rzecz, a nie kredytów dla przedsiębiorstw.

W niesprzyjających okolicznościach makroekonomicznych w 2013 r. relacja depozytów do kredytów spadła do najniższego od końca 2007 r. poziomu 103,1%. Jednak w przeciwieństwie do kredytów za wzrost wartości depozytów sektora niefinansowego odpowiadał przede wszystkim sektor przedsiębiorstw, a nie gospodarstw domowych. W 2013 r. mieliśmy więc do czynienia z jednej strony z poprawą płynności banków, co należy ocenić pozytywnie, a z drugiej – z ograniczoną skłonnością przedsiębiorstw do inwestowania mimo poprawy ich sytuacji finansowej, co świadczyło o wciąż niepewnych podstawach ożywienia gospodarczego. Między innymi z tego powodu nadzór bankowy na koniec 2013 r. zalecał bankom dalsze zwiększanie stabilności źródeł finansowania oraz utrzymanie mocnej bazy kapitałowej. W ten kierunek wpisuje się też spadek stanu finansowania zagranicznego, w tym zobowiązań wobec podmiotów z macierzystej grupy kapitałowej, których znaczenie w ubiegłym roku spadło również w odniesieniu do sumy bilansowej.⁴⁸

⁴⁸ Raport o sytuacji banków w 2013 r., Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, Warszawa 2014

Niskie stopy procentowe nie zdołały zwiększyć skali finansowania inwestycji przedsiębiorstw ze źródeł zewnętrznych. Wręcz przeciwnie – zgodnie z badaniami NBP⁴⁹ oczekiwania dalszych spadków oprocentowania długu powodowały, że przez pierwsze trzy kwartały 2013 r. odsetek przedsiębiorstw finansujących inwestycje kredytem bankowym osiągnął swoje historyczne minimum (20,5%), natomiast środkami własnymi – maksimum (56,9%). Prawdopodobieństwo dalszych spadków stóp procentowych w ocenie przedsiębiorców zmniejszyło się dopiero w czwartym kwartale 2013 r., kiedy to wskaźniki te osiągnęły wartości 25,8% oraz 50,2%. Ta dynamika wpisuje się w obserwowany od 2007 r. trend wzrostu znaczenia samofinansowania, które pozostaje najważniejszym źródłem środków na inwestycje polskich przedsiębiorstw. Z kolei udział przedsiębiorstw finansujących inwestycje z pozabankowych źródeł zewnętrznych utrzymywał się przez cały rok poniżej swojej średniej z lat 2009-2013 (tj. 15,2%), natomiast odsetek przedsiębiorstw pozyskujących środki z innych źródeł oscylował wokół tej średniej (tj. 9,9%).

Warto zaznaczyć, że zwrócenie się pod koniec zeszłego roku ku środkom bankowym w finansowaniu inwestycji było najbardziej widoczne w przypadku dużych firm, wśród których doszło do przełamania pięcioletniego trendu spadku znaczenia kredytów. Wśród małych i średnich przedsiębiorstw utrzymywała się tendencja wzrostu udziału podmiotów finansujących inwestycje ze środków własnych.

3.3.1 Sytuacja na rynku depozytowo-kredytowym

Zmiany wartości kredytów udzielonych przez banki przedsiębiorstwom większym w pierwszym półroczu 2013 r. były mniej zróżnicowane, a w drugim – bardziej zróżnicowane niż rok wcześniej. Pełzający wzrost w pierwszym kwartale 2013 r. zakończony lekkim spadkiem miesięcznym w kwietniu wyraźnie kontrastuje z silnymi wzrostami miesięcznymi zanotowanymi w okresie styczeń-maj 2012 r. (z wyjątkiem lutego). Drugie półrocze 2013 r. to okres ostrzejszych zmian tej wartości niż w analogicznym okresie 2012 r., przy czym w przeciwieństwie do poprzedniego roku w okresie lipiec-grudzień 2013 r. były to głównie spadki. Trzeba jednak pamiętać, że miesięczne zmiany na przestrzeni ubiegłego roku zawierały się pomiędzy -1,9% w grudniu i 1,3% w czerwcu, w związku z czym wartość kredytów w rzeczywistości utrzymywała się na poziomie zbliżonym do 2012 r. Świadczy o tym jej roczny wzrost na poziomie jedynie 0,2% z 244,08 mld zł do 244,69 mld zł (w porównaniu do wzrostów o 2,1% r/r w 2012 r., 17,1% r/r w 2011 r. oraz spadków w latach 2009-2010). Mimo wszystko była to najwyższa jak dotąd wartość kredytów dla większych przedsiębiorstw zanotowana na koniec danego roku.

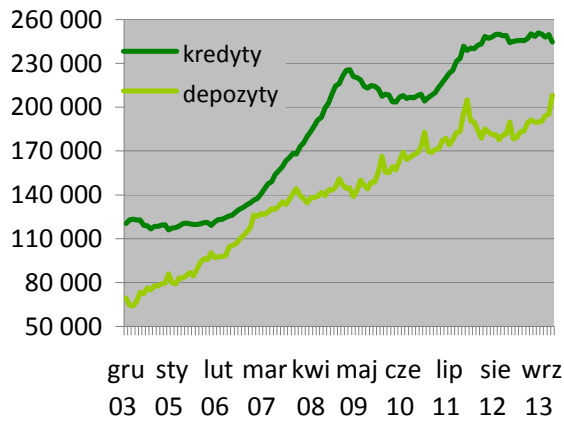
Miesięczna dynamika kredytów dla mikroprzedsiębiorstw na przestrzeni 2013 roku generalnie wpisywała się w obserwowany już wcześniej schemat niewielkich spadków w lipcu i październiku oraz większego spadku w grudniu i wzrostów w pozostałych miesiącach. Jednak wyjątkowo silny wzrost we wrześniu 2013 r. na poziomie 2% m/m zaprzeczył zasadzie coraz wolniejszych wzrostów wartości tych kredytów na przestrzeni danego roku. Stąd wzrost roczny w 2013 r. okazał się o ponad 1 p.p. większy niż w 2012 r. osiągając 6,14% r/r. Nadal było to znacznie mniej niż w latach 2008-2011. Wartość kredytów dla przedsiębiorstw indywidualnych na koniec 2013 r. wyniosła 54,34 mld zł w porównaniu do 51,19 mld zł rok wcześniej.

Zagregowane wartości kredytów i depozytów w przypadku przedsiębiorstw indywidualnych od momentu wstąpienia Polski do UE odnotowały spadek r/r tylko raz – w 2007 r. Patrząc pod tym kątem, małe firmy są bardziej stabilną bazą klientów banków niż firmy większe, w przypadku których w ostatnich dziesięciu latach spadki wartości kredytów i depozytów zdarzały się częściej: depozyty spadały dwukrotnie (w 2007 i 2012 r.), natomiast kredyty trzykrotnie (w 2007, 2009 i 2010 r.) O ile depozyty małych firm

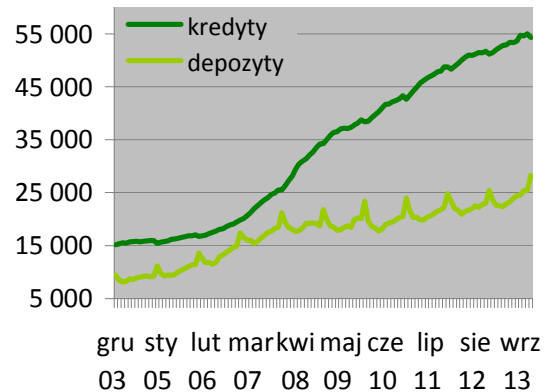
⁴⁹ Badania kwartalne pt. *Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury*, Narodowy Bank Polski, Warszawa 2012-2013. W próbie przeważają przedsiębiorstwa duże.

mają ostatnio dość umiarkowaną dynamikę (z wyjątkiem 2013 r.), o tyle w przypadku kredytów wzrosty w kategorii przedsiębiorstw indywidualnych są nie tylko stabilne, ale również z reguły relatywnie silne.

Wykres 17. Depozyty i kredyty przedsiębiorstw większych w bankach w latach 2003–2013

Wykres 18. Depozyty i kredyty przedsiębiorców indywidualnych w bankach w latach 2003–2013

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych NBP.

Od momentu zmiany sposobu prezentacji przez NBP należności i zobowiązań monetarnych instytucji finansowych w marcu 2010 r.⁵⁰ największą grupę kredytów udzielonych wszystkim przedsiębiorstwom stanowią niezmiennie kredyty o charakterze bieżącym, będące połączeniem poprzednio stosowanych dwóch kategorii kredytów: w rachunku bieżącym oraz kredytów operacyjnych.

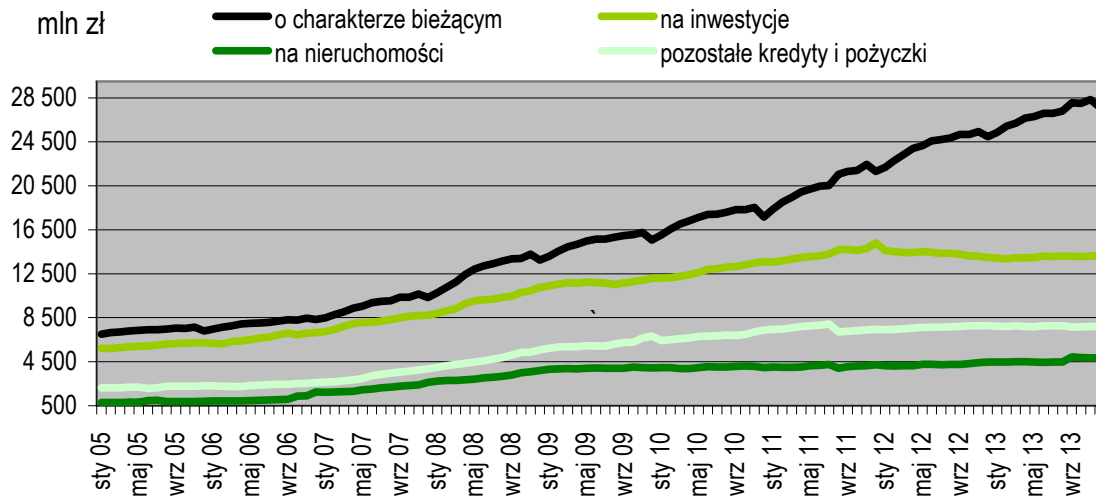
W przypadku firm mikro w 2013 r. wartość tego rodzaju kredytów rosła najszybciej, bo o 10,8% r/r, jednak wolniej niż w poprzednich kilku latach. Niemniej ich udział w ogólnej puli kredytów dla mikroprzedsiębiorstw nadal się zwiększał, osiągając na koniec 2013 r. 50,9% (48,8% rok wcześniej). W przypadku dużych firm po wzroście o 5,3% w 2012 r. wartość kredytów o charakterze bieżącym spadła w zeszłym roku o 4,2%, w związku z czym ich udział w ogólnej puli kredytów powrócił do poziomu zbliżonego do tego z 2012 r., tj. 42,2%.

Po spadkach w 2012 r. wartości kredytów na inwestycje w obu grupach przedsiębiorstw w 2013 roku powrócił jej wzrost – o skromne 1,2% w przypadku przedsiębiorstw indywidualnych i o 8,5% w przypadku firm większych. Były to wzrosty zdecydowanie mniejsze niż dwa lata wcześniej, ale w grupie większych przedsiębiorstw udział kredytów na inwestycje i tak zdołał wzrosnąć do najwyższego w historii poziomu 34,3%. Z kolei w grupie mikrofirm udział tego rodzaju kredytów w ich ogólnej puli spadł w ubiegłym roku do najniższego od 2007 r. poziomu 26%.

Po uwzględnieniu zmian w strukturze kredytów w 2013 r., za najbardziej wyraźne długookresowe zmiany można uznać wzrost znaczenia kredytów o charakterze bieżącym dla przedsiębiorstw indywidualnych, a być może także pewną konwergencję udziałów kredytów o charakterze bieżącym i kredytów na inwestycje dla większych firm.

⁵⁰ Zob. szczegółowy opis zmian na www.nbp.pl

Wykres 19. Kredyty udzielone przedsiębiorcom indywidualnym, wg kategorii

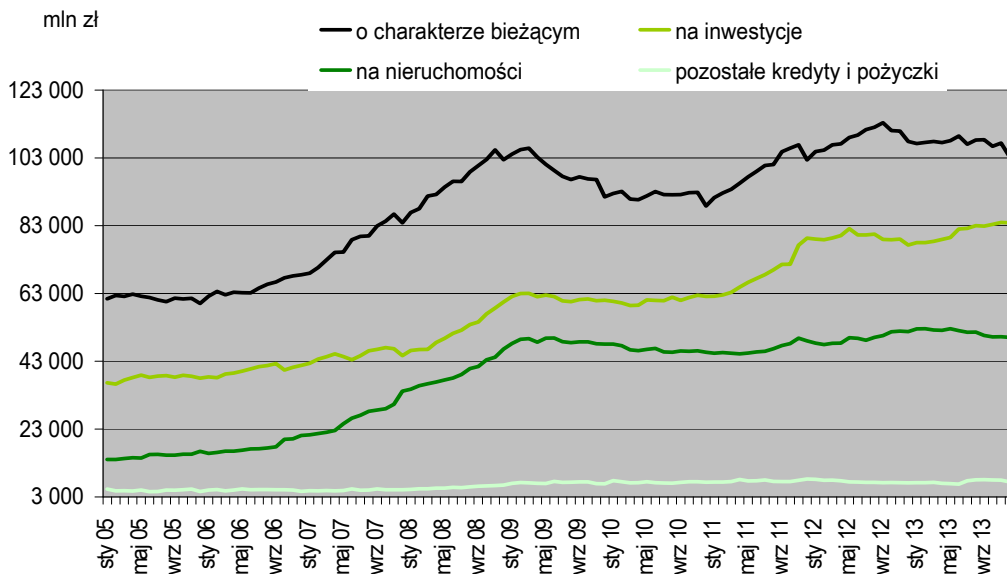

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych NBP.

Z cyklicznego badania Ministerstwa Gospodarki przeprowadzanego wśród firm z sektora MSP⁵¹ wynika, że w 2013 roku wyraźnie wzrósł odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących kredyt w działalności gospodarczej. O ile w poprzednich latach było to ok. 30%, to na przestrzeni 2013 r. korzystanie z kredytu bankowego deklarowało 36-37% ankietowanych firm. Najbardziej popularnym rodzajem kredytu był nadal kredyt w rachunku bieżącym. Równocześnie odsetek przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt inwestycyjny i obrotowy utrzymywał się w zeszłym roku na podobnie niskim poziomie jak w 2012 r. (ok. 12% w porównaniu do 30% we wcześniejszych latach), przy bardzo wysokim stopniu akceptacji wniosków kredytowych (66-75% w porównaniu do 63-66% rok wcześniej). Wskazywać to może z jednej strony na wzrost umiejętności firm w ocenie własnej zdolności kredytowej, a z drugiej na podwyższoną selektywność wobec finansowanych kredytem projektów w związku z utrzymującą się niepewnością co do rozwoju sytuacji gospodarczej. Pierwszą z tych hipotez potwierdzałyby malejąca skala odrzuceń wniosków z powodu braku zdolności kredytowej (z 71% w I poł. 2012 r. do ok. 50% w II poł. 2013 r.). Istotne znaczenie mógł mieć tu też spadek średniego oprocentowania kredytów (z 10% w I poł. 2011 r. do 8% w I poł. 2013 r.) polepszający pozycję kredytobiorców. Co więcej, choć mikroprzedsiębiorstwa wciąż płacą wyższe odsetki niż firmy małe i średnie, to w drugim półroczu 2013 roku różnice w oprocentowaniu kredytów dla firm wyraźnie się skurczyły.

⁵¹ Zob. *Trendy rozwojowe sektora MSP w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2013 roku*, Ministerstwo Gospodarki (Departament Strategii i Analiz), Warszawa kwiecień 2014.

Wykres 20. Kredyty udzielone przedsiębiorstwom większym, wg kategorii

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych NBP.

W ostatnich dwóch latach widoczny był wzrost wśród ankietowanych przez MG firm finansujących swoje inwestycje z kredytu bankowego. W pierwszej połowie 2013 r. aż 19% małych i średnich przedsiębiorstw finansowało inwestycje kredytem bankowym. W drugiej połowie roku odsetek ten co prawda spadł do 17%, jednak było to wciąż wyraźnie więcej niż jeszcze na przełomie 2011 i 2012 r. (12-13%). Towarzyszył temu istotny spadek udziału firm polegających na własnych środkach inwestycyjnych z 71% w I poł 2012 r. do niespełna 66% na przestrzeni 2013 r. Po wzroście popularności leasingu wśród ankietowanych przedsiębiorstw pomiędzy połową 2011 r. i połową 2012 r. (kolejno do 14 i 18% firm) udział firm korzystających z tego źródła finansowania inwestycji ustabilizował się w przeciągu ostatniego półtora roku na poziomie 8%. Z usług funduszy poręczeniowo-pożyczkowych korzystało 5% ankietowanych przedsiębiorstw⁵².

3.3.2 Leasing

Leasing to po kredycie bankowym najpopularniejsze zewnętrzne źródło finansowania inwestycji dla polskich przedsiębiorstw. Rozwój tego rynku w Polsce w ostatniej dekadzie można podzielić na kilka faz. Pomiedzy akcesją Polski do Unii Europejskiej a wybuchem kryzysu finansowego w USA branża ta przeżywała przyspieszony rozwój, osiągając roczną stopę wzrostu na poziomie 32% (50% w samym 2007 r.) Wyhamował on w 2008 r. do 1,3% r/r (osiągając kilkuletnie maksimum 32,9 mld zł), a rok później doznał spadku obrotów o prawie jedną trzecią. Kolejne dwa lata to czas znaczących wzrostów wartości sfinansowanych aktywów (19% w 2010 r. i 14% w 2011 r.), dzięki czemu polska branża leasingowa powróciła do przedkryzysowej skali działania. W 2012 r. miała miejsce stabilizacja -wartość sfinansowanych leasingiem aktywów wzrosła o symboliczne 0,3% r/r (tj. o 83,5 mln zł) osiągając na koniec roku poziom 31,2 mld zł, czyli wciąż nieco mniej niż na koniec 2008 r. Przygaszenie wzrostu wydaje się jednorazowym spowolnieniem w kontekście ubiegłorocznego skoku łącznej wartości aktywów sfinansowanych leasingiem o 13% r/r. Tym samym osiągnęła ona poziom 35,3 mld zł, pokonując barierę z 2008 r. Co więcej, dynamika branży na przestrzeni 2013 r. była z kwartału na kwartał coraz wyższa (od 1,3% r/r w I kw. do 30,2% r/r w IV kw. r/r).

⁵² W badaniu MG ankietowany mógł wskazać więcej niż jedno źródło finansowania inwestycji.

Ramka 3. Leasing

Leasing jest umową cywilno-prawną, uregulowaną przez Kodeks Cywilny, na mocy której leasingodawca przekazuje leasingobiorcy prawo do użytkowania określonego dobra (środka trwałego), którego jest właścicielem, w zamian za określone płatności, tzw. raty leasingowe. Okres użytkowania przedmiotu leasingu jest ściśle określony. Umowa leasingu w swojej formule jest porównywalna do umowy najmu.

Leasing umożliwia realizację inwestycji bez znaczących nakładów kapitałowych, ponieważ koszty użytkowania przedmiotu leasingu są pokrywane z bieżących przychodów firmy, uzyskanych dzięki jego użytkowaniu. Daje to firmie możliwości zaoszczędzenia środków pieniężnych potrzebnych na działalność i inwestycje.

Realne oprocentowanie leasingu jest z reguły wyższe niż kredytu bankowego, jednakże za leasingiem przemawia wiele innych korzyści, co w praktyce czyni go tańszym od kredytu. Do korzyści ze stosowania tej formy finansowania działalności można zaliczyć:

Korzyści podatkowe:

- w leasingu operacyjnym raty leasingowe stanowią w całości koszt uzyskania przychodu, w wyniku czego płacone podatki są niższe;
- w przypadku finansowania przez leasing kapitałowy klient sam amortyzuje przedmiot leasingu podczas trwania umowy leasingowej;

Korzyści bilansowe:

- leasing operacyjny nie jest wliczany do wartości aktywów bilansowych, więc suma aktywów nie ulega zmianie przy jednoczesnym wzroście zysku;
- leasing operacyjny nie jest uwidaczniany jako zobowiązanie w bilansie leasingobiorcy, nie powiększa zadłużenia i pomaga w podtrzymaniu silnego wizerunku firmy;

Poprawa wyników finansowych:

- możliwość odliczania rat leasingowych dla potrzeb podatku dochodowego wpływa na poprawę wskaźników w sprawozdaniach finansowych;

Łatwiejsze zarządzanie środkami trwałymi:

- umowa leasingu zawarta na czas określony pozwala na dokładne określenie założeń gospodarowania środkami trwałymi, co jest szczególnie ważne przy ustalaniu długoterminowych budżetów;

Uwolnienie zamrożonych środków:

- leasing zwrotny umożliwia uwolnienie środków zamrożonych w zakupionym sprzęcie, co bardzo korzystnie wpływa na przepływy pieniężne w firmie;

Proste i szybkie procedury:

- średni czas realizacji umowy leasingu, od decyzji poprzez podpisanie umowy do odbioru przedmiotu leasingu to 7 dni. Dla porównania, przy kredycie trwa to średnio od 2 do 3 tygodni.

W 2013 r. utrzymał się kilkuletni już trend wzrostu znaczenia finansowania pożyczką w biznesie przedsiębiorstw leasingowych. Udział tej formy finansowania stabilnie rósł od 8,4% w 2010 r. do 14,4% w 2013 r. Utrzymuje się popularność pożyczki w segmencie zakupu maszyn – w ub. roku jej udział w ogólnej produkcji polskiego rynku leasingu wzrósł o 0,1 p.p. do 33,3%, chociaż w strukturze samych pożyczek w ostatnich latach zachodzą istotne zmiany. Obok maszyn i urządzeń coraz większy udział w finansowaniu pożyczkami mają pojazdy. Udział tych dwóch grup aktywów w finansowaniu pożyczką przez firmy leasingowe wyniósł w 2013 r. odpowiednio 75,5% oraz 21,9% w porównaniu do 85,1% oraz 10,3% rok wcześniej. Nadal natomiast szybko maleje wykorzystanie pożyczki w segmencie nieruchomości. W 2013 roku – w odróżnieniu od 2012 r. – bardziej równomiernie rozłożył się wzrost obrotów oraz dodatni wynik finansowy firm leasingowych. Widać więc tu przyspieszenie całego rynku, a nie wyłącznie niektórych podmiotów. Ponadto w zeszłym roku – również inaczej niż rok wcześniej – liderami pod tym względem były największe firmy w branży należące do grup bankowych i finansujące duże projekty.

Tabela 13. Wyniki branży leasingowej (dane w mln zł)

	2012	2013	zmiana
Pojazdy	16 857	20 721	22,92%
OSD	9 682	11 222	15,90%
Pojazdy ciężarowe	6 363	8 346	31,17%
Pozostałe pojazdy	812	1154	42,12%
Maszyny	11 132	11 510	3,40%
IT	554	556	0,40%
Samoloty, statki, kolej	920	568	-38,24%
Pozostałe ruchomości	295	314	6,21%
Ruchomości razem	29 758	33 669	13,14%
Nieruchomości	1 468	1 630	11,08%
Leasing ogółem	31 226	35 300	13,05%

Źródło: Związek Polskiego Leasingu

Dane ZPL wskazują, że od 2010 do 2012 r. rosło wykorzystanie leasingu w walutach obcych. W 2013 r. ustabilizowało się ono na poziomie 26,4%. Za wzrost odpowiadał przede wszystkim leasing nieruchomości, będący w pewnej mierze alternatywą dla coraz mniej dostępnych kredytów walutowych. W obszarze leasingu ruchomości nie zachodzi taka substytucja, w związku z czym dominuje tam finansowanie w zł.

Dynamika rynku leasingu (za sprawą specyfiki tej formy finansowania) może nie tylko reagować na zmiany ogólnej koniunktury, ale również poniekąd je sygnalizować. Oparcie spłat rat leasingowych na przewidywanych przyszłych dochodach oraz duże znaczenie tzw. tarczy podatkowej powodują, że w okresie pogorszenia koniunktury przedsiębiorcy wykazują dużą awersję do zawierania tego typu umów, przewidując spadek przychodów i podatków do zapłaty. Natomiast spodziewając się utrzymania lub wzrostu przyszłych przychodów są bardziej skłonni powiększać swoje moce wytwórcze poprzez leasing. Między innymi z tych powodów rynek leasingu z wyprzedzeniem, bo już w maju 2008 r., zareagował na nadchodzące spowolnienie gospodarcze. O ile silne odreagowanie rynku leasingu rozpoczęte pod koniec 2010 r. i kontynuowane w 2011 r. można było więc traktować jako symptom poprawy ogólnej koniunktury gospodarczej, o tyle 2012 r. charakteryzowało raczej ograniczanie aktywności gospodarczej tudzież nastroj oczekiwania na rozwój sytuacji w większości branż. W 2013 r. zarówno wzrost produkcji branży leasingowej (coraz szybszy z kwartału na kwartał), jak i bardziej równomierne rozłożenie tego wzrostu pomiędzy poszczególnymi podmiotami wskazywały na spodziewane i trwałe ożywienie gospodarcze.

Oczywiście dla rocznych wskaźników rynku leasingu nie bez znaczenia pozostają także zmiany regulacyjne. W ostatnim czasie było to np. wdrożenie (od 1 stycznia 2014) normy spalania Euro 6 (VI), czy też tzw. okienko w przepisach dotyczących VAT od zakupu samochodów firmowych. Ciężko oszacować wagę tych czynników w procesie decyzyjnym leasingobiorców, jednak w statystykach za 2013 r. wzrosty wartości niektórych kategorii leasingowanych pojazdów zdecydowanie się wyróżniają. Przykładowo wartość leasingu autobusów wzrosła w ubiegłym roku o 55% a samochodów osobowych o 19% r/r.

W dłuższym okresie na dynamikę rynku leasingu może wpływać również tzw. II Ustawa deregulacyjna (Ustawa z dnia 16 listopada 2012 r. o redukcji niektórych obciążeń administracyjnych w gospodarce, Dz. U. poz. 1342) która wprowadziła pewne ułatwienia w zakresie procedur leasingowych dla przedsiębiorców. Skrócono w niej minimalny wymagany czas trwania umowy leasingu nieruchomości z 10 do 5 lat, umożliwiono objęcie leasingiem umowy prawa wieczystego użytkowania gruntów, zmianę stron umowy w trakcie trwania podstawowego okresu umowy, jak również przyjęto sposób ustalenia wartości przedmiotu ponownego leasingu według wartości rynkowej.

Faktoring

Mechanizm faktoringu polega na wykupie nieprzeterminowanych wierzytelności przedsiębiorstw, należnych im od odbiorców z tytułu dostaw towarów lub usług. Wykup połączony jest z innymi usługami, takimi jak finansowanie, egzekwowanie należności, czy przejmowanie ryzyka wypłacalności odbiorców (faktoring bez regresu). Oferta dodatkowych usług, a także elastyczne wymogi formalne powodują, iż faktoring jest alternatywą dla popularnych form finansowania. W szczególności dla mniejszych firm często jest to jedyne dostępne źródło kapitału obrotowego.

Na polskim rynku można wyróżnić tzw. faktoring pełny oraz tzw. faktoring niepełny. Faktoring pełny (zwany często inaczej faktoringiem z przejęciem ryzyka lub bez regresu) polega na finansowaniu krótkoterminowych należności przed terminem ich wymagalności oraz przejęciu ryzyka niewypłacalności dłużnika (odbiorcy). Ten mechanizm łączy szereg korzyści z finansowania i ubezpieczenia należności. Natomiast faktoring niepełny (zwany często inaczej faktoringiem bez przejęcia ryzyka lub z regresem) polega na finansowaniu krótkoterminowych należności przed terminem ich wymagalności.

Nowym produktem zdobywającym popularność na polskim rynku jest tzw. faktoring odwrotny. Jest to dość prosty mechanizm polegający na podpisaniu przez producenta umowy z firmą faktoringową i pokrywa koszty jej usług. Od tego momentu faktor płaci dostawcom producenta za dostarczone mu towary o raz. Reasumując: kontrahenci otrzymują dostają swoje pieniądze szybciej, a producent uzyskuje kilkudziesięciodniowy termin płatności. Jest to odwrotność klasycznego faktoringu.⁵³

Polski rynek faktoringu dzięki swej dynamice rozwoju staje się znaczącym rynkiem w Europie, która pod względem wartości obrotów stanowi światowe centrum faktoringu. Według danych International Factors Group⁵⁴ obroty polskiego faktoringu w 2013 r. lokują go na 8 miejscu w UE, stanowiąc 8,42% PKB, co jest wynikiem zbliżonym do Niderlandów (8,94%)⁵⁵.

Tabela 14. Statystyki polskiego rynku faktoringowego

Rok	Obroty w mln zł	Udział faktoringu krajowego	Udział faktoringu eksport.	Udział faktoringu import.	Liczba klientów	Liczba dłużników	Liczba sfinansowanych faktur
2005	14 175	91%	6%	3%	1 400	35 000	1 400 000
2006	17 000	87%	11%	2%	1 600	38 000	1 410 000
2007	30 717	84%	15%	1%	1 608	49 024	1 626 844
2008	47 900	78%	21%	1%	2 031	47 913	1 888 403
2009	51 352	75%	23%	2%	1 702	47 805	1 977 700
2010	64 195	76%	23%	1%	3 210	76 943	3 187 089
2011	79 366	79%	20%	1%	4 106	81 653	3 655 715
2012	113 100	79%	19%	2%	4 706	89 204	3 761 550
2013	130 960	79%	19%	2%	5 438	106 445	4 405 787

Źródło: Polski Związek Faktorów

Podobnie jak cały rynek finansowy, polska branża faktoringowa odczuła w 2009 r. skutki kryzysu, jednak w tym przypadku ograniczyło się to do załamania tempa wzrostu obrotów, a nie do skurczenia rynku⁵⁶. Po

⁵³ Zob. Puls Faktor płaci kontrahentom, Puls Biznesu, 21 maj 2013 r.

⁵⁴ Więcej informacji na: www.ifgroup.com

⁵⁵ Dane za: Global Industry Activity Report 2012, www.ifgroup.com

⁵⁶ Choć trzeba zaznaczyć, że ogół firm faktoringowych zrzeszonych w Polskim Związku Faktorów (największej w kraju organizacji branżowej, reprezentującej obecnie ok. 3/4 obrotów całego rynku) zanotował jednak ponad ośmioprocentowy spadek obrotów.

wzrostach obrotów branży faktoringowej sięgających nawet 80% r/r (w 2007 r.), wzrost ten w roku 2009 zmalał do ok. 7%, a liczba klientów spadła o 16%. W roku 2010 nastąpił powrót na ścieżkę dynamicznego rozwoju: obroty wzrastały o 25% rocznie, a w 2012 r. (po doszacowaniu wyników) nawet o 42%. Na tym tle rok 2013 r. odznaczał się umiarkowanym wzrostem – o ok. 16% zarówno w przypadku obrotów jak i liczby klientów. Te wahania dynamiki nie przeszkodziły w osiągnięciu bardzo wysokiego, bo sięgającego prawie 34%, średniego rocznego wzrostu obrotów w latach 2005-2013, dzięki czemu rynek faktoringu urósł w tym okresie ponad dziewięciokrotnie.

Polski Związek Faktorów przyznaje, że polski rynek wchodzi w fazę dojrzałości. Choć wciąż wykazuje stałą i silną tendencję wzrostową, to zbliża się już do skali odpowiadającej pozycji gospodarki polskiej w Unii Europejskiej (szóste miejsce). Wyraźnie widać też korelację między sytuacją gospodarczą, a terminowością w regulowaniu zobowiązań przez przedsiębiorców. Zwiększone poczucie niepewności na rynku ma istotny wpływ na rozwój branży faktoringowej. Wpływ tego czynnika na wzrost obrotów faktoringu potwierdzają skokowe wzrosty liczby dłużników w niektórych latach: o 61% w 2010 r. i o 19% w 2013 r.

W Polsce ta forma finansowania jest szczególnie popularna w branży żywność i napoje. W 2013 r. intensywnie korzystano z faktoringu również w branży energetycznej i paliwowej. Poza tym miał on szerokie zastosowanie w przemyśle elektronicznym, agd i rtv, hutnictwie, dystrybucji stali, branży akcesoriów i części zamiennych do samochodów, budownictwie, chemii oraz meblarstwie.

W 2013 r. nie zmieniła się struktura rynku pod względem rodzajów faktoringu: udział faktoringu eksportowego w obrotach całej branży utrzymał się na poziomie 19%, a importowego 2%.

3.3.5 Giełda Papierów Wartościowych

GPW w Warszawie jest największym rynkiem instrumentów finansowych w regionie Europy Środkowej i Wschodniej⁵⁷ pod względem kapitalizacji notowanych spółek, wartości obrotów akcjami i wolumenu obrotu instrumentami pochodnymi. Udział GPW w obrotach akcjami w regionie zwiększył się z 50,1% w 2011 r. do 54,3% w 2012 r. i 58,5% w 2013 r., natomiast w kapitalizacji akcji – z 44,2% w 2011 r. do 47,2% w 2012 r. i 49,1% w 2013 r.⁵⁸ Mimo spowolnienia gospodarczego wejście Polski do UE oraz uruchomienie rynku równoległego spowodowały, że liczba notowanych na warszawskim parkiecie spółek od dziesięciu lat stale rośnie (nawet w kryzysowym 2009 r. zwiększyła się o 1%). Na koniec 2013 roku wynosiła ona 450 w porównaniu z 438 na koniec 2012 r. Od 2010 r. inwestorzy zagraniczni odpowiadają za niemal połowę wartości obrotów instrumentami finansowymi na rynku głównym GPW, podczas gdy w 2004 r. była to 1/3. Spada natomiast aktywność inwestorów indywidualnych, którzy w 2013 r. zaangażowani byli jedynie w 15% obrotów na tym rynku.⁵⁹

Wartość obrotów giełdowych (tj. płynność rynku) jest szczególnie istotna z punktu widzenia atrakcyjności i efektywności giełdy i stanowi ważny czynnik rozwoju GPW. Z tego punktu widzenia, choć wartość obrotów ogółem na warszawskim parkiecie reaguje na zmiany koniunktury podobnie jak inne wskaźniki, należy uznać, że to właśnie jej poziom wydaje się szczególnie niesatysfakcjonujący. Co więcej, od momentu załamania wskaźników giełdowych w 2008 r. następuje dywergencja wartości obrotów sesyjnych i wartości ogólnej obrotów. Oznacza to, że coraz większe znaczenie mają na GPW większe pojedyncze transakcje. Zjawiska te mogą wynikać ze wspomnianego już spadku aktywności inwestorów indywidualnych na giełdzie w Warszawie oraz rosnącej skłonności inwestorów instytucjonalnych do zawierania transakcji pozasesyjnych. Wśród inwestorów instytucjonalnych

⁵⁷ Tj. Polska, Czechy, Słowacja, Słowenia, Bułgaria, Rumunia, Austria i Węgry

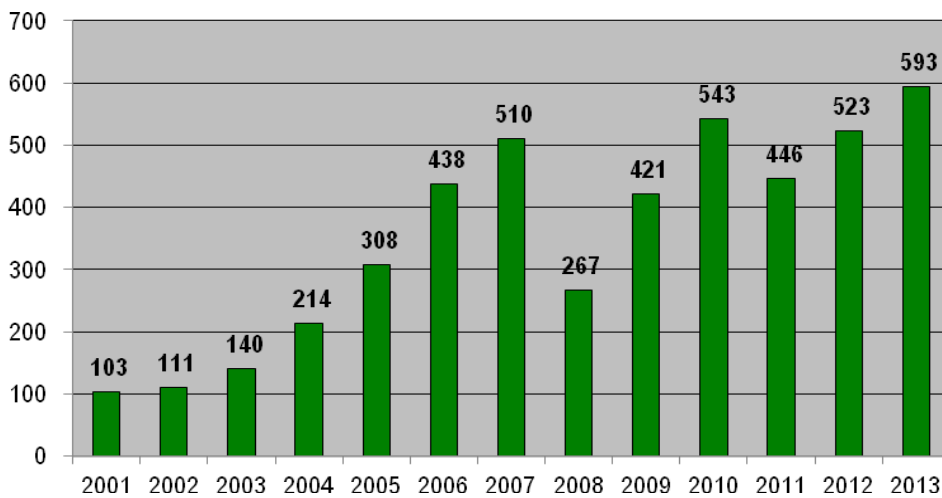
⁵⁸ Za raportami rocznymi GPW

⁵⁹ Dane za www.gpw.pl

największy udział w wartości obrotów – obok animatorów rynku – mają towarzystwa funduszy inwestycyjnych (TFI) i otwartych funduszy emerytalnych (OFE). Udział ten co prawda zmalał w latach 2011-2012, jednak w 2013 r. widoczny był wzrost aktywności tych podmiotów na giełdzie (w przypadku OFE zapewne częściowo w związku z przyszłymi zmianami ustawowymi systemu emerytalnego).

W kwietniu 2013 r. GPW wprowadziła nowy, znacznie wydajniejszy od dotychczasowego, system transakcyjny UTP, natomiast w III kw. 2013 r. rozszerzyła swoją działalność na obszar nowoczesnych pozagiełdowych metod handlu instrumentami finansowymi, rozpoczynając serię zakupów akcji zaawansowanej technologicznie, pan-europejskiej, wielostronnej platformy obrotu akcjami Aquis Exchange Limited. Spółka ta rozwija nową abonamentową metodę pobierania opłat transakcyjnych oraz nowe rodzaje zleceń. Od września 2013 r. warszawska giełda zaczęła też publikować nowe indeksy, które mają w przyszłości zastąpić WIG 20.

Wykres 21. Kapitalizacja spółek krajowych notowanych na GPW (w mld zł)

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych GPW.

Tabela 15. Podstawowe dane o rynku akcji na GPW

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Indeks WIG*	35 601	50 412	55 649	27 229	39 986	47 490	37 595	47 461	51 284
zmiana r/r (%)	34%	42%	10%	-51%	47%	19%	-21%	26%	8%
Liczba notowanych spółek	255	284	351	374	379	400	426	438	450
zmiana r/r (%)	11%	11%	24%	7%	1%	6%	7%	3%	3%
Liczba debiutujących spółek	35	38	81	33	13	34	38	19	23
zmiana r/r (%)	-3%	9%	113%	-59%	-61%	162%	12%	-50%	21%
Liczba wycofań	10	9	14	10	8	13	12	7	11
zmiana r/r (%)	11%	-10%	56%	-29%	-20%	63%	-8%	-42%	57%
Kapitalizacja ogółem (mln zł)*	424 900	635 909	1 080 257	465 115	715 821	796 482	642 863	734 047	840 780
zmiana r/r (%)	46%	50%	70%	-57%	54%	11%	-19%	14%	15%
w tym kapitalizacja spółek krajowych	308 418	437 719	509 887	267 359	421 178	542 646	446 151	523 390	593 464
zmiana r/r (%)	44%	42%	16%	-48%	58%	29%	29%	17%	13%
Wartość obrotów sesyjnych (mln zł)	90 567	161 960	230 959	160 358	166 696	206 857	250 589	187 555	220 153
zmiana r/r (%)	64%	79%	43%	-31%	4%	24%	21%	-25%	17%

* stan na koniec roku

Źródło: GPW.

Rok 2013 to siódmy rok funkcjonowania nowego rynku akcji NewConnect na Gieldzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Jest to alternatywny system obrotu adresowany do inwestorów zainteresowanych lokowaniem kapitału w młodych, perspektywicznych przedsiębiorstwach, najczęściej z branż nowoczesnych technologii, niespełniających z racji swojego stażu, wielkości i profilów działalności wymogów rynku głównego GPW.

Ramka 4. Rynek NewConnect⁶⁰

NewConnect jest rynkiem dla spółek:

- o dużej dynamice wzrostu,
- o historii nie dłuższej niż 3-4 lata lub dopiero powstających, które budują swoją „historię”,
- przewidywanej kapitalizacji do ok. 20 mln zł,
- poszukujących kapitału rzędu od kilkuset tysięcy do kilkunastu milionów złotych,
- reprezentujących sektory innowacyjne, oparte przede wszystkim na aktywach niematerialnych (np. IT, media elektroniczne, telekomunikacja, biotechnologie, ochrona środowiska, energia alternatywna, nowoczesne usługi),
- z wizją i prawdopodobieństwem debiutu na rynku giełdowym w nieodległej przyszłości.

NewConnect to:

- nowoczesny rynek finansujący dynamiczne przedsiębiorstwa,
- niewielkie wymogi formalne (dopuszczeniowe oraz wynikające z obowiązków informacyjnych),
- niskie koszty debiutu i notowań,
- doskonała ekspozycja firmy na inwestorów,
- prestiż i renoma organizatora rynku,
- promocja i rozpoznawalność firmy.

Pod względem liczby notowanych podmiotów rynek NewConnect nieprzerwanie rozwija się od momentu swojego powstania. W 2013 r. na parkiecie tym zadebiutowały 42 spółki (wobec 89 przed rokiem i rekordowych 172 w 2011 r.) a ich ogólna liczba wzrosła z 429 do 445 (wzrost o 4%). Liczba zeszłorocznych debiutów na NewConnect to ¼ wszystkich debiutów na europejskich giełdach równoległych. Pod tym względem warszawski rynek w 2013 r. ustąpił jedynie rynkowi równoległemu w Londynie (68 debiutów). Warto zaznaczyć, że rok wcześniej warszawski parkiet odnotował największą w Europie liczbę debiutów wśród giełd regulowanych i równoległych.⁶¹ Spadek debiutów był poniekąd spodziewany w kontekście zaostrzenia zapisów Regulaminu NewConnect dotyczących m.in. przeprowadzania ofert prywatnych oraz strategii prezentowanych w dokumentach informacyjnych, co miało miejsce w ubiegłym roku. Wraz z liczbą notowanych spółek rośnie też skala wycofań. W 2013 r. wyniosła ona 26 (11 rok wcześniej), co stanowiło ok. 6% ogólnej liczby podmiotów (3% rok wcześniej).

Wzrost liczby notowanych spółek nie przełożył się na wzrost ogólnej kapitalizacji rynku NewConnect, która w 2013 r. zmniejszyła się o 1% (do 11,02 mld zł). Istotne jest jednak, że spadek ten wynikał ze spadku kapitalizacji spółek krajowych (do 10,4 mld zł z 10,8 mld zł), częściowo związanej z przejściem 7 z nich na rynek główny GPW. Natomiast kapitalizacja spółek zagranicznych notowanych na New Connect drugi rok z rzędu (po spadku w 2011 r.) rosła bardzo dynamicznie – zwiększyła się ona w 2013 roku ponad dwukrotnie z 283 mln zł do 583 mln zł.

Po dwóch latach spadków wartości indeksu NCIndex rok 2013 zamknął się jego 10-proc. wzrostem do 366 pkt. Obroty ogółem sięgnęły w 2013 r. 1,23 mld zł wobec 1,30 mld zł w 2012 r. (spadek o 6%), natomiast liczba transakcji – 720,3 tys. wobec 773,4 tys. (spadek o 7%).

⁶⁰ Wszystkie dane za: www.newconnect.pl

⁶¹ Więcej informacji w PwC IPO Watch Europe 2013, <http://www.pwc.pl/pl/ipo-watch-europe/index.jhtml>

W celu zwiększenia przejrzystości i jakości rynku akcji NewConnect w 2012 r. zarząd GPW wprowadził dodatkową segmentację notowanych na tym parkiecie spółek pod względem ryzyka płynności związanego z ich instrumentami finansowymi. Do dotychczasowego segmentu NC Lead (grupującego spółki o najwyższej wartości rynkowej, płynności, stabilności kursu itd.) dołączyły segmenty High Liquidity Risk oraz Super High Liquidity Risk. Większość notowanych na NewConnect spółek nie należy do żadnego z tych segmentów.

Tabela 16. Podstawowe dane o rynku NewConnect

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Liczba spółek	84	107	185	351	429	445
Zmiana r/r	250%	27%	73%	90%	22%	4%
Liczba debiutów	61	26	86	172	89	42
Zmiana r/r	154%	-57%	231%	100%	-48%	-53%
Liczba wycofań	1	3	8	6	11	26
Zmiana r/r	-	200%	167%	-25%	83%	136%
Wartości NCIndex*	381,90	497,00	634,40	416,20	332,60	366,01
Zmiana r/r	-74%	30%	28%	-34%	-20%	-10
Kapitalizacja ogółem (mln zł)*	1437	2554	5138	8 488	11 088	11 028
Zmiana r/r	21%	78%	101%	65%	31%	-1%
Kapitalizacja spółek krajowych (mln zł)*	1396	2457	4971	8 384	10 805	10 445
Zmiana r/r	18%	76%	102%	69%	29%	-3%

* stan na koniec roku

Źródło: NewConnect GPW.

30 września 2009 r. w ramach grupy kapitałowej Giełdy Papierów Wartościowych został uruchomiony nowy rynek obligacji o nazwie Catalyst. Od stycznia 2010 r. działa on na czterech platformach (oddzielne platformy dla rynku uregulowanego i alternatywnego dla klientów hurtowych i detalicznych), służących do obrotu następującymi instrumentami dłużnymi:

- obligacje korporacyjne
- obligacje komunalne
- obligacje spółdzielcze
- obligacje skarbowe
- listy zastawne hipoteczne
- listy zastawne publiczne.

Dzięki takiej konstrukcji giełda Catalyst upłynnia rynek stwarzając spółkom (w tym bankom), jednostkom samorządu terytorialnego i skarbowi państwa możliwości emisji długu, a inwestorom – inwestycji o różnej wielkości i specyfice. Realizacja wszystkich transakcji gwarantowana jest przez Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych, a emitenci objęci obowiązkami informacyjnymi. Rynek udziela też autoryzacji podmiotom, których papiery dłużne znajdują się już w obrocie.

Tabela 17. Podstawowe dane o rynku Catalyst

	2009	2010	2011	2012	2013
Wartość obrotów sesyjnych (mln zł)	169,97	751,06	1 214,31	1 665,95	2 757,18
Liczba serii	47	109	268	384	467
w tym notowane	35	97	246	361	442
w tym autoryzowane	12	12	22	23	25
Wartość emisji (mln zł)	10 691	21 553	531 652	567 365	619 219
w tym notowane	10 649	21 508	531 588	567 299	619 149
w tym autoryzowane	41,5	44,67	64,26	65,56	70,31
Liczba debiutów	35	69	146	173	196

Źródło: Catalyst GPW.

Czwarty rok funkcjonowania rynku Catalyst to rok jego dalszego dynamicznego rozwoju. Przyciąga on firmy, które dzięki emisji obligacji mogą zdobyć kapitał w wielu przypadkach taniej, niż zaciągając kredyt bankowy, oraz Skarb Państwa, dla którego emisja obligacji jest tradycyjnym instrumentem zaciągania zobowiązań. Atrakcyjność tego sposobu finansowania dla przedsiębiorstw wzrosła m.in. w wyniku uproszczenia rozliczania obligacji korporacyjnych po zmianach w regulaminie Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych. Również inwestorzy w obliczu zawirowań w gospodarce światowej i podwyższonej zmienności rynku akcji zwracają się coraz bardziej w stronę inwestycji w relatywnie stabilne instrumenty dłużne.

Po skokowym rozwoju Catalyst w pierwszym okresie działalności, kiedy to wartość emisji wrosła 25-krotnie (w 2011 r.) wzrost tego rynku w 2012 r. ustabilizował się, choć nadal jest bardzo dynamiczny. W 2013 r. wartość obrotów sesyjnych wzrosła o 65,5% (z 1,7 mld zł do 2,7 mld zł), liczba serii notowanych i autoryzowanych instrumentów o 22% (z 384 do 467), a wartość emisji o 9,1% (z 567,4 mld zł do 619,2 mld zł). Na koniec 2013 r. na rynku obecnych było 238 emitentów w porównaniu z 210 rok wcześniej.

Struktura rynku pod względem rodzajów instrumentów nie uległa w zeszłym roku większym zmianom. Nadal ponad 90% rynku (mierzonego wartością emisji) stanowią papiery Skarbu Państwa, natomiast obligacje korporacyjne – 9%. Udział papierów komunalnych jest śladowy. Należy jednak zaznaczyć, że pod względem liczby i wartości transakcji (zarówno sesyjnych, jak i pakietowych) znacznie popularniejsze są instrumenty emitowane przez przedsiębiorstwa i ich w tym aspekcie przewaga rośnie – obecnie transakcje związane z tymi instrumentami stanowią 80% obrotów w transakcjach sesyjnych (67% w 2012 r.)

Rynek Catalyst staje się coraz bardziej popularny wśród inwestorów i w związku z tym również coraz bardziej płynny. Odpowiada za to przede wszystkim segment papierów korporacyjnych. W 2013 r. po raz pierwszy wartość obrotów w transakcjach sesyjnych instrumentami korporacyjnymi była wyższa od wartości transakcji pakietowych. W ciągu roku wzrosła ona dwukrotnie osiągając poziom 2,2 mld zł, podczas gdy wartość obrotów w transakcjach pakietowych wzrosła w tym czasie o 15% (do 1,5 mld zł). Z roku na rok istotnie wzrasta również liczba transakcji w tym segmencie rynku – w 2013 roku dokonano 51,6 tys. transakcji obligacjami korporacyjnymi (w porównaniu do 29,9 tys. w 2012 r.)⁶²

3.3.6 Private Equity/Venture Capital

Private equity (PE) to ogólne określenie obejmujące wszelkie rodzaje inwestycji na niepublicznym rynku kapitałowym, w celu osiągnięcia średnio- i długoterminowych zysków z przyrostu wartości kapitału. Inwestycje PE analizowane są projektowo i nastawione na ponadprzeciętne zyski związane

⁶² Dane dotyczące poszczególnych segmentów rynku nie uwzględniają instrumentów autoryzowanych na rynku Catalyst

z podwyższonym ryzykiem. Są one skierowane do przedsiębiorstw nie notowanych na publicznym rynku akcji i znajdujących się na różnych etapach rozwoju. Z tego względu wyróżniamy następujące rodzaje finansowania PE:

- finansowanie fazy zasiewu (seed financing),
- finansowanie rozpoczęcia działalności (start-up),
- finansowanie wczesnego rozwoju,
- finansowanie ekspansji,
- finansowanie restrukturyzacji,
- przejęcie inwestycji, refinansowanie (replacement),
- wykup przedsiębiorstwa (buyout).

Venture capital (VC) jest jedną z odmian inwestycji private equity. Są to inwestycje dokonywane w najwcześniejszych stadiach rozwoju przedsiębiorstw, do fazy ekspansji włącznie. Venture capital jest istotnym źródłem finansowania inwestycji dla firm o dużym potencjale rozwojowym, szczególnie w obszarze nowych technologii. Poza samym finansowaniem ważnym elementem inwestycji VC jest wsparcie techniczne i organizacyjne (know-how). Wyróżnia się następujące formy VC: korporacyjne VC, prywatne VC i anioły biznesu.

Inwestycje PE mogą mieć również inne odmiany i cele, takie jak:

- wycofanie spółki z obrotu publicznego,
- finansowanie spółki w celu uratowania przed upadłością,
- Mezzanine (instrument łączący cechy finansowania dłużnego i kapitałowego),
- prywatyzacja przedsiębiorstwa państwowego,
- nabycie akcji spółek publicznych (private investment in public equity, PIPE),
- fuzje i przejęcia,
- wykup menadżerski (manager buyout, MBO) i wykup lewarowany (leveraged buyout, LBO),
- finansowanie pomostowe (poprzedzające pierwszą emisję akcji).

Tabela 18. Podstawowe dane o rynku PE/VC*

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Udział inwestycji PE w PKB (%)	0,14%	0,17%	0,09%	0,18%	0,18%	0,12%	0,10%
Kapitał pozyskany przez fundusze PE (w mln EUR)	824	760	145	115	443	486	261
Kapitał zainwestowany przez fundusze PE (mln EUR) w tym:	435	727	482	504	692	541	352
Venture Capital ogółem	20	58	2	8	25	8	22
Finansowanie wzrostu	54	113	60	134	183	119	77
Restrukturyzacja	1	0	6	5	2	3	0
Refinansowanie	8	0	3	16	0	27	25
Wykup	352	556	411	342	482	384	227
Liczba spółek biorców private equity	52	76	31	53	63	72	94
Deinwestycje (w mln EUR)	138	69	31	77	180	53	285
Deinwestycje – liczba spółek	26	18	9	16	24	21	36

* zestawienie zawiera dane z najnowszych dostępnych sprawozdań i informacji, ewentualne różnice pomiędzy źródłami mogą wynikać m.in. ze zmian kursów walutowych oraz aktualizacji danych

Źródło: EVCA/PSIK⁶³

⁶³ European Private Equity and Venture Capital Association (EVCA) oraz Polskie Stowarzyszenie Inwestorów Kapitałowych (PSIK).

Inwestycje prywatne poprzez fundusze PE/VC są sposobem na ulokowanie kapitału w sposób przynoszący zwroty większe niż z papierów skarbowych bądź lokaty bankowej. Możliwe jest to poprzez bezpośrednie zaangażowanie funduszu, wraz z jego najlepszą wiedzą, rozpoznaniem rynku i innymi zasobami – w funkcjonowanie i rozwijanie finansowanej firmy czy przedsięwzięcia. Zwrot z kapitału następuje nie tylko poprzez transfer zwiększających się zysków, ale również poprzez wzrost wartości samej firmy. Obszarem rynku inwestycji prywatnych są też inwestycje w ryzykowne projekty wysoce innowacyjne, dające szanse na dużą dochodowość. Jakkolwiek różne mogą być szczegółowe motywacje i horyzont czasowy zaangażowania się funduszu w dane przedsięwzięcie, kluczowa pozostaje rentowność portflio inwestycji.

Po latach 2010-2011, rekordowych pod względem wartości inwestycji PE w relacji do PKB (0,18%), w 2012 r. i 2013 r. nastąpił spadek zaangażowanego przez inwestorów prywatnych kapitału kolejno do 0,12% oraz 0,10% PKB. Fundusze PE pozyskały 261 mln EUR kapitału i zainwestowały 352 mln EUR, które to sumy na tle dwóch poprzednich lat nie były duże (486 mln EUR zebranego kapitału oraz 541 mln EUR inwestycji w 2012 r.). Jak dotąd najwięcej kapitału udało się pozyskać w 2007 i 2008 r. (odpowiednio 824 mln EUR i 760 mln EUR). Ponadto w 2008 r. zainwestowano najwięcej do tej pory, bo 727 mln EUR. Z kolei w latach 2009-2010 rynek PE/VC przeżywał stagnację, w porównaniu z którą 2013 rok wypadł znacznie lepiej. W 2013 r. utrzymała się koncentracja inwestycji PE na projektach w fazie wykupu.

Po wybuchu kryzysu w 2008 r. spadła też skala deinvestycji (zarówno pod względem wartości, jak i liczby opuszczonych spółek). Najmniejsza aktywność w zakresie wychodzenia z inwestycji przypadła na 2009 r. W 2013 r. wartość deinvestycji przewyższyła rekordowy poziom z 2011 r. (180 mln EUR) osiągając 285 mln EUR. Może to świadczyć o wzroście wycen projektów inwestycyjnych w ostatnich dwóch latach pozwalającym na korzystne wycofanie się dotychczasowych inwestorów.

Najbardziej popularnym kierunkiem inwestycji PE/VC w Polsce pozostaje branża dóbr konsumpcyjnych i handlu (26% wartości wszystkich inwestycji). Wszystkie pozostałe branże cieszą się zmiennym powodzeniem. W 2013 r. relatywnie duże środki ulokowano w usługach dla biznesu i przemysłu (16,7%) oraz branży transportowej (15,4%).

O ile w 2013 roku ponownie większość środków przeznaczono na spółki dojrzałe (64,5%, tj. 226,6 mln EUR), o tyle można zauważyć pewien spadek udziału inwestycji w spółki dynamicznego wzrostu (z 29% w 2012 r. do 22% w 2013 r.) oraz wzrost inwestycji typu Venture Capital, które sięgając 22,4 mln EUR stanowiły 6,4% wartości wszystkich zeszłorocznych inwestycji (1,6% w 2012 r.) Z punktu widzenia innowacyjności gospodarki tę zmianę należy uznać za pozytywną.

Zwiększenie skłonności inwestorów do podejmowania ryzyka potwierdzają ubiegłoroczne odczyty indeksu optymizmu funduszy PE opracowanego przez Deloitte⁶⁴. Po dwóch zapaściach (pod koniec 2008 r. i na przełomie 2011 i 2012 r., pomiędzy którymi wystąpił nagła, krótkotrwała hossa) wartość tego indeksu w 2013 r. ponownie rosła i zbliża się obecnie do poziomów obserwowanych przed kryzysem (144 pkt. w kwietniu 2014 r.) Coraz więcej ankietowanych uczestników rynku spodziewa się poprawy warunków ekonomicznych i wzrostu inwestycji. Coraz większą uwagę kładą oni również na pozyskiwanie środków. Tendencje te nie znalazły jak dotąd odzwierciedlenia w danych dla Polski za 2013 r., jednak na podstawie nastrojów zarządzających funduszami można spodziewać się weryfikacji tych danych w górę oraz pozytywnego rozwoju sytuacji w 2014 r.

⁶⁴ *Central Europe Private Equity Confidence Survey*, Deloitte Maj 2014 r. Wartości indeksu notowane co pół roku pomiędzy kwietniem 2007 a październikiem 2013 wyniosły kolejno: 159, 118, 102, 48, 78, 117, 140, 138, 153, 70, 101, 71, 101, 127.

Należy pamiętać, że dane dotyczące polskiego rynku inwestycji prywatnych są w pewnym stopniu zaniżone ze względu na funkcjonowanie na nim wielu małych funduszy i aniołów biznesu, które nie są ujmowane w statystykach. Ponadto dane rynkowe są często weryfikowane i przeliczane nawet przez kilka lat po publikacji. W aspekcie inwestycji PE/VC branżą rozwijającą się w Polsce najprężniej jest branża IT.⁶⁵ Pozostałe branże napotykają popytowe, finansowe i kompetencyjne bariery rozwoju. Podejmowaniu ryzykownych inwestycji przez fundusze PE/VC nie sprzyja także nieefektywny system sądowniczy.

Wzmocnieniu popytu na venture capital służy działanie 3.1 Inicjowanie działalności innowacyjnej Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Tworzy ono podaż spółek mogących stanowić przedmiot zainteresowania ze strony funduszy venture capital. Oferowane w ramach tego działania dofinansowanie składa się z dwóch komponentów – dotacji na inkubację oraz na inwestycję w nowo utworzone przedsiębiorstwo (w formie objęcia udziałów). Wejście kapitałowe następuje w sytuacji, gdy po okresie inkubacji zidentyfikowane zostaną znaczące szanse na komercyjny sukces powstającego przedsiębiorstwa, którego działalność jest oparta na innowacyjnym pomysle. W 2013 r., podobnie jak rok wcześniej, realizacja tego działania przebiegała relatywnie sprawnie i proces zawierania umów o dofinansowanie niemalże dobiegł końca.

W czerwcu 2013 r. ze środków działania 3.1 wydzielono część środków w celu utworzenia alokacji nowego instrumentu finansowego w ramach 3 osi priorytetowej, tj. pilotażu Utworzenie i dokapitalizowanie Funduszu Pożyczkowego Wspierania Innowacji. Następnie dokonano innych realokacji, w efekcie których na koniec 2013 r. alokacja działania 3.1 wynosiła 810,24 mln zł. , Wnioski o dofinansowanie⁶⁶ zatwierdzone do realizacji w ramach tego działania (na koniec 2013 r.) opiewały na prawie 828,37 mln zł, co stanowiło 102,23% dostępnych środków, natomiast zawarte umowy – na 810,12 mln zł (99,99% alokacji). Niemniej płatności zrealizowane na rzecz beneficjenta w wysokości 399,31 mln zł znajdowały się poniżej średniej dla wszystkich działań PO Innowacyjna Gospodarka (49,28% alokacji w stosunku do średniej PO IG wynoszącej 54,75%). Wadą konstrukcji działania 3.1, którą wskazują praktycy, jest zaliczanie do środków publicznych wartości intelektualnej uczelni. Wymusza to konieczność udziału trzeciego, prywatnego, podmiotu gwarantującego, że wkład publiczny nie będzie przekraczał 50% kapitału.

Krajowy Fundusz Kapitałowy

Krajowy Fundusz Kapitałowy S.A. (KFK) jest pierwszym polskim funduszem funduszy powołanym na mocy ustawy z dnia 4 kwietnia 2005 r. o *Krajowym Funduszu Kapitałowym* (Dz.U. Nr57, poz.491). Jego jedynym udziałowcem jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Działalność KFK polega na inwestowaniu w fundusze VC, które zasilają kapitałowo małe i średnie przedsiębiorstwa polskie, w szczególności przedsiębiorstwa innowacyjne, prowadzące działalność badawczo-rozwojową oraz przedsiębiorstwa o wysokim potencjale rozwoju. Wielkość funduszy, w które inwestuje KFK nie jest ograniczona, jednak optymalna wartość pojedynczego funduszu to ok. 50 mln zł. Udział KFK w kapitalizacji takiego funduszu kształtuje się na poziomie do 50% jego kapitalizacji, reszta wnoszona jest do funduszu przez inwestorów prywatnych. Głównym celem działalności KFK jest ograniczenie zjawiska luki kapitałowej polegającego na niskiej podaży kapitału VC w segmencie małych i średnich przedsiębiorstw. Źródła finansowania KFK to środki z budżetu państwa, fundusze strukturalne Unii Europejskiej (Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007 – 2013 r.) oraz środki Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy (SPPW).

Krajowy Fundusz Kapitałowy S.A. udziela wsparcia finansowego funduszom kapitałowym wybranym w drodze Otwartych Konkursów Ofert (OKO). Dotychczas KFK S.A. przeprowadził 6 OKO:

⁶⁵ *Rynek Private Equity w Polsce: fakty a opinie*, KPMG, PSIK, Warszawa 2014

⁶⁶ Dane Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju

- 1 Otwarty Konkurs Ofert w 2007 r. przy udziale dotacji z MG – konkurs zamknięty;
- 1 Otwarty Konkurs Ofert 2009 r. przy udziale środków z PO IG (Działanie 3.2 wspieranie funduszy kapitału podwyższonego ryzyka) – konkurs zamknięty;
- 1 Otwarty Konkurs Ofert 2010 r. przy udziale środków PO IG (Działanie 3.2 wspieranie funduszy kapitału podwyższonego ryzyka) – konkurs zamknięty;
- 2 Otwarty Konkurs Ofert 2010 r. przy udziale środków ze Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy (SPPW) – konkurs zamknięty;
- 1 Otwarty Konkurs Ofert 2011 r. przy udziale środków ze Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy (SPPW) – w trakcie realizacji,
- 1 Otwarty Konkurs Ofert 2012 r. przy udziale środków PO IG (Działanie 3.2 wspieranie funduszy kapitału podwyższonego ryzyka) – konkurs zamknięty.

Obecnie KFK S.A. realizuje trzy projekty:

- 1) Projekt realizowany w ramach umowy o dotację celową Nr 22/DIW/15095/2007/59 polegający na udzielaniu wsparcia finansowego funduszom kapitałowym, mającym siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
- 2) Projekt indywidualny realizowany w ramach działania 3.2 PO IG, zamieszczony w Obwieszczeniu Ministra Rozwoju Regionalnego w sprawie listy projektów indywidualnych dla Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013, pt. *Wspieranie funduszy kapitału podwyższonego ryzyka przez Krajowy Fundusz Kapitałowy*.
- 3) Projekt realizowany w ramach Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy: *Poprawa otoczenia biznesu i dostępu do finansowania małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wspieranie funduszy podwyższonego ryzyka*, który jest częścią obszaru tematycznego „*Poprawa środowiska biznesowego i dostępu do kapitału dla małych i średnich przedsiębiorstw*” w ramach priorytetu „Sektor prywatny” Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy.

Od 2007 r. do końca 2013 r. utworzono 16 funduszy kapitałowych (w ostatnich dniach 2013 r. podpisano umowę na siedemnasty fundusz KFK S.A. - fundusz po przejściu procedur administracyjnych i rejestracyjnych powinien rozpocząć działalność inwestycyjną od trzeciego kwartału 2014 r.). Do końca 2013 r. KFK przekazał do funduszy kapitałowych 75,0 mln zł, z czego w 2013 r. 29,4 mln zł. Również do końca 2013 r. fundusze kapitałowe zawarły 69 umów inwestycyjnych z MSP, z tego w 2013 r. 33 umowy, i przekazały do tych firm 89,8 mln zł (z łącznych zobowiązań inwestycyjnych opiewających na ok. 145 mln zł), z tego w 2013 r. 33,7 mln zł.

Zmiany instytucjonalne w zakresie finansowania działalności gospodarczej

Bank Gospodarstwa Krajowego⁶⁷

27 lutego 2013 r. weszła w życie ustawa o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, którą Sejm uchwalił w styczniu 2013 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 198). Zgodnie z ustawą Bank Gospodarstwa Krajowego uzyskał możliwości udzielania przedsiębiorstwom pomocy publicznej, tzw. pomocy *de minimis*, w formie gwarancji i poręczeń w ramach rządowych programów społeczno-gospodarczych oraz programów samorządności lokalnej i rozwoju regionalnego. W listopadzie 2013 r. gwarancje te zostały rozszerzone na kredyty o charakterze inwestycyjnym. Według szacunkowych danych od początku procesu udzielania przez BGK gwarancji portfelowych w formule *de minimis* do końca lipca 2014 r. z gwarancji *de minimis* skorzystało 63,3 tys. przedsiębiorców. BGK udzielił w tym czasie gwarancji *de minimis* na kwotę 12,7 mld zł, co przekłada się na ok. 22,5 mld zł kredytów zaciągniętych przez MSP w bankach kredytujących.

⁶⁷ Zob. *Bank Gospodarstwa Krajowego - Raport Roczny 2013 r.*, Bank Gospodarstwa Krajowego, Warszawa 2014.

Program gwarancji *de minimis* będzie stopniowo zastępowany poprzez podobny mechanizm bazujący w większym stopniu na instrumentach zwrotnych ze środków UE.

W kwietniu 2013 r. agencja ratingowa Fitch potwierdziła rating dla Banku Gospodarstwa Krajowego i nadała krajowy długoterminowy rating na poziomie „AAA(pol)” z perspektywą stabilną.

Sektor bankowy

W 2013 r. liczba oddziałów instytucji kredytowych działających w Polsce wzrosła z 24 do 28, natomiast liczba krajowych banków komercyjnych zmniejszyła się z 45 do 41. Na koniec 2013 roku działało w Polsce 571 banków spółdzielczych – o 1 mniej niż przed rokiem. W październiku 2012 r. do nadzorowanej części sektora dołączyły spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe w liczbie 55 (plus Krajowa SKOK).

Wybrane krajowe zmiany regulacyjne dotyczące warunków działalności banków w Polsce w zakresie finansowania działalności gospodarczej, które weszły w życie w 2013 r.:⁶⁸

- Nowelizacja ustawy o *Bankowym Funduszu Gwarancyjnym*, dokonana 26 lipca 2013 r., na mocy której w ramach Bankowego Funduszu Gwarancyjnego powstał nowy fundusz własny (tzw. fundusz stabilizacyjny), finansowany z opłat ostrożnościowych wnoszonych przez banki. Stanowi on dodatkowe źródło finansowania przyszłych działań stabilizujących sektor bankowy, w przypadku gdyby okazały się one konieczne.
- Nowelizacja ustawy o *spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych*, dokonana 19 kwietnia 2013 r., skutkująca objęciem gwarancjami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego depozytów do 100 tys. EUR zgromadzonych w SKOK-ach. System gwarancyjny ma postać wyodrębnionego funduszu finansowanego z wnoszonych przez SKOK obowiązkowych opłat rocznych.
- Zmiana rekomendacji T Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, dokonana 26 lutego 2013 r. Od tego momentu za ustalanie maksymalnych wartości wskaźnika Dtl (w uproszczeniu: relacji miesięcznych rat kredytowych do miesięcznego dochodu kredytobiorcy) zamiast KNF odpowiedzialne są same banki. Dopuszczono też stosowanie uproszczonych zasad oceny zdolności kredytowej klientów detalicznych w określonych przypadkach. Ponadto zakresem rekomendacji objęto wszystkie banki działające na gruncie prawa polskiego oraz oddziały instytucji kredytowych w Polsce.

3.3.7 Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe

Fundusze pożyczkowe⁶⁹

Fundusze Pożyczkowe udzielają pożyczek dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą, które napotykają trudności w zdobyciu finansowania komercyjnego z powodu braku wymaganych zabezpieczeń lub historii kredytowej. Fundusze pożyczkowe udzielają pożyczek przeznaczonych na cele związane z podjęciem, prowadzeniem i rozwojem działalności przedsiębiorstw tj. cele inwestycyjne, obrotowe lub inwestycyjno-obrotowe.

Na koniec 2013 r. funkcjonowało w Polsce 71 funduszy pożyczkowych, z których 44 współpracuje z PARP na zasadzie porozumień w ramach Krajowego Systemu Usług. Łączny kapitał pożyczkowy

⁶⁸ Na podst. *Raportu o sytuacji ekonomicznej banków – Banki 2013*, Warszawski Instytut Bankowości na zlecenie Związku Banków Polskich, Warszawa 2014, oraz *Sprawozdania z działalności Komisji Nadzoru Finansowego w 2013 roku*, KNF, Warszawa 2014

⁶⁹ Na podstawie informacji uzyskanych z Polskiego Związku Funduszy Pożyczkowych.

funduszy zamknął się w roku 2013 kwotą 2.098,91 mln zł. Oznacza to, że w porównaniu do roku 2012 kapitał ten łącznie wzrósł ogółem o kwotę 115,81 mln złotych (5,8%).

W latach 2012-2013 odnotowano obniżenie liczby udzielanych pożyczek przez fundusze pożyczkowe działające w Polsce. O ile w roku 2012 ogólna liczba udzielonych pożyczek kształtowała się na poziomie ok. 8300, to już w roku 2013 liczba pożyczek, zgodnie z materiałem empirycznym, była niższa i wyniosła 7316, co oznacza spadek akcji pożyczkowej w ujęciu ilościowym w rok do roku w latach 2012-2013 spadek o niemal 12%. Zjawisko to wystąpiło przy równoczesnym wzroście łącznej wartości pożyczek udzielonych w roku 2013. O ile w roku 2012 łączna wartość udzielanych pożyczek kształtowała się na poziomie 639,1 mln zł, to już w 2013 analogiczna wartość pożyczek kształtowała się na poziomie 706,8 mln zł. Oznacza to zatem, że w roku 2013 w porównaniu do roku 2012 łączna wartość pożyczek wzrosła o 10,6%. W badanym okresie zaobserwowano konsolidowanie pożyczek w kierunku udzielania relatywnie wyższych pożyczek, ale w sytuacji zmniejszania się liczby pożyczkobiorców.

W ujęciu branżowym wśród pożyczek udzielonych w 2013 r. dominowały udzielane przedsiębiorstwom zajmującym się handlem (31,7 %) oraz przetwórstwem przemysłowym (11,9%). 74,19% wartości pożyczek trafiło do mikroprzedsiębiorstw.

Fundusze poręczeniowe⁷⁰

Fundusze Poręczeniowe to instytucje o charakterze non-profit. Ich zadaniem jest ułatwienie przedsiębiorcom dostępu do zewnętrznego finansowania w postaci kredytów bankowych oraz pożyczek. Fundusze oferują poręczenia pożyczek, kredytów oraz - w wybranych funduszach – wadów przetargowych. O poręczenie takie mogą starać się firmy, które ubiegają się o kredyt, pożyczkę czy leasing lub zamówienie publiczne, lecz nie posiadają wystarczającego zabezpieczenia własnego.

Na koniec 2013 r. funkcjonowało w Polsce 49 funduszy poręczeniowych. 45 z nich podpisało porozumienie o współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości. W 2013 r. fundusze poręczeniowe udzieliły ponad 6 tys. poręczeń o łącznej wartości 864 mln zł.

W 2013 r. fundusze poręczeniowe dysponowały kapitałem ok. 1,2 mld zł. W 2013 r. udzielono 6.112 poręczeń, a ich wartość wyniosła 837,6 mln zł. Fundusze poręczeniowe w 2012 r. posiadały 19,7 tys. aktywnych poręczeń. Liczba ta rozłożyła się bardzo nierównomiernie pomiędzy poszczególne fundusze. Średnio w jednym funduszu było 437 aktywnych poręczeń (z uwzględnieniem, że w I półroczu 2012 r. nie sprawozdawało się 5 funduszy z II półroczu 2012 r.). Bardzo wysoka liczba aktywnych poręczeń w dwóch tylko, największych pod tym względem funduszach (łącznie 1 889 poręczeń), bardzo zawyżyła średnią, bowiem w niemal połowie funduszy (w 20 jednostkach) liczba poręczeń nie przekroczyła 100.

Wśród funkcjonujących w Polsce funduszy poręczeniowych, najsilniejszą grupę stanowią regionalne i lokalne fundusze poręczeń kredytowych z udziałem kapitałowym BGK. Udzieliły one w 2013 r. 4.153 poręczeń na kwotę 635,9 mln zł.⁷¹

⁷⁰ Na podstawie informacji uzyskanych z Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości Krajowego Stowarzyszenia Funduszy Poręczeniowych..

⁷¹ Dane na dzień 20 czerwca 2014 r. uzyskane z Banku Gospodarstwa Krajowego.

3.3.8 Pomoc publiczna⁷²

W 2013 r. udzielono przedsiębiorcom pomocy w kwocie 21.278,6 mln zł (tj. 5.069,4 mln EUR), z czego 3.948,0 mln zł stanowiła pomoc udzielona w transporcie.⁷³

Tabela 19. Wielkość pomocy publicznej udzielonej w 2013 r.

Pomoc publiczna		mln zł	mln euro	%	% PKB
Ogólna wartość pomocy ⁷⁴		21 278,6	5 069,4	100,0	1,30
w tym:					
Wartość pomocy z wyłączeniem transportu		16 571,7	3 948,0	77,88	1,01
Wartość pomocy w sektorze transportu		4 706,9	1 121,4	22,12	0,29

Poddając analizie lata 2009-2013 można zauważyć wahania ogólnej wartości udzielanej pomocy publicznej, przy czym od 2011 r. jej poziom jest bardziej wyrównany i oscyluje wokół 21,5 mld zł. Spadek wartości pomocy w 2013 r. w porównaniu z rokiem poprzednim wynika zwłaszcza ze zmniejszenia się wartości pomocy udzielonej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w ramach rekompensaty z tytułu dobrowolnego rozwiązania umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej, przez Ministra Gospodarki z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka oraz nieudzielenia pomocy na ratowanie i restrukturyzację przez Ministra Skarbu Państwa. Spadek ogólnej wartości pomocy w 2013 r. w porównaniu z 2012 rokiem nie jest znaczny ze względu na dość duży wzrost wartości pomocy udzielonej w sektorze transportu o prawie 1 mld zł i jej udziału w ogólnej wartości pomocy (o 5 p.p.). Natomiast w zakresie udziału ogólnej wartości pomocy w PKB w 2013 r. kontynuowana była trwająca od 2010 r. tendencja spadkowa (z 1,70% w 2010 r. do 1,30% w 2013 r.).

Tak jak w latach poprzednich również w 2013 r. najczęściej udzielano pomocy w formach należących do grupy A (dotacje i ulgi podatkowe) – 97,8%, których udział w ostatnich pięciu latach przekraczał poziom 85%. W 2013 r. nie udzielono pomocy w formie z grupy B2 (konwersja wierzytelności na udziały lub akcje) ani w formie z grupy E (inne). Jedyny wzrost wartości udzielonej pomocy zanotowano w grupie D1 (poręczenia, gwarancje) – 11% więcej. Największy spadek wartości pomocy zanotowano w grupie C2 (odroczenia terminu płatności, rozłożenia na raty należności) – 10 razy mniej.

⁷² Pomoc publiczna to pomoc udzielana przez Państwo Członkowskie lub ze źródeł państwowych, w jakiegokolwiek formie, która narusza lub grozi naruszeniem konkurencji przez uprzywilejowanie niektórych przedsiębiorstw lub produkcji niektórych wyrobów w zakresie, w jakim wpływa ona negatywnie na wymianę handlową pomiędzy Państwami Członkowskimi. Podrozdział został opracowany w oparciu o informacje zawarte w projekcie Raportu o pomocy publicznej w Polsce udzielonej przedsiębiorcom w 2013 r. wg stanu na 25.06.2014. Dane na temat pomocy publicznej podane w Raporcie pochodzą z gromadzonych i przetworzonych przez Prezesa UOKiK informacji zawartych w sprawozdaniach o udzielonej pomocy publicznej.

⁷³ Zgodnie z metodologią stosowaną przez Komisję Europejską wszelkie szczegółowe zestawienia i analizy struktury udzielonej pomocy publicznej dokonywane są z wyłączeniem pomocy udzielonej w sektorze transportu. Wartość pomocy po wyłączeniu pomocy w transporcie wyniosła 16.571,7 mln zł.

⁷⁴ Powyższe kwoty nie uwzględniają pomocy udzielonej w formie wynagrodzeń przedsiębiorstwu Gdańsk Transport Company S.A. z tytułu budowy i eksploatacji autostrady A1 na odcinku Gdańsk – Toruń, przedsiębiorstwu Autostrada Wielkopolska S.A. z tytułu budowy i eksploatacji autostrady A2 na odcinku Nowy Tomyśl - Konin oraz przedsiębiorstwu Autostrada Wielkopolska II S.A. z tytułu budowy i eksploatacji autostrady A2 na odcinku Świecko – Nowy Tomyśl, z uwagi na brak określenia jaka część ww. wynagrodzeń stanowi pomoc publiczną w decyzji Komisji Europejskiej z dn. 13 maja 2009 roku w sprawie pomocy nr N 151/2009 i N 152/2009 – Pomoc na budowę i eksploatację autostrady A1 (odcinek Gdańsk - Toruń) oraz w decyzji z dn. 2 grudnia 2009 roku w sprawie pomocy nr N 462/2009 – Pomoc na budowę i eksploatację autostrady A2 (odcinek Świecko – Nowy Tomyśl) oraz niewydania na dzień sporządzenia Raportu decyzji w sprawie pomocy na budowę i eksploatację autostrady A2 (odcinek Nowy Tomyśl-Konin).

Biorąc pod uwagę przeznaczenie pomocy należy wskazać, iż w 2013 r. w ujęciu bezwzględnym najbardziej spadła, w stosunku do roku poprzedniego, wartość pomocy sektorowej (o 1.379,9 mln zł). Stało się tak przede wszystkim ze względu na spadek wartości pomocy udzielonej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki w formie rekompensaty z tytułu dobrowolnego rozwiązania umów długoterminowych sprzedaży mocy i energii elektrycznej (KDT) (o 856,9 mln zł)⁷⁵.

Podobnie jak w poprzednich latach, najwięcej udzielono pomocy regionalnej. Jej wartość w 2013 r. wzrosła o prawie 10% w porównaniu z rokiem poprzednim a udział o prawie 9 p.p., o czym zdecydował głównie wzrost wartości pomocy na wspieranie nowych inwestycji (o 1 217,5 mln zł), przede wszystkim tej finansowanej z regionalnych programów operacyjnych i Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka.

Jeśli chodzi o pomoc horyzontalną, w 2013 r. odnotowano spadek jej wartości (o 810,5 mln zł) w porównaniu z rokiem poprzednim. Zdecydował o tym przede wszystkim spadek w pozycjach pomoc z przeznaczeniem na ratowanie (o 390,2 mln zł) oraz badania i rozwój (o 345,4 mln zł).

Wartość pomocy, która nie została zakwalifikowana do żadnej z ww. grup przeznaczeń utrzymała się na poziomie z roku poprzedniego i była to pomoc stanowiąca rekompensatę dla przedsiębiorców z tytułu realizacji zadań publicznych.

Jeśli chodzi o organ udzielający pomocy w 2013 r. najwięcej udzielił jej Prezes Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (3 227,8 mln zł), a następnie Prezes Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (2.719,9 mln zł), który udzielił o prawie 20% więcej pomocy w porównaniu z rokiem poprzednim. W gronie największych organów udzielających pomocy pozostają marszałkowie województw (2.476,1 mln zł).

W 2013 r., podobnie jak w latach poprzednich, najwięcej pomocy publicznej zostało skierowanej do przedsiębiorców dużych. Po uwzględnieniu całkowitej wartości pomocy udzielonej przedsiębiorcom (pomoc publiczna i dedykowana małym i średnim przedsiębiorcom pomoc *de minimis*), udział dużych przedsiębiorców w wielkości udzielonej w 2013 r. pomocy wyniósł 29,7%, średnich - 22,0%, a małych i mikro łącznie 48,3%.

W 2013 r. istniało 128 programów pomocowych⁷⁶, w ramach których można było udzielać pomocy. Ta stosunkowo wysoka liczba wynika, przynajmniej częściowo, z dużej liczby programów pomocowych poszczególnych gmin (30 programów) oraz z przyjętej przez Komisję Europejską zasady, iż każda notyfikowana zmiana zatwierdzonego programu pomocowego uznawana jest za nowy, odrębny program.

W 2013 r. wartość udzielonej pomocy na ratowanie i restrukturyzację stanowiła jedynie 0,1% ogólnej wartości udzielonej pomocy publicznej, zatem miała bardzo ograniczony wpływ na konkurencję. Udział drugiej spośród potencjalnie najbardziej negatywnych dla konkurencji – pomocy sektorowej wyniósł 10,3% – znacznie mniej niż w 2012 r. Ze względu na istotne rozmiary i największe prawdopodobieństwo zakłócenia konkurencji przez pomoc sektorową warto przyjrzeć się bliżej tej kategorii pomocy w kontekście możliwego negatywnego wpływu na konkurencję.

⁷⁵ Należy jednak mieć na uwadze, iż zgodnie z przyjętą metodologią dane za 2012 rok uwzględniają wypłacone kwoty zaliczek oraz przynajmniej częściowo korekty Prezesa URE (te, które stały się ostateczne), a dane za 2013 rok uwzględniają wyłącznie kwoty wypłaconych zaliczek.

⁷⁶ Liczba ta uwzględnia pomoc w transporcie oraz pomoc istniejącą przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej, wykazaną w załączniku 1 z oznaczeniem PI.

Pomoc sektorową o największej wartości (661,3 mln zł) w 2013 r. udzielono przedsiębiorcom w sektorze elektroenergetycznym z tytułu rekompensaty za rozwiązanie długoterminowych umów sprzedaży mocy i energii elektrycznej (KDT). Pomoc ta została udzielona w związku z koniecznością zmiany relacji handlowych na rynku energii elektrycznej spowodowanej liberalizacją tego rynku. Stanowi więc ona niezbędny wydatek związany z procesem wprowadzania konkurencji do sektora energetycznego.

W kwestii dotyczącej inwestycji w połączenia transgraniczne systemów przesyłowych oraz w terminal regazyfikacyjny skroplonego gazu ziemnego LNG należy podkreślić ich istotność dla poprawnego funkcjonowania konkurencji na rynkach sprzedaży energii elektrycznej i gazu w dłuższym okresie. Dofinansowanie rozwoju infrastruktury sieciowej w ramach pomocy sektorowej wyniosło w 2013 r. 591,4 mln zł.

Największym beneficjentem pomocy w 2013 r. była Spółka Restrukturyzacji Kopalń, która otrzymała pomoc w ramach programu przeznaczanego dla sektora górnictwa. Środki te przeznaczone zostały na realizację zadań związanych z likwidacją kopalń, rekultywacją i naprawą szkód górniczych, zabezpieczaniem przed zagrożeniem wodnym, gazowym oraz pożarowym kopalń sąsiednich w stosunku do likwidowanych oraz na wypłatę świadczeń pracownikom kopalń likwidowanych. Trzej inni beneficjenci z omawianej grupy największych beneficjentów (PGE GiEK, Elektrociepłownia Nowa Sarzyna, Elektrownia Pątnów II) to podmioty z sektora elektroenergetycznego, którzy otrzymali wspomnianą już powyżej pomoc z tytułu rekompensaty za rozwiązanie KDT, a więc pomoc, która była konieczna do zwiększenia konkurencji na tym rynku.

3.3.9 Środki funduszy unijnych szansą na rozwój przedsiębiorstw

Perspektywa finansowa 2007-2013

Cele działań w ramach perspektywy finansowej 2007 – 2013 zawarte zostały w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia* (NSRO). Za cel strategiczny NSRO uznano **tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki** opartej na wiedzy i przedsiębiorczości, zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski. NSRO zakłada również realizację **celów horyzontalnych**, wynikających z założeń strategicznych UE oraz z analizy SWOT gospodarki Polski, m.in. podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw.

Kluczowym instrumentem w ramach NSRO, nastawionym na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez podnoszenie ich innowacyjności jest **Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka**. Łączna wielkość środków publicznych zaangażowanych w realizację programu w latach 2007-2013 to ponad 10,1 mld EUR, z czego ze środków UE pochodzi 8,6 mld EUR (EFRR). Ponad 90% środków skierowano na działania w obszarach: badania i rozwój, innowacje, technologie informacyjne i komunikacyjne (40% przeznaczono na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorców).

W ramach PO IG wspierano działania z zakresu innowacyjności produktowej, procesowej, marketingowej i organizacyjnej, które w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do powstawania i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw, przy czym chodzi tutaj o innowacyjność co najmniej w skali kraju lub na poziomie międzynarodowym. Przedsiębiorcy mogli ubiegać się o wsparcie m.in. na:

- przedsięwzięcia o wysokim stopniu innowacyjności bez względu na wielkość przedsiębiorstwa i branżę, z wyłączeniem branż wykluczonych na podstawie odrębnych przepisów,
- projekty wysoko innowacyjne o dużej wartości, np. inwestycje powyżej 2 mln EUR,

- świadczenie usług elektronicznych między przedsiębiorstwami (business to business B2B) oraz przedsięwzięcia z zakresu gospodarki elektronicznej realizowane przez rozpoczynającą działalność gospodarczą małe i średnie przedsiębiorstwa,
- wsparcie dla przedsiębiorców działających na Jednolitym Rynku Europejskim,
- prace badawczo-rozwojowe zamawiane przez przedsiębiorców,
- wdrożenia wyników prac B+R oraz nowych technologii,
- inwestycje związane z działalnością B+R przedsiębiorstw,
- wsparcie powiązań kooperacyjnych.

Z punktu widzenia polskich firm uzupełnieniem działań przewidzianych w PO IG były również programy przyczyniające się do rozwoju przedsiębiorczości, realizowane w ramach NSRO.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL)

W PO KL przewidziano działania komplementarne do działań wspieranych na poziomie centralnym i regionalnym, mające na celu wzmocnienie potencjału kadrowego przedsiębiorstw poprzez specjalistyczne szkolenia i rozwój usług doradczych nakierowanych na specyficzne potrzeby przedsiębiorców.

Na wsparcie szeroko rozumianej przedsiębiorczości przeznaczono ok. 2,4 mld EUR, co stanowi 25% alokacji dla całego PO KL (10,0 mld EUR). Wraz ze środkami krajowymi, na realizację PO KL przeznaczono prawie 11,8 mld EUR.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ)

Celem programu była poprawa atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Program zakładał m.in. wsparcie dla przedsięwzięć związanych z budową infrastruktury transportowej, ochrony środowiska, energetycznej oraz dostosowujących przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska. PO IiŚ przewiduje również wsparcie dla projektów związanych z bezpieczeństwem energetycznym oraz rozwojem szkolnictwa wyższego.

Na realizację programu przeznaczono 37,7 mld EUR, z czego ze środków Unii Europejskiej 28,3 mld EUR (w tym ze środków Funduszu Spójności – 22,3 mld EUR oraz EFRR – 5,9 mld EUR). W ramach PO IiŚ przedsiębiorstwa (w tym duże) mogły skorzystać z ok. 2,9 mld EUR.

16 Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO)

Cele RPO zostały ustalone na szczeblu regionalnym w odniesieniu do strategii rozwoju województw i wskazanych w nich obszarów wymagających wsparcia. W *Regionalnych Programach Operacyjnych* przewidziano m.in. bezpośrednie wsparcie finansowe na inwestycje przedsiębiorstw, wsparcie udziału w targach, wystawach oraz misjach krajowych i zagranicznych, a także wsparcie instytucji otoczenia biznesu.

Udział 16 RPO w całkowitej alokacji środków polityki spójności wynosi ok. 25% (tj. 17,3 mld EUR), natomiast na obszar *Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość* przeznaczono prawie 1/4 środków z RPO (ok. 24,5% alokacji, tj. około 4,2 mld EUR). Tym samym RPO stanowią bardzo istotne źródło wsparcia dla firm działających na rynkach lokalnych i regionalnych.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej (PO RPW)

Celem programu jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej (tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego) w zgodzie z zasadą zrównoważonego rozwoju. W realizację PO RPW zaangażowano środki w kwocie 2,8 mld EUR, w tym 2,4 mld EUR z EFRR i 0,4 mld EUR z publicznych środków krajowych.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (PROW)

PROW 2007–2013 jest dokumentem określającym działania służące zdynamizowaniu procesu modernizacji polskiego rolnictwa i rozwojowi obszarów wiejskich.

Łączna suma środków przeznaczona na realizację PROW 2007–2013 wynosi 17,2 mld EUR, z których ponad 13,2 mld EUR z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), a ok. 4 mld to krajowe środki publiczne.

PO Zrównoważony Rozwój Sektora Rybołówstwa i nadbrzeżnych Obszarów Rybackich 2007-2013 (PO RYBY)

PO RYBY 2007-2013 funkcjonuje w ramach Europejskiego Funduszu Rybackiego, a jego ogólnym celem jest stworzenie, poprzez zrównoważoną eksploatację zasobów, konkurencyjnego, nowoczesnego i dynamicznego sektora rybackiego.

Środki przeznaczone na program to niemal 1 mld EUR, z czego 75% to wkład budżetu UE. Bezpośrednio do przedsiębiorców adresowane jest wsparcie na inwestycje na statkach rybackich, w akwakulturze i przetwórstwie oraz na dywersyfikację działalności rybackiej.

Postęp realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013⁷⁷

Alokacja środków wspólnotowych dla Polski w ramach polityki spójności UE na lata 2007-2013 została ustalona na poziomie ok. 67,3 mld EUR. Na realizację krajowych programów operacyjnych przeznaczono ponad 48,7 mld EUR, na regionalne programy operacyjne ponad 16,6 mld EUR. Ponad 1,3 mld EUR przeznaczono na Krajową Rezerwę Wykonania (KRW), na podstawie art. 50 *Rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006 ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999* oraz ponad 632 mln EUR stanowiło tzw. dostosowanie techniczne (DT). Dodatkowe środki z KRW i DT zostały alokowane na poszczególne programy w ramach przeglądu śródkresowego przeprowadzonego w 2011 r.

⁷⁷ Na podstawie informacji Departamentu Koordynacji Wdrażania Funduszy Unii Europejskiej MRR oraz okresowych raportów MRR o stanie wdrażania programów.

Tabela 20. Wykorzystanie funduszy w ramach NSRO

Program	Umowy o dofinansowanie				Wnioski o płatność		
	Liczba	Wartość wydatków kwalifikowalnych (mln zł)	Dofinansowanie UE (mln zł)	Poziom wykorzystania alokacji na lata 2007-2013 (%)	Wartość wydatków uznanych za kwalifikowalne (mln zł)	Dofinansowanie UE (mln zł)	Poziom wykorzystania alokacji na lata 2007-2013 (%)
PO IG	15.430	66.311	35.973	99,6	35.890	20.085	55,6
PO IiŚ	2.202	145.473	113.679	95,5	96.917	73.497	61,8
PO KL	43.259	47.911	39.904	95,5	35.559	29.578	70,8
PO PT	369	2.292	1.948	90,6	1.635	1.390	64,8
PO RPW	220	13.132	9.678	96,9	7.257	5.680	56,6
PO EWT	283	1.681	1.393	96,9	1.005	834	58,1
Razem Krajowe	61.763	245.823	202.577	96,2	178.266	131.066	62,3
Razem Regionalne	32.290	104.113	66.470	92,6	77.279	49.959	69,6
RAZEM NSRO	94.053	389.915	269.047	95,3	255.545	181.025	64,1

Źródło: Obliczenia własne DSA MG na podstawie danych MIR – Wykorzystanie środków UE w ramach Narodowej Strategii Spójności 2007-2013, dane miesięczne za grudzień 2013 r.

Od uruchomienia programów do końca 2013 r. podpisano/wydano ok. 94,1 tys. umów/decyzji o dofinansowanie realizacji projektów o wartości wydatków kwalifikowanych ok. 389,9 mld zł, przy czym wartość dofinansowania ze środków wspólnotowych sięga blisko 269,6 mld zł, co stanowi ponad 95% alokacji na lata 2007-2013. Zaawansowanie procesu zawierania umów było zróżnicowane pomiędzy programami, a w ramach poszczególnych programów pomiędzy priorytetami i działaniami. Programami, w ramach których zakontraktowano największą kwotę środków wspólnotowych są: PO Innowacyjna Gospodarka (prawie 100% kontraktacji środków), PO Infrastruktura i Środowisko oraz PO Kapitał Ludzki, gdzie wartość podpisanych umów (wydanych decyzji) wyniosła odpowiednio 35,9 mld zł, 113,7 mld zł i 39,9 mld zł.

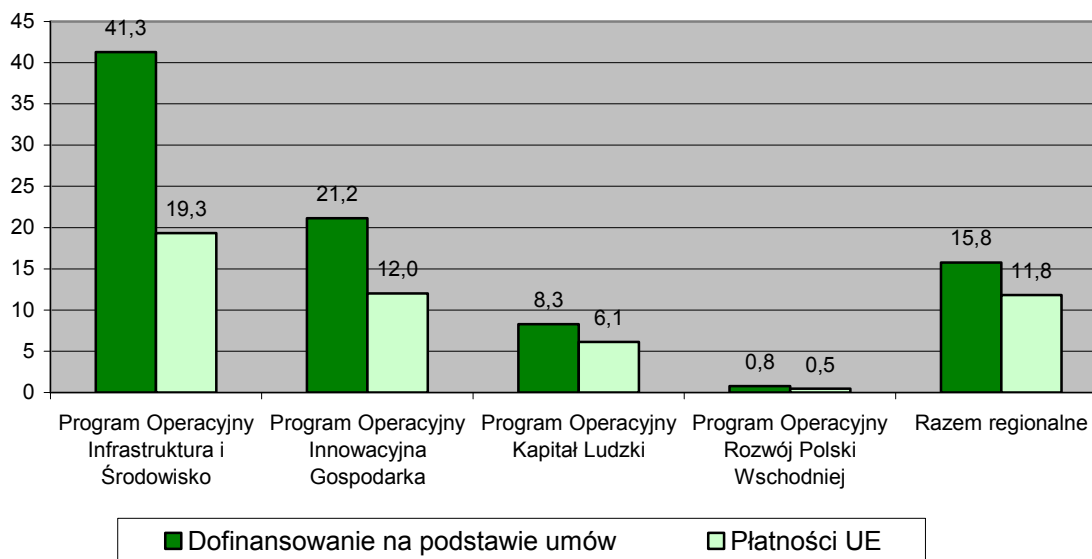
Do końca 2013 r. wartość wydatków uznanych za kwalifikowalne wykazanych w ramach złożonych przez beneficjentów wniosków o płatność przekroczyła 255 mld zł (wzrost w 2013 r. o ok. 65 mld zł), w tym ponad 181 mld zł stanowiły wydatki odpowiadające dofinansowaniu ze środków UE (wzrost w 2013 r. o ok. 46 mld zł).⁷⁸

Analizując najświeższe dane, tj. według stanu na koniec maja 2014 r., dotyczące podmiotów realizujących projekty według form prawnych beneficjentów, inwestycje o najwyższej łącznej wartości realizują przedsiębiorstwa (w tym MSP) – szacowana wartość ich projektów to ok. 209 mld zł, co stanowi 43% wartości wszystkich umów. Nieco mniejszą wartość – 128 mld zł (ok. 26% wszystkich projektów) stanowią przedsięwzięcia realizowane przez Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST).

Największymi beneficjentami dofinansowania ogółem (tj. uwzględniając dofinansowanie ze środków krajowych oraz wspólnotowych) były przedsiębiorstwa, które uzyskały ok. 98 mld zł (tj. ok. 32,4% całego dofinansowania), następnie JST – ok. 87 mld zł (ok. 28,7%) oraz administracja centralna – ok. 73 mld zł (ok. 23,3% całego dofinansowania). Biorąc pod uwagę jedynie wielkość dofinansowania pochodzącego ze środków wspólnotowych, największe dofinansowanie uzyskały przedsiębiorstwa – ok. 87 mld zł, (tj. ok. 31,9% całego dofinansowania z UE) oraz JST – ok. 83 mld zł (ok. 30,6%).

⁷⁸ Opracowanie DSA MG na podstawie: Poziom realizacji programów - stan na 6 stycznia 2014 r.

Wykres 22 Projekty realizowane przez przedsiębiorstwa, według programów operacyjnych, stan na koniec maja 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne DSA MG, na podstawie danych Krajowego Systemu Informatycznego (KSI SIMIK 07-13): Umowy o dofinansowanie wg programów oraz form prawnych, MIR – stan na koniec maja 2014 r.

Według stanu na koniec maja 2014 r. projekty o najwyższej łącznej wartości wkładu UE realizowane były przez przedsiębiorstwa w ramach PO *Infrastruktura i Środowisko* - 41,3 mld zł oraz PO *Innowacyjna Gospodarka* 21,1 mld zł.⁷⁹ Projekty przedsiębiorstw finansowane w ramach 16 RPO opiewały na łączną kwotę dofinansowania ze środków UE wynoszącą 15,7 mld zł. Na podstawie zatwierdzonych wniosków o płatność wydatki przedsiębiorstw w części UE wynoszą najwięcej w ramach PO *Infrastruktura i Środowisko* – 19,3 mld zł oraz w ramach PO *Innowacyjna Gospodarka* – 11,9 mld zł.⁸⁰ Warto podkreślić, iż na koniec 2012 r. ww. płatności wynosiły odpowiednio: 11,9 mld zł oraz 8,4 mld zł.

Perspektywa finansowa 2014-2020

Z uwagi na trwające negocjacje zarówno Krajowych jak i Regionalnych Programów Operacyjnych, informacje zawarte w niniejszym podrozdziale należy traktować informacyjnie. W dalszym ciągu możliwe są zmiany dotyczące m.in.:

- Nazw osi poszczególnych programów;
- Wielkości alokacji środków finansowych na poszczególne osi inwestycyjne;
- Rodzajów działań zaprogramowanych w danej osi inwestycyjnej;
- Beneficjentów poszczególnych osi inwestycyjnych.

W czerwcu 2011 r. Komisja Europejska przedstawiła propozycję budżetu na lata 2014-2020.⁸¹ Oprócz zwiększenia elastyczności i spójności w finansowaniu realizacji poszczególnych priorytetów oraz uproszczenia zasad udzielania wsparcia, KE zaproponowała w niej wprowadzenie do systemu rozdziału środków m.in. zasady skoncentrowania na wynikach (za pomocą adekwatnych wskaźników

⁷⁹ Opracowanie DSA MG na podstawie Krajowy System Informatyczny (KSI SIMIK 07-13): Zestawienie wartości umów/decyzji o dofinansowanie - w podziale na programy oraz formy prawne, MRR.

⁸⁰ Opracowanie DSA MG na podstawie Krajowy System Informatyczny (KSI SIMIK 07-13): Wnioski o płatność wg programów oraz form prawnych, MRR.

⁸¹ COM(2011) 500

i mechanizmów monitorowania), ustalania jasnych i wymiernych etapów pośrednich i celów końcowych wykonania, powszechności mechanizmu rezerwy wykonawczej (w wysokości 5% środków przyznanych poszczególnym krajom) oraz spełniania przez kraje członkowskie odpowiednich warunków ex ante i warunków makroekonomicznych.

Mimo pierwotnej deklaracji ograniczenia liczby celów tematycznych w propozycji KE znalazło się ich aż jedenaście:

1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji;
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych;
3. Podnoszenie konkurencyjności MSP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury;
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach;
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem;
6. Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów;
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych;
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników;
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem;
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie;
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej

Ponadto wsparcie będzie kierowane na cele związane z Pomocą Techniczną, a także Europejską Współpracą Terytorialną.

Nowościami zaproponowanymi przez KE są: trzecia kategoria regionów znajdujących się w fazie przejściowej (o PKB per capita wysokości 75-90% średniej dla UE), premiowanie wykorzystania instrumentów finansowych oraz mechanizm Umowy Partnerstwa (negocjowanego dokumentu osiągnięcia celów i rezultatów).

Decyzje dotyczące głównych założeń Wieloletnich Ram Finansowych (WRF) na lata 2014-2020 zapadły podczas obrad Rady Europejskiej w dniach 7-8 lutego 2013 r.⁸² Kompromis polityczny zakładał, że maksymalna ogólna kwota na wydatki dla UE-28 w latach 2014-2020 w środkach na zobowiązania wynosi 959,9 mld EUR, co stanowi 1,00% DNB UE (spadek 3,5%), a w środkach na płatności – 908,4 mld EUR, co stanowi 0,95% DNB UE (spadek o 3,7%)⁸³. W perspektywie finansowej 2007-2013 wartość tych środków wyniosła odpowiednio 994,1 mld EUR oraz 942,7 mld EUR.⁸⁴

Ostateczny kształt WRF nadał Parlament Europejski, który przyjął je 19 listopada 2013 r., co oznacza zakończenie prawie rocznych negocjacji między PE, Komisją Europejską oraz Radą Unii Europejskiej. Warto podkreślić, iż zaaprobowana wersja uwzględniła wszystkie postulaty PE wymienione w rezolucji z lipca 2013 r. nt. WRF. Całkowity budżet na kolejne 7 lat wynosi w cenach bieżących ok. 960 mld EUR w ramach zobowiązań (908 mld EUR zaplanowanych w ramach płatności). W budżecie tym dla Polski zarezerwowano 105,8 mld EUR.

⁸² Zob. Konkluzje Rady Europejskiej (7-8 lutego 2013 r.) odnoszące się do punktu wieloletnie ramy finansowe (EUCO 37/13 CO EUR 5 CO&CL 3) http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/135366.pdf

⁸³ W cenach bieżących 2011.

⁸⁴ Zob. <http://www.consilium.europa.eu/special-reports/mff/summary-of-the-european-council-agreement?lang=pl>

Przyjęte Wieloletnie Ramy Finansowe stanowią wyraz priorytetów inwestycyjnych dla Unii Europejskiej, wśród których warto wyróżnić m.in.:

- badania i rozwój (Horyzont 2020),
- połączenie infrastruktury transportowej, komunikacyjnej oraz energetycznej Państw Członkowskich (Instrument „Łącząc Europę”),
- edukacja (Erasmus +),
- odpowiednia perspektywa dla młodych (Inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych),
- konkurencyjność europejskich przedsiębiorstw (COSME).

Struktura Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2014–2020 kształtuje się w następujący sposób:

- poddział 1a „Konkurencyjność na rzecz wzrostu i zatrudnienia”, który obejmie instrument „Łącząc Europę”;
- poddział 1b „Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna”;
- dział 2 „Trwały wzrost gospodarczy: zasoby naturalne”, który obejmie podpułap na wydatki związane z rynkiem i płatności bezpośrednie;
- dział 3 „Bezpieczeństwo i obywatelstwo”;
- dział 4 „Globalny wymiar Europy”;
- dział 5 „Administracja”, który obejmie podpułap na wydatki administracyjne;
- dział 6 „Wyrównania”.

Zgodnie z zapisami Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2014-2020, które zostały przyjęte przez Parlament Europejski 19 listopada 2013 r. całkowita alokacja dla Polski na politykę spójności wyniesie ok. 82,2 mld EUR (w cenach bieżących). Dodatkowo Polska otrzyma ok. 252,4 mln EUR na wsparcie bezrobotnej młodzieży (Inicjatywa na rzecz zatrudnienia młodzieży). Całkowita alokacja dla Polski z uwzględnieniem transferu na Pomoc Techniczną Komisji Europejskiej oraz działania innowacyjne w dziedzinie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich wynosi ok. 82,5 mld EUR. Uzyskując taki poziom alokacji w ramach polityki spójności, Polska stanie się największym jej beneficjentem w okresie programowania 2014-2020. Dodatkowo środki uzyskane w ramach programów rolnych plasują Polskę na 5. pozycji wśród beneficjentów polityk rolniczych za Francją, Niemcami, Hiszpanią oraz Włochami.

W ramach powyższej bazowej alokacji zostały wyodrębnione obligatoryjne transfery na instrumenty i programy zarządzane bezpośrednio przez KE (m.in. transfer z Funduszu Spójności do instrumentu Łącząc Europę, Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym). Powyższe transfery pomniejszają dostępną alokację dla Polski o ok. 5 mld EUR. W związku z powyższym do zaprogramowania w ramach Umowy Partnerstwa jest dostępna kwota **ok. 77,5 mld EUR**.

Ramka 5. Umowa Partnerstwa

Umowa Partnerstwa jest głównym dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybołówstwa. Dokument ten powstał na bazie Założeń Umowy Partnerstwa 2014-2020 przyjętych przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 roku. Umowa określa, z jednej strony kontekst strategiczny w wymiarze tematycznym i terytorialnym, z drugiej zaś wskazuje na oczekiwane rezultaty oraz obowiązujące ramy finansowe i wdrożeniowe. Przygotowując Umowę wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych oraz dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem perspektywy 2004-2006 i 2007-2013. Umowa Partnerstwa została przyjęta przez Radę Ministrów 8 stycznia br. i zatwierdzona przez Komisję Europejską 23 maja br.

Znajdująca się poniżej tabela prezentuje porównanie wielkości alokacji środków w ramach Polityki Spójności na poszczególne cele tematyczne wskazane w pakiecie legislacyjnym UE, w obu perspektywach finansowych, tj. 2007-2013 oraz 2014-2020.

Tabela 21. Porównanie udziałów poszczególnych celów tematycznych w alokacji Polityki Spójności ogółem dla perspektywy 2007-2013 i 2014-2020

CT	Cele tematyczne wskazane w pakiecie legislacyjnym UE	Udziały 2007-2013	Udziały 2014-2020*
1	Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	13,9	11,7
2	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych	5,3	3,6
3	Podnoszenie konkurencyjności MSP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury	3,2	11,0
4	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	2,1	10,8
5	Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	1,4	1,6
6	Ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów	12,2	10,3
7	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszych infrastruktur sieciowych	39,1	27,9
8	Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	6,1	6,5
9	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	6,0	7,5
10	Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	8,2	4,7
11	Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej	0,7	0,2
	ŁĄCZNIE 11 celów tematycznych	98,2	96,0
	Pomoc Techniczna	0,8	3,2
	Europejska Współpraca Terytorialna	1,0	0,8
	ŁĄCZNIE	100,0	100,0

Źródło: Opracowanie własne DSA MG na podstawie: Projekt Umowy Partnerstwa (wersja 12.07.2013), str. 83 oraz Umowa Partnerstwa (wersja przyjęta przez KE 23.05.2014), str. 161-162.

* Z uwzględnieniem alokacji na EFFROW.

Propozycja alokacji środków na lata 2014-2020 zakłada łączny wzrost na cele związane z podnoszeniem innowacyjności gospodarki oraz konkurencyjnością przedsiębiorstw (1, 2 i 3) oraz na cele związane z gospodarką niskoemisyjną (cel 4), a także włączeniem społecznym (cel 9). Jednocześnie największy spadek w strukturze alokacji zauważyć można w odniesieniu do celu dotyczącego rozwoju infrastruktury transportowej. Należy dodać, że spadek ten będzie najbardziej zauważalny w odniesieniu do interwencji w lokalną infrastrukturę transportową. W układzie trzech głównych celów rozwojowych kraju (zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Kraju 2020) największy będzie udział środków skierowanych na działania wspierające wzrost konkurencyjności. Najmniejszy udział wśród 3 celów rozwojowych kraju będą miały działania przypisane bezpośrednio do celu sprawność i efektywność państwa, jednakże należy pamiętać, że działania te są wspierane także pośrednio w ramach programów realizujących cele dotyczące konkurencyjności oraz spójności społecznej i terytorialnej.

W latach 2014-2020 w Polsce realizowanych będzie na poziomie krajowym **8 programów operacyjnych finansowanych z EFRR, EFS, FS, EFFROW, EFRM oraz programy EWT**. Na poziomie regionalnym zaś, podobnie jak w obecnym okresie programowania będzie realizowanych **16 regionalnych programów operacyjnych**. W ramach polityki spójności będą realizowane obydwa cele określone w rozporządzeniach – Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia oraz Europejska Współpraca Terytorialna. Dodatkowo kontynuowane będzie realizacja programów Pomocy Technicznej, przy czym nastąpi zmiana sposobu ich finansowania.

Programy w ramach celu 1, tj. Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia, będą realizowane zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Interwencja funduszy w tym celu będzie obejmowała następujące programy:

- 3 programy krajowe współfinansowane wyłącznie z jednego funduszu (EFRR lub EFS) oraz 1 program dwufunduszowy (współfinansowany przez EFRR oraz FS);
- 1 program ponadregionalny dotyczący rozwoju Polski Wschodniej (współfinansowany z EFRR),
- 1 program dotyczący pomocy technicznej (współfinansowany z EFRR);
- 15 dwufunduszowych (EFRR, EFS) programów regionalnych dla województw klasyfikowanych jako regiony kategorii „slabiej rozwinięte”;
- dwufunduszowy program (EFRR, EFS) program dla województwa mazowieckiego – klasyfikowanego w ramach kategorii „bardziej lepiej rozwinięte”.

W ramach Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej realizowane będą 2 programy na poziomie krajowym finansowane z EFRROW i EFRM.

Tabela 22. Proponowana alokacja na programy operacyjne polityki spójności w perspektywie 2014-2020.

Program Operacyjny	Wielkość alokacji (mld EUR)*	Udział alokacji (%)
PO Infrastruktura i Środowisko (2014-2020)	27,4	35,7
PO Inteligentny Rozwój	8,6	11,2
PO Wiedza, Edukacja, Rozwój **	4,6	6,0
PO Polska Wschodnia	2,0	2,6
PO Polska Cyfrowa	2,1	2,7
PO Pomoc Techniczna	0,7	0,9
RPO (z Mazowszem)	31,2	40,6
ŁĄCZNIE	76,8	100,0

Źródło: Opracowanie własne DSA MG na podstawie Umowa Partnerstwa (wersja przyjęta przez KE 23.05.2014), str. 165 * Ceny bieżące ** Z uwzględnieniem środków w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych

Przedsiębiorstwa jako potencjalni beneficjenci środków wspólnotowych w latach 2014-2020

Z uwagi na trwające negocjacje zarówno Krajowych jak i Regionalnych Programów Operacyjnych, informacje zawarte w niniejszym podrozdziale należy traktować informacyjnie. W dalszym ciągu możliwe są zmiany dotyczące m.in.:

- Nazw osi poszczególnych programów;
- Wielkości alokacji środków finansowych na poszczególne osi inwestycyjne;
- Rodzajów działań zaprogramowanych w danej osi inwestycyjnej;
- Beneficjentów poszczególnych osi inwestycyjnych.

Przedsiębiorcy będą beneficjentami szeregu działań znajdujących się w większości Programów Operacyjnych (zarówno krajowych, regionalnych jak i ponadregionalnych). Niemniej podstawowe wsparcie dla nich znajdować się będzie w:

- Programie Operacyjnym Inteligentny Rozwój,
- Programie Operacyjnym Polska Wschodnia, oraz
- Regionalnych Programach Operacyjnych.

W tych programach znajdować się będą instrumenty oraz działania nakierowane na przedsiębiorstwa albo jako beneficjentów, albo jako grupy docelowe.

Z poniższych programów operacyjnych przedsiębiorstwa będą korzystały w sposób ograniczony:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,

– Europejska Współpraca Terytorialna.
Przedsiębiorcy będą również korzystać z programów w zakresie rolnictwa i rybołówstwa.

Z uwagi na trwające w dalszym ciągu prace nad poszczególnymi programami operacyjnymi (zarówno krajowymi, ponadregionalnymi oraz regionalnymi) niemożliwe jest obecnie dokładne wskazanie wielkości alokacji wsparcia unijnego, którego beneficjentami będą przedsiębiorstwa. Niemniej z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić, iż środki, dla których beneficjentem będą przedsiębiorstwa, wyniosą ok. 16 mld EUR. Na tę kwotę składają się alokacja na Cel Tematyczny 1 oraz 3 (zarówno w ramach programów krajowych jak i regionalnych) oraz część alokacji na Cele Tematyczny 4, 5, 8 i 10. Warto przy tym podkreślić, iż znaczna część powyższej alokacji dostępna będzie w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych.

Tabela 23. Alokacja środków finansowych w ramach Celów Tematycznych Polityki Spójności oraz Programów Operacyjnych, których beneficjentem bądź jedną z grup docelowych mogą być przedsiębiorstwa (w tym sektor MSP).

Program	Cel tematyczny		Alokacja (mln EUR)
POIR	CT1	wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji **	7 487,0
	CT3	wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (...) *	829,9
	łącznie		8 316,9
POIiŚ	CT4	wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	3 537,6
	CT7	promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej **	18 802,4
	łącznie		26 615,5
POWER	CT8	promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników **	1 595,8
	CT10	inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie **	1 591,6
	łącznie		3 857,9
PO PW	CT3	wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (...) *	769,4
	CT4	wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach **	440,1
	CT7	promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej **	756,5
	łącznie		1 966,0
RPO	CT1	wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego **	2 433,5
	CT2	zwiększanie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK **	977,3
	CT3	wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (...) *	4 009,4
	CT4	wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach **	5 212,2
	CT7	promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej ***	4 237,2
	CT8	promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników ***	3 700,9
	CT10	inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie ***	2 399,4
	łącznie		25 685,6

* Przedsiębiorstwa będą głównym beneficjentem

** Przedsiębiorstwa będą jednym z głównym beneficjentów

*** Możliwe środki dla przedsiębiorstw

Źródło: Opracowanie własne DSA MG na podstawie Umowa Partnerstwa (wersja przyjęta przez KE 23.05.2014).

- **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR)**

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój to podstawowy program skierowany do przedsiębiorstw. Zastępować będzie dotychczas realizowany Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka. Będzie on wspierał nie tylko działania na rzecz podnoszenia konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez ich innowacyjność, ale przede wszystkim prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych wraz z ich komercjalizacją i umiędzynarodowieniem oraz rozwój nowych, innowacyjnych technologii.

Jego głównym celem będzie pobudzenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez zwiększenie nakładów prywatnych na B+R oraz kreowanie popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe.

Całkowita alokacja na Program wynosi ok. 10,1 mld EUR, z czego 8,6 mld EUR stanowi wsparcie UE, a 1,5 mld EUR wkład krajowy. Na regiony zakwalifikowane do grupy słabiej rozwiniętych przeznaczona zostanie łączna kwota 9,2 mld EUR, natomiast dla Mazowsza – 0,9 mld EUR.

Dofinansowanie kierowane będzie zwłaszcza na wsparcie całego procesu powstawania innowacji od fazy inkubacji pomysłu, poprzez działalność B+R, prototypowanie aż po wdrażanie wyników badań. Szczególny nacisk położony zostanie na współpracę w ramach konsorcjów naukowych oraz jednostek naukowych i przedsiębiorstw. Istotne znaczenie będzie miało wspieranie obszarów określonych jako inteligentne specjalizacje (krajowe).

Ważnym elementem określającym charakter PO IR będzie skoncentrowanie wsparcia na obszarach tematycznych zwanych inteligentnymi specjalizacjami, czyli potencjałach wspólnych dla nauki i gospodarki, stanowiących o przewadze konkurencyjnej kraju. Dzięki takiemu podejściu możliwe będzie pobudzenie dialogu pomiędzy sektorem nauki, biznesem i administracją oraz bardziej efektywne wykorzystanie ograniczonych środków finansowych służących wspieraniu innowacyjności. Ponadto zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej w PO IR priorytetowo traktowane będą także ekoinnowacje.

Finansowanie projektów w ramach PO IR będzie dostosowane do poziomu ryzyka związanego z realizacją danego przedsięwzięcia. Zgodnie z powyższym założeniem, projekty badawczo-rozwojowe, jako przedsięwzięcia najbardziej ryzykowne, będą mogły otrzymać dotacje. Natomiast projekty oparte na wdrożeniach prac B+R, jako relatywnie mniej ryzykowne (obarczone jedynie ryzykiem rynkowym), powinny być finansowane z użyciem różnego rodzaju instrumentów zwrotnych. Jest to zasadnicza różnica w porównaniu do Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (2007-2013), w ramach którego wdrożenie nowych technologii uzyskiwało wsparcie o charakterze dotacyjnym. Niemniej z uwagi na trwające w dalszym ciągu negocjacje między Komisją Europejską a Rządem RP może dojść do pewnych zmian w zakresie wykorzystania instrumentów finansowych w PO IR.

Wsparcie adresowane będzie do:

- przedsiębiorstw,
- jednostek naukowych,
- klastrów,
- instytucji otoczenia biznesu, takich jak: parki naukowo-technologiczne, centra transferu technologii, sieci aniołów biznesu, fundusze kapitałowe.

Należy podkreślić, że szeroki zakres instrumentów dedykowany będzie firmom z sektora MSP, gdyż ta grupa przedsiębiorstw ma największe problemy w prowadzeniu działalności innowacyjnej.

Program składać się będzie z pięciu osi priorytetowych:

Oś I Wsparcie prowadzenia prac B+R przez przedsiębiorstwa oraz konsorcja naukowo-przemysłowe

- Oś II Wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach
- Oś III Wsparcie otoczenia i potencjału innowacyjnych przedsiębiorstw
- Oś IV Zwiększenie potencjału naukowo-badawczego
- Oś V Pomoc Techniczna

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ 2014-2020)**

Dotychczasowy Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (2007-2013) wsparł realizację ponad 2 tys. projektów w najważniejszych sektorach gospodarki (transporte, środowisku, energetyce, szkolnictwie wyższym, kulturze, zdrowiu) – przeznaczono na nie ponad 100 mld zł. Ich głównymi beneficjentami były przedsiębiorstwa oraz JST, ale również instytucje kultury i sztuki, ochrony zdrowia, a także uczelnie wyższe. Główne kierunki inwestycji określone w obecnym programie będą kontynuowane w latach 2014-2020.

Głównym celem PO IiŚ 2014-2020 będzie wsparcie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów i przyjaznej środowisku oraz sprzyjającej spójności terytorialnej i społecznej. Dlatego w ramach PO IiŚ 2014-2020 zostanie położony większy nacisk na wsparcie gospodarki skutecznie korzystającej z dostępnych zasobów, przez co sprzyjającej środowisku i jednocześnie bardziej konkurencyjnej ekonomicznie.

Dostępna alokacja to ok. 27,4 mld EUR, z czego ponad 50% będzie przeznaczony na inwestycje w infrastrukturę transportową o charakterze krajowym i międzynarodowym, ale również miejskim i gminnym. Największy wzrost wydatków w porównaniu do poprzedniej perspektywy finansowej nastąpi w obszarze innowacyjności i wsparcia przedsiębiorców.

W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko przewidziano szerokie wsparcie dla przedsiębiorstw, w tym w zakresie redukcji zużycia energii końcowej oraz zmniejszenia zasobochłonności i emisyjności oraz rozsądnego korzystania z naturalnych dóbr. Taki kierunek interwencji wynika ze zobowiązań Polski w dziedzinie ochrony środowiska i jest istotnym wyzwaniem dla polskiego sektora energetycznego, w dużej mierze opartego na węglu. Dlatego też znaczna część interwencji dotyczyć będzie przedsiębiorstw sektora energetycznego.

Dofinansowanie inwestycji w ww. zakresie przewidziano w dwóch osiach priorytetowych POIiŚ 2014-2020: I - *Zmniejszenie emisyjności Gospodarki* oraz V - *Poprawa bezpieczeństwa energetycznego*.

W ramach osi I w szczególności możliwe będzie uzyskanie dofinansowania na:

- rozwój instalacji odnawialnych źródeł energii i wykorzystania energii z OZE,
- efektywność energetyczną,
- wspieranie rozwoju inteligentnych systemów dystrybucji na niskich i średnich poziomach napięcia
- promowanie wydajnej kogeneracji energii cieplnej i elektrycznej w oparciu o popyt na użytkową energię cieplną.

W ramach osi V dofinansowane zostaną projekty z zakresu: budowy i modernizacji infrastruktury energetycznej. Łączna kwota przeznaczona na oś I i V wynosi ponad 2,5 mld euro ze środków Funduszu Spójności oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

W Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko działania dedykowane wyłącznie przedsiębiorcom to:

- Działanie 1.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.

W ramach działania możliwe będzie finansowanie wytwarzania energii (energii elektrycznej i ciepła) z różnych źródeł odnawialnych, w tym budowa i rozbudowa instalacji, skutkująca zwiększeniem mocy zainstalowanej jednostek. Możliwe będzie także wsparcie projektów dotyczących budowy, rozbudowy lub przebudowy sieci (lub elementów sieci) elektroenergetycznej, skutkującej zwiększeniem przepustowości infrastruktury elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączanie nowych mocy wytwórczych OZE do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego.

- Działanie 1.2 Promowanie efektywności energetycznej i wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach.

Wsparcie skierowane będzie do przedsiębiorców w zakresie zastosowania rozwiązań przyczyniających się do optymalizacji gospodarowania energią oraz zwiększenia efektywności energetycznej, w tym wykorzystania energii oraz ciepła z odnawialnych źródeł energii. Identyfikacja zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym przedsiębiorstwie dokonywana będzie ex-ante na podstawie audytu energetycznego. Przewiduje się wsparcie efektywnych kosztowo, energooszczędnych technologii produkcji (energia elektryczna, ciepło, chłód, woda), a także wprowadzanie systemów zarządzania energią. Ponadto, gdy wynika to z przeprowadzonego audytu energetycznego przedsiębiorstwa, wsparciem może zostać objęta tzw. głęboka kompleksowa termomodernizacja budynków, a także budowa lub zakup oraz montaż instalacji OZE wykorzystujących lokalnie dostępne zasoby w celu zaspokojenia potrzeb własnych przedsiębiorstwa.

- Działanie 1.4 Rozwijanie i wdrażanie inteligentnych systemów dystrybucji działających na niskich i średnich poziomach napięcia.

W ramach działania przewiduje się objęcie wsparciem budowy inteligentnych sieci o charakterze pilotażowym i demonstracyjnym. Realizowane projekty powinny dotyczyć modernizacji i rozbudowy systemów dystrybucyjnych niskiego i średniego napięcia związanych z wdrożeniem technologii „smart grid” w celu m.in. zwiększenia możliwości przyłączania instalacji OZE i/lub ograniczenia strat sieciowych. Elementami finansowanych projektów mogą być m.in. inteligentne układy pomiarowe oraz systemy monitorowania i sterowania siecią inteligentną. Projekty nie mogą dotyczyć samego zakupu i instalacji inteligentnych układów pomiarowych.

- Działanie 1.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

Zakres wsparcia w ramach działania 1.5. koncentrować się będzie na realizacji projektów z zakresu sieci ciepłowniczej i chłodniczej, wynikających z planów gospodarki niskoemisyjnej). Środki UE otrzymają projekty mające na celu redukcję strat w procesie dystrybucji ciepła/chłodu oraz charakteryzujące się największym potencjałem efektywnego energetycznie przesyłu ciepła. Sieć ciepłownicza/chłodnicza po realizacji projektu ma spełniać wymagania dla „efektywnego systemu ciepłowniczego i chłodniczego” zawartego w dyrektywie 2012/27/WE.

- Działanie 1.6 Promowanie wykorzystywania wysokosprawnej kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe.

W ramach działania 1.6. związanego z wytwarzaniem energii w warunkach wysokosprawnej kogeneracji, przewiduje się, że wsparcie skierowane będzie na budowę, rozbudowę lub przebudowę skutkującą zwiększeniem mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w warunkach wysokosprawnej kogeneracji oraz rozbudowę/przebudowę jednostek wytwarzania ciepła i/lub energii elektrycznej, w wyniku której jednostki te zostaną zastąpione jednostkami wytwarzania energii w układach wysokosprawnej kogeneracji. Wspierane będą również projekty wysokosprawnej kogeneracji wykorzystujące odnawialne źródła energii.

- Działanie 5.1 Zwiększenie efektywności energetycznej i bezpieczeństwa dostaw poprzez rozwój inteligentnych systemów dystrybucji, magazynowania i przesyłu energii oraz poprzez integrację rozproszonego wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

W ramach działania realizowane będą projekty dotyczące bezpieczeństwa energetycznego w zakresie rozwoju sieci przesyłowych i dystrybucyjnych poprzez ich budowę, rozbudowę oraz modernizację w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania systemu elektroenergetycznego i gazowego Polski. Wspierane projekty powinny posiadać element „smart”, co będzie miało wpływ m.in. na poprawę bezpieczeństwa energetycznego kraju i zwiększy rolę odbiorcy. W zakresie elektroenergetyki wspierane będą przedsięwzięcia zapewniające ciągłość dostaw i bezpieczeństwo energetyczne. Inwestycje te obejmować będą budowę, przebudowę i modernizację sieci, wymianę transformatorów oraz przebudowę i rozbudowę stacji elektroenergetycznych w celu likwidacji „wąskich gardeł” w przesyłach energii elektrycznej. W kontekście wsparcia rozwoju efektywności sieci istnieje potrzeba wdrażania technologii *smart grid*.

Przedsiębiorcy oraz inne zainteresowane podmioty będą mogli skorzystać również ze wsparcia o charakterze doradczym, w ramach projektu planowanego do realizacji przez Ministerstwo Gospodarki przy współpracy z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Projekt będzie dotyczyć ogólnopolskiego systemu wsparcia doradczego (eksperckiego) dla wszystkich interesariuszy zarówno z sektora publicznego, jak i prywatnego, w tym dla przedsiębiorstw oraz dla podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej (np. osób fizycznych (postumentów) oraz dla podmiotów z sektora mieszkaniowego (wspólnot mieszkaniowych), i in. np. stowarzyszeń, fundacji i spółdzielni) w zakresie efektywności energetycznej oraz efektywnego wykorzystania i rozwoju OZE.

- **Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER)**

Wsparcie realizowane w ramach krajowego Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój będzie koncentrować się na tworzeniu warunków sprzyjających prowadzeniu działalności gospodarczej oraz rozwojowi przedsiębiorczości. Planowana jest m.in. realizacja działań wspierających zdolność przedsiębiorstw do zarządzania rozwojem, upowszechnianie ICT i narzędzi informatycznych w działalności gospodarczej, zwiększanie udziału MŚP w rynku zamówień publicznych, a także budowa systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania na zmiany gospodarcze. Na poziomie krajowym planowane jest również stworzenie systemu zapewniania jakości usług rozwojowych (w tym usług szkoleniowych i doradczych) świadczonych na rzecz przedsiębiorców i pracowników. Wśród beneficjentów PO WER można wyróżnić m.in. powiatowe urzędy pracy, organizacje pozarządowe, PARP, JST a także partnerów społeczno-gospodarczych.

- **Program Operacyjny Polska Wschodnia (PO PW)**

Głównym celem Programu Operacyjnego Polska Wschodnia jest wzrost konkurencyjności i innowacyjności makroregionu Polski Wschodniej, tj. województw: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego. Jest to dodatkowy instrument wsparcia finansowego 5 województw Polski Wschodniej, który będzie uzupełnieniem i wzmocnieniem działań prowadzonych w ramach regionalnych i krajowych programów europejskiej polityki spójności, z których finansowane będą zasadnicze przedsięwzięcia rozwojowe.

Działania przewidziane w programie dotyczą wsparcia następujących obszarów: innowacyjności, konkurencyjności przedsiębiorstw w szczególności internacjonalizacji, poprawy efektywności układów transportowych miast wojewódzkich i ich obszarów funkcjonalnych oraz zwiększenia spójności wewnętrznej makroregionu.

W Programie Operacyjnym Polska Wschodnia osią poświęconą przedsiębiorcom jest Oś priorytetowa Przedsiębiorcza Polska Wschodnia, która obejmuje swoim zakresem interwencji Cel Tematyczny 3. Przedsięwzięcia podejmowane w tej osi to:

1. Platformy startowe dla nowych pomysłów

Wsparcie będzie realizowane poprzez stworzenie warunków sprzyjających rozwojowi nowych, innowacyjnych pomysłów biznesowych w Polsce Wschodniej.

Wsparcie jest przeznaczone dla młodych ludzi z pomysłem (nie tylko z Polski Wschodniej), w szczególności absolwentów szkół wyższych (w wieku do 35. roku życia) oraz studentów ostatnich lat studiów chcących realizować innowacyjne pomysły biznesowe w regionie Polski Wschodniej. Zbudowanie zaawansowanego w formie systemu inkubacji (wsparcie na etapie działalności przedbiznesowej i biznesowej) ma na celu stworzenie odpowiednich warunków do powstrzymania exodusu odpływu młodych, zdolnych osób z regionu Polski Wschodniej.

Wsparcie będzie realizowane poprzez utworzenie platform startowych, których celem będzie stworzenie dla ich odbiorców (ludzi z innowacyjnymi koncepcjami biznesowymi) warunków sprzyjających rozwojowi nowych, innowacyjnych pomysłów biznesowych i ich realizacji w Polsce Wschodniej w formie utworzonych przedsiębiorstw typu start-up. Instrument pn. platformy startowe dla nowych pomysłów służyć ma przeprowadzeniu właściwej selekcji pomysłów i poddaniu ich analizie, niezbędnym testom i pracom nad rozwojem pomysłu, a więc działaniom, które przy podejmowanych próbach realizacji nowych pomysłów pozwolą na rozwój start-upu, umożliwiając osiągnięcie odpowiedniego poziomu zdolności operacyjnej nowego przedsiębiorstwa typu start-up.

2. Wsparcie internacjonalizacji MŚP

Wsparcie zostanie skierowane na rzecz wzrostu internacjonalizacji MŚP z obszaru Polski Wschodniej. Obejmować ono będzie kompleksowe, indywidualne, profilowane pod odbiorcę działania doradcze związane z opracowaniem i wdrożeniem nowego modelu biznesowego w MŚP w oparciu o internacjonalizację ich działalności. Jako uzupełnienie w ramach internacjonalizacji wspierane będą działania dotyczące udziału przedsiębiorstw w krajowych i międzynarodowych targach gospodarczych, misjach wyjazdowych.

3. Wsparcie MŚP i ich konsorcjów w ramach ponadregionalnych inicjatyw klastrowych

Celem interwencji skierowanej do inicjatyw klastrowych w ramach PO PW będzie wsparcie projektów prowadzących do stworzenia innowacyjnych (nowych lub ulepszonych) produktów bądź usług poprzez wdrożenie (własnych lub nabytych) wyników prac B+R, których celem ma być podniesienie poziomu konkurencyjności członków struktur klastrowych.

4. Ponadregionalne produkty turystyczne

Działania wspierane w tym obszarze mają na celu aktywizację społeczności lokalnych oraz tworzenie nowych miejsc pracy, w szczególności stanowiących atrakcyjną alternatywę dla pracy w rolnictwie, poprzez stymulowanie powiązań kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorcami na rzecz tworzenia oraz rozwoju atrakcyjnych, bazujących na istniejącym potencjale komercyjnych produktów turystycznych. Wsparciem objęte zostaną projekty inwestycyjne polegające na tworzeniu nowych i rozwoju już istniejących produktów turystycznych o znaczeniu co najmniej ponadregionalnym.

• Program Operacyjny Polska Cyfrowa (PO PC)

Przedsiębiorcy będą pośrednimi beneficjentami działań zaplanowanych w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa. Wynika to z faktu, iż PO PC skupia w jednym programie operacyjnym

realizowanym na poziomie krajowym całość interwencji ze środków UE w obszarze tworzenia sieci szerokopasmowych.

Przedsiębiorcy będą mianowicie głównymi wykonawcami projektów infrastrukturalnych realizowanych w ramach ww. programu.

- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (PROW)**

Zmiany filozofii działania dotyczyć będą również Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wynika to z konieczności położenia większego nacisku na kwestie dotyczące ochrony środowiska naturalnego oraz bioróżnorodności, a także rozwoju potencjału ekonomicznego sektora rolno-spożywczego oraz leśnego. Głównym beneficjentem PROW będą podmioty należące do szeroko pojętego sektora rolnego, przy czym znaczna część środków będzie przeznaczona dla osób prowadzących gospodarstwa rolne, w tym także przedsiębiorców.

Planowane w nowym programie instrumenty wsparcia mają za zadanie m.in.:

- Rozwój gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację, restrukturyzację małych gospodarstw oraz system wsparcia dla „młodych rolników”;
- Zwiększenie innowacyjności i konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez transfer wiedzy, doradztwo oraz instrumenty wsparcia współpracy między gospodarstwami rolnymi (także w obszarze rozwoju działalności grup producenckich);
- Rozwój rolnictwa ekologicznego, poprzez rozwój systemu wsparcia finansowego;
- Rozwój pozarolniczych działalności gospodarczych na terenach wiejskich (m.in. konwersja pracowników sektora rolno-spożywczego, wsparcie „małej” przedsiębiorczości, rozwój sektora usług rolnych).

Należy przy tym podkreślić, iż większość środków przeznaczona będzie dla przedsiębiorców prowadzących rolniczą działalność gospodarczą.

- **Programu Operacyjnego Rybactwo i Morze 2014-(PO RiM)**

Wsparcie dla przedsiębiorców działających w sektorze rybołówstwa oraz przetwórstwa rybnego, dotyczyć będzie zwiększenia innowacyjności sektora oraz jego modernizacji, poprzez m.in. inwestycje w wyposażenie statków rybackich. Ponadto, podobnie jak w przypadku PROW 2014-2020, przewidziano możliwość wsparcia konwersji i dywersyfikacji działalności przedsiębiorstw. Dodatkowo wsparciem objęte będą działania dotyczące polepszenia jakości towarów i produktów sektora, których głównymi beneficjentami będą przedsiębiorstwa. W ramach PO RiM planowane jest również finansowanie różnorodnych działań zmniejszających oddziaływanie sektora na środowisko naturalne.

- **Regionalne Programy Operacyjne 2014-2020 (RPO)**

Znaczne zmiany nastąpią również w zakresie działania poszczególnych Regionalnych Programów Operacyjnych – szczególny nacisk będzie położony na cele tematyczne dotyczące wspierania badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji, rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych, podnoszenia konkurencyjności MSP czy też wspierania przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, gdzie jednymi z głównych beneficjentów będą przedsiębiorcy.

RPO będą realizowały działania zwiększające konkurencyjność przedsiębiorstw, poprzez inwestycje oraz rozwój kadr i kompetencji, a także wzmacniały regionalne inteligentne specjalizacje głównie w zakresie innowacji oraz prac B+R.

Tabela 24. Proponowana alokacja na regionalne programy operacyjne w perspektywie 2014-2020

Województwo	Alokacja	
	mIn EUR, ceny bieżące	%
Dolnośląskie	2 252,5	7,2%
Kujawsko-Pomorskie	1 903,5	6,1%
Lubelskie	2 231,0	7,1%
Lubuskie	906,9	2,9%
Łódzkie	2 256,0	7,2%
Małopolskie	2 878,2	9,2%
Opolskie	945,0	3,0%
Podkarpackie	2 114,2	6,8%
Podlaskie	1 213,6	3,9%
Pomorskie	1 864,8	6,0%
Śląskie	3 476,9	11,1%
Świętokrzyskie	1 364,5	4,4%
Warmińsko-Mazurskie	1 728,3	5,5%
Wielkopolskie	2 450,2	7,8%
Zachodniopomorskie	1 601,2	5,1%
Razem 15	29 187,1	93,3%
Mazowieckie	2 089,8	6,7%
Razem 16	31 276,9	100,0%

Źródło: Umowa Partnerstwa 2014-2020 (wersja przyjęta przez KE 23.05.2014), str. 168.

RPO będą miały charakter dwufunduszowy, tj. będą finansowane zarówno z EFS, jak i EFRR. Przewiduje się, iż w ramach ok. 31,3 mld EUR budżetu wszystkich 16 RPO, przedsiębiorcy mogą być beneficjentami aż 23% środków, tj. ok. 7 mld EUR:

- w ramach EFRR planowane jest wsparcie globalne w wysokości ok. 2 mld EUR na działania w obszarze badań i rozwoju (Cel tematyczny 1), a także ok. 4 mld EUR na działania w zakresie podnoszenia konkurencyjności MSP (Cel tematyczny 4).
- ramach EFS przeznaczono ok. 1,5 mld EUR na działania w obszarze wspierania przedsiębiorczości (zakładanie i finansowanie działalności gospodarczej) oraz szkolenia.

Na poziomie regionalnym prowadzone będą działania dotyczące wdrażania badań i innowacji uzupełniające do oferty dostępnej z poziomu krajowego. Wsparcie skoncentrowane będzie na działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw. Realizacja przez przedsiębiorstwa prac badawczo-rozwojowych odbywała się będzie przy wykorzystaniu własnych zasobów lub we współpracy z innymi przedsiębiorstwami, konsorcjum naukowo-przemysłowym, czy jednostkami naukowymi. Ponadto możliwe będzie tworzenie infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach, w szczególności na potrzeby funkcjonowania działów i laboratoriów w firmach lub w związku z powstawaniem centrów badawczo-rozwojowych oraz prowadzeniem prac B+R przez przedsiębiorstwa. Przewiduje się również wsparcie wdrożeń wyników prac B+R.

Dodatkowo, głównie na poziomie regionalnym ze względu na lepsze dopasowanie wsparcia do potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw wynikających z inteligentnej specjalizacji oraz regionalnych potencjałów, realizowane będą działania w zakresie podnoszenia konkurencyjności MŚP (cel tematyczny nr 3). Główne kierunki interwencji w zakresie wsparcia firm będą koncentrowały się na działaniach mających na celu ułatwienie tworzenia nowych firm poprzez wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości oraz nowopowstałych firm, czy działaniach zwiększających aktywność inwestycyjną MSP oraz skutkujących

zwiększeniem zatrudnienia i trwałym rozwojem firmy. Wspierane projekty w zakresie internacjonalizacji firm, czy rozwoju produktów i usług opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych. Zwiększony zostanie również dostęp przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych (głównie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych).

W ramach innych celów tematycznych EFRR możliwe do realizacji będą projekty w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania energii (energii elektrycznej lub ciepła) z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach, czy dotyczące poprawy jakości powietrza dla sektora MŚP. Wsparcie skierowane będzie także do podmiotów ekonomii społecznej.

Szeroki katalog instrumentów dostępny będzie również ze środków EFS. Wsparcie będzie skierowane m.in. na projekty dotyczące tworzenia firm, czy przystosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian. Przykładowe działania mogą obejmować wsparcie finansowe i szkoleniowo-doradcze dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej, w tym dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy, wspieranie rozwoju kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników, dostarczanie kompleksowych usług (szkoleniowych, doradczych, diagnostycznych), odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw, wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem, czy wsparcie na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej.

Analiza w obszarze finansowania działalności gospodarczej oraz zarysowanych w raporcie wyzwań w tym zakresie wskazuje na potrzebę realizacji m.in. następujących działań:

- ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP, m.in. poprzez ugruntowanie funkcjonowania funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, rozwój inicjatyw wsparcia pozadotacyjnego, promocję alternatywnych do kredytu bankowego źródeł finansowania działalności, rozwój systemu finansowania podwyższonego ryzyka,
- stworzenie warunków dla dostępu przedsiębiorstw z sektora MŚP do pomocy publicznej,
- uproszczenie procedur pozyskiwania środków z funduszy europejskich, przy zapewnieniu orientacji na trwałość projektów oraz zgodność z priorytetami rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i regionów,
- popularyzacja i wspieranie rozwoju partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP), w tym m.in. uproszczenie przepisów prawnych dotyczących realizacji projektów.

3.4 Instytucje wspierające MŚP

System wspierania przedsiębiorczości i przedsiębiorstw w Polsce obejmuje podmioty działające na trzech poziomach: krajowym (m.in. Ministerstwo Gospodarki, Bank Gospodarstwa Krajowego S.A., Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości), wojewódzkim (m.in. Urzędy Marszałkowskie, Regionalne Instytucje Finansujące) i lokalnych usługodawców. Ostatni poziom obejmuje organizacje zarejestrowane w Krajowym Systemie Usług dla MSP, w tym m.in. Punkty Konsultacyjne KSU, Fundusze Poręczeń Kredytowych, Fundusze Pożyczkowe, Krajowa Sieć Innowacji, które z kolei współpracują z innymi znanymi sieciami, takimi jak Enterprise Europe Network. Podmioty te są odpowiedzialne za formułowanie strategii, programów i wdrażanie działań na rzecz wsparcia przedsiębiorczości.

Na poziomie centralnym polityka na rzecz przedsiębiorczości w Polsce jest prowadzona przez Ministerstwa: Gospodarki, Infrastruktury i Rozwoju (byłe Ministerstwo Rozwoju Regionalnego), Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej oraz Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Na szczeblu centralnym

funkcję instytucji realizującej działania w tym obszarze oraz zaplecza analityczno-badawczego pełni Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). PARP realizuje programy rozwoju przedsiębiorczości i przedsiębiorstw wspierające m.in. działalność innowacyjną i badawczo-rozwojową firm, internacjonalizację przedsiębiorstw oraz rozwój regionalny i zasobów ludzkich. W latach 2007-2013 Agencja była odpowiedzialna za wdrażanie wybranych działań współfinansowanych z funduszy strukturalnych w ramach PO IG, PO KL i PO RPW oraz innych instrumentów wsparcia przedsiębiorczości. Agencja udziela w tym celu wsparcie finansowe, szkoleniowo-doradcze oraz prowadzi działania badawcze i analityczne oraz informacyjno-promocyjne. Nie została jeszcze ostatecznie określona rola PARP we wdrażaniu programów perspektywy 2014-2020 (PO Inteligentny Rozwój, PO Wiedza, Edukacja Rozwój i PO Polska Wschodnia).

Na poziomie regionalnym – istotne ogniwo wsparcia stanowią instytucje samorządowe. Działania wdrożeniowe są realizowane przez Urzędy Marszałkowskie lub podległe im instytucje. Ich głównym celem, oprócz promocji przedsiębiorczości w regionach, jest zapewnienie przedsiębiorcom oraz osobom planującym rozpoczęcie działalności gospodarczej rzetelnych informacji w zakresie:

- programów wsparcia wdrażanych na szczeblu centralnym i regionalnym,
- podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- możliwości korzystania z pomocy o charakterze doradczym, szkoleniowym i finansowym.

Na szczeblu wykonawczym funkcjonują bezpośredni usługodawcy, czyli instytucje i organizacje wyspecjalizowane we wdrażaniu instrumentów wsparcia przedsiębiorczości. Szczególną rolę w tym systemie odgrywa Krajowy System Usług (KSU). Jest to koordynowana przez PARP sieć ok. 220 współpracujących ze sobą organizacji świadczących usługi dla przedsiębiorców i osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Misją KSU jest rozwój przedsiębiorczości poprzez zapewnienie wysokiej jakości usług w kluczowych obszarach wymagających wsparcia państwa. Zadaniem KSU jest udzielanie kompleksowych usług dotyczących prowadzenia działalności gospodarczej oraz możliwości korzystania z zewnętrznych źródeł na jej finansowanie. W skład sieci KSU wchodzi Punkty Konsultacyjne KSU, Krajowa Sieć Innowacji, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe oraz podmioty świadczące usługi systemowe i testujące usługi pilotażowe.

Usługi systemowe i pilotażowe KSU oferowane są według jednolitych monitorowanych standardów; określając przede wszystkim zakres i rezultat danej usługi. Istotnym elementem standardu jest to, że konsultant przed przystąpieniem do realizacji usługi diagnozuje potrzeby klienta oraz dobiera zakres usługi do jego potrzeb. Usługi KSU są świadczone bezpłatnie (usługi informacyjne) lub dofinansowane (usługi doradcze z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców). Do świadczenia tych usług podmioty, spośród spełniających standard KSU, wybierane są w drodze ogólnopolskich konkursów.

Zaangażowanych w świadczenie usług KSU jest ponad 1000 konsultantów. Rocznie z usług KSU korzysta ok. 70 tysięcy klientów.

Pozostałe formy instytucjonalnego wsparcia przedsiębiorstw (m.in. KSI, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, sieć Enterprise Europe Network, krajowe punkty kontaktowe do programu CIP) zostały opisane w innych częściach raportu.

3.5 Infrastrukturalne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości

Koniecznym warunkiem do zaistnienia aktywności gospodarczej jest obecność odpowiedniej infrastruktury transportowej oraz telekomunikacyjnej. Infrastruktura w takim samym stopniu jak prawna swoboda prowadzenia działalności gospodarczej i przejrzysty system podatkowy wpływa na decyzję o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej.

Słabo rozwinięte możliwości kontaktu i wymiany informacji oraz przewozu osób i towarów stanowią istotne utrudnienie dla każdej działalności gospodarczej. Niezadowalająca przepustowość i nośność oraz wciąż gorszy niż w wielu państwach UE stan polskich dróg kołowych, zły stan techniczny znacznej części dróg kolejowych w Polsce, niewykorzystanie potencjału transportowego śródlądowych szlaków wodnych oraz niezadowalający stopień rozpowszechnienia szerokopasmowego internetu to wciąż podstawowe problemy infrastrukturalne Polski.

Szansą na przynajmniej częściowe rozwiązanie wymienionych problemów, a więc i stworzenie lepszych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości, są fundusze unijne, pochodzące zarówno z kończącej się perspektywy finansowej 2007-2013, jak również dopiero się rozpoczynającej 2014-2020. Największymi wyzwaniami związanymi z należyтым wykorzystaniem tych środków pozostają terminowe uzyskiwanie niezbędnych pozwoleń, opór niektórych interesariuszy poszczególnych inwestycji, koordynacja procesów inwestycyjnych oraz dostępność finansowania wkładu własnego.

3.5.1 Transport drogowy

Podstawowe problemy transportu drogowego pozostają wciąż aktualne: brak kompletnej sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu, niedostosowanie wielu dróg do nośności 11,5 tony na oś, duże natężenie ruchu odbywającego się przez tereny zabudowane spowodowane brakiem obwodnic wielu kluczowych miejscowości oraz wciąż nie w pełni zadowalający stan techniczny dróg, także niektórych spośród oddanych w ostatnich latach do użytkowania, w tym autostrad i dróg szybkiego ruchu. Problemem pozostaje także bezpieczeństwo na drogach.

Od 25 stycznia 2011 r. obowiązuje przyjęty na mocy uchwały Rady Ministrów *Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015*, który zastąpił poprzednio obowiązujący *Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012*. Program określa cele i priorytety inwestycyjne, wskazuje poziom i źródła niezbędnego finansowania oraz listę zadań do realizacji. Źródłem finansowania inwestycji drogowych w ramach PBDK 2011-2015 jest budżet państwa (prace przygotowawcze, remontowe, utrzymanie bieżące, inwestycje kubaturowe) oraz Krajowy Fundusz Drogowy (wydatki na budowę dróg).

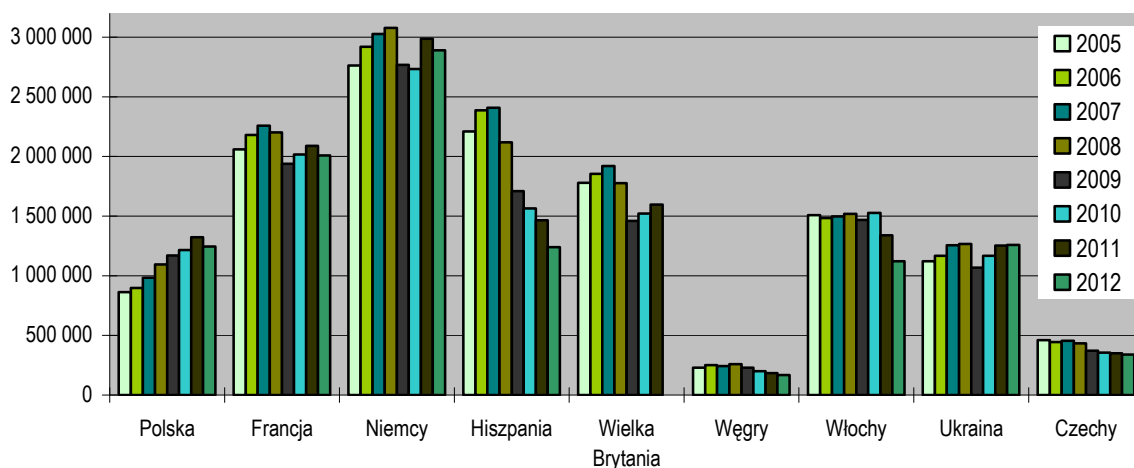
Na realizację zadań inwestycyjnych finansowanych z Krajowego Funduszu Drogowego, których budowa rozpocznie się do 2013 r., przewidziano łącznie 82,8 mld zł (narastająco od 2010 r.). Lista zadań inwestycyjnych przewidzianych do rozpoczęcia do 2013 r. zawiera 78 pozycji o łącznej długości ok. 1.992 km (z wyłączeniem projektów inwestycyjnych związanych z usuwaniem skutków powodzi).⁸⁵ Dodatkowe zadania inwestycyjne zostały przedstawione w kolejnych załącznikach – od 2 do 6, wśród nich znajdują się m.in. listę inwestycji realizowanych w nowej perspektywie finansowej UE 2014-2020, bądź też inwestycje, których termin rozpoczęcia musiał zostać przesunięty z uwagi na brak środków. W przypadku dobrego stanu budżetu centralnego, a także uzyskania zgody Rady Ministrów możliwe będzie zaangażowanie dodatkowych środków na realizację Programu, co umożliwi realizację działań inwestycyjnych uwzględnionych w załączniku nr 3 i nr 4 PBDK 2011-2015. Według aktualnych założeń

⁸⁵ Listę tę zawiera Załącznik 1 do Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015.

Polska uzyska spójny system autostrad po roku 2015, przy czym będzie to system składający się z autostrad o zasięgu ogólnopolskim A1, A2 i A4 oraz regionalnych A6, A8 i A18.

W 2013 r. łączna długość dróg wszystkich kategorii oddanych przez GDDKiA w ramach PBDK 2011-15 wyniosła 350 km dróg (w tym 120 km autostrad, 181 km dróg ekspresowych oraz 48 km obwodnic). Oznacza to, iż kierowcy, wg stanu na koniec 2013 r., mogą korzystać z 1.491 km autostrad (1.365 w roku poprzednim) i 1.268 km dróg ekspresowych (1.052,4 km w roku poprzednim). Do końca 2014 zostanie oddanych ok. 500 km nowych dróg⁸⁶. Wydatki związane z realizacją PBDK 2011-15 wyniosły w 2013 r. ok. 12,96 mld zł (w tym środki budżetu państwa – ok. 2,84 mld zł, środki KFD – ok. 10,11 mld zł)⁸⁷. Wydatki związane z remontami na istniejącej sieci drogowej wyniosły w tym czasie ok. 0,5 mld zł (ok. 667 km dróg i 68 obiektów mostowych). Poprawa stanu nawierzchni dróg jest zauważalna w ostatniej dekadzie. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015 zakłada, że w 2013 r. 66% sieci dróg krajowych w Polsce będzie w stanie dobrym, a 34% w stanie niezadowolającym i złym.⁸⁸ Na koniec 2013 r. proporcje te wynosiły odpowiednio 66,1% oraz 33,9%.⁸⁹ Zmniejszeniu do poziomu 12,5% (o 1 p.p. względem poprzedniego roku) uległ udział dróg będących w złym stanie technicznym. Ok. 2 700 km spośród 19 742 km dróg krajowych będących pod zarządem GDDKiA, wymaga przeprowadzenia natychmiastowych prac remontowych.⁹⁰

Wykres 23. Przewozy frachtu drogami kołowymi w tysiącach ton w latach 2005-201 w wybranych krajach Europy*

* Brak danych za 2011 r. dla Wielkiej Brytanii

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat oraz Адреса, реквізиту та розпорядок роботи (State Statistics Service of Ukraine)

W Polsce do końca 2011 r. stale zwiększały się przewozy towarów po drogach. W 2012 r. nastąpił spadek wielkości realizowanych przewozów, zarówno w Polsce jak i w pozostałych krajach europejskich.

⁸⁶ Zob. Raport Roczny 2013 GDDKiA, Warszawa 2014, str. 7, 11.

⁸⁷ Zob. Informacja dotycząca stanu realizacji Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015 – raport na 2013 rok, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014, str. 17.

⁸⁸ Zob. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2011-2015, str. 25.

⁸⁹ Raport o stanie technicznym nawierzchni asfaltowych i betonowych sieci dróg krajowych na koniec 2013 roku, GDDKiA, Warszawa marzec 2014, str. 5.

⁹⁰ Op. Cit., str. 8.

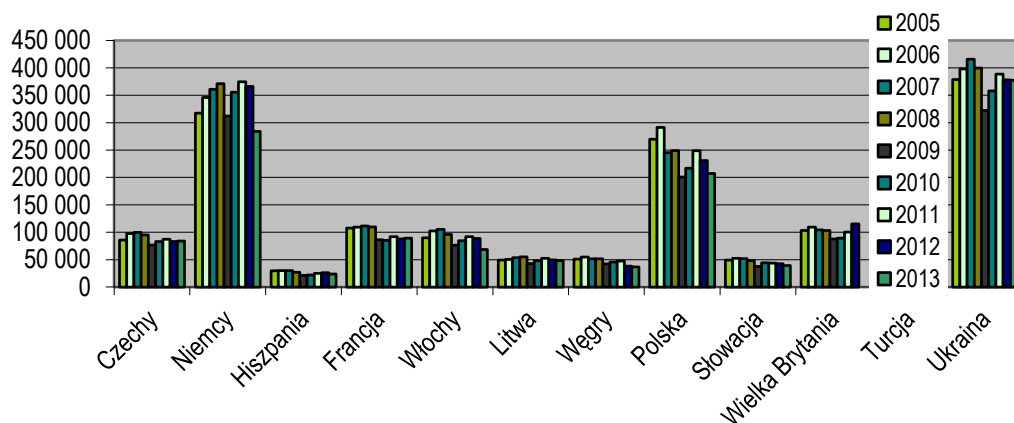
3.5.2 Transport kolejowy

Polska dysponuje relatywnie gęstą siecią linii kolejowych, a pod względem długości linii zajmuje w UE 2. miejsce⁹¹. Niestety stale pogarsza się ich stan techniczny. Według danych PKP PLK. S.A.⁹² na koniec 2013 r. tylko 47% torów kolejowych było w dobrym stanie, 27% w dostatecznym, zaś 26% w niezadowolającym: 25,5% do prędkości 120-160 km/h, 37,1% do 80-120 km/h, 30,4% do 40-80 km/h, a 7,0% poniżej 40 km/h. Wydatki inwestycyjne na prace związane z modernizacją linii kolejowych wyniosły w 2013 r. ok. 5,3 mld zł. Mimo wysokich wydatków na prace modernizacyjne problemem dalej pozostaje posunięta dekapitalizacja infrastruktury kolejowej, wynikająca z wieloletniego zaniedbania inwestycji w kolej. Stan niedoinwestowania kolei stopniowo się zmniejsza, ale wysokość obecnych wydatków jest wciąż niewystarczająca.

Aktualnie na rynku kolejowym w Polsce funkcjonuje 104 przewoźników kolejowych posiadających 165 licencji na przewozy osób i rzeczy oraz udostępnianie pojazdów trakcyjnych/świadczanie usług trakcyjnych.⁹³ Polski rynek kolejowy, zarówno towarowy, jak i pasażerski, charakteryzuje wysoka koncentracja udziałów rynkowych oraz daleko posunięta specjalizacja przewoźników.

Na rynku przewozów towarowych w 2013 r. wciąż dominowała spółka PKP Cargo S.A. (58,85% udziału w rynku liczonej wg wykonanej pracy przewozowej), będąca jednocześnie drugim w Unii Europejskiej, pod względem ilości przewiezionego masy i wykonanej pracy przewozowej, przewoźnikiem towarowym⁹⁴. Niemniej na rynku następuje powolna konsolidacja innych przewoźników wokół DB Schenker oraz CTL Logistics, co może w dłuższej perspektywie zmienić obraz rynku kolejowego. Na polskim rynku kolejowych przewozów towarowych, poza PKP Cargo S.A. jedynie 11, spośród wszystkich przedsiębiorstw świadczących usługi w zakresie przewozów towarowych, osiągnęło udział w rynku przekraczający 0,5%.

Wykres 24. Przewozy frachtu drogami kolejowymi w tysiącach ton w latach 2005-2013 w wybranych krajach Europy*

* Brak danych za 2013 r. dla Wielkiej Brytanii

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat oraz Адреса, реквізиту та розпорядок роботи (State Statistics Service of Ukraine)

⁹¹ Baza danych International Union of Railways: <http://www.uic.org>

⁹² Zob. dane PKP Polskie Linie Kolejowe na koniec 2013 r. – ILK2e-0344/4/2014.

⁹³ Zob. <http://www.utk.gov.pl/pl/licencjonowanie/licencjonowani-przewoz/245,dok.html>

⁹⁴ Dane UTK za 2013 r., Zob. <http://www.utk.gov.pl/pl/analizy-i-monitoring/statystyka-miesieczna/przewozy-towarowe-2014/2638,Przewozy-towarowe.html>

3.5.3 Transport morski

Transport morski pozostaje w dalszym ciągu najtańszym i najpopularniejszym sposobem przemieszczenia hurtowych ilości towarów na dalekie odległości w handlu międzynarodowym. Morskie przewozy towarowe pozostają główną drogą wymiany handlowej o zasięgu transkontynentalnym dla polskich przedsiębiorstw pomimo uruchomienia już dwóch towarowej linii kolejowych⁹⁵ łączących Polskę z Chińską Republiką Ludową.

Morska i przybrzeżna flota transportowa Polski w 2013 r. liczyła 143 statków (o 5 statków więcej niż rok wcześniej), o łącznej nośności 3.044,5 tys. ton oraz o pojemności brutto GT 2093,1, spośród których jedynie 22 statki pływały pod polską banderą. Większość jednostek stanowiły statki do przewozu ładunków suchych, ale średni wiek statków systematycznie obniża się (obecnie wynosi już tylko 15,3 lata).

Morską flotą transportową w 2013 r. polscy przewoźnicy przewieźli 6965,4 tys. ton ładunków (spadek o 6,8% w porównaniu do r. 2012), wykonując pracę przewozową 16,3 mld tonokilometrów, tj. o 19,7% więcej w porównaniu z rokiem poprzednim. Obroty ładunkowe w portach morskich w 2013 r. wyniosły 64,1 mln ton, tj. o 9,0% więcej niż w roku poprzednim. Największy udział w obrotach ładunkowych miało 5 portów: Gdańsk (42,4%), Gdynia (23,5%), Świnoujście (18,7%), Szczecin (12,3%) oraz Police (2,3%).⁹⁶

3.5.4 Transport śródlądowy wodny

Żegluga śródlądowa z uwagi na niskie koszty środowiskowe wydaje się ekonomicznie uzasadnionym środkiem transportu. Jej rola w Polsce jest jednak nieporównywalnie mniejsza niż w wielu krajach unijnych. Z powodu braku inwestycji w budowę i utrzymanie infrastruktury dróg wodnych śródlądowych, ich stan ulega degradacji, co powoduje, że tylko 5,9% (tj. 214 km) z uznawanych za żeglowne 3.384 km dróg wodnych spełnia wymagane parametry dla standardów obowiązujących w UE.⁹⁷

W 2013 r. w Polsce żegluga śródlądową przewiezionych zostało ok. 5,1 mln ton ładunków oraz wykonano 768,0 mln ton pracy przewozowej. Przewozy ładunków ogółem w 2013 r. były większe niż przed rokiem o 10,2%, a praca przewozowa mniejsza o 5,8%. W strukturze przewożonych ładunków w 2013 r. podobnie jak w latach ubiegłych dominowały przewozy rud metali i pozostałych produktów górnictwa i kopalnictwa (48,8%) oraz węgiel kamienny i brunatny oraz ropa naftowa i gaz ziemny (13,7%).⁹⁸

3.5.5 Transport lotniczy

Polski rynek przewozów lotniczych, dzięki inwestycjom w nowe lotniska oraz ogólnej sytuacji rynkowej, rozwija się w sposób dynamiczny.

Liczba przewiezionych pasażerów wzrosła w 2013 r. do ok. 24,98 mln, z ok. 24,43 mln rok wcześniej, tzn. o 2,2% licząc rok do roku. Odnotowano ponad 263 tys. operacji lotniczych pax, czyli ok. 4,9% mniej niż w 2012 r. oraz o ponad 6,6% więcej niż w 2011 r.⁹⁹ W 2013 r. polskie porty lotnicze obsłużyły

⁹⁵ Linie kolejowe obsługiwane są przez: Grupę PKP Cargo Logistics wraz z partnerami Far East Land Bridge i Russian Railways Logistics (na trasie: Suzhou– Warszawa) oraz konkurencyjne Chengdu Hatrans YHF Intermodal Logistics (na trasie: Chengu – Łódź).

⁹⁶ Zob. *Gospodarka morska w Polsce w 2013 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Szczecin kwiecień 2014 r. str. 5.

⁹⁷ Zob. *Transport wodny śródlądowy w Polsce w 2013*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa lipiec 2014, str. 1.

⁹⁸ Zob. *Transport wodny śródlądowy w Polsce w 2013*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa lipiec 2014, str. 4.

⁹⁹ Zob. *Analiza przewozów pasażerskich w polskich portach lotniczych w 2013 r.*, ULC, Warszawa marzec 2014, str. 5-6.

21,21 mln pasażerów w ruchu regularnym i 3,21 mln w ruchu czarterowym¹⁰⁰. Lotniska już trzeci rok z rzędu po kryzysie osiągnęły wynik lepszy niż w roku 2008. Liczba obsłużonych pasażerów wzrosła o ponad 21% w stosunku do roku 2008.¹⁰¹ W 2013 r. nastąpił niewielki wzrost (o ok. 1,3% r/r) przewozów towarowych typu „on board”, do poziomu ponad 62 tys. ton.

W 2013 r. największym przewoźnikiem na rynku regularnych pasażerskich przewozów lotniczych był Ryanair (prawie 30% rynku, tj. ok. 6,6 mln pasażerów), drugim LOT/EuroLOT (prawie 27% rynku, tj. ok. 5,8 mln pasażerów), a trzecim Wizzair (ok. 18% rynku, tj. ok. 4 mln pasażerów) oraz Lufthansa (ok. 7% rynku, tj. ok. 1,5 mln pasażerów). Po raz pierwszy PLL Lot utracił swoją pozycję lidera polskiego rynku, dodatkowo na rzecz linii niskokosztowej. Warto przy tym podkreślić, iż przewoźnicy niskokosztowi (m.in. Ryanair, Wizzair i inni) kontrolują obecnie prawie 49% polskiego rynku pasażerskiego. Przewoźnicy sieciowi posiadają ok. 40,7% polskiego rynku, reszta przypada na przewoźników czarterowych.¹⁰²

W 2013 r. jedynie niektóre polskie porty lotnicze zanotowały wzrost pasażerskiego ruchu lotniczego, w przeciwieństwie do roku 2012, gdy wzrosły wszystkie porty lotnicze. W 2013 r. największy przyrost liczby obsłużonych pasażerów zanotował Port Lotniczy w Lublinie (wzrost o 3212% - efekt niskiej bazy), Warszawa (11,5%), Kraków – Balice (6,7%), Rzeszów – Jasionka (4,5%) oraz Bydgoszcz – Szwedkowo (0,8%)¹⁰³.

3.5.6 Infrastruktura informacyjna i telekomunikacyjna

Infrastruktura ICT wpływa na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw m.in. poprzez usprawnienia w procesie komunikacji, poprawie dostępu do dóbr i usług, redukcję kosztów transakcyjnych, dostęp do nowych rynków zbytu. Produkty i usługi sektora ICT, poprzez wykorzystanie w pozostałych gałęziach gospodarki i wzrost ich produktywności wpływają na przyspieszenie wzrostu gospodarczego oraz wspierają rozwój społeczeństwa informacyjnego. Współcześnie trudno wyobrazić sobie prowadzenie działalności gospodarczej bez wsparcia ze strony technologii informacyjno-komunikacyjnych

Nadal obserwowany jest w Polsce dynamiczny rozwój sektora ICT. Liczba firm działających w sektorze ICT wzrosła w latach 2009-2012 o 25,6%. Jednocześnie przychody netto ze sprzedaży w tym sektorze wzrosły w tym samym okresie o 30,8% i w 2012 r. wyniosły 126 mld zł.¹⁰⁴

¹⁰⁰ Zob. *Analiza przewozów pasażerskich w polskich portach lotniczych w 2013 r.*, ULC, Warszawa marzec 2014, str. 11-12.

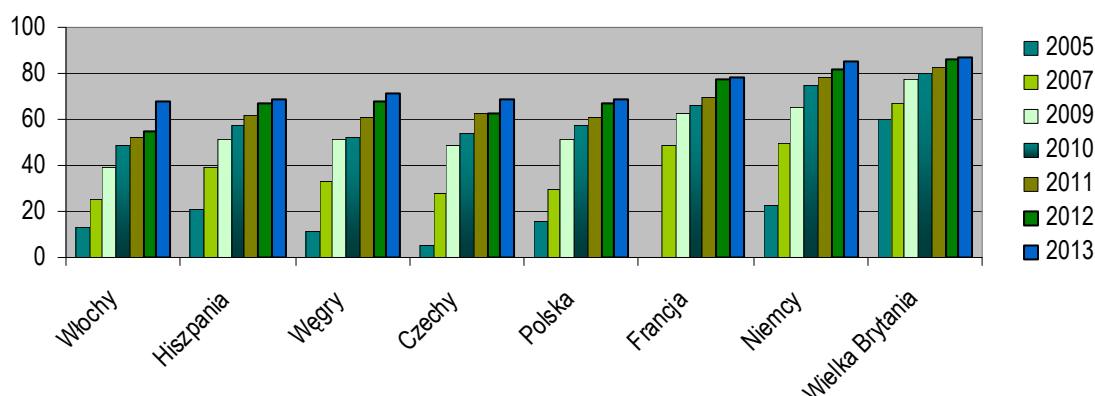
¹⁰¹ Obliczenia własne DSA MG na podstawie danych ULC.

¹⁰² Zob. *Liczba pasażerów obsłużonych w polskich portach lotniczych w krajowym i międzynarodowym ruchu regularnym w czwartym kwartale 2012 i 2013 roku*, ULC, Warszawa 2014, str. 2 oraz *Analiza przewozów pasażerskich w polskich portach lotniczych w 2013 roku*, ULC, Warszawa marzec 2014, str. 15.

¹⁰³ Zob. *Liczba obsłużonych pasażerów oraz wykonanych operacji w ruchu krajowym i międzynarodowym - regularnym i czarterowym w latach 2011 - 2013*, str. 1.

¹⁰⁴ Zob. *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2009-2013*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014, str. 20, 21

Wykres 25. Udział (%) gospodarstw domowych posiadających szerokopasmowe łącze z Internetem w wybranych krajach UE w latach 2005-2013*

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat (isoc_bde15b_h).

* - brak danych za 2005 r. dla Francji,

Dostęp do Internetu systematycznie się zwiększa, co obrazują dane o dostępie gospodarstw domowych do Internetu szerokopasmowego. Chociaż Polska szybko nadrabia zaległości, nadal nie osiągnęliśmy średniej unijnej (69% vs 76%)¹⁰⁵. Sytuacja wśród przedsiębiorstw była podobna – w 2013 r. jedynie 83% spośród nich posiadało dostęp do szerokopasmowego Internetu w porównaniu z 93% dla UE-28.¹⁰⁶

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 r. 95% przedsiębiorstw było wyposażonych w komputery, 93,6% miało dostęp do Internetu, a 82% do szerokopasmowego. W 2013 r. przedsiębiorstwa najczęściej korzystały z łącza szerokopasmowego typu DSL – 80,1% podmiotów. Mniej popularne było łącze bezprzewodowe poprzez komputer z modemem 3G – 47,1%, również poprzez sieci telewizji kablowej – 27,2% oraz handset 3G – 38,1%.¹⁰⁷

Własna strona www to skuteczne narzędzie komunikacji z klientami. 66% badanych przedsiębiorstw posiadało w 2013 r. własną stronę internetową, której głównym przeznaczeniem była prezentacja wyrobów i cenników. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia UE-28, bowiem w 2012 r. w krajach Unii Europejskiej średnio 71% przedsiębiorstw posiadało własną stronę internetową.

Handel elektroniczny zarówno w relacji B2B (*business-to-business*), jak również B2C (*business-to-consumers*) to nowoczesny, dynamicznie rosnący rynek. W 2012 r. 21,2% przedsiębiorstw składało zamówienia przez sieci komputerowe, tj. o 1,9 pkt proc. więcej niż w roku poprzedzającym., wykorzystując do tego stronę www (20,7%) i wiadomości typu EDI (5,3%). Przedsiębiorstwa te jednocześnie najczęściej wybierały dostawców z terenu Polski. W 2012 r. co dziewiąte przedsiębiorstwo otrzymało w ten sposób zamówienia. Coraz popularniejsze w obrocie stają się faktury elektroniczne. Co czwarta firma w Polsce w 2013 r. miała styczność z fakturą elektroniczną, której najczęściej spotykaną formą była e-faktura bez możliwości przetwarzania (np. e-mail z załącznikiem). Automatyczna wymiana danych nabiera znaczenia we wzajemnej wymianie informacji między podmiotami. W 2013 r. z automatycznej wymiany danych w ramach ERP oraz CRM korzystało odpowiednio: 17,1% oraz 20%. W obu przypadkach były to najczęściej duże przedsiębiorstwa (odpowiednio 76,6% oraz 60%).

¹⁰⁵ Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat (isoc_bde15b_h).

¹⁰⁶ Opracowanie DSA MG na podstawie danych Eurostat (isoc_bde15b_e).

¹⁰⁷ Zob. *Spółeczeństwo informacyjne w Polsce. Wyniki badań statystycznych z lat 2009-2013*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014, str. 48.

E-administracja niebywale usprawnia działanie przedsiębiorstw i jest usługą internetową, z której przedsiębiorcy korzystają najczęściej. W 2012 r. 90,4% firm kontaktowało się z administracją publiczną za pośrednictwem Internetu.

Polski rynek telekomunikacji, rozumiany jako usługi telefonii komórkowej i stacjonarnej oraz transmisji danych od wielu lat charakteryzuje stabilizacja, związana z jego nasyceniem. Rok 2013 był trzecim z rzędu, gdy wartość rynku (mierzona przychodami z usług) nieznacznie spadła, do poziomu ok. 38 mld zł.

W 2013 r. liczba użytkowników telefonii ruchomej (liczona liczbą aktywnych kart telefonicznych) wyniosła w Polsce 56,5 mln. A więc na 100 mieszkańców przypadało w Polsce 146,8 użytkowników. Ponad połowa użytkowników korzystała z umów przełaconych (pre-paid). Na krajowym rynku telefonii ruchomej działało 26 operatorów, z czego czterech największych obsługiwało 98,7% użytkowników, generując 99,8% przychodów z usług. Wg danych firmy badawczej PMR wartość rynku telefonii ruchomej osiągnęła wartość ok. 23 mld zł, przy czym coraz większy udział w przychodach operatorów telekomunikacyjnych mają tzw. usługi dodane (m.in. lokalizacyjne, transmisja danych, gry, personalizacja). Wynika to z dalszego spadku przychodów z tradycyjnych źródeł.

Tymczasem telefonia stacjonarna przeżywa regres: wg firmy badawczej PMR spadek przychodów wyniósł ok. 10% liczony r/r, natomiast liczba abonentów spadła o ok. 5%. Podobne tendencje widoczne są w pozostałych krajach Unii Europejskiej.

3.5.6 Infrastruktura energetyczna

Mówiąc o infrastrukturalnych warunkach rozwoju przedsiębiorczości nie można zapominać również o infrastrukturze energetycznej (magazynowa, przesyłowa oraz dystrybucyjna), która zapewnia gospodarce krajowej bezpieczne i konkurencyjne zaopatrzenie w energię. Zapewnienie odpowiedniego dostępu do nośników energetycznych oraz ich sprawna dystrybucja na terenie kraju, stanowi jeden ze współczesnych czynników przewagi konkurencyjnej, determinując lokalizację wielu przemysłowych i usługowych inwestycji, w tym inwestycji zagranicznych.

Szczególne znaczenie odgrywa krajowa infrastruktura elektroenergetyczna. Podmiotem odpowiedzialnym za krajową sieć elektroenergetyczną jest spółka Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., świadcząca usługę przesyłania energii elektrycznej, ale zapewniająca przy tym odpowiednie kryteria bezpieczeństwa sieci. PSE realizuje zadania operatora systemu przesyłowego w oparciu o posiadaną sieć przesyłową najwyższych napięć, którą tworzą:

- 245 linii o łącznej długości 13 445 km
- 101 stacji najwyższych napięć (NN)
- podmorskie połączenie 450 kV DC Polska – Szwecja o całkowitej długości 254 km.

Obecny stan techniczny linii energetycznych wpływa negatywnie na bezpieczeństwo energetyczne kraju (zwłaszcza terenów wiejskich), co niekorzystnie oddziałuje także na rozwój regionów. Może też przesądzać o decyzjach operacyjnych i inwestycyjnych przedsiębiorców. Dlatego tak ważne są prowadzone przez PSE działania modernizacyjne, na które tylko w 2013 r. spółka przeznaczyła ponad 700 mln zł.

W ramach działalności inwestycyjnej przeprowadzono modernizację linii i stacji elektroenergetycznych w celu zwiększenia niezawodności ich pracy, dostosowania ich do nowych warunków umożliwiających zdalny nadzór, sterowanie i monitoring oraz pracę bezobsługową. Na realizację inwestycji elektroenergetycznych PSE pozyskują wsparcie z funduszy unijnych. Należy pamiętać, że polskie elektrownie zlokalizowane są głównie w pobliżu rejonów wydobycia węgla, tj. głównie na południu i

w centrum kraju, co wpływa negatywnie na stabilność zasilania w regionach północnych i wschodnich, gdzie równocześnie występują istotne niedostatki w stopniu rozwoju sieci. Rozwój sieci energetycznych musi również uwzględniać energetykę jądrową.

Rozwój krajowej sieci energetycznej (KSE) ma bezpośredni lub pośredni wpływ m.in. na:

- lokalne i subregionalne rynki pracy,
- rozwój zakładów przemysłowych, wytwórczych oraz usługowych – poprzez zapewnienie podłączenia do KSE, a także przesył energii elektrycznej,
- rozwój odnawialnych źródeł energii, a także innych alternatywnych (w szczególności rozproszonych) źródeł energii,
- zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego państwa,
- rozwój nowych modeli biznesowych w energetyce - w szczególności tzw. energetyki prosumenckiej,
- rozwój nowych (często przełomowych) usług w oparciu o połączenie ICT, tzw. *inteligentnych sieci* oraz możliwości oferowanych przez tzw. *inteligentne budynki*.

Na obszarach, na których rozwój energetyki zawodowej napotkać może duże ograniczenia, należy wykorzystywać zalety, jakie OZE przynosi dla wzrostu bezpieczeństwa energetycznego. Rozwijanie generacji rozproszonej opartej na odnawialnych źródłach energii będzie wymagało dostosowania do nowych warunków zarówno samej sieci przesyłowej i dystrybucyjnej, jak i procedur dotyczących ich funkcjonowania, zabezpieczeń itp.

Zgodnie raportem Doing Business 2014 Polska zajmuje 137 miejsce (na 189 sklasyfikowanych krajów) w subrankingu dotyczącym dostępu do energii elektrycznej. Analizowana jest w nim łatwość uzyskiwania przez przedsiębiorstwo stałego przyłącza do energii elektrycznej. Tak niska ocena wynika przede wszystkim z czasochłonności całego procesu (161 dni wobec 89 średnio w OECD) oraz kosztu (205,2% dochodu per capita wobec 79,1% średnio w OECD). Pytania zamieszczone w ankiecie BŚ dotyczyły jednak specyficznego przypadku przyłączenia do sieci elektroenergetycznej nowego magazynu, usytuowanego – w przypadku Polski – na obrzeżach m.st. Warszawy. Z posiadanych informacji wynika, że do przyłączenia tego magazynu konieczne było przeprowadzenie przyłącza przez drogę publiczną, zamontowanie nowego transformatora w specjalnie w tym celu wybudowanym obiekcie budowlanym, a także wykonanie przełącza kablowego.

W przypadku zaś mniejszych obiektów niż wymieniony magazyn, czy też obiektów przeznaczonych do przyłączenia, dla których nie jest wymagane wybudowanie przyłącza i przeprowadzenie go przez teren będący własnością osób trzecich, czas realizacji przyłączenia jest znacznie krótszy.

3.5.7 Zagospodarowanie przestrzeni

4 czerwca 2013 r. Rada Ministrów przyjęła *Plan działań służący realizacji koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*. W dokumencie stwierdzono m.in., iż obowiązujący system prawny w niewystarczający sposób przeciwdziała konfliktom i nieracjonalnemu gospodarowaniu przestrzenią. Zbiór regulacji dotyczących zagospodarowania przestrzennego nie tworzy jednego spójnego systemu. Regulacje są rozproszone w licznych aktach prawnych, istnieje szereg wyjątków i odstępstw od całościowych reguł. Zdaniem autorów brak ładu przestrzennego, przede wszystkim w skali mikro, przekłada się na niższą konkurencyjność i produktywność gospodarki w skali makro. Plan zakłada zatem przeprowadzenie kompleksowych zmian systemowych w polityce zagospodarowania przestrzennego. Zidentyfikowane w KPZK 2030 problemy zostaną poddane szczegółowej analizie, a nakreślone kierunki zmian zostaną doprecyzowane. Budowa nowego systemu zakłada: sprawność systemu planowania przestrzennego, praworządność w planowaniu i realizowaniu procesów rozwoju

przestrzennego, wdrożenie do systemu gospodarowania przestrzenią instrumentów ekonomicznych oraz kreowanie korzystnych warunków dla działalności gospodarczej z zachowaniem ochrony interesu publicznego.

Jednym z elementów realizacyjnych ww. planu działań jest Krajowa Polityka Miejska. W lipcu 2013 r. Rada Ministrów przyjęła Założenia Krajowej Polityki Miejskiej do roku 2020, a w marcu 2014 r. przedstawiono pierwszy projekt KPM – inicjujący dyskusję z partnerami przed formalnymi konsultacjami międzyresortowymi i społecznymi. Projekt KPM wskazuje na wagę i rolę miast w generowaniu wzrostu gospodarczego i tworzeniu miejsc pracy. Rozwój ten powinien się odbywać w poszanowaniu zasobów (ziemi, energii i innych) i zgodnie z zasadą zrównoważonego gospodarowania.

Ważne kwestie, na które autorzy dokumentu chcą zwrócić szczególną uwagę w KPM, to:

- przeciwdziałanie tzw. żywiołowej suburbanizacji, czyli „rozlewaniu się miast”, przez promowanie idei miasta zwarteo,
- zrównoważone inwestowanie w miastach, z preferencją dla wcześniej zagospodarowanych terenów i duży nacisk na potrzeby kompleksowej rewitalizacji miast, składającej się z komponentów infrastrukturalnych, społecznych, gospodarczych i środowiskowych;
- silne akcentowanie partycypacji społecznej i udziału mieszkańców oraz innych „użytkowników” miast w planowaniu i realizacji ich rozwoju;
- potrzeba odpowiedzi w wielu sektorach na problemy demograficzne polskich miast;
- konsekwentne dążenie do osiągnięcia zrównoważonej mobilności w obszarach miejskich;
- rozwijanie wielopoziomowej współpracy w zarządzaniu obszarami miejskimi (miastami wraz z ich tzw. obszarami funkcjonalnymi);
- dążenie do racjonalnego gospodarowania zasobami (ziemi, wody, środowiska, energii), poprawa środowiska w miastach i adaptacja do zmian klimatu, które w znacznym stopniu dotyczą mieszkańców miast.

Analiza w obszarze infrastruktury oraz zarysowanych w raporcie wyzwań w tym zakresie wskazuje na potrzebę realizacji m.in. następujących działań:

- dokończenie budowy spójnej sieci drogowej i kolejowej w Polsce, adekwatnej do aktualnego i prognozowanego natężenia ruchu oraz zapotrzebowania jej użytkowników, dającej impuls do intensyfikacji procesów biznesowych oraz zwiększenia mobilności pracowników,
- kontynuacja działań na rzecz wzrostu efektywności energetycznej gospodarki, w tym regulacji dot. mechanizmów wsparcia i prowadzących do uzyskania wymiernych oszczędności energii.
- działania na rzecz wzrostu wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii – mając na względzie rozwój MŚP, w oparciu o rachunek ekonomiczny, oraz rozwój nowych gałęzi przemysłu,
- rozwój nowych technologii wykorzystania węgla poprzez działania na rzecz wspierania prac badawczych i rozwojowych nad wykorzystaniem węgla do produkcji paliw płynnych i gazowych,
- promocja energetyki jądrowej jako korzystnie wpływającej na konkurencyjność polskiej gospodarki oraz polskich przedsiębiorstw, również MŚP ze względu na istotny wpływ na wzrost bezpieczeństwa energetycznego, pozytywny wpływ na poziom cen energii elektrycznej, a także skalę, złożoność oraz wielkość inwestycji,
- pobudzanie innowacji poprzez upowszechnienie stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych (ICT) oraz inwestycji w te technologie,
- wprowadzenie mechanizmów racjonalnego gospodarowania przestrzenią, w tym sprawnego systemu planowania przestrzennego, a także stworzenie warunków dla kompleksowej rewitalizacji miast, istotnie zwiększającej ich atrakcyjność inwestycyjną.

3.6 Współpraca przedsiębiorstw w ramach Specjalnych Stref Ekonomicznych oraz klastrów

3.6.1 Specjalne Strefy Ekonomiczne

Zasady i warunki udzielania pomocy publicznej przedsiębiorcom działającym w strefach

Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE) to wyodrębnione administracyjnie obszary Polski, na których przedsiębiorcy realizujący nowe inwestycje mogą skorzystać ze zwolnienia z podatku dochodowego w odniesieniu do dochodów uzyskiwanych w strefie.

Podstawą do korzystania z pomocy publicznej jest zezwolenie na prowadzenie działalności gospodarczej na terenie danej strefy. Zezwolenia wydają spółki zarządzające strefami w drodze przetargu łącznego lub rokowań. Zasady i sposób przeprowadzania przetargów i rokowań określają – odrębnie dla każdej strefy - rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z 2004 r. w sprawie przetargów i rokowań oraz kryteriów oceny zamierzeń co do przedsięwzięć, które mają być podjęte przez przedsiębiorców na terenie strefy.

Zasady i warunki inwestowania na terenie SSE oraz korzyści płynące z faktu prowadzenia na ich obszarze działalności gospodarczej wynikają z ustawy z dnia 20 października 1994 r. o *specjalnych strefach ekonomicznych* (Dz. U. z 2007 r. Nr 42, poz. 274, z późn. zm.) i aktów wykonawczych do wspomnianej ustawy.

Na terenie SSE przedsiębiorcy mogą korzystać z pomocy publicznej w formie zwolnień podatkowych z tytułu:

- kosztów nowej inwestycji,
- tworzenia nowych miejsc pracy.

Wielkość tej pomocy zależy od maksymalnej intensywności pomocy określonej dla obszaru, na którym realizowana jest inwestycja oraz wielkości kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Dla przedsiębiorców, którzy wybiorą pomoc z tytułu zatrudnienia, kosztami kwalifikującymi się do objęcia wsparciem są dwuletnie koszty pracy nowo zatrudnionych pracowników, natomiast dla przedsiębiorców, którzy zdecydują się na pomoc inwestycyjną - koszty nowej inwestycji.

Do końca czerwca 2014 r. maksymalna intensywność pomocy w przypadku inwestycji realizowanych na terenie województw: lubelskiego, podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego, opolskiego, świętokrzyskiego, małopolskiego, lubuskiego, łódzkiego i kujawsko-pomorskiego kształtowała się na poziomie 50%, dla pozostałych województw – 40%. Wyjątek stanowiło województwo mazowieckie, dla którego pułap intensywności pomocy od 1 stycznia 2011 r. wynosi 30%.

Dla małych przedsiębiorców pomoc mogła być podwyższona o 20 pkt. proc., a dla średnich – o 10 pkt. proc. Nie dotyczyło to przedsiębiorców działających w sektorze transportu.

Wielkość pomocy z tytułu kosztów nowej inwestycji stanowi iloczyn maksymalnej intensywności pomocy określonej dla danego obszaru i kosztów inwestycji kwalifikujących się do objęcia pomocą.

Przedsiębiorca korzystający ze wsparcia z wyżej wspomnianego tytułu zobowiązany jest do:

- prowadzenia działalności gospodarczej przez okres nie krótszy niż 5 lat od zakończenia inwestycji w przypadku małych i średnich przedsiębiorców – przez 3 lata.
- utrzymania własności składników majątku, z którymi były związane wydatki inwestycyjne przez okres 5 lat, w przypadku małych i średnich przedsiębiorców – przez 3 lata.

Duży przedsiębiorcy dużych do kosztów kwalifikowanych inwestycji mogą zaliczyć się wyłącznie koszty nowych środków trwałych.

Wielkość pomocy z tytułu tworzenia nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją oblicza się jako iloczyn maksymalnej intensywności pomocy i dwuletnich kosztów płacy brutto nowo zatrudnionych pracowników powiększonych o wszystkie obowiązkowe płatności związane z ich zatrudnieniem. Przedsiębiorca duży korzystający z pomocy z tego tytułu musi utrzymać nowo utworzone miejsca pracy przez okres 5 lat, zaś mały i średni przez 3 lata.

W związku z przyjęciem przez Komisję Europejską nowych zasad udzielania pomocy regionalnej, tj. *Wytycznych w sprawie pomocy regionalnej na lata 2014-2020 oraz rozporządzenia Komisji (UE) Nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu*, w drugiej połowie 2014 r. odpowiednim dostosowaniom ulegną przepisy prawne dotyczące pomocy publicznej udzielanej w specjalnych strefach ekonomicznych, w tym *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2008 r. w sprawie pomocy publicznej udzielanej przedsiębiorcom działającym na podstawie zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej na terenach specjalnych stref ekonomicznych*.

W Polsce funkcjonuje 14 SSE. Na koniec grudnia 2013 r. ich łączny obszar wyniósł ponad 16,2 tys. ha. Strefy zlokalizowane były na terenach 151 miast i 217 gmin. W stosunku do roku 2012 łączna powierzchnia stref wzrosła o ponad 374 ha. Zmianie uległy granice sześciu stref, tj: kostrzyńsko-słubickiej, krakowskiej, łódzkiej, mieleckiej, pomorskiej oraz warmińsko-mazurskiej.

Na koniec 2013 r. przedsiębiorcy posiadali 1.709 zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w strefach. W 2013 r. wydano ich 253. W porównaniu z 2012 r. liczba udzielonych zezwoleń była większa o ponad 51%. Jednym z istotnych czynników, który mógł mieć wpływ na wzrost zainteresowania przedsiębiorców działalnością w strefach było wydłużenie okresu ich funkcjonowania do roku 2026.

Do końca 2013 r. przedsiębiorcy działający w strefach zainwestowali ponad 93,1 mld zł i zapewnili 266,7 tys. miejsc pracy, z czego ponad 196,1 tys. (tj. 73,5%) stanowiły nowe miejsca pracy, tj. stworzone przez inwestorów po uzyskaniu zezwolenia na działalność w strefie i wynikające bezpośrednio z realizacji nowych inwestycji. W stosunku do 2012 r. skumulowana wartość inwestycji wzrosła o ponad 7,3 mld zł, zaś liczba miejsc pracy o przeszło 19,2 tys., w tym nowych o 9,8 tys.

Tabela 25. Efekty działania stref na dzień 31 grudnia 2013 r.

Lp.	Specjalna Strefa Ekonomiczna	Liczba ważnych zezwoleń	Poniesione nakłady inwestycyjne (narastająco w mln zł)	Miejsca pracy	
				Nowe	Utrzymane
1	Kamiennogórska	59	1 909,1	4 622	242
2	Katowicka	250	21 109,5	39 133	13 443
3	Kostrzyńsko-Słubicka	140	5 312,1	15 062	7 568
4	Krakowska	101	1 964,4	7 928	8 851
5	Legnicka	65	6 302,4	9 983	254
6	Łódzka	173	10 815,5	20 535	8 347
7	Mielecka	183	6 059,0	19 731	3 831
8	Pomorska	111	7 862,2	11 848	3 546
9	Słupska	58	1 231,9	2 867	648
10	Starachowicka	71	1 744,8	3 368	3 012
11	Suwalska	71	1 608,2	5 170	255
12	Tarnobrzaska	151	7 575,5	19 007	8 223
13	Wałbrzyska	204	16 342,8	28 830	7 334
14	Warmińsko – Mazurska	72	3 303,8	8 041	5 022
Razem		1 709	7227,2	196 1257314	70 576

Źródło: MG

3.6.2 Klastry w Polsce

Jednym z priorytetów gospodarczych rządu jest zapewnienie rozwoju polskich przedsiębiorstw oraz wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki w UE oraz na rynkach globalnych. W dzisiejszych warunkach konkurencyjność gospodarki jest oparta w coraz większym stopniu o badania, rozwój i innowacje (B+R+I). Coraz większego znaczenia nabiera działalność na rzecz promocji rozwoju przedsiębiorstw wdrażających rozwiązania innowacyjne.

Kluczem do osiągnięcia tego celu stają się klastry, które dzięki naturalnie nawiązanej współpracy przedsiębiorstw, instytucji badawczych, instytucji otoczenia biznesu, organizacji pozarządowych oraz władz lokalnych, określane są mianem katalizatora procesów innowacyjnych. Struktury klastrowe w dużej mierze sprzyjają wzrostowi poziomu innowacyjności i poprawie potencjalnej zdolności transferu wiedzy.

Dynamiczny wzrost liczby przedsiębiorstw działających w klastrach przyczynia się do szybszego wzrostu gospodarczego, podniesienia produktywności, zwiększonych zysków, napływu inwestycji bezpośrednich, wzrostu eksportu, kreowania nowych miejsc pracy. Tworzenie klastrów w zaawansowanych technologicznie sektorach sprzyja poprawie innowacyjności przedsiębiorstw. Szczególne znaczenie ma funkcjonowanie w ramach klastrów małych i średnich przedsiębiorstw, które bez wsparcia instytucjonalnego oraz tworzonego w klastrze łańcucha wartości nie byłyby często w stanie sprostać wyzwaniom nowoczesnego rynku.

Pierwsze klastry w Polsce zaczęły powstawać w latach 2003-2005. Obecnie na terenie kraju działa ponad 200 inicjatyw klastrowych (powiązania kooperacyjne, które w bardziej zaawansowanym stadium rozwoju zdecydują się na sformalizowanie swej działalności – rejestracji odpowiedniej formy prawnej, staną się klastrami). Z tej liczby ok. 50 to aktywne klastry

Przykładem klastrów osiągających duże sukcesy z zakresu innowacji mogą być Dolina Lotnicza z Rzeszowa, klaster Life Science z Krakowa, Mazowiecki Klaster ICT czy Śląski Klaster Dizajnu. Polskie klastry działają zarówno w sektorach zaawansowanych technologicznie, tj. sektor teleinformatyczny czy sektory przemysłów kreatywnych, ale także sektorach tradycyjnych. Wśród klastrów działających

w sektorach tradycyjnych wymienić należy klastry drzewny, klastry przemysłu meblowego, klastry budowlany, klastry surowcowy, klastry obróbki metalu, klastry zdrowej żywności, klastry jakości życia oraz klastry turystyczne.

Kształtowanie i dalszy rozwój klastrów w Polsce wymaga wdrożenia instrumentów wspierających, zachęcających do tworzenia tego rodzaju skupisk. Do tej pory większość instrumentów wspierających miała charakter dotacji, pochodzących z funduszy strukturalnych UE, przyznawanych na poziomie krajowym i regionalnym, a także ze środków budżetowych.

Koncepcja rozwoju gospodarczego opartego o klastry wpisuje się w „Strategię Innowacyjności i Efektywności Gospodarki” (SIEG), która została przyjęta przez Radę Ministrów 15 stycznia 2013 r. Program Rozwoju Przedsiębiorstw (PRP) opracowany przez Ministerstwo Gospodarki, będący elementem wykonawczym Strategii, został przyjęty przez Radę Ministrów 8 kwietnia 2014r.

PRP zawiera propozycje działań wspierających rozwój klastrów m.in. wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu, zacieśnianie współpracy przedsiębiorstw z uczelniami i szkołami wyższymi, wsparcie na rynkach globalnych (promocja i instrumenty finansowe) oraz instrumenty zwrotne na zakup nowoczesnych technologii.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw przewiduje ściśle powiązanie działań dotyczących rozwoju klastrów z tzw. inteligentną specjalizacją (*smart specialisation*), wprowadzoną do polityki regionalnej UE. Działania te będą zróżnicowane na poziomie lokalnym i centralnym. Działania na szczeblu lokalnym służyć będą powstawaniu nowych i wspieraniu już istniejących klastrów z regionów i dotyczyć będą rozwijania współpracy istniejących klastrów z dużymi przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu, jednostkami samorządu terytorialnego oraz ośrodkami naukowymi, w celu uzyskania większej spójności działania klastra, a także rozwoju nowych produktów i usług innowacyjnych klastra. Na poziomie regionalnym prowadzone będą również działania na rzecz wspierania nowych klastrów powstających w obszarach o szczególnym znaczeniu dla konkurencyjności regionu w UE oraz obszarach koncentracji geograficznej w ramach Specjalnych Stref Ekonomicznych.

Działania na szczeblu centralnym koncentrować się będą na krajowych klastrach kluczowych, które zostaną objęte wsparciem w zakresie tworzenia nowych produktów, technologii i wchodzenia najlepszych polskich klastrów w europejskie oraz globalne łańcuchy wartości dodanej, a także wspieraniu współpracy z innymi klastrami w UE w tych samych obszarach lub na styku obszarów w celu wspólnego opracowania produktu posiadającego potencjał zostania specjalnością eksportową poza obszarem UE.

Analiza w obszarze współpracy przedsiębiorców w ramach SSE i klastrów oraz zarysowanych w raporcie wyzwań w tym zakresie wskazuje na potrzebę realizacji m.in. następujących działań:

- wspieranie rozwoju i upowszechnienie idei tworzenia klastrów, platform technologicznych oraz innych powiązań kooperacyjnych pomiędzy przedsiębiorcami oraz między przedsiębiorstwami i jednostkami naukowymi, ukierunkowanych na realizację przedsięwzięć innowacyjnych,
- ściślejsze powiązanie korzyści uzyskiwanych przez przedsiębiorców w ramach SSE z innowacyjnością wdrażanych przez nich rozwiązań.

3.7 Bariery prowadzenia działalności gospodarczej w ocenie przedsiębiorców

Badania ankietowe mogą być cennym źródłem informacji o barierach, z jakimi się spotykają przedsiębiorcy prowadząc działalność gospodarczą, dlatego też Ministerstwo Gospodarki prowadzi cykliczne badania przedsiębiorstw z sektora MSP. Ostatnie badanie ankietowe przeprowadzone przez

Ministerstwo Gospodarki¹⁰⁸ pokazuje, że w roku 2013 ocena otoczenia prawno-instytucjonalnego, w jakim przedsiębiorstwa działają, nie uległa znaczącym zmianom w porównaniu z latami poprzednimi.

W ocenie ankietowanych przedsiębiorców, najważniejszą barierą w prowadzeniu działalności gospodarczej jest **wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem** na co w drugiej połowie 2013 roku wskazało 36% ankietowanych przedsiębiorców. Odsetek ten był podobny jak w pierwszej połowie 2013 r. i nieco niższy niż w drugiej połowie roku 2012. Na **małe obroty** wskazał co czwarty ankietowany 22% i był mniejszy niż w zeszłym badaniu. **Skomplikowanie przepisów prawnych** było barierą dla 6% ankietowanych. Problem ten jeszcze kilka lat temu był trzecim najczęściej wskazywanym w prowadzonym badaniu ankietowym – obecnie jednak wyprzedziły go inne bariery.

Konkurencja małych przedsiębiorstw (6% wskazań) oraz **dużych firm** (również 6%) były kolejnymi ważnymi barierami na które wskazywali ankietowani. Choć udział wskazań na te bariery spadał w kilku ostatnich ankietach, pozostaje on wciąż relatywnie wysoki. Na stabilnym poziomie kilku procent utrzymuje się odsetek wskazań na **biurokrację**.

Udział wskazań na **koszty siły roboczej**, jak również **odpowiednie kwalifikacje siły roboczej**, pozostaje niski i w drugiej połowie 2013 r. wynosił odpowiednio 4% i 2%. Na **warunki lokalowe** wskazało 2% przedsiębiorców.

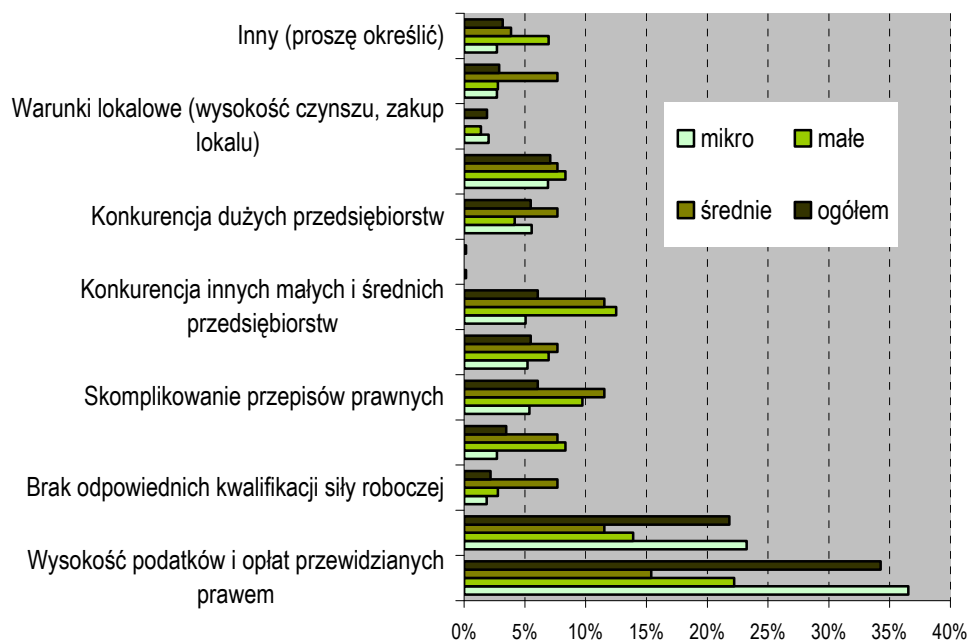
W grupie mikroprzedsiębiorstw, udział wskazań na **wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem** wyniósł w drugiej połowie 2013 r. 36%. Drugą najważniejszą barierą są **małe obroty**, na którą to barierę wskazuje co czwarty ankietowany. Natomiast pozostałe bariery są mniej ważne dla najmniejszych firm – wskazuje na nie tylko po kilka procent ankietowanych.

Dla właścicieli firm małych, udział wskazań na **wysokość podatków i opłat przewidzianych prawem** wyniósł 25%. Na **małe obroty jako** najważniejszą barierę wskazuje z kolei 14%. Bardzo ważną barierą dla tych przedsiębiorców jest również **konkurencja innych małych i średnich przedsiębiorstw**, na co wskazało 13% ankietowanych.

Z kolei dla właścicieli firm średnich oprócz **wysokich podatków**, ważnymi barierami są **skomplikowanie przepisów prawnych** oraz **małe obroty** (odpowiednio 12% i 11% wskazań).

¹⁰⁸ *Trendy rozwojowe sektora MSP w ocenie przedsiębiorców w drugiej połowie 2012 roku* (numer 1/2013), Ministerstwo Gospodarki, marzec 2013.

Wykres 26. Najważniejsze bariery rozwoju przedsiębiorczości w drugiej połowie 2013 r.

Źródło: Badanie ankietowe sektora MSP. Ministerstwo Gospodarki, kwiecień 2014.

Wyniki badania ankietowego pokazują pogarszającą się ocenę przepisów warunkujących prowadzenie działalności gospodarczej. Liczba negatywnych opinii rośnie od 2009 r., co należy w dużym stopniu wiązać z wpływem warunków makroekonomicznych na ocenę przez przedsiębiorców prawa gospodarczego. W drugiej połowie 2013 r. już blisko dwie trzecie ankietowanych oceniło przepisy z zakresu **prawa podatkowego** źle lub bardzo źle i było to najwięcej w historii badania. Podobna rekordowa liczba ocen negatywnych wystąpiła w przypadku **prawa pracy**, gdzie taką opinię wyraziło blisko 40% ankietowanych.

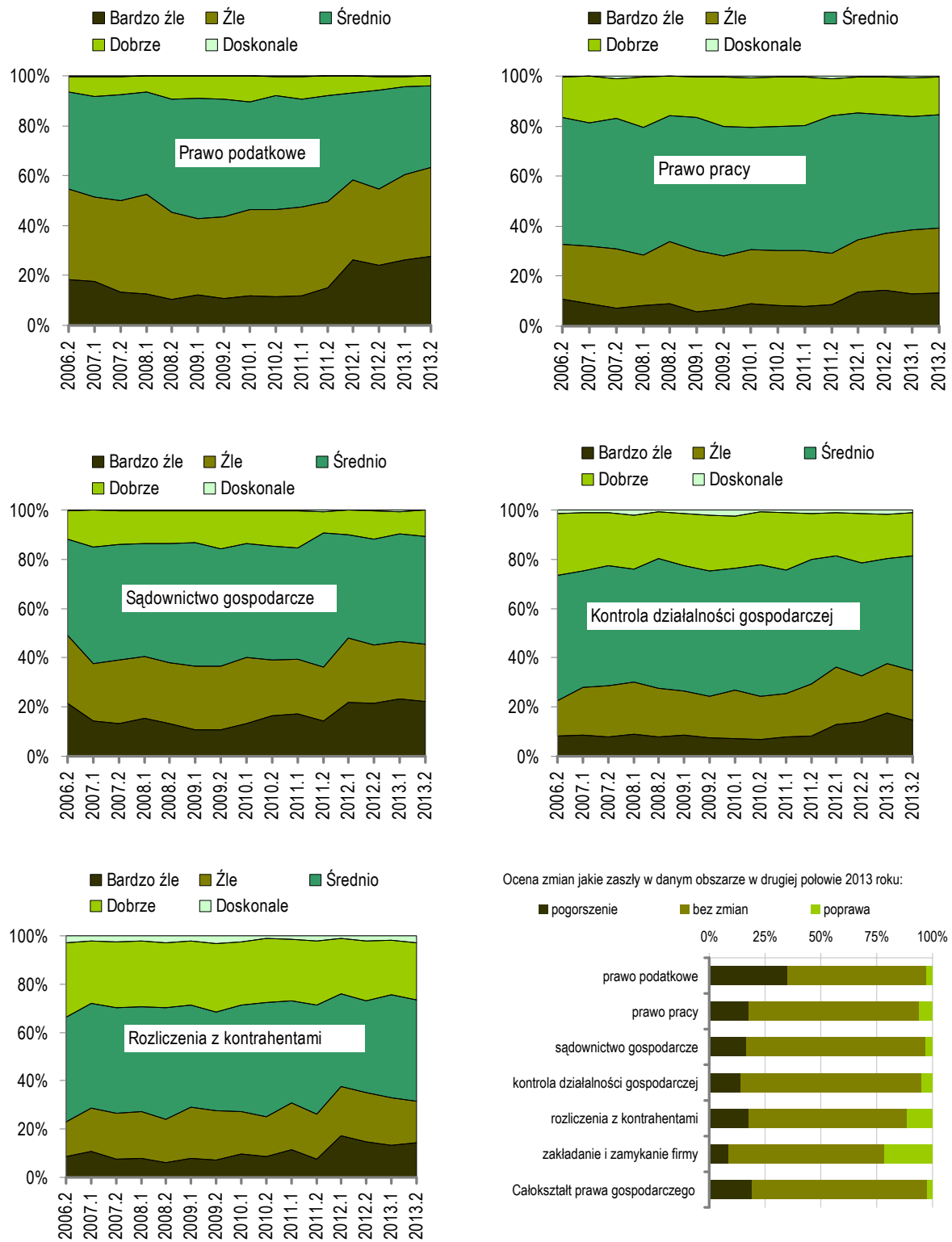
Struktura odpowiedzi na pytanie o ocenę przepisów i procedur z zakresu **sądownictwa gospodarczego** w kilku ostatnich badaniach ustabilizowała się (blisko połowa ocen negatywnych, 10% pozytywnych). W badaniu za drugą połowę roku nieznacznie spadł udział negatywnych opinii o przepisach z zakresu **kontroli działalności gospodarczej**.

W zakresie **przepisów i procedur w zakresie rozliczeń z kontrahentami** od pierwszej połowy 2012 r. obserwuje się spadek negatywnych opinii, które w drugiej połowie 2013 r. wyraził co trzeci ankietowany.

W drugiej połowie 2013 r. co trzeci przedsiębiorca odnotował też pogorszenie jakości **przepisów podatkowych** i udział ten był nieco wyższy niż w kilku poprzednich badaniach. Również w innych obszarach regulujących działalność gospodarczą odnotowano wzrost udziału przedsiębiorców wskazujących na ich pogorszenie.

W drugiej połowie 2013 r. blisko co drugi badany przedsiębiorca ocenił dobrze (lub bardzo dobrze) regulacje z zakresu **zakładania i zamykania firm** – udział ten był nieco niższy niż w półroczu poprzednim. Jednocześnie negatywnych ocenił te przepisy co piąty ankietowany.

Wykres 27. Ocena przepisów regulujących działalność gospodarczą

Źródło: Badanie ankietowe sektora MSP, Ministerstwo Gospodarki, kwiecień 2014.

4. MIĘDZYNARODOWE RANKINGI KONKURENCYJNOŚCI – POZYCJA POLSKI

Na przestrzeni ostatnich lat pozycja Polski w niektórych międzynarodowych porównaniach i rankingach konkurencyjności systematycznie się poprawiała. Świadczy to o dokonanym postępie i słusznym obranym kierunku zmian, zwłaszcza tych o charakterze deregulacyjnym.

Oceny zawarte w rankingach mogą być pomocne w przypadku podejmowania decyzji inwestycyjnych, jednakże należy mieć na uwadze, że mają one ograniczenia metodologiczne i dlatego powinny być odczytywane jedynie w określonych kontekstach.

Poniżej przedstawiono oceny pozycji konkurencyjnej polskiej gospodarki, na tle innych państw, w świetle wybranych publikacji na ten temat.

- **Raport Banku Światowego i IFC¹⁰⁹ „Doing business 2014”**

Raport Banku Światowego jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej cytowanych opracowań dotyczących konkurencyjności. Eksperti BŚ oceniają jedynie aspekty mikroekonomiczne prowadzenia działalności gospodarczej. Są one związane zasadniczo z regulacjami w 10 obszarach, uznanych za kluczowe w prowadzeniu biznesu, takich jak np. płacenie podatków, egzekwowanie zobowiązań umownych, zakładanie firmy, czy pozyskiwanie kredytu.

Zgodnie z wynikami najnowszej edycji raportu – Doing business 2014 – Polska przesunęła się w górę o trzy pozycje, zajmując **45.** miejsce (w gronie 189 państw) w ogólnym rankingu łatwości prowadzenia działalności gospodarczej (*ease of doing business*).

Podobnie jak w poprzedniej edycji rankingu, najwyższą pozycję zanotowaliśmy w kategorii ‘łatwość uzyskiwania kredytu’ (**3.** – bez zmian w stosunku do 2013 r.), prawa upadłościowego (**37.** miejsce – analogicznie jak rok wcześniej), procedur związanych z handlem międzynarodowym (**49.** – poprawa o 1 pozycję) oraz ochrony inwestorów (**52.** – spadek o 1 miejsce).

Podobnie jak rok wcześniej najniżej oceniono Polskę w zakresie dostępu do energii elektrycznej¹¹⁰. Na zajęciu przez nasz kraj dopiero **137.** pozycji (poprawa o 1 miejsce) zaważyły takie czynniki, jak: koszt (205,2% PKB per capita, czyli przekraczający 2,6 razy średni koszt w krajach OECD) oraz czasochłonność wymaganych procedur (161 dni).

W kategorii ‘rozpoczynanie działalności gospodarczej’ zanotowaliśmy dalszą poprawę - o 8 „oczek”. Pomimo tego Polska jest nadal nisko w rankingu (**116.**), a na ocenie najbardziej ciężkiej liczba dni potrzebna, zdaniem autorów rankingu, do uruchomienia działalności (30 wobec średnio 11 w krajach OECD) oraz koszt (14,3% PKB per capita wobec średniej 3,6% w krajach OECD). Najwyżej ocenionymi krajami z grupy UE-13 są: Litwa (11.), Słowenia (38.) oraz Cypr (44.)

Pod względem egzekwowania zobowiązań umownych Polska spadła o 1 miejsce i zajmuje obecnie **55.** pozycję. Jeszcze w 2012 r. czas dochodzenia należności z umów wg wyliczeń autorów raportu wynosił 830 dni. Rok później udało się ograniczyć ten czas do 685 dni (średnio 529 dni w krajach OECD). Najlepiej ocenione pod tym względem kraje UE-13 to Litwa i Łotwa (odpowiednio 17. i 21. miejsce), a spośród wszystkich krajów UE – Luksemburg (1.) oraz Niemcy (5.).

¹⁰⁹ International Finance Corporation (Międzynarodowa Korporacja Finansowa).

¹¹⁰ Chodzi o stałe przyłącze do energii elektrycznej uzyskane przez przedsiębiorstwo dla nowowytbudowanego magazynu.

Pod względem oceny łatwości płacenia podatków Polska spadła o 9 miejsc: ze 104. na **113**. Niżej zostały ocenione tylko 4 kraje UE: Czechy, Węgry, Rumunia i Włochy. Zgodnie z szacunkami autorów raportu przedsiębiorca, który chciałby spełnić wymagania polskich przepisów podatkowych, musiałby dokonać w ciągu roku 18 płatności (wobec 12 średnio w OECD) i poświęcić na to 286 godzin (175 w OECD). Najwyższą pozycję w grupie UE-13 zajęły Malta (27.), Estonia (32.), Cypr (33.) i Chorwacja (34).

Autorzy raportu dostrzegli dalsze pozytywne zmiany w zakresie rejestracji prawa własności nieruchomości w Polsce, dzięki czemu awansowaliśmy w tej kategorii o 9 pozycji: z 63. na **54**. Przede wszystkim udało się wyraźnie zmniejszyć czasochłonność procesu: z 54 do 35 dni. Na Litwie, która zajęła w tej kategorii najwyższą (6.) pozycję spośród państw UE, wypełnienie wszystkich procedur z tym związanych trwa średnio 2,5 dnia.

Największą poprawę (o 16 miejsc) zanotowaliśmy w subrankingu 'uzyskiwanie pozwoleń budowlanych', choć wciąż zajmujemy w nim niską, **88**. pozycję. Pomimo bardzo niskiego – na tle średniej krajów OECD – kosztu uzyskania pozwolenia (10,6% vs 84,1% PKB per capita), liczba wymaganych procedur wyraźnie przekracza średnią OECD (18 vs. 13).

Tabela 26. Ranking swobody prowadzenia działalności gospodarczej

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2013	11	19	35	46	25	68	67	43	48
Ranking 2014	10	21	38	52	17	75	65	49	45

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie Doing Business 2014

- **Raport Atrakcyjność Inwestycyjna Europy Ernst & Young 2014 (European Attractiveness Survey)**

Tegoroczna edycja Raportu Atrakcyjność Inwestycyjna Europy została przygotowana przez firmę Ernst & Young już po raz dwunasty. Raport zawiera wyniki badania dotyczącego m.in. postrzeganej przez panel 808 zagranicznych inwestorów atrakcyjności Europy i jej konkurentów. Polska, podobnie jak w zeszłorocznym raporcie, została uznana za najbardziej atrakcyjne miejsce do inwestowania w Europie Środkowo-Wschodniej. Na nasz kraj wskazało 31% respondentów, a więc znacznie więcej niż na kolejne pod względem atrakcyjności Czechy (11%), Rumunię (9%) i Węgry (8%). Jednocześnie w raporcie dostrzeżono 28-proc. spadek liczby uruchomionych w 2013 r. w Polsce projektów BIZ. W tym samym czasie zaobserwowano 6-proc. wzrost liczby nowoutworzonych miejsc pracy, co pozwoliło utrzymać nam trzecie miejsce w Europie, za Wielką Brytanią oraz Francją.

Ponad połowę inwestycji zagranicznych w Polsce ulokowano w przemyśle przetwórczym, przede wszystkim w branży samochodowej oraz produkcji tworzyw sztucznych. Polska uplasowała się na pierwszym miejscu w regionie pod względem liczby projektów B+R, uruchomionych przede wszystkim przez spółki softwarowe.

Tabela 27. Ranking krajów pod względem liczby stworzonych dzięki BIZ miejsc pracy

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2013	1	4	5	8	-	12	-	11	3
Ranking 2014	1	7	2	6	-	11	-	15	3

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie Ernst & Young European Attractiveness Survey 2014

- **Ranking globalnej konkurencyjności Światowego Forum Ekonomicznego 2013- 2014**

Ranking globalnej konkurencyjności jest kluczowym elementem corocznego raportu Światowego Forum Ekonomicznego pt. *The Global Competitiveness Report*. Powstaje on na podstawie oceny tzw. indeksu globalnej konkurencyjności (*The Global Competitiveness Index – GCI*), który mierzy ogólną konkurencyjność gospodarki. Indeks został wyliczony na podstawie ponad 100 wskaźników cząstkowych ujętych w 12 kategorii (filarów konkurencyjności) i przypisanych do trzech głównych obszarów (podstawowe wymogi; bodźce wymuszające efektywność; innowacje oraz stopień rozwoju biznesu). Część wskaźników cząstkowych, w oparciu o które dokonano oceny, ustalono na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród przedsiębiorców/menedżerów w okresie pomiędzy styczniem a majem 2013 r.¹¹¹ Częściowo oparto się na danych ze statystyki publicznej, do roku 2012 włącznie.

W ostatnim rankingu WEF – GCI 2014-2015 - Polska spadła o jedną pozycję, plasując się na **43.** miejscu w gronie 144 państw. Jednocześnie wyprzedzamy w rankingu 10 krajów UE-28: Maltę, Włochy, Bułgarię, Cypr, Rumunię, Węgry, Słowenię, Słowację, Chorwację i Grecję.

Spośród 12 kategorii najlepsze oceny uzyskały: wielkość rynku (19. –poprawa o 1 pozycję), szkolnictwo wyższe i szkolenia (34. – poprawa o 3 miejsca) oraz rozwój rynków finansowych (35. – poprawa o 3 miejsca). Najniżej w Polsce oceniono efektywność rynku pracy (79. miejsce, poprawa o jedno „oczeko”), innowacje (spadek o 7 pozycji na miejsce 72.), infrastrukturę (63. miejsce, poprawa o 11 pozycji), otoczenie makroekonomiczne (63. miejsce, poprawa o 2 pozycje) oraz stopień rozwoju biznesu (*business sophistication* – 63. miejsce, spadek o 2 pozycje).

W badaniu ankietowym wśród kadry zarządzającej za największe bariery w prowadzeniu działalności uznano: regulacje podatkowe (23,2% wskazań), restrykcyjne regulacje rynku pracy (15,5%), biurokrację (14,6%), stawki podatkowe (11,2%) oraz dostęp do finansowania (9,6%).

Tabela 28. Ranking wg indeksu globalnej konkurencyjności (GCI)

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2013-2014	10	4	23	35	48	46	49	78	42
Ranking 2014-2015	9	5	23	35	41	37	49	75	43

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie *The Global Competitiveness Report 2013-2014* oraz *2014-2015*

- **Indeks wolności gospodarczej 2014 – Heritage Foundation i Wall Street Journal**

Autorzy corocznego rankingu pn. Index of Economic Freedom oceniają m.in. swobodę prowadzenia działalności gospodarczej, politykę handlową, obciążenia podatkowe, politykę budżetową, politykę rynku pracy czy poziom korupcji. W aktualnej edycji rankingu wolności gospodarczej, w którym ocenie poddano 177 krajów, Polska zajęła **50.** miejsce, notując tym samym, drugi rok z rzędu, awans o 7 pozycji i wyprzedzając 11 krajów UE-28. W porównaniu do zeszłorocznego rankingu zanotowaliśmy poprawę w 6 obszarach (wydatki budżetowe, wolność podatkowa, wolność biznesowa, polityka monetarna, wolność inwestycyjna i wolność handlu), w dwóch (poziom percepcji korupcji, rynek pracy) zanotowaliśmy pogorszenie, natomiast ocena pozostałych 2 kryteriów (wolność finansowa, ochrona praw własności) pozostała bez zmian. Zdecydowanie najwyższej został oceniony stopień wolności handlu (87,8), polityki monetarnej (77,8) oraz fiskalnej (76,1). Z kolei wolność gospodarczą ograniczają w Polsce wg autorów raportu: polityka budżetowa (43,2) oraz korupcja (54,8).

¹¹¹ W Polsce w badaniu w 2014 r. (tzw. II komponent) wzięło udział 200 przedstawicieli top managementu. W opracowaniu wyników uwzględniono również częściowo również dane uzyskane w ankiecie z 2013 r. (tzw. I komponent).

Tabela 29. Ranking wolności gospodarczej

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2013	14	19	62	46	22	29	83	42	57
Ranking 2014	14	18	70	49	21	26	86	57	50

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie Index of Economic Freedom 2013, 2014

- **Światowy Rocznik Konkurencyjności 2014 - International Institute for Management Development (IMD)**

Najnowszy raport IMD „World Competitiveness Yearbook” ocenia konkurencyjność 60 państw, w oparciu o ponad 300 kryteriów szczegółowych. Czynniki branymi pod uwagę w tej ocenie są m.in. wyniki gospodarcze (wzrost gospodarczy, wyniki w HZ, zatrudnienie, poziom cen itp.), finanse publiczne, polityka fiskalna, jakość ustawodawstwa biznesowego, efektywność przedsiębiorstw (m.in. produktywność, finanse przedsiębiorstw, zarządzanie, innowacyjność), infrastruktura (m.in. infrastruktura techniczna, technologiczna, naukowa, zdrowotna, edukacyjna). W aktualnym zestawieniu najbardziej konkurencyjnych gospodarek Polska zajęła **36.** miejsce (spadek o 3 pozycje), wyprzedzając 10 krajów UE¹¹².

Tabela 30. Ranking IMD

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2013	18	9	28	45	31	35	44	47	33
Ranking 2014	16	6	27	39	34	33	46	45	36

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie The World Competitiveness Scoreboard 2014

- **The Global Entrepreneurship and Development Index (GEDI) – The Global Entrepreneurship Development Institute¹¹³**

Globalny Indeks Przedsiębiorczości i Rozwoju jest corocznie publikowanym wskaźnikiem mierzącym kondycję ekosystemów przedsiębiorczości w krajach poddanych badaniu (121 w ostatnim zestawieniu). Metodologia wskaźnika uwzględnia dane na temat przedsiębiorczych postaw, umiejętności i aspiracji mieszkańców tych krajów, w zestawieniu z danymi dotyczącymi infrastruktury społeczno-gospodarczej. GEDI uwzględnia m.in. takie czynniki jak sieciowanie, jakość zasobów ludzkich, absorpcja technologii, stopień akceptacji ryzyka, gazy biznesu, strategie biznesowe, umiędzynarodowienie, innowacje. W ostatnim rankingu z 2014 r. Polska zajęła 27. miejsce w rankingu globalnym, a 14. w UE-28¹¹⁴. W latach 2012-2013 nasz kraj plasował się na 32. pozycji.

Tabela 311. Ranking GEDI

	W. Brytania	Niemcy	Francja	Hiszpania	Litwa	Czechy	Włochy	Słowacja	Polska
Ranking 2013	14	15	13	27	32	26	43	33	32
Ranking 2014	10	17	13	32	26	42	50	35	27

Źródło: Opracowanie DSA MG na podstawie The Global Entrepreneurship & Development Index 2014 i 2013.

¹¹² Spośród krajów UE-28 w rankingu nie uwzględniono Malty i Luksemburga.

¹¹³ Firma badawczo-konsultingowa z siedzibą w Waszyngtonie.

¹¹⁴ W rankingu nie uwzględniono Luksemburga i Malty.

WNIOSKI

W 2013 roku po raz pierwszy w historii rejestru REGON liczba podmiotów do niego wpisanych przekroczyła liczbę czterech milionów. Niemniej wgląd w strukturę wielkościową podmiotów aktywnych skłania do wniosku, że firmy mikro są mniej skłonne – niż statystyczne unijne mikroprzedsiębiorstwo – do przychodzenia na wyższy poziom rozwoju. Ich udział pozostaje bowiem od lat na takim samym poziomie – ok. 96% - czyli o 3 p.p. większym niż średnio w UE. Może to wskazywać na istnienie pewnych, strukturalnych przeszkód – niekoniecznie tkwiących tylko w otoczeniu instytucjonalnym - uniemożliwiających zwiększenie skali działalności, w tym zatrudnienia nowych pracowników przez te podmioty.

Sytuacja finansowa przedsiębiorstw zatrudniających więcej niż 9 pracowników nieznacznie poprawiła się względem 2012 r. – przychody zwiększyły się o 0,61%, natomiast koszty rosły wolniej – jedynie o 0,45%. W konsekwencji wynik finansowy brutto wzrósł – o 4,1% r/r, do poziomu przekraczającego 134 mld zł. Przedsiębiorstwa zwiększają sukcesywnie środki przeznaczane na inwestycje – w 2013 r. wydały ponad 129 mld zł, czyli o ponad 2 mld zł więcej niż w rekordowym 2011 r. Prowadzone inwestycje wprawdzie zwiększają zarówno krótko- jak i długoterminowego zadłużenia podmiotów gospodarczych, ale jednocześnie symptomatyczna jest trwała dominacja środków własnych w finansowaniu inwestycji przez MŚP, która w 2013 r. wzmocniła się niejako wbrew znacznym spadkom stóp procentowych.¹¹⁵

Dzięki znaczącemu (23%) wzrostowi nakładów na prace badawczo-rozwojowe w 2012 r., ich relacja do PKB wzrosła do 0,9%. Widać więc wyraźny postęp w stosunku do 2007 r., kiedy to GERD osiągnął 0,57% PKB, niemniej jednak jest to wciąż znacznie mniej niż wynosi średnia UE (2,1%).. Znaczna część wydatków na B+R polskich przedsiębiorstw to wciąż zakup gotowych zagranicznych rozwiązań, a nie inwestowanie we własne prace badawczo-rozwojowe. Widoczne jest to zwłaszcza w poziomie przychodów ze sprzedaży wysokich technologii oraz liczby wniosków patentowych składanych do Urzędu Patentowego RP, które w większości dotyczą znaków handlowych, a nie rozwiązań technicznych bądź technologicznych. Ta sytuacja ma miejsce przy relatywnie bogatej ofercie współfinansowania takich prac ze środków unijnych.

Ponadto na podstawie not, jakie Polska uzyskuje w międzynarodowych zestawieniach porównujących poszczególne gospodarki możemy dostrzec m.in.:

- długoterminowy trend polepszania pozycji Polski,
- wyższą pozycję Polski w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej w porównaniu do rankingów jakości otoczenia biznesowego.

Analiza zmian, jakie zaszły w warunkach funkcjonowania polskich przedsiębiorstw w 2013 i pierwszej połowie 2014 r., wskazuje, że są one liczne i w większości pozytywne. Wiele z nich ma charakter trwały. Co więcej, dotyczą one również najbardziej newralgicznych elementów systemu otoczenia instytucjonalnego, jak podatki. Do takich istotnych trwałych zmian można zaliczyć m.in. wprowadzenie „zasady dwóch terminów” wchodzenia w życie przepisów gospodarczych, rozszerzenie stosowania metody kasowej w podatku VAT wraz z towarzyszącymi mu zmianami rachunkowymi, skrócenie okresu i ułatwienie rejestracji spółek w KRS, postępującą cyfryzację procedur urzędowych i standaryzację wzorów pism w procedurach administracyjnych, doskonalenie już dość dobrze funkcjonującego systemu wymiany informacji gospodarczych, czy wreszcie otwieranie dostępu do zawodów i rozluźnienie niektórych regulacji z zakresu prawa pracy. Od kilku lat widoczne jest też przyspieszenie rozwoju infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej ze środków unijnej polityki spójności. Do tego dochodzi

¹¹⁵ Może to też świadczyć o pewnej nieefektywności regulacji rynku finansowego.

czasowe wsparcie dla przedsiębiorców czy to w postaci cieszącego się sporą popularnością programu gwarancji *de minimis* BGK, czy też dofinansowania zagrożonych miejsc pracy i refundacji kosztów doposażenia miejsc pracy dla bezrobotnych.

Generalnie należy więc ocenić, że otoczenie instytucjonalne w Polsce zmienia się na lepsze w sposób całościowy, a przy tym reagujący na sytuację gospodarczą. Jednak konfrontacja tego poglądu z krytycznymi opiniami wyrażanymi niezmiennie przez polskich przedsiębiorców w odniesieniu do warunków, w jakich przyszło im funkcjonować, czy też migracja przedsiębiorców z Polski do innych krajów UE, dobitnie pokazuje dysproporcję pomiędzy warunkami prowadzenia biznesu w Polsce i w innych krajach (mimo relatywnie umiarkowanych stawek podatkowych w Polsce). Tym samym osąd nie może być kategoriyczny i skłania do pogłębienia analizy zachodzących aktualnie zmian.

Przede wszystkim należy pamiętać, że Polska – nie tylko w porównaniu z krajami Europy Zachodniej, ale i z gospodarkami naszego regionu – na drodze reform ekonomicznych startowała z bardzo niskiego poziomu, jeśli porównamy choćby stan infrastruktury, czy otwartość gospodarki. Długookresowy postęp w dostosowywaniu warunków prowadzenia biznesu jest niewątpliwie wynikiem tej „niskiej bazy” z 1989 r. W dużej mierze wynika on też z wstąpienia Polski do UE i przyjmowania w coraz większym zakresie prawa unijnego (stosowanego pośrednio i bezpośrednio).

Wysokie pozycje Polski w rankingach atrakcyjności inwestycyjnej nie są z kolei prostym przełożeniem ocen z rankingów dotyczących otoczenia instytucjonalnego i infrastrukturalnego przedsiębiorstw. Oczywiście jest bowiem przewaga niektórych krajów naszego regionu w zakresie otoczenia instytucjonalnego i infrastrukturalnego działalności gospodarczej np. w rozwoju sieci drogowej (Czechy), czy jakości systemu podatkowego (Estonia). Wydaje się, że dla atrakcyjności inwestycyjnej kraju w oczach inwestorów decydujące są nieco inne cechy gospodarki – wielkość kraju (tj. rynku zbytu), zasób dobrych pracowników, czy ogólne koszty pracy, a w tych aspektach gospodarka Polski rzeczywiście wygrywa z sąsiadami.

Obok uznawania małych obrotów i i dużej konkurencji – za bariery, polscy przedsiębiorcy stale negatywnie oceniają wysokość opłat ponoszonych na rzecz Skarbu Państwa, stopień skomplikowania i zmienność przepisów prawnych oraz prawo pracy. Potwierdzenia tych opinii można doszukać się w szczegółach, które wylaniają się z dokładniejszej analizy międzynarodowych rankingów.

Pojawiające się w międzynarodowych rankingach spadki Polski (w zeszłym roku np. w rankingach konkurencyjności WEF i IMD) wskazują na to, że główny nurt zmian instytucjonalnych w naszym kraju wciąż nie ma wystarczająco silnego i trwałego charakteru. Rażąca dysproporcje w ocenach poszczególnych obszarów otoczenia gospodarczego w Polsce (które w krajach okupujących szczyty list rankingowych, np. skandynawskich, są niewielkie) obrazują natomiast trwałe braki w pewnych dziedzinach (sądownictwo, wciąż słaby dostęp do szerokopasmowego internetu). O złym postrzeganiu prawa podatkowego przez przedsiębiorców mogą też przesądzać zmiany, które miały w ostatnim okresie (m.in opodatkowanie podatkiem CIT spółek komandytowo-akcyjnych, rozszerzanie skali solidarnej odpowiedzialności stron transakcji za zaległości dostawcy w podatku VAT).

Odrębnym obszarem zmian jest kwestia systemowej kontroli jakości tworzonego prawa w postaci obligatoryjnego trzelementowego, wewnętrznie spójnego narzędzia oceny wpływu oraz usprawnienia mechanizmu konsultacji. Jest jednak za wcześnie na ocenę, jak ten system działa i w jaki sposób odbija się na wprowadzanych regulacjach. Niemniej wciąż widoczne są przypadki odstępstwa od reguł procesu legislacyjnego.

W ostatnich latach większość najważniejszych zmian prawnych przyjmowanych jest w ramach tzw. ustaw deregulacyjnych dotyczących różnych obszarów funkcjonowania obywateli i przedsiębiorstw lub

też jako wycinkowe korekty istniejących rozwiązań. Należy jednak zauważyć, że polskie doświadczenie z ostatnich lat wskazuje, że realne pozytywne skutki, potwierdzone polepszeniem ocen formułowanych przez przedsiębiorców, mogą mieć trafnie ułożone nawet zmiany punktowe (np. reforma ksiąg wieczystych). Obecnie jednak wydaje się, że polska gospodarka dochodzi do pewnej regulacyjnej bariery – zwłaszcza w obszarach, gdzie mimo podejmowanych zmian nie widać wyraźnego polepszenia sytuacji. W najbliższych latach w zakresie podatków, sądownictwa, czy swobody działalności gospodarczej konieczne będą kompleksowe zmiany systemowe. Dostrzeganie tego problemu potwierdzają zapowiedzi ministra finansów dotyczące wprowadzenia nowej ordynacji podatkowej, czy ministra gospodarki przygotowania nowej ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

ANEKS I

Tabela 32. Podmioty gospodarki narodowej według przewidywanej liczby pracujących oraz wybranych sekcji PKD

Wyszczególnienie a – 31.12.2013 b – dynamika (2012=100)		razem	0-9	10-49	50-249	250-999	1000 i więcej
ogółem	a	4 070 259	3 890 686	145 425	29 637	3 736	775
	b	102,4	102,5	99,3	99,5	98,9	98,1
górnictwo i wydobywanie	a	4 396	3 817	411	125	31	12
	b	105,9	106,2	105,9	102,5	93,9	85,7
przetwórstwo przemysłowe	a	367 005	331 909	26 866	6 742	1 276	212
	b	101,5	101,9	98,1	98,1	97,9	96,8
wytwarzanie, zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	a	7 820	7 149	370	221	51	29
	b	122,6	124,9	106,3	98,2	96,2	107,4
budownictwo	a	477 925	460 595	15 187	1 968	151	24
	b	101,4	101,5	98,2	97,4	95,6	100,0
handel, naprawa pojazdów samochodowych	a	1 074 744	1 043 671	27 501	3 176	336	60
	b	100,8	100,9	98,6	99,0	100,0	98,4
transport i gospodarka magazynowa	a	252 909	247 318	4 620	769	164	38
	b	99,9	99,9	100,0	101,6	97,6	100,0
zakwaterowanie i gastronomia	a	126 582	121 269	4 979	291	37	6
	b	101,5	101,6	98,6	98,3	100,0	100,0
informacja i komunikacja	a	116 971	113 859	2 657	377	60	18
	b	107,9	108,1	102,7	100,3	103,4	94,7
działalność finansowa i ubezpieczeniowa	a	131 039	129 027	1 464	443	71	34
	b	101,9	101,9	102,4	100,0	98,6	97,1
obsługa rynku nieruchomości	a	218 142	214 562	2 867	640	68	5
	b	103,6	103,7	99,8	100,3	104,6	125,0
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	a	371 498	364 904	5 735	712	125	22
	b	105,5	105,6	101,3	100,8	103,3	115,8
administrowanie i działalność wspierająca	a	110 429	106 186	3 228	773	194	48
	b	108,3	108,4	104,7	104,3	98,5	96,0
administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	a	27 033	20 591	3 395	2 606	373	68
	b	99,9	100,4	98,1	99,5	98,9	95,8
edukacja	a	144 319	110 252	27 410	6 512	89	56
	b	103,6	104,9	99,4	100,6	97,8	100,0
opieka zdrowotna i pomoc społeczna	a	211 949	203 291	6 423	1 661	470	104
	b	104,4	104,5	101,6	99,9	99,6	97,2
działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	a	71 233	67 603	3 000	597	28	5
	b	103,4	103,6	100,8	99,8	100,0	100,0
pozostała działalność usługowa	a	251 927	246 578	4 416	786	123	24
	b	103,4	103,5	99,9	101,2	100,8	96,0

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON w 2013 r., GUS, Warszawa 2014.

Tabela 33. Dane finansowe przedsiębiorstw wg sektora własności

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>przychody z całokształtu działalności (mld zł)</i>							
sektory razem	2 067,7	2 300,9	2 322,6	2 451,6	2 791,3	2 898,8	2 916,6
sektor publiczny	284,6	309,2	296,2	294,4	311,6	310,5	290,0
sektor prywatny	1 783,0	1 991,7	2 026,4	2 157,2	2 479,6	2 588,3	2 626,6
<i>koszty całokształtu działalności (mld zł)</i>							
sektory razem	1 940,1	2 201,8	2 206,5	2 319,6	2 650,3	2 770,1	2 782,6
sektor publiczny	269,1	298,3	282,5	272,0	283,6	290,6	271,5
sektor prywatny	1 671,0	1 903,5	1 924,1	2 047,7	2 366,8	2 479,4	2 511,1
<i>wynik finansowy brutto (mld zł)</i>							
sektory razem	127,7	99,1	116,1	131,8	141,0	128,9	134,1
sektor publiczny	15,6	10,8	13,7	22,4	28,1	19,9	18,5
sektor prywatny	112,1	88,3	102,4	109,4	112,9	109,0	115,6
<i>wynik finansowy netto (mld zł)</i>							
sektory razem	105,7	78,5	95,8	109,9	116,6	107,4	114,8
sektor publiczny	12,4	7,9	10,4	18,7	23,4	16,2	15,6
sektor prywatny	93,3	70,6	85,4	91,2	93,2	91,2	99,2
<i>stopa zysku brutto (%)</i>							
sektory razem	6,2	4,3	5,0	5,4	5,1	4,4	4,6
sektor publiczny	5,5	3,5	4,6	7,6	9,0	6,4	6,4
sektor prywatny	6,3	4,4	5,1	5,1	4,6	4,2	4,4
<i>stopa zysku netto (%)</i>							
sektory razem	5,1	3,4	4,1	4,5	4,2	3,7	3,9
sektor publiczny	4,3	2,6	3,5	6,4	7,5	5,2	5,4
sektor prywatny	5,2	3,5	4,2	4,2	3,8	3,5	3,8
<i>stopa rentowności aktywów (%)</i>							
sektory razem	6,3	4,2	5,0	5,3	5,1	4,5	4,6
sektor publiczny	3,1	1,9	2,3	3,9	4,7	3,1	3,1
sektor prywatny	7,4	4,9	5,8	5,7	5,2	4,9	5,0
<i>udział jednostek rentownych (%)</i>							
sektory razem	81,8	77,7	77,0	77,8	77,4	76,1	77,7
sektor publiczny	73,1	69,8	70,4	70,3	68,7	69,7	72,4
sektor prywatny	82,4	78,1	77,3	78,2	77,9	76,4	78,0

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 34. Przychody i wynik finansowy netto na 1 przedsiębiorstwo i na 1 pracującego

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>przychody z całokształtu działalności na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	45 852,6	48 449,1	45 915,1	50 197,2	55 517,7	56 343,3	56 876,5
10-49	11 516,4	12 364,3	11 269,5	12 531,7	14 016,9	14 148,3	14 334,3
50-249	43 161,8	44 544,5	42 502,4	44 237,1	50 260,1	50 578,1	51 941,6
pow. 249	364 502,2	404 018,1	428 423,4	456 992,1	516 682,4	535 510,4	536 111,7
<i>wynik finansowy netto na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	2 345,0	1 654,1	1 894,0	2 251,1	2 319,7	2 087,6	2 238,0
10-49	618,7	513,4	470,9	588,2	254,0	632,0	542,1
50-249	2 026,2	1 395,9	1 493,6	1 518,7	1 564,8	1 499,0	1 796,0
pow. 249	19 157,5	13 516,1	18 941,7	22 452,2	27 586,8	20 458,2	22 465,6
<i>przychody z całokształtu działalności na 1 pracującego (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	425,6	461,6	474,5	498,6	565,2	589,7	588,9
10-49	448,8	498,2	476,9	519,6	589,6	608,8	619,7
50-249	408,0	433,6	430,7	433,9	493,9	509,3	513,2
pow. 249	428,7	467,1	499,6	529,3	597,5	628,5	620,6
<i>wynik finansowy netto na 1 pracującego (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	21,8	15,8	19,6	22,4	23,6	21,9	23,2
10-49	24,1	20,7	19,9	24,4	10,7	27,2	23,4
50-249	19,2	13,6	15,1	14,9	15,4	15,1	17,7
pow. 249	22,5	15,6	22,1	26,0	31,9	24,0	26,0

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 35. Dane finansowe przedsiębiorstw wg liczby pracujących

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>przychody z całokształtu działalności (mld zł)</i>							
pow. 9 pracujących	2 067,7	2 300,9	2 322,6	2 451,6	2 791,3	2 898,8	2 916,6
10–49	325,7	366,9	360,3	388,6	457,3	474,5	483,8
50–249	589,0	652,5	662,0	652,3	731,2	747,6	747,3
pow. 249	1 152,9	1 281,5	1 300,3	1 410,7	1 602,7	1 676,7	1 685,5
<i>koszty całokształtu działalności (mld zł)</i>							
pow. 9 pracujących	1 940,1	2 201,8	2 206,5	2 319,6	2 650,3	2 770,1	2 782,6
10–49	305,7	348,3	342,3	366,9	446,0	449,6	462,7
50–249	556,4	626,9	633,6	624,9	703,6	721,0	716,9
pow. 249	1 078,4	1 226,7	1 230,6	1 327,8	1 500,8	1 599,4	1 603,0
<i>wynik finansowy brutto (mld zł)</i>							
pow. 9 pracujących	127,7	99,2	116,1	131,8	141,0	128,9	134,1
10–49	20,5	18,6	18,0	21,7	11,4	24,9	21,1
50–249	32,6	25,6	28,5	27,1	27,6	26,6	30,4
pow. 249	74,6	54,9	69,6	83,0	102,0	77,3	82,6
<i>wynik finansowy netto (mld zł)</i>							
pow. 9 pracujących	105,7	78,6	95,8	109,9	116,6	107,4	114,8
10–49	17,5	15,2	15,1	18,2	8,3	21,2	18,3
50–249	27,6	20,4	23,3	22,4	22,8	22,2	25,8
pow. 249	60,6	42,9	57,5	69,3	85,6	64,1	70,6
<i>stopa zysku brutto (%)</i>							
pow. 9 pracujących	6,18	4,31	5,00	5,37	5,05	4,45	4,60
10–49	6,29	5,07	5,00	5,58	2,49	5,25	4,37
50–249	5,54	3,93	4,30	4,16	3,77	3,56	4,07
pow. 249	6,47	4,29	5,35	5,88	6,37	4,61	4,90
<i>stopa zysku netto (%)</i>							
pow. 9 pracujących	5,11	3,41	4,13	4,48	4,18	3,71	3,93
10–49	5,37	4,15	4,18	4,69	1,81	4,47	3,78
50–249	4,69	3,13	3,51	3,43	3,11	2,96	3,46
pow. 249	5,26	3,35	4,42	4,91	5,34	3,82	4,19
<i>stopa rentowności aktywów (%)</i>							
pow. 9 pracujących	6,35	4,23	5,00	5,30	5,11	4,53	4,62
10–49	6,97	5,65	5,43	5,93	2,40	5,82	5,05
50–249	6,23	4,41	4,70	4,56	4,24	3,93	4,29
pow. 249	6,24	3,81	5,03	5,42	6,12	4,44	4,66
<i>udział jednostek rentownych (%)</i>							
pow. 9 pracujących	81,8	77,7	77,0	77,8	77,4	76,1	77,7
10–49	81,3	78,2	76,7	77,3	77,1	75,7	76,7
50–249	82,6	76,9	76,8	77,8	77,8	76,2	78,9
pow. 249	82,9	76,3	80,6	81,7	79,6	79,9	83,2

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 36. Zadłużenie przedsiębiorstw

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>zobowiązania krótkoterminowe (mld zł)</i>							
pow. 9 pracujących	462,4	533,2	522,4	571,0	644,1	639,2	662,4
10-49	77,1	87,4	82,6	97,0	118,0	110,5	109,4
50-249	129,7	140,5	148,3	151,3	172,1	172,6	178,6
pow. 249	255,6	305,3	291,5	322,7	354,0	356,1	374,4
<i>zobowiązania długoterminowe (mld zł)</i>							
pow. 9 pracujących	186,0	237,5	248,4	263,1	317,0	325,5	346,6
10-49	33,4	44,5	43,0	47,8	58,9	59,8	54,8
50-249	52,8	59,6	63,7	70,6	75,1	83,0	91,7
pow. 249	99,8	133,5	141,8	144,8	182,9	182,7	200,2
<i>zobowiązania długoterminowe na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	4 126,1	5 001,8	4 910,7	5 387,2	6 304,4	6 326,1	6 759,2
10-49	1 182,0	1 499,0	1 344,9	1 540,6	1 806,0	1 781,7	1 622,6
50-249	3 870,1	4 067,8	4 086,7	4 785,3	5 164,2	5 615,6	6 371,5
pow. 249	31 557,0	42 079,9	46 705,4	46 899,3	58 967,0	58 354,6	63 670,6
<i>zobowiązania długoterminowe na 1 pracującego (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	38,3	47,7	50,7	53,5	64,2	66,2	70,0
10-49	46,1	60,4	56,9	63,9	76,0	76,7	70,1
50-249	36,6	39,6	41,4	46,9	50,7	56,5	62,9
pow. 249	37,1	48,6	54,5	54,3	68,2	68,5	73,7

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 37. Współczynniki charakteryzujące zadłużenie podmiotów

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>współczynnik długu (zobowiązania/aktywa)</i>							
pow. 9 pracujących	0,39	0,41	0,40	0,40	0,42	0,41	0,41
10-49	0,44	0,49	0,45	0,47	0,51	0,47	0,45
50-249	0,41	0,43	0,43	0,45	0,46	0,45	0,45
pow. 249	0,37	0,39	0,38	0,37	0,38	0,37	0,38
<i>zobowiązania/kapitał własny</i>							
pow. 9 pracujących	0,72	0,81	0,77	0,78	0,85	0,80	0,79
10-49	0,85	1,03	0,89	0,99	1,20	0,98	0,92
50-249	0,76	0,83	0,83	0,93	0,97	0,95	0,92
pow. 249	0,67	0,75	0,72	0,68	0,73	0,71	0,72
<i>zobowiązania długoterminowe/kapitał własny</i>							
pow. 9 pracujących	0,21	0,25	0,25	0,25	0,28	0,27	0,27
10-49	0,26	0,35	0,31	0,33	0,40	0,34	0,31
50-249	0,22	0,25	0,25	0,30	0,30	0,31	0,31
pow. 249	0,19	0,23	0,24	0,21	0,25	0,24	0,25
<i>zobowiązania długoterminowe/przychody ze sprzedaży produktów i usług podstawowych</i>							
pow. 9 pracujących	0,16	0,18	0,19	0,19	0,20	0,20	0,22
10-49	0,29	0,33	0,33	0,33	0,35	0,34	0,31
50-249	0,18	0,19	0,19	0,21	0,20	0,21	0,23
pow. 249	0,13	0,16	0,17	0,16	0,18	0,18	0,19

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 38. Wskaźniki płynności finansowej

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>wskaźnik płynności</i>							
pow. 9 pracujących	1,44	1,40	1,47	1,49	1,48	1,48	1,45
10-49	1,52	1,48	1,56	1,59	1,49	1,66	1,62
50-249	1,46	1,49	1,52	1,53	1,48	1,52	1,51
pow. 249	1,41	1,34	1,42	1,45	1,47	1,40	1,37
<i>wskaźnik podwyższonej płynności finansowej</i>							
pow. 9 pracujących	1,01	0,98	1,05	1,08	1,05	1,03	1,02
10-49	1,05	1,02	1,10	1,16	1,09	1,20	1,16
50-249	1,02	1,03	1,06	1,07	1,03	1,05	1,05
pow. 249	0,99	0,94	1,03	1,06	1,05	0,97	0,97
<i>wskaźnik wysokiej płynności finansowej</i>							
pow. 9 pracujących	0,34	0,35	0,40	0,42	0,40	0,38	0,38
10-49	0,32	0,35	0,40	0,46	0,42	0,49	0,44
50-249	0,33	0,34	0,36	0,36	0,33	0,35	0,37
pow. 249	0,36	0,35	0,41	0,43	0,42	0,36	0,36

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 39. Wskaźniki działalności eksportowej

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>udział sprzedaży eksportowej w przychodach netto (%)</i>							
pow. 9 pracujących	18,0	17,0	16,0	18,0	18,0	19,0	20,0
10-49	7,0	7,0	7,0	8,0	8,0	8,0	9,0
50-249	12,0	12,0	12,0	13,0	13,0	15,0	16,0
pow. 249	23,0	22,0	21,0	22,0	24,0	24,0	25,0
<i>dynamika przychodów z całokształtu działalności (%)</i>							
pow. 9 pracujących	114,4	111,3	100,9	105,6	113,8	103,8	100,6
10-49	112,0	112,6	98,2	107,8	117,7	103,7	101,2
50-249	113,7	110,8	101,5	98,5	112,1	102,2	99,9
pow. 249	115,1	111,2	101,5	108,5	113,6	104,6	100,5
<i>dynamika sprzedaży eksportowej (%)</i>							
pow. 9 pracujących	114,0	101,9	101,6	111,6	118,6	107,2	106,2
10-49	105,9	108,4	96,6	109,1	126,8	103,3	118,3
50-249	115,0	104,2	106,8	105,8	115,1	116,9	107,5
pow. 249	114,3	101,0	100,7	113,2	119,0	107,3	105,2

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 40. Aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 9 pracowników

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>wartość nakładów inwestycyjnych (mld zł)¹</i>							
pow. 9 pracujących	126,3	133,1	118,7	113,9	127,5	124,7	129,1
10–49	14,3	17,3	15,2	15,3	17,1	15,3	14,6
50–249	31,1	29,6	26,0	25,3	28,7	27,1	30,0
pow. 249	80,9	86,1	77,6	73,3	81,7	82,3	84,6
<i>wartość nakładów inwestycyjnych na 1 przedsiębiorstwo (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	2 802,0	2 801,8	2 347,4	2 332,7	2 535,1	2 424,0	2 517,9
10–49	504,2	583,7	476,1	494,1	522,8	455,3	431,4
50–249	2 281,6	2 021,5	1 667,0	1 717,8	1 970,4	1 835,5	2 084,4
pow. 249	25 594,9	27 152,6	25 552,6	23 736,9	26 348,4	26 288,9	26 899,3
<i>wartość nakładów inwestycyjnych na 1 pracującego (tys. zł)</i>							
pow. 9 pracujących	26,0	26,7	24,3	23,2	25,8	25,4	26,1
10–49	19,6	23,5	20,1	20,5	22,0	19,6	18,6
50–249	21,6	19,7	16,9	16,8	19,4	18,5	20,6
pow. 249	30,1	31,4	29,8	27,5	30,5	30,9	31,1
<i>relacja nakładów inwestycyjnych do przychodów ze sprzedaży produktów i usług podstawowych (%)</i>							
pow. 9 pracujących	10,77	10,36	9,26	8,34	8,19	7,7	8,0
10–49	12,50	12,86	11,58	10,64	10,20	8,7	8,1
50–249	10,73	9,44	7,88	7,56	7,73	6,9	7,6
pow. 249	10,53	10,30	9,45	8,27	8,02	7,9	8,2
<i>udział nakładów inwestycyjnych w nadwyżce finansowej</i>							
pow. 9 pracujących	0,68	0,78	0,62	0,55	0,57	0,56	0,56
10–49	0,57	0,69	0,61	0,54	0,85	0,44	0,47
50–249	0,68	0,72	0,57	0,57	0,61	0,56	0,58
pow. 249	0,71	0,82	0,65	0,55	0,52	0,59	0,57
<i>udział nakładów inwestycyjnych w amortyzacji</i>							
pow. 9 pracujących	2,01	1,91	1,62	1,50	1,58	1,45	1,46
10–49	2,76	2,87	2,36	2,18	2,24	1,86	1,73
50–249	2,30	2,03	1,61	1,56	1,67	1,48	1,59
pow. 249	1,83	1,76	1,53	1,39	1,46	1,38	1,39

Źródło: MG na bazie GUS F-01.

Tabela 41. Liczba podmiotów zatrudniających powyżej 9 pracowników i liczba pracujących w nich osób

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
<i>liczba badanych podmiotów gospodarczych</i>							
pow. 9 pracujących	45 094	47 491	50 585	48 839	50 277	51 449	51 280
10–49	28 284	29 671	31 974	31 007	32 627	33 536	33 748
50–249	13 647	14 648	15 576	14 745	14 548	14 782	14 388
pow. 249	3 163	3 172	3 035	3 087	3 102	3 131	3 144
<i>liczba pracujących</i>							
pow. 9 pracujących	4 858 398	4 985 053	4 895 073	4 916 471	4 938 733	4 915 414	4 952 889
10–49	725 715	736 428	755 646	747 761	775 680	779 367	780 683
50–249	1 443 514	1 504 949	1 537 021	1 503 426	1 480 406	1 468 112	1 456 350
pow. 249	2 689 169	2 743 676	2 602 406	2 665 284	2 682 647	2 667 935	2 715 856
<i>liczba pracujących na 1 przedsiębiorstwo</i>							
pow. 9 pracujących	107,7	105,0	96,8	100,6	98,2	95,5	96,6
10–49	25,6	24,8	23,6	24,1	23,8	23,2	23,1
50–249	105,8	102,7	98,7	101,9	101,8	99,3	101,2
pow. 249	850,2	865,0	857,5	863,4	864,8	852,1	863,8

Źródło: GUS F-01.

Tabela 42. Liczba aktywnych przedsiębiorstw w latach 2006–2011 (w tys.)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	1 777 076	1 788 336	1 673 527	1 726 663	1 784 603	1 794 943
pon. 10 pracujących	1 713 194	1 714 789	1 604 417	1 655 064	1 710 598	1 719 187
10–49	45 184	54 262	50 189	52 591	54 999	57 071
50–249	15 452	16 078	15 808	15 841	15 817	15 817
pow. 249	3 246	3 207	3 113	3 167	3 189	3 201

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 r. (i wcześniejsze).

Tabela 43. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w przedsiębiorstwach w latach 2006–2011 (w zł)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ogółem	2 732	2 987	3 139	3 300	3 481	3 628
pon. 10 pracujących	1 555	1 729	1 879	2 006	2 059	2 172
10–49	2 488	bd.	bd.	bd.	bd.	b.d
50–249	2 839	3 107	3 242	3 363	3 568	3 706
pow. 249	3 361	3 699	3 850	4 012	4 255	4 430

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 r. (i wcześniejsze).

Tabela 44. Przychody, koszty, dochody oraz nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach (wartości nominalne)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
Przychody ogółem w mld. zł	ogółem	2 888	3 088	3 079	3 297	3 666	3 763
	pon. 10 pracujących	671	662	699	719	761	762
	10–49	382	449	417	449	520	555
	50–249	653	692	657	689	769	767
	pow. 249	1 182	1 284	1 306	1 439	1 616	1 679
Koszty ogółem w mld. zł	ogółem	2 661	2 896	2 872	3 046	3 425	3 542
	pon. 10 pracujących	585	577	614	618	665	674
	10–49	353	420	393	420	501	523
	50–249	614	663	625	649	738	736
	pow. 249	1 108	1 235	1 239	1 358	1 521	1 607
Zysk brutto w mld. zł	ogółem	254	bd	256	291	298	275
	pon. 10 pracujących	100	bd	105	121	114	106
	10–49	31	bd	30	34	36	39
	50–249	42	bd	39	46	41	40
	pow. 249	81	bd	81	89	107	90
Nakłady inwestycyjne w mld. zł	ogółem	144	157	143	141	161	154
	pon. 10 pracujących	18	20	22	25	28	24
	10–49	16	18	16	17	19	17
	50–249	35	33	31	29	34	33
	pow. 249	75	86	75	70	80	80

Źródło: GUS: Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2012 r. (i wcześniejsze).

ANEKS II: WDRAŻANIE SMALL BUSINESS ACT W POLSCE W 2013 R.

Jednym z priorytetów polskiej polityki gospodarczej jest zapewnienie optymalnych możliwości funkcjonowania, rozwoju oraz konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw. Głównym dokumentem strategicznym na poziomie wspólnotowym, określającym ramy kształtowania polityki dla MŚP jest Komunikat „Think Small First. A Small Business Act for Europe” COM(2008) 394. Opiera się on na osiągnięciach polityki KE i państw członkowskich, tworzy nowe ramy polityki, integrujące istniejące instrumenty polityki przedsiębiorstw oraz nowoczesnej polityki w zakresie MŚP.

Dokument SBA określa m. in. zasady oraz środki wsparcia MŚP na każdym etapie ich cyklu życia w ramach 10 obszarów priorytetowych, które powinny zostać objęte interwencją:

1. stworzenie warunków, w których przedsiębiorcy mogą dobrze prosperować, a przedsiębiorczość jest nagradzana (patrz niżej - obszar priorytetowy I)
2. zagwarantowanie, by uczciwi przedsiębiorcy, których przedsiębiorstwo zostało postawione w stan upadłości, dostali szybko drugą szansę (patrz niżej - obszar priorytetowy II);
3. przygotowywanie regulacji zgodnie z zasadą „MŚP przede wszystkim” (patrz niżej - obszar priorytetowy III);
4. zapewnienie odpowiedniej reakcji organów administracji publicznej na potrzeby MŚP (patrz niżej - obszar priorytetowy IV);
5. dostosowanie instrumentów realizowanych polityk do potrzeb MŚP: ułatwienie MŚP udziału w zamówieniach publicznych oraz wykorzystanie możliwości pomocy państwa dla MŚP (patrz niżej - obszar priorytetowy V);
6. ułatwianie MŚP dostępu do finansowania i rozwijanie otoczenia prawnego i biznesowego w zakresie realizacji terminowych płatności w transakcjach handlowych (patrz niżej - obszar priorytetowy VI);
7. wspieranie MŚP w lepszym korzystaniu z możliwości oferowanych przez Wspólny Rynek (patrz niżej - obszar priorytetowy VII);
8. wspieranie podnoszenia kwalifikacji w MŚP i wszelkich form innowacji (patrz niżej - obszar priorytetowy VIII);
9. umożliwienie MŚP przekształcania wyzwań związanych z ochroną środowiska na nowe możliwości rozwoju (patrz niżej - obszar priorytetowy IX);
10. zachęcanie i wspieranie MŚP w czerpaniu korzyści z dostępu do rynków (patrz niżej - obszar priorytetowy X).

Program SBA tworzy nowe ramy polityki przedsiębiorczości, integrujące istniejące instrumenty wsparcia, koncentrując się w szczególności na kreowaniu nowoczesnej polityki wobec MŚP. Jednym z kluczowych warunków skutecznej implementacji założeń SBA, jest systematyczne monitorowanie prowadzonych działań, według określonej metodologii gromadzenia informacji. W celu określenia efektywności oraz stopnia wdrażania działań w poszczególnych obszarach priorytetowych SBA w Polsce zebrano informacje dotyczące realizowanych, jak również zaplanowanych do wdrożenia inicjatyw z zakresu SBA. **Informacje przedstawione w poniższym rozdziale uwzględniają jedynie nowe działania – te zainicjowane i realizowane w poszczególnych obszarach SBA od 2013 r.** Należy podkreślić, iż poza działaniami przedstawionymi poniżej w Polsce funkcjonowały równocześnie systemy wsparcia / działania zainicjowane i w latach poprzednich.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.

Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.¹¹⁶, tworzy kompleksowy system instrumentów wsparcia dostosowanych do potrzeb i oczekiwań przedsiębiorstw, jednocześnie odnosi się do zaleceń określonych przez KE w poszczególnych obszarach priorytetowych SBA. Program zawiera zestaw instrumentów, których realizacja zapewni kompleksowy system wsparcia dla poprawy konkurencyjności polskich przedsiębiorstw.

Celem głównym Programu Rozwoju Przedsiębiorstw jest osiągnięcie wysokiego i zrównoważonego wzrostu produktywności w sektorze przedsiębiorstw, prowadzącego do zwiększenia ich konkurencyjności, również w wymiarze międzynarodowym. Cel ten będzie osiąganym poprzez umożliwienie rozwoju wszystkich przedsiębiorstw (niezależnie od etapu ich rozwoju) oraz pomoc w uzyskaniu korzystnej pozycji konkurencyjnej.

Realizacja PRP pozwoli ograniczyć wyzwania dla stabilnego rozwoju gospodarczego wynikające m.in. ze stopniowego wyhamowania inwestycji infrastrukturalnych, starzejącego się społeczeństwa, trudności w osiągnięciu równowagi finansów publicznych oraz niedostatecznego wykorzystywania w praktyce potencjału badawczo-rozwojowego. Działania ujęte w Programie będą wspierać przedsiębiorstwa w podejmowaniu działalności w obszarze B+R, zwiększać ich możliwości do podejmowania współpracy ze środowiskiem naukowym oraz zapewniać instrumenty służące powstawaniu wspólnych potencjałów, m.in. w ramach klastrów czy platform technologicznych. Ich efektem będzie wytwarzanie produktów i usług rynkowych lepszej jakości i lepiej dopasowanych do potrzeb konsumentów.

Wskazane w Programie instrumenty koncentrują się na: tworzeniu bardziej przyjaznego otoczenia dla przedsiębiorców, wzmacnianiu przedsiębiorczości, podnoszeniu jakości kapitału ludzkiego (innowacyjność i adaptacyjność pracowników), wspieraniu B+R, wzmacnianiu współpracy ze światem nauki, umiędzynarodowieniu polskich przedsiębiorstw oraz ich zrównoważonemu rozwojowi.

W Programie przyjęto następujące cele:

1. Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki

Jednym ze środków realizacji tego celu jest przyjęty przez rząd w styczniu 2014 r. program „Lepsze regulacje 2015”, który zakłada całościową poprawę istniejącego dorobku prawnego oraz tworzenie nowych, przejrzystych przepisów, dotyczących m.in. usuwania najbardziej uciążliwych barier i obciążeń administracyjnych czy tworzenia uwarunkowań prawnych sprzyjających działalności gospodarczej. Budowany będzie nowoczesny i bardziej przyjazny małym i średnim firmom system zamówień publicznych. Przewiduje się również m.in.: większe wykorzystywanie formuły partnerstwa publiczno-prywatnego, ulgi podatkowe na B+R, ułatwienia inwestowania w MŚP (aniołowie biznesu), nowy program poręczeniowo-gwarancyjny na zakup nowoczesnych technologii, maszyn i urządzeń, wspieranie projektów kluczowych dla polskiej gospodarki czy wspieranie początkujących przedsiębiorców (start-up).

2. Stymulowanie działań na rzecz wzrostu innowacyjności przedsiębiorstw poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy

Jednym z priorytetów tego celu są szeroko pojęte działania edukacyjne, w tym usługi edukacyjne dopasowane do nowoczesnej gospodarki, zarówno w ujęciu krajowym, jak i regionalnym oraz przedsięwzięcia na rzecz bliższej współpracy przedsiębiorców z systemem edukacji formalnej. Zakłada się intensywną promocję przedsiębiorczości i innowacyjności, traktowaną jako element konkurencyjności na rynku. Ważnym kierunkiem działań będzie ponadto wzmocnienie i rozwój klastrów,

¹¹⁶ Więcej informacji: str. 47 Raportu, a także: <http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiębiorczosci/Polityki+przedsiębiorczosci+i+innowacyjnosci/Program+Rozwoju+Przedsiębiorstw>

czyli skupiska firm i instytucji o potencjale ekonomicznym i naukowo-technologicznym, powiązanych zarówno funkcjonalnie, jak i na płaszczyźnie różnego typu interakcji, przy zachowaniu zasad konkurencji. Promowane będą inicjatywy oddolne. Przewiduje się wspieranie systemowej koordynacji rozwoju branży ICT, która może być napędem rozwoju polskiej gospodarki.

3. Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych surowców

Opracowywanie i wdrażanie nowatorskich technologii środowiskowych oznacza bardzo często poważne ryzyko technologiczne i ekonomiczne. Dlatego duże znaczenie będzie miała rzetelna wiedza na temat poszczególnych technologii. Wzmacniane będą mechanizmy wspierające upowszechnianie i wykorzystywanie wyników badań oraz przyspieszające transfer wiedzy i technologii środowiskowych do praktyki rynkowej. Planowane są ponadto działania na rzecz rozwoju przedsiębiorstw społecznych, czyli firm działających w celach społecznie użytecznych.

4. Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki

Działania dotyczyć będą przedsiębiorców oferujących produkty na rynkach międzynarodowych i podniesienia wartości polskich marek na rynkach zachodnich. Budowanie marki narodowej ma się opierać na wysokim potencjale eksportowym polskich przedsiębiorców. Chodzi o działania doradcze, informacyjne i promocyjne.

I Obszar priorytetowy SBA - Przedsiębiorczość

Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem życia społeczno-gospodarczego, dlatego tak ważne jest tworzenie dobrych warunków dla przedsiębiorców, m. in. poprzez promowanie zainteresowania przedsiębiorczością. Mając na celu poprawę wizerunku przedsiębiorców i promocję przedsiębiorczości w społeczeństwie polskim, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości realizuje ogólnopolską kampanię świadomościową pn.: **Narodowy Program Przedsiębiorczości**. Kampania to jedno z głównych działań w ramach projektu systemowego: "Poprawa wizerunku przedsiębiorców i promocja postaw przedsiębiorczych". Projekt realizowany jest w ramach poddziałania 2.1.3 *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki* współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Kampania skierowana jest zarówno do osób młodych z interesującymi pomysłami na własny biznes, jak również do tych doświadczonych, aktywnych zawodowo, chcących przekuć swoje kwalifikacje na korzyści z prowadzenia własnej firmy. Celem Programu jest ukazanie osób prowadzących własny biznes jako ludzi pełnych pasji, energii i zaangażowania w to, co robią. Program ma być także merytorycznym wsparciem dla początkujących przedsiębiorców, którzy poszukują praktycznych wskazówek, jak samodzielnie realizować zawodowe marzenia.

Ponadto celem kampanii świadomościowej jest budowanie pozytywnego wizerunku przedsiębiorcy oraz edukacja w zakresie zakładania własnej działalności gospodarczej, m. in. poprzez skuteczne i efektywne dotarcie do dwóch odmiennych grup odbiorców. Pierwsza z nich to osoby w wieku 18-29 lat (kobiety, mężczyźni, studenci oraz absolwenci). Drugą grupę stanowią osoby w wieku 30-49 lat (kobiety i mężczyźni, posiadający pracę, nieposiadający własnej działalności gospodarczej, niebędący menadżerami wyższego szczebla i mieszkający w miejscowościach do 50 tys. mieszkańców). Z uwagi na zróżnicowanie odbiorców kampanii zaplanowano różnorodne działania oraz różne formy dotarcia do grup docelowych.

Część "Narodowego programu przedsiębiorczości" skierowana do pierwszej grupy docelowej zakładała realizację konkursu przedsiębiorczości. Działanie to zostało oparte na platformie internetowej, na której uczestnicy konkursu uzupełniali test z przedsiębiorczości, którego poprawne wypełnienie dawało możliwość zakwalifikowania się do dalszego etapu konkursu, polegającego na przygotowaniu biznesplanu. Najlepszy biznesplan został nagrodzony kwotą 60 000 PLN na jego realizację. Niemniej, jak wskazują badania oraz rekomendacje ekspertów, nie tylko kapitał finansowy, ale i kapitał wiedzy jest

istotnym czynnikiem w zakładaniu, prowadzeniu i rozwijaniu własnej działalności gospodarczej, dlatego też istotna jest funkcja edukacyjna, jaką pełni program.

Dla drugiej grupy docelowej przygotowano działania składające się z dwóch elementów: konkursu dla władz lokalnych - burmistrzów, którzy wraz z mieszkańcami walczyć będą o tytuł „Miasta ludzi przedsiębiorczych”, oraz konkursu dla osób w wieku 30-49 lat, który obejmował będzie zgłaszanie pomysłów na biznes, ich dopracowywanie przy udziale ekspertów oraz wybór najlepszego, który zostanie nagrodzony kwotą 60 000 PLN na jego realizację.

Ponadto mając na uwadze upowszechnianie podejmowania działalności gospodarczej wśród kobiet w 2014 roku odbyła się V edycja konkursu „**Sukces pisany szminką**” - **Bizneswoman Roku**. Inicjatywa ta skierowana jest do przedsiębiorczych i kreatywnych kobiet, realizujących ciekawe projekty, prowadzące własne biznesy i wprowadzające innowacyjne pomysły. W konkursie mogą wziąć udział menedżerki pracujące w korporacjach i dużych firmach, jak również właścicielki firm z sektora mikro i MŚP, założycielki start-upów oraz kobiety prowadzące działalność charytatywną i społeczną.

Celem konkursu jest nagrodzenie i nagłośnienie dokonań kobiet w świecie biznesu. W konkursie oceniana jest przedsiębiorczość, kreatywność, innowacyjność, umiejętność pozyskiwania funduszy na rozwój, efektywność inwestycji, poziom społecznego zaangażowania zarządzanych podmiotów, a także pasja i wytrwałość uczestniczek w realizacji zamierzonych celów.

W 2014 obok kategorii Bizneswoman Roku „Korporacja”, „Moja Firma” oraz „Działalność na rzecz kobiet” pojawiła się kategoria dedykowana start-upom - „Debiut roku”.

II Obszar priorytetowy SBA – Druga szansa

Mając na uwadze spowolnienie gospodarcze i wynikające z tego problemy, dotyczące wielu polskich przedsiębiorstw, w resorcie gospodarki opracowano **Politykę Nowej Szansy (PNS)** będącą programem rozwoju. Dokument ten po raz pierwszy w sposób kompleksowy odnosi się do problematyki zarządzania przedsiębiorstwem w sytuacji kryzysowej oraz zagadnień związanych z likwidacją przedsiębiorstw. Ponadto definiuje tzw. politykę nowej szansy jako niezbędny element polityki gospodarczej, a w szczególności polityki przedsiębiorczości. Jak dotąd polityka państwa w obszarze przedsiębiorczości nie uwzględniała w wystarczającym stopniu potrzeby wsparcia wartościowych przedsiębiorstw w niestabilnej sytuacji finansowo-ekonomicznej, natomiast znaczna część interwencji państwa koncentrowała się na tworzeniu warunków sprzyjających powstawaniu nowych przedsiębiorstw, a także wspieraniu istniejących przedsiębiorstw w warunkach stabilnej sytuacji ekonomicznej. Potrzeba zmiany punktu widzenia w tym zakresie stała się jednakże uzasadniona w kontekście międzynarodowego kryzysu finansowego, który wpłynął również na obniżenie koniunktury w polskiej gospodarce, a przez to na destabilizację wielu polskich przedsiębiorstw.

Polityka Nowej Szansy została zatwierdzona w dniu 22 lipca 2014 r. uchwałą Rady Ministrów w sprawie programu „Polityka Nowej Szansy”, przedłożoną przez ministra gospodarki.

Głównym celem Polityki Nowej Szansy jest przeciwdziałanie upadłości i ułatwianie ponownego rozpoczęcia działalności. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące działania kierunkowe:

1. Zapobieganie sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw (systemy wczesnego ostrzegania),
2. Ograniczanie ryzyka likwidacji przedsiębiorstw (pozasądowe i sądowe formy naprawy i restrukturyzacji),
3. Sprawne przeprowadzenie likwidacji przedsiębiorstw (sądowe formy restrukturyzacji i likwidacji),
4. Wsparcie ponownego podejmowania działalności gospodarczej – tzw. nowy start.

PNS prezentuje działania programowe, instytucjonalne, organizacyjne oraz legislacyjne, określa harmonogram ich realizacji oraz wskazuje instytucje odpowiedzialne za wdrażanie poszczególnych działań właściwych dla każdego z działań kierunkowych.

W zakresie zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw w ramach programu rekomenduje się upowszechnienie wykorzystania systemów wczesnego ostrzegania o sytuacji kryzysowej, w której znajduje się przedsiębiorstwo. Zastosowanie tego rodzaju instrumentów ma na celu wykrywanie podatności podmiotów na sytuacje kryzysowe i trudności finansowe, zanim firma stanie się niewypłacalna i w konsekwencji doprowadzi to do upadłości przedsiębiorcy. Odpowiednio wczesne informowanie jest warunkiem koniecznym do podejmowania trafnych decyzji biznesowych.

W zakresie ograniczania ryzyka upadłości przedsiębiorstw, działania będą dotyczyły przede wszystkim poprawy dostępu do finansowania dla MŚP, korzystających z możliwości naprawy lub restrukturyzacji działalności. W tym celu proponuje się wdrożenie instrumentu pomocy publicznej na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstwa znajdującego się w trudnej sytuacji ekonomicznej pod warunkiem podjęcia działań zmierzających do jego naprawy.

Interwencja publiczna w dziedzinie polityki nowej szansy może osiągnąć swój cel jedynie wtedy, gdy zostaną podjęte działania skierowane na zniwelowanie „złej sławy”, jaka jest udziałem zjawiska upadłości oraz na przeciwdziałanie stygmatyzacji przedsiębiorców, którzy doświadczyli porażki biznesowej. Problem ten jest o tyle istotny, że dotyczy tak wrażliwej materii, jaką jest świadomość nie tylko przedsiębiorców, ale i całego społeczeństwa.

Polityka Nowej Szansy może osiągnąć swój cel jedynie wtedy, gdy w społeczeństwie zbuduje się powszechne przekonanie, że upadłość firmy jest jednym z ewentualnych i naturalnych etapów prowadzenia działalności gospodarczej, a odpowiednie zarządzanie przedsiębiorstwem stanowi skuteczny sposób na uniknięcie porażki.

W trakcie prac legislacyjnych jest też projekt ustawy - *Prawo restrukturyzacyjne*. Reforma wprowadzana projektem oparta jest na założeniu ochrony wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa i poszanowaniu praw wierzycieli, a także wprowadzenie skutecznych instrumentów pozwalających na przeprowadzenie restrukturyzacji przedsiębiorstwa dłużnika i zapobieżenie jego likwidacji.

Zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika w wielu przypadkach jest znacznie korzystniejsze dla wierzycieli niż jego likwidacja. Zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika oznacza również zachowanie miejsc pracy oraz, co do zasady, możliwość nieprzerwanego realizowania kontraktów, a więc ma pozytywne znaczenie społeczne i gospodarcze. Dla zapewnienia instytucjonalnej autonomii postępowań restrukturyzacyjnych w oderwaniu od stygmatyzujących postępowań upadłościowych proponuje się przyjęcie zupełnie nowej ustawy - *Prawo restrukturyzacyjne*. Skojarzenia upadłości z końcem działalności, bankrutem i brakiem możliwości odzyskania swoich wierzytelności są tak silne, że w wielu przypadkach, po ogłoszeniu upadłości, wierzyciele nie chcą podejmować żadnych rozmów z dłużnikiem.

W zakresie zmian w modelu upadłości likwidacyjnej proponuje się m.in:

- nowe zdefiniowanie stanu niewypłacalności, przy uwzględnieniu przesłanek ekonomicznych i określenia stanu finansów przedsiębiorcy, który wskazywałby na jego faktyczną niewypłacalność;
- wydłużenie do 1 miesiąca terminu na złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości;
- wprowadzenie nowych i uszczegółowienie obecnie obowiązujących przepisów, dotyczących bezskuteczności czynności upadłego, dokonanych przed ogłoszeniem upadłości;
- umożliwienie ogłoszenia upadłości z uwzględnieniem zgody dłużnika na określony sposób likwidacji majątku;
- usprawnienie procedury ustalania listy wierzytelności;

- wprowadzenie instytucji zastępcy sędziego-komisarza dla zapewnienia sprawności działania sądu upadłościowego;
- zmiany zasad przyznawania wynagrodzenia syndyka/zarządcy w kierunku ścisłego powiązania nakładu i efektywności pracy z wartością masy upadłości;
- częściowe zniesienie uprzywilejowania wierzytelności publicznoprawnych.

Dodatkowo w projekcie zakłada się wprowadzenie czterech postępowań restrukturyzacyjnych:

- postępowania o zatwierdzenie układu;
- przyspieszonego postępowania układowego;
- postępowania układowego;
- postępowania sanacyjnego.

Wspólną cechą tych postępowań będzie dokonywana, w ich ramach, restrukturyzacja przedsiębiorstwa dłużnika – w pierwszej kolejności jego zobowiązań, a ponadto, w różnym stopniu, jego majątku, sposobu zarządzania przedsiębiorstwem oraz zatrudnienia. Przewidziane postępowania mają zapewnić możliwość wyboru formy restrukturyzacji dostosowanej do potrzeb konkretnego przedsiębiorstwa, w konkretnej sytuacji finansowej. Do wszystkich postępowań restrukturyzacyjnych będą miały zastosowanie te same regulacje dotyczące zakresu wierzytelności objętych układem, propozycji układowych, zawarcia i zatwierdzenia układu i jego skutków, a także zasady zmian i uchylecia układu.

Realizacja działań zaprojektowanych w ramach programu Polityka Nowej Szansy w połączeniu z nowymi przepisami projektu ustawy - Prawo restrukturyzacyjne pozwoli na stworzenie kompleksowego systemu wsparcia zarówno dla przedsiębiorstw w trudnej sytuacji, jak również doświadczonych porażką biznesową.

III Obszar priorytetowy SBA – Najpierw myśl na małą skalę

Jednym z najbardziej uciążliwych ograniczeń sygnalizowanych przez podmioty z sektora MŚP są obciążenia administracyjne, które w porównaniu z dużymi przedsiębiorstwami dla MŚP są nieproporcjonalnie wysokie. Nadmierna biurokracja oraz wysokie koszty prowadzenia działalności, są częstym wyzwaniem dla MŚP. Jedną z inicjatyw mającą na celu rozwiązywanie rzeczywistych problemów społeczno-gospodarczych, w tym zmniejszenie kosztów wykonywania działalności gospodarczej oraz podniesienie konkurencyjności polskiej Gospodarki jest **program „Lepsze regulacje 2015”**¹¹⁷, przyjęty uchwałą w dniu 22 stycznia 2013 r. przez Radę Ministrów. Celem głównym programu jest zapewnienie rozwiązań systemowych i organizacyjnych, niezbędnych dla tworzenia i oceny prawa w oparciu o dowody analityczne.

W programie wyznaczono trzy cele szczegółowe, komplementarne wobec siebie:

- Przejrzyste tworzenie prawa skutecznie rozwiązującego rzeczywiste problemy;
- Ciągłe doskonalenie istniejącego otoczenia prawnego;
- Poprawa komunikacji z interesariuszami.

Cele Programu są spójne z celami ujętymi przede wszystkim w Strategii „Sprawne Państwo 2020” oraz Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”. Rozwiązania w nim przedstawione zostały wypracowane m.in. w oparciu o rekomendacje OECD w obszarze jakości regulacji.

Realizacja zaprojektowanego w Programie katalogu zadań powinna wpłynąć m.in. na:

¹¹⁷ Więcej informacji: <http://www.mg.gov.pl/Prawo+dla+przedsiębiorcy/Program+Lepsze+regulacje+2015>

- ✓ lepszą jakość prawa i Ocen Skutków Regulacji, uwzględniających opinie adresatów regulacji;
- ✓ ograniczenie tzw. „inflacji prawa”;
- ✓ wzrost stabilności i przewidywalności prawnej;
- ✓ zmniejszenie kosztów regulacyjnych, ponoszonych przez adresatów regulacji, w szczególności sektor MŚP, a w konsekwencji poprawę warunków podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej.

Program stanowi polski odpowiednik inicjatywy Better/Smart Regulation, realizowanej w zakresie prawa unijnego przez Komisję Europejską i kontynuowanej na poziomie krajowym przez wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej

W chwili obecnej już widoczne są pierwsze efekty wdrażania programu „Lepsze Regulacje 2015”, m. in.: zahamowanie inflacji prawa, zwiększenie wykorzystania konsultacji publicznych, bardziej dogłębne analizy podejmowanych przez Rząd inicjatyw legislacyjnych, inicjatywy nakierowane na znoszenie barier regulacyjnych dla przedsiębiorców.

Implementacja zasady „Think Small First”, a więc tworzenie regulacji prawnych przede wszystkim z uwzględnieniem ich oddziaływania na MŚP, pozwoli na zmniejszenie kosztów funkcjonowania tego sektora, które są nieproporcjonalnie wyższe od kosztów ponoszonych przez duże przedsiębiorstwa.

W Polsce **Test MŚP**, czyli ocena wpływu regulacji na sektor MŚP, zgodnie z obowiązującymi obecnie "Wytycznymi do Oceny Skutków Regulacji" z 2006 r., jest elementem obligatoryjnym oceny wpływu projektowanej regulacji na przedsiębiorstwa. Wytyczne wskazują, że „szczególną uwagę należy zwrócić na analizę kosztów i korzyści dla przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich”. Jeśli z analizy wynika, że regulacja będzie miała istotny wpływ na sektor MŚP, zgodnie z Wytycznymi należy zwrócić się o opinię do Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Dodatkowo, zgodnie z Programem „Lepsze Regulacje 2015”, przygotowywane są nowe „Wytyczne do przeprowadzania Oceny Wpływu w rządowym procesie legislacyjnym”. W dokumencie tym zostaną zintegrowane obecnie obowiązujące wytyczne z zakresu OSR i konsultacji publicznych. Nowe Wytyczne będą uwzględniały potrzebę pogłębionej analizy wpływu regulacji na sektor MŚP i szczegółowo opisywały, jak jej dokonać.

Ponadto od stycznia 2014 r. obowiązują **nowe wzory formularzy do Oceny Wpływu regulacji**:

- formularz Testu regulacyjnego - przygotowywanego na etapie projektu założeń projektu ustawy,
- formularz Oceny Skutków Regulacji - opracowywanej na etapie projektu aktu normatywnego,
- formularz Oceny funkcjonowania ustawy (tzw. OSR ex post) – przeprowadzanej na etapie obowiązywania aktu prawnego.

W ww. formularzach wyszczególnione jest pole, w którym należy określić grupy podmiotów, na które wpływa dana regulacja, oszacować ich liczebność, ale także opisać sposób oddziaływania regulacji na te podmioty. Jedną z grup wskazywanych w niniejszym polu, stosownie do wskazówek wypełniania formularzy, są mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Dodatkowo we wzorze Testu regulacyjnego i Oceny Skutków Regulacji znajduje się pole dotyczące oceny wpływu projektowanego rozwiązania na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, które jest kluczowe z punktu widzenia testu wpływu na sektor MŚP. Wpływ ten należy wykazać i oszacować (tam, gdzie to możliwe) w ujęciu pieniężnym, niepieniężnym i niemierzalnym w okresie 10 lat, wskazując jednocześnie konkretnie na czym to oddziaływanie będzie polegało. Szacowane skutki projektowanego rozwiązania na sektor MŚP będą następnie weryfikowane w ramach dokonywanych OSR ex post, zgodnie z Programem „Lepsze Regulacje 2015” i nowym Regulaminem pracy Rady Ministrów. W OSR ex post będą wskazywane faktyczne koszty i korzyści odnoszone przez małe i średnie przedsiębiorstwa w wyniku obowiązywania danej regulacji prawnej.

Szczegółowe i kompletne wypełnianie ww. pól, które stanowią wyraz przeprowadzenia analizy wpływu regulacji na sektor MŚP, będzie zapewnione dzięki zespołom ds. OSR, które zostały utworzone w każdym ministerstwie w celu zapewnienia wysokiej jakości Ocen Wpływu.

Co więcej, z uwagi na kluczowe znaczenie sektora MŚP dla gospodarki, zgodnie z Programem "*Lepsze Regulacje 2015*", zainicjowano pilotażowe wdrożenie pogłębionej analizy wpływu na ten sektor przez Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości. Do końca 2015 r. pilotażem ma być objętych 10 projektów. Na podstawie wyników pilotażu zostaną określone dalsze działania w zakresie efektywnego wdrażania tego instrumentu w procesie tworzenia prawa.

Jednocześnie, z uwagi na brak formalnego obowiązku tworzenia OSR do proponowanych inicjatyw parlamentarnych oraz do istotnych poprawek zgłaszanych podczas procedowania projektów aktów prawnych w Parlamencie w Programie "*Lepsze Regulacje 2015*" przewidziano działanie, mające na celu wypracowanie rekomendacji w zakresie współpracy pomiędzy Rządem i Parlamentem w celu tworzenia prawa w oparciu o dowody. Efektem ww. prac będzie dalsze ujednoczenie rządowego i parlamentarnego procesu legislacyjnego oraz rozszerzenie zasady wprowadzania prawa popartego przesłankami analitycznymi również w odniesieniu do prac legislacyjnych odbywających się w Parlamencie, jak również upraszczanie przepisów prawnych oraz barier administracyjnych,

Ponadto ważnym elementem realizacji działań w zakresie trzeciego obszaru priorytetowego jest **Zespół ds. Doskonalenia Regulacji Gospodarczych**¹¹⁸. Do zadań Zespołu należy m.in. identyfikacja barier prawnych rozwoju przedsiębiorczości i formułowanie propozycji działań służących ich likwidacji lub ograniczeniu, proponowanie rozwiązań w zakresie poprawy warunków podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz poprawy jakości regulacji prawnych. Warto podkreślić iż, w skład Zespołu wchodzi członkowie wskazani przez reprezentatywne organizacje pracodawców oraz organizacje reprezentujące środowisko prawnicze. Członkiem Zespołu jest m.in. przedstawiciel Związku Rzemiosła Polskiego, czyli organizacji pracodawców reprezentujących sektor małych i średnich przedsiębiorstw. Udział takiej organizacji w pracach Zespołu zapewnia wypracowywanie rozwiązań z uwzględnieniem specyfiki sektora MŚP i jego kluczowej roli dla gospodarki.

Częste zmiany przepisów prawnych wpływają na sytuację wszystkich podmiotów, jednak najbardziej dotkliwie dotyczą one mikro, małych i średnich przedsiębiorców. Dlatego też niezwykle ważne w procedurach i instrumentach administracyjnych jest prowadzenie polityki „MŚP przede wszystkim”. Na wzór inicjatywy Komisji Europejskiej „Think small first” w Polsce wprowadzono zasadę „dwóch terminów” wejścia w życie przepisów gospodarczych¹¹⁹ (więcej informacji w rozdziale 3), co realizuje bezpośrednio zalecenie KE dotyczące „rozważenie celowości wprowadzenia wspólnych dat wejścia w życie przepisów prawnych”.

IV Obszar priorytetowy SBA - Elastyczna administracja

Nowoczesne i elastyczne organy administracji publicznej mogą w istotnym stopniu przyczynić się do rozwoju podmiotów z sektora MŚP. Znaczny potencjał w tym zakresie mają w szczególności rozwiązania e-administracji, w tym obszarze w Polsce uruchomiony został pilotaż platformy **Konsultacje on-line**, o której mowa w rozdziale 3 Raportu.

Ponadto od 2011 r. każdy obywatel, w tym przedsiębiorca, ma możliwość zgłoszenia propozycji zmiany w prawie za pośrednictwem strony internetowej Ministerstwa Gospodarki (moduł Zmieniaj z nami prawo). Zgłaszane wnioski i opinie mogą dotyczyć obowiązujących przepisów prawa, są one na bieżąco analizowane pod kątem zasadności dokonania zmiany legislacyjnej.

¹¹⁸ Więcej informacji w podrozdziale 3.1.

¹¹⁹ j/w

Jednocześnie mając na celu większą transparentność procesu stanowienia prawa, wszystkie projekty aktów normatywnych i projekty założeń projektów ustawy, nad którymi toczą się prace, są udostępnione w systemie informatycznym Rządowy Proces Legislacji, prowadzonym przez Rządowe Centrum Legislacji.

Kolejnym mankamentem procedur administracyjnych dla podmiotów gospodarczych, w tym w szczególności dla MŚP jest nadmierna biurokracja i nadmierne sformalizowanie procedur. Mając na celu **standaryzację i elektronizację procedur administracyjnych w Polsce** w 2014 r. weszła w życie ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze standaryzacją niektórych wzorów pism w procedurach administracyjnych, o której mowa w rozdziale 3 przedmiotowego Raportu.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, wprowadzone zostaną jednolite w skali kraju wzory pism wykorzystywane w procedurach administracyjnych, w szczególności wzory wniosków:

- wydanie zezwolenia,
- wpis do rejestru,
- zmianę danych w zezwoleniu lub w rejestrze,
- wydanie licencji czy
- zgłoszenia danej działalności właściwemu organowi.

Elektronizacja procedur administracyjnych pozwoli na podwyższenie standardu usług świadczonych przez administrację publiczną, przyczyni się do usprawnienia e-administracji, pozytywnie wpłynie na szybkość postępowań i efektywność procedur administracyjnych oraz zmniejszy obciążenia administracyjne obywateli i przedsiębiorców, przyczyni się do poprawy jakości kontaktu między administracją a obywatelem.

Należy podkreślić, że złożenie ustandaryzowanych pism będzie możliwe zarówno w postaci papierowej, jak i elektronicznej, w zależności od wyboru wnioskodawcy. Nie będzie jednak w zmienianych niniejszą regulacją ustawach wyłącznego wymogu prowadzenia postępowania na piśmie – przeciwnie będzie to tylko alternatywa do postępowania elektronicznego.

Istotą kwestią jest także podejmowanie działań na rzecz znoszenia barier i zjawisk działających dysfunkcyjnie w sferze handlu i usług, mając na uwadze powyższe, w maju 2013 r. minister gospodarki powołał oficjalnie **Radę Konsultacyjną ds. Handlu i Usług**. W jej skład wchodzi przedstawiciele wielu organizacji pozarządowych zrzeszających przedsiębiorców branży handlowej oraz przedstawiciele świata nauki. Główne zadania Rady to pełna identyfikacja problemów i przeszkód w swobodnym rozwoju sektora handlu wewnętrznego, dokonywanie przeglądu przepisów prawa, mających wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorców w tych sektorach, a także dokonywanie analiz rynku oraz wypracowywanie rozwiązań powodujących równomierny rozwój branży przy zachowaniu zasady konkurencyjności. Rada ma też wspierać przedsiębiorczość, innowacyjność oraz podejmować działania na rzecz zachowania różnorodności sfery handlu i usług, m. in. poprzez kreowanie warunków na zrównoważony rozwój mikro, małych, średnich i dużych przedsiębiorstw, funkcjonujących niezależnie oraz w sieci wedle różnych form handlu.

Kolejną inicjatywą podjętą w Polsce w zakresie realizacji działań w obszarze elastycznej administracji jest opracowany w Ministerstwie Sprawiedliwości **projekt ustawy o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz zmianie niektórych innych ustaw**. Nowelizacja ma na celu przyspieszenie procedur, które mają być zakończone przed rozpoczęciem działalności gospodarczej przez przedsiębiorców podlegających rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym (KRS), np spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki jawne. Dzięki integracji systemów informatycznych w różnych rejestrach, przedsiębiorca raz zarejestrowany w KRS zostanie automatycznie wpisany do innych rejestrów oraz uzyska wszystkie numery identyfikacyjne

niezbędne do rozpoczęcia działalności gospodarczej (NIP - NIP lub REGON - numer identyfikacyjny w Krajowym Rejestrze podmiotów gospodarczych).

Powyższe zmiany umożliwią wprowadzenie rozwiązania polegającego na nadawaniu podmiotom wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego identyfikatora podatkowego NIP oraz numeru identyfikacyjnego Regon (na podstawie danych przekazanych z KRS do Centralnego Rejestru Podmiotów Krajowej Ewidencji Podatników i rejestru GUS) automatycznie po dokonaniu wpisu podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego, przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego. Nadane identyfikatory będą także automatycznie zamieszczane w KRS bezpośrednio po ich nadaniu, bez konieczności wydawania przez sąd rejestrowy orzeczenia w tym zakresie. W praktyce moment wpisu podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego stanie się dniem, od którego będzie można rozpocząć działalność, w tym działalność gospodarczą.

Działanie nowopowstającego podmiotu ograniczy się wyłącznie do obowiązku złożenia wniosku o wpis podmiotu do Krajowego Rejestru Sądowego. Informacje o podmiocie zawarte w KRS będą stanowić podstawowy pakiet danych, z których korzystać będą inne instytucje – urząd skarbowy, GUS i ZUS. Oznacza to, że urzędy między sobą będą mogły wymieniać dane dotyczące przedsiębiorcy.

Obowiązek zgłoszeniowy po stronie przedsiębiorcy zostanie ograniczony do tzw. danych uzupełniających. Są to dane, które nie podlegają wpisowi do KRS, a są niezbędne dla Urzędu Skarbowego, Głównego Urzędu Statystycznego i Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i będą uzupełniane przez podmiot, w późniejszym terminie, już po rozpoczęciu działalności. Chodzi o m.in. o dane takie, jak: numer rachunku bankowego, dane kontaktowe, przewidywana liczba zatrudnianych, które albo mają charakter danych „wrażliwych”, albo nie są podmiotowi jeszcze znane w chwili rejestracji w KRS. Przedsiębiorca będzie je zamieszczał na jednym formularzu i składał w ciągu 21 dni od wpisu do KRS w urzędzie skarbowym, który przekaże je do GUS i ZUS. Składanie danych uzupełniających w formie papierowej lub elektronicznej nie będzie wstrzymywało rozpoczęcia przez podmiot działalności, w tym działalności gospodarczej.

Wskutek wprowadzenia projektowanych rozwiązań podmiot już w dniu dokonania wpisu do KRS otrzymywałby identyfikator podatkowy NIP oraz numer identyfikacyjny Regon i mógłby faktycznie rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.

V Obszar priorytetowy SBA – Pomoc państwa i zamówienia publiczne

MŚP napotykały często na przeszkody w dostępie do zamówień publicznych, mając na uwadze poszerzenie dostępu do informacji na temat możliwości związanych z zamówieniami publicznymi Urząd Zamówień Publicznych w 2013 r. rozpoczął prace w zakresie stworzenia **Elektronicznej Platformy Katalogów Produktów – e-Katalogi**, która umożliwi zamawiającym dokonywanie zakupów produktów poniżej progów stosowania ustawy Prawo Zamówień Publicznych za pośrednictwem Internetu. Platforma umożliwi wykonawcom oferowanie wyspecyfikowanych produktów poprzez zamieszczanie tzw. kart produktów o jednolitej formie dla danej grupy produktów. To z kolei pozwoli zamawiającym na łatwe ich przeszukiwanie i dokonanie zakupu poprzez wybór produktów z elektronicznych katalogów lub składanie zapytań ofertowych do wykonawców w odniesieniu do elementów niewyspecyfikowanych w karcie produktów.

Zainicjowanie projektu podyktowane jest m. in. przyciągnięciem mikro, małych i średnich przedsiębiorstw jako dostawców w zamówieniach o niższej wartości. Realizacja projektu ma na celu m. in. poprawę warunków prowadzenia działalności przez MŚP poprzez zmniejszenie kosztów prowadzenia działalności gospodarczej związanej z procesem ubiegania się o udzielenie zamówień

publicznych, ułatwienie komunikacji wykonawców z zamawiającymi, ułatwienie dostępu do rynku zamówień publicznych.

W ramach działań związanych z budową Platformy Urząd Zamówień Publicznych zaprosił do współpracy przedstawiciele administracji rządowej centralnej i terenowej. Współpraca ma na celu wymianę poglądów i doświadczeń przyszłych użytkowników Platformy. Pozytywna reakcja zdecydowanej większości instytucji spośród ogółu zaproszonych pozwoliła na utworzenie reprezentatywnej Grupy Pilotażowej, której pierwsze spotkanie odbyło się w dniu 17 lipca 2014 r.

Podmioty z sektora MŚP często zniechęcone są skomplikowanymi procedurami zamówień publicznych. Inicjatywą mającą na celu niwelowanie ograniczeń w tym zakresie jest **ustawa o zmianie ustawy Prawo Zamówień Publicznych (PZP)**, która została przyjęta w dniu 8 listopada 2013 r. Zmiany wprowadzone ustawą dotyczą podwykonawstwa przy realizacji zamówień publicznych, w szczególności zamówień na roboty budowlane i weszły w życie 24 grudnia 2013 r. Podstawowym celem nowelizacji było kompleksowe uregulowanie kwestii podwykonawstwa w zamówieniach publicznych w zakresie zagwarantowania podwykonawcom i dalszym podwykonawcom pełnej i terminowej zapłaty należnego i wynagrodzenia. Jako, że podwykonawstwo jest atrakcyjną dla MŚP formą udziału w zamówieniach publicznych, nowelizacja wzmocniła ochronę słusznych praw podwykonawców oraz dalszych podwykonawców, uczestniczących w procesie realizacji zamówień publicznych.

Przed nowelizacyjne przepisy PZP w sposób ograniczony regulowały kwestie związane z wykonywaniem umów w sprawie zamówienia publicznego co miało znaczenie szczególnie w przypadku nieuregulowania lub nieterminowego regulowania należności za świadczenia wykonane przez podmioty będące podwykonawcami lub dalszymi podwykonawcami, często mającymi status MŚP. Nowelizacja zdefiniowała pojęcie umowy o podwykonawstwo, uregulowała kwestie dotyczące projektu umowy o podwykonawstwo, w pewnych sytuacjach uzależniał wypłatę przez zamawiającego wynagrodzenia wykonawcy od wypłaty przez wykonawcę wynagrodzenia podwykonawcom jak również wypłatę zaliczek od dokonania płatności na rzecz podwykonawców. Określiła również warunki dokonywania bezpośredniej płatności przez zamawiającego na rzecz podwykonawców z pominięciem wykonawcy. Zmiany wprowadzone nowelizacją doprecyzowują i poprawiają relacje pomiędzy zamawiającymi – wykonawcami – podwykonawcami, szczególnie wzmocniając pozycję MŚP występujących w roli podwykonawców.

VI Obszar priorytetowy SBA - Dostęp do finansowania

Szczególnie istotnym obszarem w zakresie realizacji Programu SBA jest ułatwienie dostępu do finansowania dla MŚP. Ograniczone możliwości finansowania realizowanych przez MŚP przedsięwzięć często wskazywane jest jako jedna z podstawowych barier dla podmiotów z tego sektora. Jedną z inicjatyw mających na celu ochronę przedsiębiorców przed niekorzystnymi skutkami spowolnienia gospodarczego są **gwarancje kredytowe dla małych i średnich przedsiębiorstw**¹²⁰. Program uruchomiony został w marcu 2013 roku, w ramach którego mikro, mali i średni przedsiębiorcy mogą uzyskać gwarancje na zabezpieczenie spłaty kredytu przeznaczonego na finansowanie działalności bieżącej. Ryzyko związane z udzielonymi gwarancjami jest przejęte przez Skarb Państwa. Gwarancje de minimis są oferowane przez Bank Gospodarstwa Krajowego za pośrednictwem banków kredytujących.

Ponadto w dniu 28 kwietnia 2013 r. weszła w życie **ustawa z 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych**. Przyjęcie ustawy jest jednym ze sposobów ograniczania zatorów płatniczych.

¹²⁰ Więcej informacji w podrozdziale 3.3.

Celem ustawy jest zmniejszenie opóźnień w zapłacie należności przez dłużników oraz zachęcenie stron do stosowania krótszych terminów rozliczeń. Zgodnie z nowymi przepisami termin zapłaty w transakcjach między przedsiębiorcami nie powinien przekraczać 60 dni. Może on zostać wydłużony tylko po spełnieniu określonych warunków. W przeciwnym razie wierzyciel będzie mógł naliczyć odsetki za opóźnienie w wysokości tzw. odsetek podatkowych, które obecnie wynoszą 11,5 proc.

W transakcjach między przedsiębiorcami a podmiotami publicznymi, w których podmiot publiczny jest dłużnikiem, termin zapłaty za dostarczone towary lub wykonane usługi nie będzie mógł przekroczyć 30 dni. Można go będzie jednak wydłużyć do 60 dni wtedy, gdy będzie to obiektywnie uzasadnione elementami umowy. 60-dniowy termin jako zasada przewidziany został dla podmiotów leczniczych - głównie dla szpitali. Zgodnie z ustawą wskazanie w umowie dłuższego terminu traktowane będzie jako opóźnienie w zapłacie należności, wierzycielowi zaś przysługiwać będą odsetki za opóźnienie w wysokości tzw. odsetek podatkowych.

Ustawa wprowadza również maksymalny, 30-dniowy termin na tzw. procedurę badania towaru lub usługi, w ramach której potwierdzana ma być ich zgodność z umową.

Nowa regulacja wprowadza również tzw. stałą rekompensatę o równowartości 40 euro, która ma pokryć wydatki ponoszone przez wierzyciela przy próbach odzyskania należności. Uprawnienie do naliczenia tej kwoty możliwe będzie od momentu, gdy wymagalne staną się odsetki za opóźnienie w płatnościach, bez odrębnego wezwania do jej zapłaty. Gdy koszty odzyskania należności przekroczą kwotę stałej rekompensaty, wierzyciel będzie mógł uzyskać na drodze sądowej zwrot wszelkich wydatków, jakie poniósł w związku z próbą odzyskania należności.

Ustawa utrzymuje również niektóre rozwiązania przewidziane już w przepisach obecnie obowiązujących, m.in. możliwość naliczania odsetek za opóźnienie w wysokości tzw. odsetek podatkowych za brak zapłaty w terminie oraz odsetek ustawowych po upływie 30 dni od dnia spełnienia swojego świadczenia przez wierzyciela i doręczenia faktury dłużnikowi, gdy strony ustaliły w umowie termin zapłaty dłuższy niż 30 dni.

Ustawa stanowi implementację do krajowego systemu prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/7/UE w sprawie zwalczania opóźnień w płatnościach w transakcjach handlowych.

VII Obszar priorytetowy SBA – Jednolity rynek

W Polsce krajową jednostką normalizacyjną jest Polski Komitet Normalizacyjny (PKN). W ramach inicjatyw wspierających MŚP w dostępie do informacji normalizacyjnej oraz procedur opracowywania norm PKN, umożliwia podmiotom z sektora MŚP bezpłatny udział w procesie normalizacyjnym poprzez uczestnictwo w pracach komitetów technicznych. Ponadto w ramach głównej strony internetowej PKN, prowadzona jest podstrona „Strefa MŚP”, która zawiera podstawowe informacje dotyczące m. in. korzystania z norm, uczestnictwa w procesie normalizacyjnym oraz wskazuje korzyści z tego płynące. PKN udostępnia także bezpłatne informacje o normach, w tym zapewnia dostęp do zakresu norm, którymi MŚP mogą być zainteresowane. Ponadto planowane jest wprowadzenie płatnej elektronicznej czytelnicy norm, w celu zachęcenia podmiotów do skutecznego korzystania z norm i większego ich upowszechniania.

Ponadto mając na uwadze poprawę konkurencyjności polskich przedsiębiorstw, Urząd Patentowy RP oferuje użytkownikom wiele usług publicznych on-line poprzez **Internetowy Portal Usług (IPU)**, które mają na celu skrócenie czasu przetwarzania, ułatwienie dostępu do dokumentacji i zasobów informacyjnych, jak również zmniejszenie kosztów procesowych. Jedną z głównych usług dostępnych dla użytkowników za pośrednictwem tej platformy jest możliwość dokonywania zgłoszeń elektronicznych wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych i znaków towarowych. W 2013 roku jego funkcjonalność została rozszerzona o włączenie nowych form i możliwości dostarczania klientom

korespondencji elektronicznej dotyczącej uzyskiwania i utrzymywania ochrony własności przemysłowej. Zaawansowane usługi portalu są dostępne dla zarejestrowanych użytkowników, którzy posiadają bezpieczny profil na Elektronicznej Platformy Usług Administracji Publicznej (ePUAP) lub dysponują podpisem elektronicznym weryfikowanym przy pomocy kwalifikowanego certyfikatu wystawionego przez krajowego dostawcę. Ponadto dostęp do sklepu internetowego (eSklep) wymaga jedynie loginu i hasła, podczas gdy niektóre z usług dostępne są nawet bez rejestracji, np. używając Oficjalnych Publikacji Urzędu Patentowego lub źródeł informacji patentowej polskiej w formie elektronicznej, przeglądanie elektronicznych listę rzeczników patentowych, dostępu do baz danych Urzędu Patentowego, elektroniczne wersje klasyfikacji lub serwer publikacji itp..

VIII Obszar priorytetowy SBA – Umiejętności i innowacje

Konkurencyjność podmiotów z sektora MŚP w znacznym stopniu zależy od ich zdolności adaptacyjnych do zmieniających się warunków w dobie globalizacji. Z kolei umiejętności szybkiego reagowania i dostosowywania się do sytuacji na rynku związane są z ciągłym podnoszeniem kwalifikacji przedsiębiorców, a także zwiększaniem potencjału innowacyjnego i wprowadzaniem innowacji na rynek. Innowacyjne przedsięwzięcia wymagają istotnych nakładów ludzkich i finansowych, których podaż dla MŚP jest znacznie ograniczona.

Jednym z działań strategicznych podjętych i realizowanych w Polsce jest **proces przedsiębiorczego odkrywania**, który stanowi podstawę tworzenia inteligentnych specjalizacji. Proces ten rozumiany jest jako integrujący różnych interesariuszy w celu identyfikowania priorytetów w zakresie badań, rozwoju i innowacji, wokół których koncentrowane są inwestycje prywatne i publiczne. Kluczowe znaczenie przy określaniu priorytetów mają przedsiębiorcy oraz przedstawiciele instytucji otoczenia biznesu, izb branżowych i instytutów naukowych. W prowadzonych działaniach kierowano się zasadą, że istota procesu przedsiębiorczego odkrywania obejmuje wspieranie oddolnych działań i inicjatyw, które będą prowadziły do inteligentnego rozwoju i optymalnego wykorzystania zasobów, w szczególności takich, które będą efektywnie angażować sektor prywatny w prowadzenie i finansowanie badań i innowacji, a także konsultacje społeczne i aktywny dialog.

Należy podkreślić, że proces przedsiębiorczego odkrywania został zainicjowany w Polsce już w 2011 r. w momencie uruchomienia projektu Foresight technologiczny przemysłu – InSight2030, wskazującego priorytety naukowe i gospodarcze oraz aktualizacji Krajowego Programu Badań, wskazującego priorytety naukowo-badawcze. Metodologia projektu InSight2030 w całym procesie identyfikowania kluczowych technologii dla polskiego przemysłu uwzględniała udział partnerów społeczno-gospodarczych, w tym przedsiębiorców, m.in. w brainstormingu, analizie STEEP, analizie SWOT, krzyżowej analizie wpływów, panelach eksperckich, badaniach eksperckich metodą Delphi oraz w budowie scenariuszy.

Ponadto, aby zapewnić pełną reprezentatywność przedsiębiorców w tworzeniu wyników projektu InSight2030 Ministerstwo Gospodarki podjęło decyzję o przeprowadzeniu dwuetapowych konsultacji wśród przedstawicieli biznesu, głównie w kontekście ostatecznego kształtu listy technologii, które będą stanowiły o rozwoju polskiego przemysłu do 2030 roku.

Ministerstwo Gospodarki w celu utrzymania ścisłego kontaktu i dialogu z partnerami społeczno-gospodarczymi organizuje różnego rodzaju formy spotkań (warsztaty, spotkania bilateralne i branżowe, seminaria, konferencje) w celu promocji innowacyjności, a także wypracowania wspólnego podejścia do polityki przemysłowej i innowacyjnej (np. konferencja Innovation Procurement for the benefit of industries, SMEs & stronger public services w dniach 14-15 listopada 2013 r. na rzecz promocji zamówień innowacyjnych i przedkomercyjnych). Ponadto Ministerstwo Gospodarki bierze aktywny

udział w instytucjach dialogu społecznego m.in. w posiedzeniach branżowych zespołów trójstronnych, Grupie Roboczej ds. MŚP przy KK NSRO oraz Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Zaangażowanie przedsiębiorców w proces przedsiębiorczego odkrywania odbywa się także poprzez programy sektorowe, realizowane przez NCBiR, które obejmują sekwencję działań pozwalających na określenie przez przedsiębiorstwa tematów badawczych (np. w ramach klastrow lub platform technologicznych) na realizację wskazanych przez nie przedsięwzięć badawczych.

NCBiR uruchomił w 2013 r. program wsparcia zamówień przedkomercyjnych. Jego celem jest identyfikacja rozwiązań, które mogą przyczynić się do zaspokojenia istotnego problemu społecznego, stosownie do zmieniających się potrzeb. W pierwszym etapie programu NCBR zaprosił wszystkie zainteresowane podmioty do składania propozycji potencjalnych potrzeb społecznych, których rozwiązanie można byłoby osiągnąć poprzez przeprowadzenie procesu zamówienia przedkomercyjnego. Podmiot składający propozycję ma zidentyfikować potrzebę, która może stać się rozwiązaniem specyficznego problemu będącego w interesie publicznym, dla którego nie ma jeszcze „na rynku gotowego lub prawie gotowego” rozwiązania, a które wymaga znacznej ilości inwestycji w prace badawczo-rozwojowe.

W ramach usprawniania procesu przedsiębiorczego odkrywania Ministerstwo Gospodarki za pośrednictwem Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w maju 2014 r. podjęło współpracę z Bankiem Światowym. Współpraca ta obejmuje realizację projektu pilotażowego, w ramach którego zostanie przeprowadzone badanie wśród ponad 1000 firm w wybranych obszarach inteligentnych specjalizacji, wskazując ich potencjał endogeniczny oraz zapotrzebowanie firm na interwencję publiczną. W ramach działań zostaną wykorzystane dobre praktyki przedstawione przez ekspertów zagranicznych, którzy przygotowują polskich ekspertów do ich wykorzystania w procesie przedsiębiorczego odkrywania w Polsce. Projekt realizowany będzie na terenie Dolnego Śląska, Śląska, Zachodniego Pomorza oraz woj. świętokrzyskiego

W lipcu 2014 r. Ministerstwo Gospodarki podjęło działania, mające na celu zaangażowanie przedstawicieli biznesu oraz nauki w prace Grup Roboczych ds. krajowych inteligentnych specjalizacji. GR będą odpowiedzialne m.in. za raportowanie do Komitetu Sterującego, składającego się z przedstawicieli Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, o stanie rozwoju specjalizacji w oparciu o zmieniające się czynniki społeczno-gospodarcze, trendy rozwojowe oraz rekomendowanie zmian w systemie wdrażania lub kształcie samych specjalizacji. Spotkania w obszarze Zdrowego Społeczeństwa odbyły się w dniach 23, 25 i 28 lipca 2014 r.

Szczególną formą angażowania firm w proces przedsiębiorczego odkrywania jest działalność klastrow, skupiających przedsiębiorców i przedstawicieli instytucji otoczenia biznesu. Ministerstwo Gospodarki aktywnie angażuje się w inicjatywy związane ze stymulowaniem rozwoju klastrow w Polsce, m.in. poprzez utworzenie Grupy Roboczej ds. polityki klastrowej oraz zaangażowanie w węgierski projekt CENTRAMO, realizowany w ramach drugiej rundy Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji CIP.

Ponadto realizując jedno z działań przewidzianych w Programie Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 rozpoczęto prace nad wyłanianiem **Krajowych Klastrow Kluczowych (KKK)**. Podstawy idei wyłaniania KKK znajdują się w Raporcie Grupy ds. polityki klastrowej, który definiuje KKK jako kategorię klastrow o istotnym znaczeniu dla gospodarki kraju i wysokiej konkurencyjności międzynarodowej. Klastry te powinny być wybierane na poziomie krajowym, m.in. w oparciu o kryteria dotyczące: masy krytycznej, potencjału rozwojowego i innowacyjnego, dotychczasowej i planowanej współpracy oraz doświadczenia

i potencjału koordynatora. Zakłada się, że projekty uzgodnione przez konsorcja aktorów krajowych klastrów kluczowych będą korzystały z dodatkowych punktów w systemie oceny przy aplikowaniu do różnych programów i działań pomocowych na poziomie krajowym i regionalnym.

W Polsce Krajowe Klustry Kluczowe będą wyłaniane w ramach konkursu organizowanego przez Ministerstwo Gospodarki we współpracy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). Konkurs będzie miał charakter cykliczny. Klustry, które spełnią określone w Regulaminie Konkursu kryteria i pozytywnie przejdą przez kolejne etapy (ocena formalna i merytoryczna), otrzymają status Krajowych Klastrów Kluczowych.

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem Regulaminu Konkursu, kryteriów wyboru oraz Regulaminu Komisji Oceniającej. Przewidywany termin uruchomienia pierwszego konkursu na wyłonienie Krajowych Klastrów Kluczowych to pierwszy kwartał 2015 r.

Działania na rzecz rozwoju klastrów mają horyzontalny charakter i stanowią element składowy kilku dziedzin polityki gospodarczej, w tym: innowacyjnej, naukowo-technicznej, regionalnej lub przemysłowej. Aktywność skupisk klastrowych była przedmiotem analiz w procesie tworzenia priorytetów B+R+I, natomiast w procesie monitorowania i aktualizacji krajowych inteligentnych specjalizacji będą wykorzystywane wyniki rekomendowanych konkursów na klustry kluczowe (PO IR).

Kolejną inicjatywą mającą na celu zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw, poprzez pozyskanie globalnych partnerów biznesowych, kapitału inwestycyjnego lub rynku zbytu w szczególności dla podmiotów oferujących rozwiązania technologiczne jest projekt **Tech-Match Poland**¹²¹.

Obszar priorytetowy IX - Środowisko

Zmiany klimatyczne, szczerze zasoby energetyczne oraz zrównoważony wzrost stanowią najpoważniejsze wyzwania, przed jakimi stoją MŚP, dlatego też podmioty z tego sektora otrzymują wsparcie w zakresie wykorzystania w pełni szans związanych z ochroną środowiska. Konieczna jest w tym zakresie intensyfikacja działań zmierzających do zmiany postrzegania przez MSP ich oddziaływania na środowisko. Jednym z najważniejszych działań jest rozpowszechnianie wiedzy z zakresu aktualnych wymogów prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska oraz zapewnienie dostępu MŚP do specjalistycznej wiedzy ekspertów w/w zakresie.

Jedną z nowych inicjatyw realizowanych w tym zakresie jest usługa pilotażowa w zakresie ochrony środowiska oferowana przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach Krajowego Systemu Usług. Pilotaż składa się z dwóch komponentów. Komponent pierwszy to identyfikacja stopnia spełniania wymogów prawnych (audyt środowiskowy) oraz wsparcie doradcze przy wdrażaniu działań rekomendowanych w wyniku audytu. Natomiast komponent drugi to szkolenia z zakresu wykorzystania narzędzi pozwalających na obliczanie poziomu korzystania ze środowiska oraz obliczania opłat za korzystanie ze środowiska.

X Obszar priorytetowy SBA – Umiejdzynarodowienie

Ważnym aspektem w tworzonej i realizowanej polityce wsparcia dla MŚP powinno być udzielanie wsparcia i tworzenie zachęt do korzystania z rozwoju rynków poza UE, w szczególności za pomocą dostosowanych do rynku działań w zakresie wsparcia i szkolenia przedsiębiorców.

W ramach działań mających na celu umiejdzynaradawianie polskich przedsiębiorstw, realizowany jest projekt systemowy **Polski Most Krzemowy**, który współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Projekt ma na celu wsparcie polskich firm

¹²¹ Więcej informacji w podrozdziale 2.4.

z branż nowych technologii w ekspansji na rynek Stanów Zjednoczonych Ameryki i tym samym przyspieszenie ich rozwoju (akcelerację).

Celem projektu jest zwiększenie innowacyjności polskiej gospodarki, poprzez przyspieszenie rozwoju (akcelerację) przedsiębiorstw, w tym przedsiębiorstw nowo powstałych, z branż wysoko technologicznych (IT, ICT, Biotechnologia, Energia Odnawialna). Cel ten może zostać osiągnięty poprzez wsparcie informacyjne, doradcze i szkoleniowe świadczone na rzecz przedsiębiorstw oraz powiązanie polskich przedsiębiorstw z przedsiębiorcami działającymi w wiodącym ośrodku innowacji na świecie tj. Dolinie Krzemowej (Silicon Valley). Dodatkowo dzięki realizacji projektu możliwe będzie przeniesienie do Polski najlepszych wzorców w zakresie zarządzania firmami technologicznymi, zwiększenie wymiany handlowej pomiędzy Polską i Stanami Zjednoczonymi, w szczególności w zakresie branż mających kluczowe znaczenie dla rozwoju innowacyjności polskiej gospodarki, jak również promocja Polski jako miejsca realizacji inwestycji wśród wiodących firm amerykańskich z branż reprezentowanych w Dolinie Krzemowej oraz regionie Zatoki San Francisco (San Francisco Bay Area).

W II kwartale 2014 roku rozpoczęto realizację II etapu projektu, z grupy 46 firm uczestniczących w I etapie do II etapu zgłosiło się 40. W wyniku oceny złożonych wniosków, do udziału w obozie przygotowawczym „boot camp” zakwalifikowano 37 uczestników. Na początku lipca odbył się obóz przygotowawczy „boot camp”, w trakcie którego beneficjenci brali udział w warsztatach i indywidualnych konsultacjach z polskimi i zagranicznymi ekspertami. Ich celem było umożliwienie uczestnikom dostosowania założeń rozwoju swoich firm/produktów do perspektywy biznesowej środowiska Doliny Krzemowej oraz przygotowania strategii marketingowej na rynek Stanów Zjednoczonych, stanowiącej podstawę ubiegania się o udział w III Etapie Projektu.

Ponadto nadal realizowane były działania w ramach projektu systemowego **Promocja polskiej gospodarki na rynkach międzynarodowych**. Celem programów promocji w krajach perspektywicznych są skoncentrowane w ciągu roku, kompleksowe działania promocyjne, obejmujące udział w wybranych targach, misjach gospodarczych, organizację study-tour dziennikarzy, organizacji producenckich, kampanię promocyjną ogólną w mediach i kampanię w mediach branżowych. Działania promocyjne realizowane są przez organizatora danego programu wybranego przez Ministerstwo Gospodarki.

W 2013 r. programy ogólne realizowane były w pięciu wybranych krajach perspektywicznych dla interesów gospodarczych Polski tj. w: Algierii, Brazylii, Kanadzie, Kazachstanie, Turcji oraz w ramach programu promocji gier video w Niemczech i Stanach Zjednoczonych (program objął m.in. targi CeBIT 2013). Biorąc pod uwagę duże zainteresowanie przedsiębiorców rozwijaniem eksportu na nowych rynkach Ministerstwo Gospodarki rozszerzyło listę krajów perspektywicznych do objęcia programami promocji w 2014 r. dodatkowo o Zjednoczone Emiraty Arabskie i Meksyk, a program promocji gier video dodatkowo o Chiny i Francję.

Programy promocji o charakterze ogólnym w 2014 roku będą realizowane na terenie: Algierii, Brazylii, Kanady, Kazachstanu, Turcji, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Meksyku, branży gier video.

Wśród inicjatyw realizowanych na rzecz internacjonalizacji przedsiębiorstw należy wymienić także działania Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. (PAIIIZ), która realizuje **Program Promocji Gospodarczej Polski Wschodniej (PPGPW)** w ramach Programu Operacyjnego Rozwój Polski Wschodniej Działanie I.4 Promocja i Współpraca, komponent Promocja. Jest on skierowany głównie do przedsiębiorców z pięciu województw: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, bez względu na wielkość firmy, niemniej jednak podmioty

z sektora MŚP są najbardziej zainteresowane aktywnym udziałem w tym programie. Większość wniosków wpływa od MŚP i stanowią one ok. 90% wszystkich aplikujących.

Głównym celem PPGPW jest promocja oraz wspieranie działalności eksportowej firm na rynkach zagranicznych poprzez organizowanie misji gospodarczych oraz udział w wydarzeniach targowo-wystawienniczych o charakterze międzynarodowym (w krajach UE oraz pozaeuropejskich), ułatwiając przedsiębiorcom zaprezentowanie swojej oferty oraz nawiązanie kontaktów biznesowych z kontrahentami z innych krajów. Budżet Programu to ok. 88 mln zł, wydatkowane w latach 2009-2015. MŚP ujawniły swoje zainteresowanie ekspansją eksportową zarówno na rynku krajów UE, jak również na rynki tzw. krajów trzecich. Od początku realizacji Programu, PAIiZ zorganizowała 131 wydarzeń (misji, udziału w targach i konferencji), w których uczestniczyło 1569 przedstawicieli firm z Polski Wschodniej, reprezentujących kilkanaście różnych branż.

W ankietach wypełnianych przez uczestników Programu przedsiębiorcy zadeklarowali podpisanie 520 kontraktów na łączną kwotę ok. 270 mln zł jako efektów udziału w wydarzeniach PPGPW (stan na październik 2013 r.). Ankietowani przedsiębiorcy zadeklarowali również wzrost eksportu średnio o 51%.

Targi branżowe pełnią rolę platformy spotkań z dotychczasowymi oraz nowymi klientami, a także z przedsiębiorcami z branż pokrewnych, zaś uczestnictwo w nich jest elementem tworzenia i podtrzymywania relacji z kontrahentami, pozwalającym na ograniczenie kosztów z nimi związanych (możliwość zaplanowania i odbycia wielu spotkań w krótkim czasie i w jednym miejscu). Jak wynika praktyki działań prowadzonych przez PAIiZ w ramach przedmiotowego Programu, optymalne efekty przynosi udział w międzynarodowych targach branżowych w roli przedsiębiorcy jako współwystawcy polskiego stoiska regionalnego, co potwierdzają również relacje przedsiębiorców.

Istotną kwestią jest możliwość uzyskania przez firmę dofinansowania udziału w danym wyjeździe, które wynosi blisko 100% kosztów. W przypadku największych, prestiżowych wydarzeń wystawienniczych wynoszą one około kilkudziesięciu tysięcy złotych na 1 firmę, co w odniesieniu do MŚP jest bardzo dużym obciążeniem finansowym. Ponadto możliwość wystawienia się na dużym stoisku narodowym/regionalnym wspólnie z innymi firmami z tego samego obszaru ma niebagatelne znaczenie wizerunkowe oraz buduje wiarygodność firmy z sektora MŚP w oczach potencjalnych kontrahentów.

Program Promocji Gospodarczej Polski Wschodniej będzie trwał do połowy 2015 roku. Jest planowana kontynuacja takich działań w Nowej Perspektywie Programowej na lata 2014-2020, która przewiduje m. in. wsparcie w zakresie internacjonalizacji przedsiębiorstw, tj. działań proeksportowych na rynkach zagranicznych.

Podsumowanie wdrażania SBA w Polsce w 2013 r.

Podsumowując wdrażanie działań w poszczególnych obszarach priorytetowych Programu Small Business Act, należy podkreślić, że obszary, które skupiły największą uwagę organów administracji publicznej obejmują: elastyczna administrację i pomoc państwa oraz udzielanie zamówień publicznych. W tym kontekście wprowadzono m. in. znaczące zmiany do przepisów dotyczących pomocy państwa i udziału w przetargach publicznych dla podmiotów z sektora MŚP.

Należy nadmienić, że na chwilę obecną nie wszystkie zainicjowane działania należy uznać za wdrożone w pełni, często z uwagi na ich złożoność i wieloetapowość.

Kluczowe w ramach dalszego wzmocnienia procesu implementacji założeń SBA jest dalsze uwzględnianie zagadnień MŚP w planowanych i realizowanych działaniach. Szczególną uwagę należy

poświęcić tematyce dotyczącej doskonalenia umiejętności i wdrażania innowacji w MŚP, jak również tworzeniu zachęt dla MŚP do bardziej intensywnego korzystania z możliwości jakie oferuje jednolity rynek. Wskazane jest także dalsze upowszechnianie zastosowania zasady „najpierw myśl na małą skalę” oraz zintensyfikowanie działań w zakresie szans i możliwości związanych z wyzwaniami ekologicznymi.